บทที่ 4
ผลการศึกษา

พืชผักพื้นเมืองในจังหวัดกาญจนบุรี ที่ศึกษาและสำรวจในระหว่างเดือน สิงหาคม 2540 ถึงเดือนตุลาคม 2542 มีจำนวน 183 ชนิด สามารถตรวจหาชื่อวิทยาศาสตร์ได้ 159 ชนิด จัดอยู่ใน 128 สกุล 65 วงศ์ (ตารางที่ 1) เป็นไม้ดอก 155 ชนิด เฟิร์น 3 ชนิด และมีเพียง 1 ชนิดที่เป็นสาหร่ายได้จัดทำเป็นตารางแสดงชนิด ชื่อพื้นเมือง และท้องที่ที่ทำการสำรวจพบ (ตารางที่ 2) มีรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะทางสัณฐานวิทยา สภาพนิเวศวิทยา แหล่งที่พบ ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร วิธีการนำมาใช้ประกอบอาหาร ระยะเวลาการออกดอก และภาพสีแสดงลักษณะพันธุ์ไม้ ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 จำนวนชนิดและสกุลของพืชผักพื้นเมืองในแต่ละวงศ์ที่ศึกษาและสำรวจใน จ. กาญจนบุรี

ลำดับที่	วงศ์	สกุล	ชนิด
1	Aizoaceae	1	2
2	Amaranthaceae	2	4
3	Anacardinaceae	3	4
4	Apiaceae	2	2
5	Araceae	3	4
6	Araliaceae	1	1
7	Arecaceae	2	2
8	Asclepiadaceae	4	4
9	Asteraceae	5	5
10	Athyriaceae	1	1
11	Barringtoniaceae	2	2
12	Basellaceae	1	1
13	Bignoniaceae	4	4
14	Bombacaceae	2	2
15	Boraginaceae	1	1
16	Burseraceae	1	1
17	Caesalpiniaceae	4	1
18	Capparaceae	3	5
19	Clusiaceae	1	1
20	Combretaceae	1	1
21	Convolvulaceae	3	3
22	Cucurbitaceae	5	6
23	Dilleniaceae	1	3
24	Dipterocarpaceae	1	1

ตารางที่ 1 (ต่อ) จำนวนสกุลและชนิดของพืชผักพื้นเมืองในแต่ละวงศ์ที่ศึกษาและสำรวจใน จ. กาญจนบุรี

ลำดับที่	วงศ์	สกุล	ชนิด
25	Euphorbiaceae	4	5
26	Fabaceae	4	8
27	Hydrocharitaceae	2	2
28	Hypericaceae	1	1
29	Lamiaceae	2	2
30	Lemnaceae	1	1
31	Lentibulariaceae	1	1
32	Liliaceae	2	3
33	Limnocharitaceae	1	1
34	Malvaceae	1	1
35	Marsileaceae	1	1
36	Meliaceae	2	2
37	Menispermaceae	1	1
38	Menyanthaceae	1	1
39	Mimosaceae	5	8
40	Moraceae	2	3
41	Moringaceae	1	1
42	Myrtaceae	1	2
43	Nymphaeaceae	1	1
44	Olacaceae	1	1
45	Onagraceae	1	1
46	Opiliaceae	1	1
47	Orobanchaceae	1	1
48	Oxalidaceae	2	3
49	Passifloraceae	2	2

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 (ต่อ) จำนวนสกุลและชนิดของพืชผักพื้นเมืองในแต่ละวงศ์ที่ศึกษาและสำรวจใน จ. กาญจนบุรี

ลำดับที่	วงศ์	สกุล	ชนิด
50	Piperaceae	3	5
51	Polygonaceae	1	2
52	Pontederiaceae	2	2
53	Portulacaceae	2	2
54	Rubiaceae	3	3
55	Rutaceae	4	4
56	Salvadoraceae	1	1
57	Sapindaceae	1	1
58	Schizaeaceae	1	1
59	Scrophulariaceae	1	1
60	Solanaceae	1	5
61	Sphenocleaceae	1	1
62	Tiliaceae	1	1
63	Zingiberaceae	7	8
64	Zygnemataceae	1	1
65	Zygophyllaceae	1	1
รวม		128	159

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2 ชนิดพืชผักพื้นเมืองและท้องที่ที่ทำการสำรวจพบ ในจังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง (เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	วงศ์	ท้องที่ทำการสำรวจ								
				1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Acacia concinna (Willd.) DC.	ส้มป่อย	Mimosaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
2	Acacia pennata (L.)Willd. ssp. insuavis (Lace) Nielsen	ชะอม	Mimosaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
3	Adenia viridiflora Craib	อีนูน	Passifloraceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
4	Aeginetia indica Roxb.	ดอกดิน	Orobanchaceae		*	*			*			
5	Aegle marmelos Corr.	มะตูม	Rutaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
6	Albizia lebbek (L.)Benth.	ตะกรีก	Mimosaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
7	Albizia procera (Roxb.) Benth.	ถ่อน	Mimosaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
8	Alpinia nigra (Gaert.)B.L.Burtt	ข่า	Zingiberaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
9	Alternanthera sessilis (L.)DC.	ผักเป็ด	Amaranthaceae	*			*	*	*		*	
10	Amaranthus hybridus L.	ผักโขมจีน	Amaranthaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
11	Amaranthus viridis L.	ผักขมหิน	Amaranthaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
12	Amaranthus spinosus L.	ผักขมหนาม	Amaranthaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
13	Amorphophallus campanulatus Bl. Ex Decne	บุก	Araceae		*	*			*	*		*
14	Anacardius occidentale L.	มะม่วงหิมพานต์	Anacardiaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
15	Artocarpus heterophyllus Lam.	ขนุน	Moraceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
16	Asparagus racemosus Willd.	สามสิบ	Liliaceae				*	*		*		
17	Atherolepis pierrei Kerr	อบเชยเถา	Asclepiadaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
18	Averrhoa bilimbi L.	ตะลิงปลิง	Oxalidaceae	*			*			*	*	
19	Averrhoa carambola L.	มะเฟือง	Oxalidaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
20	Azadirachta indica A. Juss.var. siamensis Valeton	สะเดา	Meliaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
21	Azima sarmentosa (Bl.) B.&H	หนามพังตอ	Salvadoraceae				*	*		*		*
22	Barringtonia acutangula Gaertn.	จิก	Barringtoniaceae				*	*		*		*
23	Basella alba L.	ผักปลัง	Basellaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
24	Bauhinia variegata L.inn.	ก้ามปู	Ceasalpiniaceae		*	*			*			
25	Bauhinia purpure L.	ส้มเสี้ยว	Ceasalpiniaceae		*	*			*			
26	Biden pilosa L.	ผักสีฟันหู	Asteraceae			*		*				
27	Bombax ceiba L.	งิ้ว	Bombacaceae		*	*			*			
28	Borassus flabellifer L.	ตาล	Arecaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
29	Butea frondora Koen.	ทองกวาว	Fabaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
30	Cajanus cajan (L.) Millsp.	ถั่วแระ	Fabaceae		*	*			*			
31	Cardiospermum halicacabum L.	โคกกะออม	Sapindaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
32	Careya sphaerica Roxb.	กระโดน	Barringtoniaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
33	Cassia fistula L.	ราชพฤกษ์	Ceasalpiniaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
34	Cassia siamea Lamk.	จี้เหล็ก	Ceasalpiniaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
35	Cassia sophera L.	จี้เหล็กมัน	Ceasalpiniaceae				*	*		*		
36	Catimbium speciosum (Wendl.) Hoitt.	ข่าน้ำ	Zingiberaceae					*				
37	Ceiba pentandra (L.) Gaertn	นุ่น	Bombacaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
38	Centella asiatica (L.) Urban	บัวบก	Apiaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*

หมายเหตุ 1. อ. เมือง 2. อ. ไทรโยค 3. อ.ทองผาภูมิ 4. อ. พนมทวน 5. อ. ห้วยกระเจา 6. อ. ศรีสวัสดิ์ 7. อ. บ่อพลอย 8. อ. ท่าม่วง 9. อ. หนองปรือ

ตาราง 2 (ต่อ)ชนิดพืชผักพื้นเมืองและท้องที่ที่ทำการสำรวจพบ ในจังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง (เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	วงศ์	ท้องที่ทำการสำรวจ								
				1	2	3	4	5	6	7	8	9
39	Cleome gynandra L.	ผักเสี้ยน	Capparaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
40	Cocinia grandis (L.) Voigt	ตำลึง	Cucurbitaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
41	Cocos nucifera L.	มะพร้าว	Aracaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
42	Colocasia esculenta (L.) Schott	บอน	Araceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
43	Colocasia gigantea (Bl.) Hook.f.	ตูน	Araceae	*	*		*		*			*
44	Corchorus olitorius L.	ปอกระเจา	Tiliaceae	*			*	*		*	*	
45	Costus speciosus Smith	เอื้องหมายนา	Zingiberaceae		*	*			*		*	*
46	Crassocephalus crepidioides S. Moore.	หญ้าใช้อ้วน, หม่าตีเมีย	Asteraceae			*			*			
47	Crateva adansonii DC. Subsp. trifoliata (Roxb.)Jacobs	กุ่มบก	Capparaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
48	Crateva magna (Lour.) DC.	กุ่มน้ำ	Capparaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
49	Crateva religiosa Forst.	กุ่มน้ำ	Capparaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
50	Cratoxylum formosum (Jack) Dyer subsp. pruniflorum (Kurz.)Gogel.	ติ้ว	Hypericaceae	*		*			*	*		
51	Curcuma longa L.	ขมิ้น	Zingiberaceae			*			*			
52	Cuscuta chinensis Lamk.	ฝอยทอง	Convolvulaceae			*			*			
53	Dillenia indica L.	มะตาด	Dilleniaceae		*	*			*			
54	Dillenia obovata (Bl.) Hoogl.	ส้านใหญ่	Dilleniaceae		*	*			*			
55	Dillenia parviflora Griff.	ส้านหิ่ง	Dilleniaceae		*	*			*			
56	Diplazium esculentum (Retz.)	ผักกูด	Athyriaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
57	Dolichandrone spathacea (L.f.) K.	แคป่า	Bignoniaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
58	Eichhornia crassipes (Mart.) Solm.	ผักตบชวา	Pontederaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
59	Erythrina suberosa Roxb.	ทองหลางน้ำ	Fabaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
60	Fernandoa adenophylla (G.Don) Steen.	แคหางค่าง	Bignoniaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
61	Feroniella lucida Swing.	มะสัง	Rutaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
62	Ficus hispida L.	มะเดื่อปล้อง	Moraceae		*	*			*			*
63	Ficus racemosa L.	มะเดื่ออุทุมพร	Moraceae		*	*			*			*
64	Garcinia shomburgkiana Pierre	มะต้น	Clusiaceae	*			*			*	*	
65	Garuga pinnata Roxb.	ตะคร้ำ	Burseraceae	*	*	*	*	*	*			*
66	Glinus hermioides Tard.	อีไร	Aizoaceae	*			*	*	*	*	*	*
67	Glinus oppsitifolius (L.) A.D.C.	ผักขม	Aizoaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
68	Gynura hispida Thw.	ว่านมหากาฬ	Asteraceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
69	Hedychium coronarium Koening	เอื้องน้ำ	Zingiberaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
70	Heliotropium indicum L.	หญ้างวงช้าง	Boraginaceae	*	*	*	*	*				
71	Hibiscus sabdariffa L.	กระเจี๊ยบแดง	Malvaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*

หมายเหตุ 1. อ. เมือง 2. อ. ไทรโยค 3. อ.ทองผาภูมิ 4. อ. พนมทวน 5. อ. ห้วยกระเจา 6. อ. ศรีสวัสดิ์ 7. อ. บ่อพลอย 8. อ. ท่าม่วง 9. อ. หนองปรือ

ตาราง 2 (ต่อ) ชนิดพืชผักพื้นเมืองและท้องที่ที่ทำการสำรวจพบในจังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง (เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	วงศ์	ท้องที่ทำการสำรวจ								
				1	2	3	4	5	6	7	8	9
72	Hydrocharis dubia (BL.) Backer.	ต้นเต่า	Hydrocharitaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
73	Hymenodictyon excelsom Wall.	อุโลก	Rubiaceae				•	•		•		•
74	Ipomea aquatica Forsk.	ผักบุ้ง	Convolvulaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
75	Kaempferia galanga L.	เปราะ	Zingiberaceae	•	•	•	•		•	•		•
76	Lablab purpureus L.	ถั่วแปบ	Fabaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
77	Lagenaria siceraria Standl.	น้ำเต้า	Cucurbitaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
78	Lasia spinosa (L.) Thw.	ผักหนาม	Araceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
79	Leucaena leucocephala (Lamk.) de Wit	กระถิน	Mimosaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
80	Limnocharis flava (L.) Buch.	ต้นจอง	Limnochataceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
81	Limnophila repens (Benth.)	ผักแขยง	Scrophulariaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
82	Jussiaea repens L.	แพงพวย	Onagraceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
83	Lepainthes umbellatum L.	ชะพลูหูช้าง	Piperaceae						•			
84	Luffa cylindrica (L.) Solms.	บวบหอม	Cucurbitaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
85	Lygodium fexuosm (L.) Sw.	ย่านลิเภา	Schizaeaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
86	Maerua siamensis (Kurz.) Pax.	แจง	Capparaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
87	Mangifera indica L.	มะม่วง	Anacardiaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
88	Manihot esculenta Crantz	มันสำปะหลัง	Euphurbiaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
89	Marsilea crenata Presl.	ผักแว่น	Marsiliaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
90	Melientha suavis Pierre	ผักหวานป่า	Opiliaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
91	Milletia brandisiana Kurz.	จั๋น	Fabaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
92	Millingtonia hortensis L.f.	ปีป	Bignoniaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
93	Momordica charantia L.	มะระจีนก	Cucurbitaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	
94	Momordica cochinchinensis (Lour.) Spreng.	ฟักข้าว	Cucurbitaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
95	Monochoria hastata (L.) Solms	ผักตบไทย	Pontederaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
96	Morinda citrifolia L.	ยอบ้าน	Rubiaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
97	Moringa oleifera Lamk.	มะรุม	Moringaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
98	Neptunia oleracea Lour.	ผักกระเฉด	Mimosaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
99	Nymphaea lotus L. var. pubescens Hook..f.&Th.	บัวสาย	Nymphaeaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
100	Nymphoides indicum Kfze.	บัวบา	Geniannaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
101	Ocnanthe javanica (Bl.) DC.	ผักชีน้ำ	Apiaceae		•	•			•			
102	Olax scandens Roxb.	กระทกรก	Olacaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
103	Operculina turpethum (L.) S.	จิงจ้อเหลี่ยม	Convolvulaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
104	Oroxylum indicum (L.) Vent.	เพกา	Bignoniaceae		•	•			•			•
105	Ottelia alismoides (L.) Pers.	ต้นตะวา	Hydrocharitaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
106	Oxalis corniculata L.	ส้มกบ	Oxalidaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•
107	Oxystelma esculentum (L.f.) R.	กระฟังไทม	Asclepiadaceae	•	•	•	•	•	•	•	•	•

หมายเหตุ 1. อ. เมือง 2. อ. ไทรโยค 3. อ.ทองผาภูมิ 4. อ. พนมทวน 5. อ. ห้วยกระเจา 6. อ. ศรีสวัสดิ์ 7. อ. บ่อพลอย 8. อ. ท่าม่วง 9. อ. หนองปรือ

ตาราง 2 (ต่อ) ชนิดพืชผักพื้นเมืองและท้องที่ที่ทำการสำรวจพบ ในจังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง (เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	วงศ์	ท้องที่ทำการสำรวจ								
				1	2	3	4	5	6	7	8	9
108	Paederia foetida L.	ตดหมูตดหมา	Rubiaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
109	Passiflora fortida L.	เงาะป่า	Passifloraceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
110	Peperomia pellucida Korth.	กระสัง	Piperaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
111	Perilla frutescens (L.) Britt	แง้	Lamiaceae						*			
112	Plectranthus amboinicus (Lour.) Spreng.	หูเสือ	Lamiaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
113	Phyllanthus acidus Skeels	มะยม	Euphurbiaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
114	Phyllanthus emblica L.	มะขามป้อม	Euphurbiaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
115	Piper chaba Hunter	ดีปลี	Piperaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
116	Piper ribesoides Wall.	ระค้าน	Piperaceae		*	*			*			
117	Piper sarmentosum Roxb.	ชะพลู	Piperaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
118	Pithcellobium dulce (Roxb.) Benth.	มะขามเทศ	Mimosaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
119	Pithcellobium tenue Craib.	กำลังช้างสาร	Mimosaceae						*			
120	Pluchea indica Less.	ขลู่	Asteraceae					*		*		
121	Polygonum odoratum Lour.	เอื้องเพ็ดม้า	Polygonaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
122	Polygonum tomentosum Will.	เอื้องน้ำ	Polygonaceae				*	*				
123	Portulacae oleracea L.	หญ้าหูหนู	Portulaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
124	Psophocarpus tetragonolobus DC.	ถั่วพู	Fabaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
125	Raphistemma hooperianum (Bl.) Dence.	ข้าวสาร	Asclepiadaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
126	Ricinus communis L.	ละหุ่ง	Euphurbiaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
127	Sandoricum koetjape Merr.	กระท้อน	Meliaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
128	Saraca indica L.	โสกน้ำ	Ceasalpiniaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
129	Sauropus androgynus (L.) Merr.	ผักหวานป่าน	Euphurbiaceae	*			*				*	
130	Sesbania grandiflora Desv.	แคบ้าน	Fabaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
131	Sesbania javanica Miq.	โสน	Fabaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
132	Shorea roxburghii G. Don.	พะยอม	Dipterocarpaceae	*	*	*	*		*			*
133	Solanum aculeatissimum Jacq.	มะเขือขื่น	Solanaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
134	Solanum indicum L.	มะแว้งต้น	Solanaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
135	Solanum stramonifolium Jacq.	มะอึก	Solanaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
136	Solanum torvum Sw.	มะเขือพวง	Solanaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
137	Solanum trilobatum L.	มะแว้งเครือ	Solanaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
138	Sphenoclea zeylanica Gaertn.	ผักพริก	Sphenocleaceae				*	*		*		
139	Spilanthes acmella Murr.	ผักคราดหัวแหวน	Asteraceae	*	*	*			*			
140	Spirogyra Sp.	เทาน้ำ	Zygnemataceae	*			*	*				
141	Spondius bipinnata Airy Shaw & Formen.	มะกัก	Anacardiaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
142	Spondius pinnata (L.f.) Kurz.	มะกอกป่า	Anarcardiaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
143	Syzygium cumini (L.) S.Keels	หว้าป่า	Myrtaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
144	Syzygium siamensis (Craib.)	ชมพู่ป่า	Myrtaceae		*	*			*			

หมายเหตุ 1. อ. เมือง 2. อ. ไทรโยค 3. อ.ทองผาภูมิ 4. อ. พนมทวน 5. อ. ห้วยกระเจา 6. อ. ศรีสวัสดิ์ 7. อ. บ่อพลอย 8. อ. ท่าม่วง 9. อ. หนองปรือ

ตาราง 2 (ต่อ) ชนิดพืชผักพื้นเมืองและท้องที่ที่ทำการสำรวจพบในจังหวัดกาญจนบุรี

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง (เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	วงศ์	ท้องที่ทำการสำรวจ								
				1	2	3	4	5	6	7	8	9
145	Tamarindus indica L.	มะขาม	Ceasalpiniaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
146	Telosma minor Craib.	สลิด	Asclepiadaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
147	Terminalia bellirica (Gaerth.) Roxb.	สมอพิเภก	Combretaceae	*	*	*			*			
148	Tiliacora triandra Diels	เถาย่านาง	Menispermaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
149	Trevesia palmata Vis.	ต้าง	Araliaceae		*	*			*			
150	Trianthema portulacastrum L.	ผักเบี้ย	Portulaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
151	Tribulus terrestris L.	หนามกระสุน	Zygophyllaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
152	Trichosanthes cucumerina L.	บวบขม	Cucurbitaceae		*	*			*			
153	Tupistra grandis Ridl.	เฮียง	Liliaceae						*			
154	Tupistra violacea Ridl.	ว่านธรณีย้อน	Liliaceae						*			
155	Utricularia aurea Lour.	สาหร่ายข้าวเหนียว	Lentibulariaceae	*			*	*			*	
156	Wolffia globosa (Roxb.) Hartog. & Plas.	ผำ	Lemnaceae	*			*					
157	Zanthoxylum limonella Alston	พริกพราน	Rutaceae			*			*			
158	Zingiber purpureum Roscoe	ไพล	Zingiberaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*
159	Zingiber zerumbet (L.) Smith	กระทือ	Zingiberaceae	*	*	*	*	*	*	*	*	*

หมายเหตุ 1. อ. เมือง 2. อ. ไทรโยค 3. อ.ทองผาภูมิ 4. อ. พนมทวน 5. อ. ห้วยกระเจา 6. อ. ศรีสวัสดิ์ 7. อ. บ่อพลอย 8. อ. ท่าม่วง 9. อ. หนองปรือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. AIZOACEAE

1.1 Glinus hernairiodes Tard. , in Fl. C. L. V. 5 : 97. 1967 ; Phuphathanaphong in Thai For.Bull. 10 : 6. 1977.

Mollugo hernairiodes Gagnep. in Fl.G'en. I. -C.2:1127.1921.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ผักอีไร(กาญจนบุรี,อยุธยา);ผักนางไร(อยุธยา);ผักสีเสียด(เชียงใหม่)

พืชล้มลุกปีเดียวขนาดเล็ก ลำต้นสีเขียวหรือน้ำตาลปนแดงแผ่ขยายไปตามผิวดิน ลักษณะเกือบจะเป็นวงกลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 20-30 ซม. ลำต้นมีข้อและปล้องเห็นชัดเจนและมักคดงอ ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงเป็นวงรอบข้อๆละ 3-5 ใบแต่ละใบมีขนาดไม่เท่ากัน. แผ่นใบรูปไข่กลับ ขนาด 1x 0.5 ซม. ก้านใบยาว 2 มม มีขน ดอกเดี่ยวออกเป็นกระจุก 3-5 ดอกที่ปลายยอดและซอกใบ ดอกบานเต็มที่เส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 0.5 ซม. กลีบเลี้ยงสีน้ำตาลปนแดง รูปไข่ 3 กลีบ กลีบดอกเรียงเป็นวง 2 ชั้นโดยวงนอกสีน้ำตาลปนแดง 3 กลีบ วงในสีขาว 3 กลีบมีลักษณะเป็นแผ่นบางๆ รังไข่เหนือวงกลีบ ผลแบบแห้งแตก เมล็ดขนาดเล็กสีน้ำตาลจำนวนมาก (ภาพที่ 1)

ระยะเวลาการออกดอก ตลอดปี

นิเวศวิทยา พบเป็นวัชพืชในนาข้าว

แหล่งที่พบ อ. พนมทวน, อ. เมือง, อ. ห้วยกระเจา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 128 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อนต้มนำมารับประทานกับน้ำพริกต่างๆ หรือ ใช้เป็นผักใส่ในแกงส้ม,ลวกน้ำร้อนแล้วนำมาผัดกับเนื้อสัตว์ต่างๆ

1.2 Glinus oppositifolius (L.)A. DC. , Bull. Herb. Boiss. 2. 1559. 1901 ; Back. in Fl. Mal. 1, 4 : 270. 1951 ; Tardieu-Blot in Fl. C. L. V. 5 : 98. 1967 ; Phuphathanaphong in Thai For. Bull. 10 : 4, f. 2. 1977.

Mollugo oppositifoiius L. , Sp. Pl. 1. 98. 1753.

Glinus mollugo Fenzl. , Ann. MUS.Wien 1:359. 1836 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1: 867. 1922.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ผักขม(กาญจนบุรี);ผักขวง,สะเดาดิน(ภาคกลาง);ผักขี้ขวง(ภาคเหนือ)

พืชล้มลุกปีเดียว ลำต้นสั้น มีขนสีขาวเป็นแนวตามยาว 1-2 แนว แตกกิ่งก้านแผ่ออกในแนวรัศมีไปตามผิวดิน กว้างประมาณ 10-50 ซม. ยอดอ่อนมีขนประปรายหรือเกลี้ยง ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเป็นวงรอบข้อๆ ละ 3-5 ใบ มีก้านยาว 0.1-1ซม. ใบรูปขอบขนานแกมไข่กลับ หรือ รูปใบหอก ขนาด 0.5-4 x 0.3-1.5 ซม. ปลายมนหรือแหลม โคนสอบเรียว ขอบใบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกเดี่ยวขนาดเล็กสีขาวแกมเขียวออกเป็นกระจุกตามข้อๆละ 3-5 ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี ก้านดอกยาว 0.3-1.5 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียว 4-5 กลีบรูปไข่ปลายแหลม กลีบดอกสีขาวแกมเขียว 5 กลีบรูปร่างคล้ายกับกลีบเลี้ยง ขนาด 2-3 x 1 มม. เกสรเพศผู้ 3-4 อัน รังไข่เหนือวงกลีบ พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลขนาดเล็กรูปรียาวประมาณ 2 มม. เมื่อแห้งจะแตกออกเป็น 3 แฉก เมล็ดสีน้ำตาลแดงจำนวนมาก (ภาพที่ 2)

ระยะเวลาการออกดอก ตลอดปี

นิเวศวิทยา วัชพืชในนาและตามแหล่งน้ำท่วมถึง

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 130 (BCU), T. Smitinand 4622 (BKF)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อนต้มรับประทานร่วมกับน้ำพริกต่างๆหรือลาบและอาหาร

รสจัดอื่นๆ

2. AMARANTHACEAE

2.1 Alternanthera sessilis (L.) DC., Cat. Hort. Monsp.: 77. 1813; Hook. f. in Fl. Br. Ind. 4:731. 1885; Gagnep. in Fl. Gen. I. -C. 4 :1077. 1936; Larsen in Fl. C. L. V. 24:47. 1989; in Flora of Thailand 5,4:406. 1992.

Gomphrena sessilis L., Sp. Pl.: 225. 1753. Fig. 90:1 – 8, Plate xxv:33.

ชื่อสามัญ Sessile Joyweed

ชื่อพื้นเมือง ผักเป็ด(กาญจนบุรี, ภาคกลาง); เปรี้ยวแดง(เชียงใหม่); ผักเป็ดขาว, ผักเป็ดไทย(ภาคกลาง)

พืชล้มลุกปีเดียว ลำต้นทอดเลื้อยไปตามพื้นดิน ปลายยอดชูขึ้นสูง 50-80 ซม. ส่วนลำต้นที่ทอดเลื้อยจะมีรากออกเป็นกระจุกตรงข้อ ลำต้นกลวง กิ่ง ก้านจะเป็นร่องตามยาวและมีขนละเอียดสีขาว เป็นแนวตามยาว ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม โดยแต่ละคู่จะเว้นระยะค่อนข้างห่าง มีก้านใบสั้นๆยาว 1-2 มม. แผ่นใบรูปรีหรือรูปรีแกมใบหอก ขนาด 8-9 x 1.5-1.8 ซม. ปลายแหลมหรือเรียวแหลม โคนรูปลิ่ม ขอบใบเรียบ แผ่นใบบาง ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นใบเป็นแบบร่างแห มีเส้นแขนงใบ 7-11 คู่ ดอกสีขาวออกเป็นช่อกระจุกกลมๆ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 – 4 มม. ออกตามซอกใบ ไม่ก้านช่อดอกและก้านดอกย่อย แต่เมื่อช่อดอกยาวขึ้นและตรงโคนช่อหลุดร่วงไปจะทำให้เหมือนมีก้านช่อดอก ดอกสมบูรณ์เพศขนาดเล็ก มีใบประดับเป็นแผ่นบางๆ สีขาว 2 อันหุ้มแต่ละดอกย่อยไว้และมีกลีบรวมสีขาวรูปใบหอกปลายแหลม 5 กลีบ เกสรเพศผู้ 5 อันรังไข่เหนือวง กลีบมี 1 ช่อง ออวุล 1 อันติดที่ฐานของรังไข่ ผลขนาดเล็กขนาด 2 x 3 มม. มีเมล็ดสีดำผิวมันวาวจำนวนมาก (ภาพที่ 3)

ระยะเวลาการออกดอก	**ตลอดปี**
นิเวศวิทยา	**พบเป็นวัชพืชในนาข้าวและที่ชื้นแฉะทั่วไป**
แหล่งที่พบ	**ทุกท้องที่ที่ศึกษา**
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 79 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	**ยอดอ่อนนำมาชุบแป้งทอดกรอบ หรือต้มรับประทานจิ้มน้ำพริกและสามารถนำมาผัดแบบผัดผักชนิดอื่นๆได้**

2.2 Amaranthus hybridus L., Sp. Pl.:990. 1753; Larsen in Fl. C. L.V. 5, 24: 22. 1989; in Flora of Thailand 5, 4: 384. 1992.

A. cruentus L., Syst. Pl. ed. 10,2:1269. 1759.

A. paniculatus L., Sp. Pl. ed. 2:1406. 1763; Hook. f. in Fl. Br. Ind. 4:718. 1885.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ผักโขมจีน, ผักโขมสวน(กาญจนบุรี)

พืชล้มลุกฤดูเดียว ลำต้นตั้งตรงสูง 20-40 ซม. ใบเป็นเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบสีแดงปนเขียว ยาว 3-7 ซม. ใบรูปไข่ขนาด 8-12 x 5-8 ซม. ปลายแหลมหรือเว้าปุ่มเล็กน้อยแล้วมีหนามสั้นๆตรงกลางโคนตัดตรงหรือสอบเรียว ขอบใบเรียบหรือหยักมน แผ่นใบค่อนข้างบาง ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นใบแบบร่างแห มีเส้นแขนงใบ 9-11 คู่ เส้นใบนูนและเห็นได้ชัดเจนด้านหลังใบ ดอกออกเป็นช่อเชิงลดที่ปลายยอดและซอกใบ ช่อดอกยาว 6-12 ซม. แขนงช่อดอกยาว 2-3 ซม. ดอกย่อยจำนวนมากขนาดเล็กออกเป็นกระจุกรอบแกนช่อดอก ไม่มีก้านดอกย่อยมีใบประดับรูปไข่ปลายเรียวแหลมขนาด 2 x 0.8-1 มม. ดอกแยกเพศอยู่ภายในช่อดอกเดียวกัน โดยดอกเพศผู้มีขนาดใหญ่กว่าดอกเพศเมีย แต่มีจำนวนน้อยกว่า ดอกเพศผู้มีกลีบรวม 5 กลีบรูปไข่ปลายเป็นติ่งแหลม ขนาด 1 x 2 มม. เกสรเพศผู้ 5 อันแยกกัน ก้านชูอับเรณูยาวประมาณ 1 มม. อับเรณูรูปขอบขนาน ยาวประมาณ 1.5 มม. แตกตามความยาวของอับเรณู ดอกเพศเมียมีขนาดเล็กและมีจำนวนมากกว่าดอกเพศผู้ มีกลีบรวม 5 กลีบรูปไข่หรือรูปใบหอก ขนาด 1.5-2 x 0.5-1 มม. สีขาวใส ตรงกลางด้านหลังกลีบมีสีเขียว รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลมหรือรูปรีขนาด 1 x 1 มม. ก้านเกสรเพศเมียแยกเป็น 3 แฉก โดยแฉกลึก 0.5-1 มม. ปลายแฉกแต่ละแฉกมีขนสีขาวหนาแน่น รังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อันติดที่ฐานของรังไข่ ผลแบบแห้งแล้วแตกรูปกลม แตกตามขวางตรงกลางผล เมล็ดรูปกลมกว้าง 1-1.5 มม. สีน้ำตาลเข้ม(ภาพที่ 4)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	เป็นวัชพืชในพื้นที่ทำการเกษตรและตามที่รกร้างทั่วไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 133 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและต้นอ่อนๆนำมาประกอบอาหารได้หลายชนิดเช่น ใช้ใส่เป็นผักในแกงส้ม, ต้มจืด, ผัดเป็นผัดผักทั่วไป

2.3 Amaranthus spinosus L. , Sp. Pl. : 991. 1753; Hook. f. in Fl. Br. Ind. 4 : 718. 1885; Gagnep. in Fl. Gen. I. –C. 4 : 1062. 1936; Larsen in Fl. C. L. V. 24 : 20. 1989. Figure 85 : 1-4 ; Plate 27 : 35; in Flora of Thailand 5, 4 : 375 – 409. 1992.

ชื่อสามัญ	Spiny Pigweed. , Spiny Amarath
ชื่อพื้นเมือง	ผักขมหนาม (กาญจนบบุรี); กะหม่อถอมี , แม่ล้อคู่ , หมั่งถั้งคู่ (กะเหรี่ยง – แม่ฮ่องสอน) ; ปะตึ (เขมร) ; ผักโขมหนาม (ภาคใต้)

พืชล้มลุกปีเดียว แตกกิ่งก้านสาขา สูง 30-100 ซม. ลำต้นเป็นเหลี่ยมและเป็นร่องสีเขียวหรือสีแดงม่วง มีหนามแหลมยาวประมาณ 1 ซม. อยู่ทั่วไป ใบเป็นใบเดี่ยวออกเรียงสลับกัน ใบรูปไข่หรือรูปหอก ขนาด 3-8 x 1-3 ซม. ปลายแหลมโดนแหลม ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ใบย่อยอาจมีขนเล็กน้อยตามเส้นใบ เส้นใบแบบร่างแห มีเส้นแขนงใบ 6-11 คู่ ก้านใบยาว 2-7 ซม. ดอกออกเป็นช่อแบบเชิงลด ที่ปลายยอดและซอกใบ ช่อดอกสีเขียว ยาว 3.5-7 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก ไม่มีก้านดอกย่อย ดอกแยกเพศอยู่ช่อดอกเดี่ยวกัน ดอกเพศผู้จะอยู่ที่ปลายช่อดอก ส่วนดอกเพศเมียอยู่ตรงบริเวณโดนช่อดอกและมักมีหนามแหลม 2 อัน ดอกเพศผู้มีกลีบรวมสีเขียว 5 กลีบ ปลายเป็นติ่งแหลม เกสรเพศผู้ 5 อัน ดอกเพศเมียมีกลีบรวม 5 กลีบ ลักษณะคล้ายดอกเพศผู้ รังไข่เหนือวงกลีบมี 1 ช่อง ออวุล 1 อัน ติดที่ฐาน ผล แบบผลแห้งแตก เมื่อแก่แตกตรงกลางตามแนวขวาง เมล็ดสีน้ำตาลเข้มผิวเป็นมันวาว 1 เมล็ด (ภาพที่ 5)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดทั้งปี
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามที่รกร้างทั่วไป

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. thongpairojn 14 (BCU)

ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร ต้นอ่อนและยอดอ่อน โดยถอกเอาส่วนเปลือกและหนามออกนำมาใส่เป็นผักใส่แกงส้ม ต้มจืด หรือผัดแบบบผักอื่นๆ

2.4 **Amaranthus viridis** L. , Sp. Pl. ed. 2 : 1405.1763 ; Hook. f. in Fl. Br. Ind. 4 : 720. 1885 ; Gagnep. in Fl. G'en. l. -C. 4 : 1064. 1936 ; Larsen in Fl.C.L.V.24 : 26.1989; in Flora of Thailand 5, 4 : 387. 1992

A. gracilis Desf.,Tabl.Ec.Bot.43.1804.

A. polystachyus Willd., Sp.Pl.4:385.1805.

ชื่อสามัญ Slender Amaranth

ชื่อพื้นเมือง ผักขมหิน (กาญจนบุรี); ผักขม, ผักหม (ภาคใต้); ผักขมหัด (ภาคกลาง)

ไม้ล้มลุกปีเดียว ลำต้นตั้งตรงสูง 20-40 ซม. มักเป็นร่องสันตามความยาว 2-3 แนว ส่วนที่ยังอ่อนมีขนปกคลุม ลำต้นสีเขียวหรือสีม่วงปนเขียว ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบเรียวเล็กยาว 4-10 ซม. ใบรูปสามเหลี่ยมมน ๆ หรือรูปไข่ ขนาด 4.5-5 x 2-3 ซม. ปลายมนหรือเว้าเล็กน้อยแล้วมีหนามสั้น ๆ 1 อันตรงกลาง โคนรูปลิ่มหรือตัดตรง ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน แผ่นใบบาง ดอกช่อออกที่ปลายยอดและซอกใบ ช่อดอกแบบเชิงลด ออกเป็นช่อเดี่ยว ๆ หรืออาจออกรวมกันเป็นช่อแยกแขนง ช่อดอกสีน้ำตาลปนแดง ยาว 5-10 ซม. ดอกแยกเพศอยู่กายในช่อเดียวกัน ดอกย่อยขนาดเล็กสีม่วงปนเขียวหรือสีน้ำตาล ติดกันแน่นอยู่บนแกนช่อดอก มีใบประดับสีเขียวรูปสามเหลี่ยม 1 อัน ขนาดสั้นกว่ากลีบรวม ลักษณะบางและแห้ง ยาว 0.5-1 มม. กลีบรวมรูปใบหอกยาว 1-1.5 มม. แยกกัน 3 กลีบ เกสรเพศผู้ 3 อัน รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลม ขนาดกว้าง 1-1.5 มม. ผิวขรุขระ มีก้านสั้น ๆ ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 2 แฉก ภายในรังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อัน ติดอยู่ที่ฐานของรังไข่ ผลแบบแห้งแตก รูปกลม ขนาดเล็ก เมล็ดสีดำจำนวนมาก ผิวมันวาว (ภาพที่ 6)

ระยะเวลาการออกดอก ตลอดปี

นิเวศวิทยา พบขึ้นเป็นวัชพืชในไร่และสวน

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U.Thongpairojn 114 (BCU), T. Smitinand 7592 (BKF)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อน ใบอ่อน และต้นอ่อน ใช้เป็นผักใส่แกงส้ม, ต้มจืด หรือต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

3. ANACARDIACEAE

3.1 Anacardium occidentale L. , Sp. Pl. 383. 1753 ; Hook. f. , Fl. Br. Ind. 2 : 20. 1876 ; Kurz, For. Fl. Burm. 1 : 310. 1877 ; Brandis, Ind. Trees 204. 1906 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 345. 1926 ; Back. & Bakhuizen van den Brink , Fl. Java 2 : 150. 1965 ; Ding Hou in Fl. Mal. 8 : 421. 1978 ; Meijer in Fl. Ceyl. 4 : 8. 1983 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 526. 1922.

ชื่อสามัญ Caschew Nut Tree, Caschew

ชื่อพื้นเมือง มะม่วงหิมพานต์ (กาญจนบุรี) ; มะม่วงไม่รู้หาว (ภาคกลาง) ; กะแตแก (มลายู-นราธิวาส) ; กาชู(ตรัง) ; ตำหยาว, ท้ายล่อ, ส้มม่วงชูหน่วย (ภาคใต้) ; นายอ (มลายู-ยะลา) ; มะม่วงกาสอ (อุตรดิตถ์) ; มะม่วงกุลา , มะม่วงลังกา , มะม่วงสิงหน, มะม่วงหยอด(ภาคเหนือ) ; มะม่วงทูนหน่วย, ส้มม่วงทูนหน่วย (สุราษฎร์ธานี); มะม่วงยางหุย, มะม่วงเล็ดล่อ(ระนอง); มะม่วงสิงโห(เชียงใหม่); มะโห(เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน); ยาโงย, ยาร่วง (ปัตตานี)

ไม้ต้นสูง 5-6 เมตร ทุกส่วนมียางใส กิ่งอ่อนมีขน ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับ ก้านใบยาว 2.5-3 ซ.ม. ใบรูปไข่กลับ ขนาด 9-13 x 5-7 ซม. ปลายกลมหรือมน โคนใบรูปลิ่มหรือมน ขอบใบเรียบ เนื้อใบหนา ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อรวมที่ปลายยอด ช่อดอกยาว 15-30 ซม. มีใบประดับรูปลิ่มแคบขนาด 6-10 x 1-2 มม. 1 อันที่โคนก้านช่อดอก ก้านช่อดอกยาว5-7 ซม. มีขนละเอียดสีเงินทั่วไป ดอกย่อยจำนวนมาก มีทั้งดอกสมบูรณ์เพศและดอกเพศผู้ ก้านดอกย่อยยาวประมาณ 1 มม. กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมติดกันเล็กน้อยปลายแยกเป็น 5 กลีบรูปไข่ปลายกลีบแหลม ขนาด 3-4 x 1 มม. ผิวด้านนอกกลีบมีขนละเอียด กลีบดอกสีเหลืองแกมเขียวรูปขอบขนานหรือรูปแถบแกมใบหอก ขนาด 10 x 1 มม. แยกกัน 5 กลีบ เกสรเพศผู้ 10 อัน โดย 9 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 3.5-4 มม.และอีก 1 อันจะมีก้านชูอับเรณูยาว 7-8 มม.ก้านชูอับเรณูมีขนประปราย อับเรณูรูปกลม รังไข่เหนือวงกลีบรูปไข่กลับยาวประมาณ 1 มม. ก้านเกสรเพศเมียยาว 6-8 มม. ยอด

เกสรเพศเมียรูปกลม ผลแห้งไม่แตก ฐานรองดอกขยายใหญ่คล้ายผลชมพู่ ขนาด 5-6 ซม. เมื่อสุกสีส้ม ปลายสุดมีผลรูปไต 1 ผล ยาว 2-3 ซม. เปลือกแข็ง ภายในมีเมล็ด 1 เมล็ด (ภาพที่ 7)

ระยะเวลาการออกดอก	มกราคม- มีนาคม
นิเวศวิทยา	พบปลูกตามบ้าน,สวนและในวัด
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 38 (BCU), P. Trisarasri 97 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักดิบร่วมกับลาบ,ส้มตำ

3.2 Mangifera indica L., Sp.Pl.:200.1753; Hook.f. in Fl.Br.Ind. 2:13.1876; Lecomte in Fl. G'en. I. -C. 2: 18. f. 4.1908 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen . 1: 523. 1992 ; Craib in Fl . Siam. En. 1 : 344. 1926; Back. & Bakhuizen van den Brink. , Fl. Java 2 : 149 .1965 ; Kochummen in Tree Fl.Mal.4: 36.1989; K. Chayamarit in Thai. For. Bull. (Bot.) No.22: 14-15. 1994.

Manga domestica Rumph., Herb.Amb. 1:93, t.25.1741.

Mangifera domestica Gaertn., Fruct. 2: 95, t.100.1790.

M. integrifolia Gen.ex Crevost & Lemmarie, Cat.Prod. Induch.1:234.1917.

ชื่อสามัญ Mango Tree

ชื่อพื้นเมือง มะม่วง (กาญจนบุรี,ทั่วไป) ; ขุ (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี) ; โคกแล้ะ (ละว้า-กาญจนบุรี) ; เจาะช้อก, ช้อก (ชอง-จันทบุรี) ; โตรัก (ชาวบน-นครราชสีมา) ; เปา (มลายู-ภาคใต้) ; แป (ละว้า-เชียงใหม่) ; มะม่วงสวน (ภาคกลาง) ; สะเดาะ, ส่าเดาะ ส่า (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) ; สะวาย (เขมร) ; หมักโม่ง (เงี้ยว-ภาคเหนือ)

ไม้ต้นไม่ผลัดใบสูง 10-20 เมตร เปลือกต้นเรียบสีเทาหรือดำ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับกัน ก้านใบยาว 1.5-5 ซม. โคนก้านบวมพอง ใบรูปใบหอกแกมขอบขนาน ขนาด 15-25 x 5-6 ซม. ปลายแหลมโคนสอบเรียว ขอบเรียบ แผ่นใบค่อนข้างหนา เส้นใบแบบร่างแห มีแขนงเส้นใบ 23-25 คู่ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน, สีเขียวเข้มเป็นมัน ดอกออกเป็นช่อแบบแยกแขนงที่ปลายกิ่ง ช่อดอกสีเหลืองใส ยาว 25-30 ซม. มีดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตาม

แนวรัศมี ก้านดอกย่อยยาว 2-3 มม. ก้านและแกนช่อดอกมีขนปกคลุม ใบประดับรูปไข่ปลายแหลม ยาว 2.5-3 มม. ใบประดับย่อยขนาดเล็กกว่า กลีบเลี้ยง 5 กลีบรูปใบหอกขนาด 2.5-3 x 1-1.2 มม. ผิวกลีบด้านนอกมีขนปกคลุม กลีบดอก 5 กลีบ รูปไข่แกมขอบขนาน ขนาด 3.5-4 x 1.5-2 มม. โคนกลีบมีขน ปลายพับงอ เกสรเพศผู้ 5 อัน เป็นเกสรที่สืบพันธุ์ได้ 1 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 1.3-1.5 มม. อับเรณูยาว 2.5-3 มม. รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลม มีฐานดอกเป็นพู 5 พู ก้านเกสรเพศเมียยาว 1.5-3 มม. รังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อัน ผลเมล็ดเดียวแข็ง รูปรี ผลดิบสีเขียว เมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีเหลือง เมล็ด 1 เมล็ดอยู่กายใน ขนาดใหญ่มีเปลือกแข็ง (ภาพที่ 8)

ระยะเวลาการออกดอก	ธันวาคม-มกราคม
นิเวศวิทยา	พบปลูกทั่วไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 99 (BCU), P. Trisarasri 532 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและผลอ่อน รับประทานเป็นผักดิบร่วมกับน้ำพริก

3.3 Spondias bipinnata Airy Shaw & Formen, Kew Bull. 21 : 4. 1967 ; K. Chayamarit in Thai For. Bull (Bot.) 20 : 21. 1994.

ชื่อสามัญ	-
ชื่อพื้นเมือง	มะกัก(กาญจนบุรี,สระบุรี,ราชบุรี) ; กอกกัก(นครสวรรค์); มะกอกป่า (กาญจนบุรี, นครราชสีมา); หมักกัก (สระบุรี,ราชบุรี)

ไม้ต้นสูง 10-15 เมตร ลำต้นกลมสีเทาเป็นมันเลื่อม มีน้ำยางสีขาว กิ่งอ่อนอวบมีรอยแผลใบและขนนุ่มทั่วไป ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับบริเวณปลายกิ่ง ช่อใบยาว 20-35 ซม.ประกอบด้วยช่อใบย่อย 5-10 ช่อเรียงสลับกันและภายในช่อใบย่อยมีใบย่อย 2-11 ใบออกเป็นคู่ตรงข้ามกัน โดยใบคู่ล่างจะมีขนาดเล็กที่สุด ใบย่อยรูปไข่ขนาด 2-8 x 1.5-3 ซม. ปลายแหลมหรือเรียวแหลม โคนเบี้ยว ขอบเรียบ เนื้อใบบาง เส้นใบแบบร่างแห มีแขนงเส้นใบ 6-8 คู่ ผิวใบด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนนุ่มละเอียดหนาแน่น ยอดอ่อนสีน้ำตาลแดง ดอกออกเป็นช่อขนาดใหญ่ที่ปลายกิ่งและซอกใบ ก้านช่อดอกมีขนนุ่มประปราย มีใบประดับแต่ละช่อดอกย่อย ดอกย่อยจำนวนมากสีขาวครีมขนาดกว้าง 0.5 ซม. ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี กลีบเลี้ยงและ

I19083932

กลีบดอกสีขาวครีม 5 กลีบ เกสรเพศผู้ 10 อันเห็นเด่นชัด รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลมป้อมสีส้ม มีขน ก้านเกสรเพศเมียแยกออกเป็น 5 ก้าน รังไข่มี 5 ช่องและแต่ละช่องมี ออวุล 1 อัน พลาเซนตาที่ยอด ผลรูปกลมรี ขนาด 5-6 x 3-3.5 ซม. เมล็ดขนาดใหญ่ เนื้อบาง เมื่อแก่สีเหลืองแกมเขียว ผลสุกมีกลิ่นหอม (ภาพที่ 9)

ระยะเวลาการออกดอก	กุมภาพันธ์- พฤษภาคม
นิเวศวิทยา	พบในป่าและเขาเตี้ยๆ
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 137 (BCU), Kerr 8994 (BKF)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน รับประทาน เป็นผักสด ร่วมกับลาบและน้ำพริกต่างๆ และ ผลดิบใช้ใส่ในต้มยำแทนส้มมะขาม ส่วน ผลสุกใช้ตำน้ำพริกคล้ายๆการตำน้ำพริกมะขามอ่อน

3.4 Spondius pinnata (L. f.) Kurz , Rep. Pegu. App. A. 44 & B. 42. 1875 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 356. 1926 ; Tardieu in Fl.C.L.V.2 : 133, Pl. 8. f. 1-7. 1962 ; Back & Bakhuizen van den Brink. , Fl. Java 2 : 151. 1965 ; Ding Hou in Fl. Mal. 8 : 483. 1978 ; Meijer in Fl. Ceyl. 4 : 23. 1983 ; K. Chayamarit in Thai. For. Bull. (Bot) 22 : 21. 1994.

Mangifera pinnata L. f. , Suppl : 156. 1781.

S. mangifera Willd. , Sp. Pl. 2 : 751. 1799 ; Hook . f. , Fl. Br. Ind. 2: 42. 1876 .

S. acuminata Roxb. , Fl. Ind. ed. 2 : 453. 1832 ; Hook. f. , Fl. Br. Ind. 22 : 42. 1876 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 355. 1926.

Poupartia pinnata Blanco,Fl.Filip:392.1837,ed.2:274.1845,ed.3,2:146.1878.

S. dulcis Soland. ex For. . f. var. acida (Blume) Engl. in DC. Monoger. Planer : 247. 1883.

ชื่อสามัญ	Hog Plum
ชื่อพื้นเมือง	มะกอกป่า (กาญจนบุรี,นครราชสีมา) ; กราเพีย,ไพ้ย (กะเหรี่ยงกาญจนบุรี) ; กอกกุก,กก(เชียงราย) ; กอกเขา (นครศรีธรรมราช) ; กอกหมอง(เงี้ยว-ภาคเหนือ); ไพเซ(กะเหรี่ยง-เชียงใหม่); กุก(เชียงใหม่)

ไม้ต้นสูง 15-25 เมตร ลำต้นตรง เปลือกเรียบสีเทา เรือนยอดกลม,โปร่ง กิ่งอ่อนมีรอยแผลใบ ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว เรียงสลับ ช่อใบยาว 15-30 ซม. ประกอบด้วยใบย่อยออกเป็นคู่ตรงข้ามกัน 6-11 ใบ ก้านใบย่อยยาว 1-2 มม. ใบย่อยรูปรีกว้างๆ ขนาด 7-9x 2.5-3.5 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลม โคนเบี้ยวหรือมน ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงเป็นมัน เส้นใบแบบร่างแห แขนงเส้นใบ ตรงและขนานกัน 10-20 คู่ ดอกออกเป็นช่อรวมยาว 15-25 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก สีเหลืองมีกลิ่นฉุน ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี ไม่มีก้านดอกย่อย กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันปลายแยกออกเป็น 5 กลีบ มักหลุดร่วงง่าย กลีบดอก 5 กลีบรูปไข่ขนาด 2 x 1 มม. ติดสลับกับกลีบเลี้ยง เกสรเพศผู้ 10 อัน รังไข่เหนือวงกลีบ 1 อัน ไม่มีขน ก้านเกสรเพศเมียแยกออกเป็น 5 ก้าน ยอดเกสรเพศเมีย 5 อัน รังไข่มี 5 ช่อง แต่ละช่องมี ออวุล 1 อัน ติดที่ยอด ผลสดรูปรี ขนาด 5 x 3-3.5 ซม. สีเหลืองปนเขียว เมล็ดแข็งขนาดใหญ่ ผิวเป็นเสี้ยนขรุขระ (ภาพที่ 10)

ระยะเวลาการออกดอก	ออกดอกเดือน ม.ค-มี.ค.
นิเวศวิทยา	ปลูกทั่วไปตามบ้านและในป่า
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 51(BCU), P. Trisarasri 183 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและช่อดอกอ่อนรับประทานเป็นผักสดร่วมกับน้ำพริกต่างๆ ส่วนผลแก่ใส่ต้มยำ,หรือใส่ในส้มตำปลาร้าและน้ำพริกให้รสเปรี้ยว มีขายในตลาด

4. APIACEAE

4.1 Centella asiatica (L.) Urban in Mart. & Eiohelcr, Fl. Brasil. 11. 1 : 287. , t. 78. , Fig. 1. 1879 ; Chermezon in Fl. G en. I.- C . 11334, Fig. 135. , 1 – 3. 1923 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 786. 1931; Back. & Bakhuizen van den Brink. , Fl. Java 2: 173. 1965. ; I. C. Hedge & J. M. Lemond in Flora of Thailand 5, 4 : 447 – 448. 1992.

Hydrotyle asiatica L. , Sp. Pl. ed. 1 : 234. 1753. ; Kerz, J. Asiat. Soc. Bengal 46 (2) : 113. 1877. ; Clarke in Fl. Br. Ind. 2 : 669. 1879; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 869. 1922.

ชื่อสามัญ Asiatic Pennywort

ชื่อพื้นเมือง บัวบก(กาญจนบุรี);ปะหนะเอขาเด๊าะ (กระเหรี่ยง – แม่ฮ่องสอน) ; ผักแว่น (ภาคใต้ – มาเลเซีย) ; ผักหนอก (ภาคเหนือ)

ไม้ล้มลุกหลายปี ลำต้นตั้งตรง มีไหลทอดไปตามพื้นดิน และแตกรากตามข้อ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับถี่ ๆ ที่โคนต้น ก้านใบยาว 10-25 ซม. โคนก้านแผ่เป็นปีก ใบรูปไตหรือรูปกลม ปลายใบตัดหรือมนกลม โคนใบเว้าเป็นรูปหัวใจ ขอบใบหยักมน ใบขนาด 5-6 x 4.5-5 ซม. ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อแบบซี่ร่ม มีดอกย่อย 3-4 ดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ ออกที่ซอกใบ ก้านช่อดอกยาว 0.5-1.5 ซม. มีขนสีขาวยาวยุ่งประปราย ใบประดับรูปไข่ขนาด 2.5 – 3 x 1-1.5 มม. หุ้มดอกไว้ 1 อัน ก้านดอกย่อยยาว 1-1.5 มม. มีขนประปราย กลีบเลี้ยงสีขาวขนาดเล็ก 2 กลีบ กลีบดอก 5 กลีบสีบานเย็น กลางกลีบสีเขียว รูปไข่ ขนาด 1 x 0.6-1.0 มม. ปลายแหลม ขอบเป็นคลื่น ผิวมีขนเล็กน้อย เกสรเพศผู้ 5 อัน ติดสลับกับกลีบดอก มีก้านชูอับเรณูยาว 0.5-0.8 มม. ติดกับอับเรณูทางด้านหลัง อับเรณูสีดำ แตกตามยาว รังไข่ใต้วงกลีบ มี 2 อัน แต่ละอันมี 1 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลรูปกลมหรือรูปรี ขนาด 2-3 x 3-4 มม. (ภาพที่ 11)

ระยะเวลาออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบบริเวณที่ชุ่มชื้น และปลูกตามบ้านเป็นผักสวนครัว
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 151 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหารและอาหารรสจัด	ใบและยอดอ่อนรับประทานเป็นผักสดแกล้มกับน้ำพริกต่าง ๆ

4.2 Oenanthe javanica (Bl.)DC. , Prod. 4 : 138. 1830 ; Buwalda in Fl. Mal.1,4 ; 136. 1949 ; Hiroe, Umbell.Asia. 1:138.1958; Hiroe, Dansk Bot. Ark. 20:195. 1962; Back. & Bakhuizen van den Brink , Fl. Java 2 : 177. 1965; I.C. Hedge & J.M. Lamond in Flora of Thailand 5,4:463.1992.

Sium javanicum Bl. , Bijdr. 15:881.1826.

Oenanthe benghalensis Roxb. ex Benth. in Benth. & Hook.f.,Gen. Pl.1:906.1867.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ผักชีน้ำ(กาญจนบุรี);ผักอัน(เชียงใหม่)

พืชล้มลุกหลายปี ลำต้นกลวงตั้งตรงหรือทอดเลื้อย บางทีอาจแตกกิ่งก้านสาขา โดยจะชูส่วนปลายสูงประมาณ 20-30 ซม. เห็นข้อปล้องชัดเจน ลำต้นเป็นร่องตามยาวหลายแนว ทุกส่วนมีกลิ่นหอมใบเป็นใบประกอบแบบขนนก 1-3 ชั้น ใบเรียงเวียนสลับ ก้านใบยาว 10-15 ซม. โดยโคนก้านใบแผ่ออกโอบหุ้มรอบลำต้นเหนือข้อ ใบย่อยตรงกลางรูปไข่แกมขอบขนานขนาด 10-28 x 5-10 ซม. ใบย่อยด้านข้างรูปไข่หรือรูปรี ขนาด 10-70 x 5-30 มม. ปลายใบและโคนใบแหลม ขอบใบหยักลึกเกือบถึงเส้นกลางใบ ดอกออกเป็นช่อที่ปลายยอด ช่อดอกแบบซี่ร่มย่อย ก้านช่อดอกยาว 13-15 ซม. ช่อดอกย่อยแบบซี่ร่มมี 12-16 ช่อ ก้านดอกย่อยยาว 1.5-3 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็กกว้าง 1-1.5 มม. ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี มีใบประดับย่อยรูปลิ่มแคบยาว 3-4 มม. ที่โคนดอกย่อย 1 อัน กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยขนาด 1-1.5 x 1 มม. ปลายแยกออกเป็นแฉกรูปลิ่มแคบ 5 กลีบ ขนาด 6-8 x 0.5 มม. มีขนเล็กน้อยหรือเกลี้ยง กลีบดอกสีขาว 5 กลีบ รูปหัวใจ ตรงกลางกลีบเป็นร่อง โดยจะยกขอบกลีบและปลายกลีบม้วนเข้าหาศูนย์กลางของดอก เกสรเพศผู้ 5 อัน ติดตรงกับชั้นกลีบดอก มีก้านสั้นๆประมาณ 1 มม. อับเรณูสีเหลือง แตกตามยาว รังไข่ใต้วงกลีบ ก้านเกสรเพศเมียโคนเชื่อมติดกันพองเป็นกระเปาะปลายแยกเป็น 2 อัน ยาวประมาณ 0.5 มม. รังไข่มี 2 ช่อง แต่ละช่องมี ออวุล 1 อัน พลาเซนต่าแนวเดียว ผล แบบ ผักชี (ภาพที่ 12)

ระยะเวลาการออกดอก ตลอดปี

นิเวศวิทยา พบบริเวณริมน้ำและที่ชุ่มชื้น

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 62 (BCU),T.Smitinand 8780(BKF)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร รับประทานเป็นผักดิบแกล้มกับน้ำพริก, ลาบหรืออาหารรสจัดต่างๆ

5. ARACEAE

5.1 Amorphophallus campanulatus (Roxb.)Blume ex Dence. in Ann. Mus. Hist. Nat. Paris 3: 366.1834 ; Merr. Fl. Manila : 130. 1912 ; Philip. Journ. Sci. 10.1915 ; in Enum. Philip. Fl. Plants 1, 18:1.1925.

Arum campanulatum Roxb. Pl.Coromendel 3: 69.1819.t.272.

Arum decurrens Blanco.,Fl.Filip.656.1837,ed.2:457.1845,ed.3,3:62,1879.

Amorphophallus decurrens Kunth Enum. 3L 581. 1841 ; Miq. Fl. Ind. Bat. 3 : 202. 1856 ; Engl.in DC. Monog. Phan. 2 : 319. 1879.

ชื่อสามัญ Stanley's Water-Tub

ชื่อพื้นเมือง บุก (กาญจนบุรี,ภาคกลาง); บุกดางคก (ชลบุรี); เบีย,เบือ (แม่ฮ่องสอน); มันชูรัน (ภาคกลาง); หักบุก (ปัตตานี); บุก,บุกดางคก (นครศรีธรรมราช)

พืชล้มลุก มีหัวใต้ดินรูปค่อนข้างกลม สีน้ำตาลผิวขรุขระ เส้นผ่าศูนย์กลาง 10-13 ซม. ใบเป็นใบเดี่ยวขนาดใหญ่ ก้านใบกลมอวบน้ำมีตุ่มขรุขระ ยาว 100-150 ซม. สีเขียวมีลายด่างเป็นวงสีขาวอยู่ทั่วไป แผ่นใบแผ่แบนคล้ายร่ม แยกเป็นสามส่วนตอนปลาย ขอบหยักเว้าเป็นแฉกรูปไข่, รูปรี รูปขอบขนานขนาดต่าง ๆ กัน ปลายแฉกแหลม โคนสอบ ผิวเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกช่อแบบช่อเชิงลดมีกาบ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 30-50 ซม. แทงจากเหง้าใต้ดินใกล้ ๆ กับก้านใบ ก้านช่อดอกสั้น ยาว 10-15 ซม.อวบ มีใบประดับสีม่วงเข้มที่โคนก้านช่อดอก 2 อัน ลักษณะคล้ายกรวยรูปไข่ปลายแหลม ขนาด 20-25 x 8-15 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็กแยกเพศอยู่กายในช่อดอกเดียวกัน ดอกอัดกันแน่นอยู่บนแกนช่อดอกไม่มีก้านดอกย่อย ดอกเพศผู้อยู่ทางด้านปลายช่อดอก สีเหลืองอ่อน รูปทรงกระบอก ขนาด 3-4 x 2-3 มม. ไม่มีกลีบดอกและกลีบเลี้ยง เกสรเพศผู้ 2 อัน ไม่มีก้านชูอับเรณู ดอกเพศเมียอยู่ทางตอนโคนช่อดอก ไม่มีทั้งกลีบเลี้ยงและกลีบดอก รังไข่เหนือวงกลีบรูปหกเหลี่ยม ขนาด 4 x 2 มม. ก้านเกสรเพศเมีย ยาว 7-8 มม. ปลายยอดแยกเป็น 3 พู สีเหลือง มีน้ำเมือกเหนียวที่ปลายยอด ภายในรังไข่มี 3 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลแบบมีเมล็ดหลายเมล็ด รูปกลมหรือรูปไข่จำนวนมาก ติดอยู่บนแกนช่อดอกเป็นแท่งยาว 40 - 70 ซม. เมื่อสุกสีเหลืองอมส้ม (ภาพที่ 13)

ระยะเวลาการออกดอก	พฤษภาคม-มิถุนายน
นิเวศวิทยา	พบขึ้นในป่าตามที่ชุ่มชื้น
แหล่งที่พบ	อ.ศรีสวัสดิ์, อ.ทองผาภูมิ, อ.ไทรโยค, อ.เมือง
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 158 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ก้านใบ และต้นอ่อน นำมาปอกเปลือกออก ใช้ใส่เป็นผักแกงกะทิแบบบอน หรือใช้ใส่แกงส้ม

5.2 Colocasia esculenta (L.) Schott Melet.Bot.1:18.1832; Merr.Fl.Manila :134. 1912; Alston in Trimen, Handb. Fl. Ceyl. 6: 295.1931;Backer & Bakhuizen van den Brink. , Fl. Java 3:111.1968.

Arum esculentum Linn.Sp.Pl.: 965.1753.

Colocasia antiquarum Schott Melet. 1:18.1832; Naves NoVis. App.: 292.1882; Engl. in DC.Monog. Phan. 2: 491.1879.

Caladium esculentum Vent. Jard. Cels. 1800 sub.t.30; Blanco. Fl.Filip. ed.2: 459.1845,ed.3,3: 64.1879.

ชื่อสามัญ	Taro Dasheen, Taro
ชื่อสามัญ	บอน (กาญจนบุรี,ภาคกลาง); กลาดีกุบุเฮง (มาเลเซีย-ยะลา); กลาดีไอย์ (มาเลเซีย-นราธิวาส); ขื่อที่พ้อ, คีทีโบ, คูชี้บ้อง, คูไท, ทีพอ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน); ตุน, เผือก (ทั่วไป); บอนเขียว, บอนจีนดำ (ภาคกลาง); บอนท่า, บอนน้ำ (ภาคใต้)

พืชล้มลุก อายุหลายปี มีลำต้นใต้ดิน แตกหน่อเจริญเป็นต้นใหม่โดยไหล ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับ ก้านใบกลมอวบยาว 1-1.2 เมตร สีแดงคล้ำหรือสีเขียว โคนก้านแผ่เป็นกาบหุ้มแคบ ๆ ยาว 15.35 ซม. ติดกับใบทางด้านหลังตรงกลางแผ่นใบ ใบรูปไข่หรือรูปหัวใจกศร ขนาด 35-50 x 15-20 ซม. ปลายแหลม โคนเว้ารูปหัวใจขอบเรียบ แผ่นใบหนา เส้นกลางใบนูนเด่นชัดทางด้านหลังใบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ด้านบนสีเขียวเข้ม มีลายเป็นรูปวงแหวนเห็นชัดในใบอ่อน ดอกช่อเชิงลดมีกาบ สีเหลือง รูปขอบขนานเป็นแท่งอวบยาว 5.5-7 ซม. มีใบประดับสีเหลืองสด เป็นกาบรูปขอบขนานปลายเรียวแหลมยาว 15.30 ซม. 1 อัน ดอกแยกเพศอยู่กายในช่อเดียวกัน โดยดอกเพศผู้สีเหลืองนวลอยู่ทางปลายช่อดอก ดอกเพศเมียอยู่ทางโคน ดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก เรียงติดกัน

แน่นบนแกนช่อดอก ไม่มีทั้งกลีบเลี้ยงและกลีบดอก รังไข่เหนือวงกลีบสีเขียวอ่อนรูปกลม ปลายยอดเกสรเพศเมียสีเหลือง มีก้านเกสรสั้น ๆ รังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก ผลมีเนื้อหลายเมล็ด รูปขอบขนานสีเขียว มีเมล็ดขนาดเล็กจำนวนมาก (ภาพที่ 14)

ระยะเวลาการออกดอก	ทะยอยออกตลอดทั้งปี
นิเวศวิทยา	พบตามที่มีน้ำขัง หนอง, บึง, ริมคูคลอง
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 61 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ก้านใบ ใช้เป็นผักใส่แกงกะทิ, แกงส้ม
หมายเหตุ	ส่วนใบและก้านใบมีผลึก calcium oxalate ทำให้เกิดการระคายเคืองที่ปากและลำคอ ต้องทำให้สุกก่อนรับประทาน (ถนอมศรีวงศ์รัตนาสถิตย์ และคณะ, 2534)

5.3 Colocasia gigantea (Bl.) Hook.f. in Fl. Br. Ind. 6 : 524. 1894.

ชื่อสามัญ	-
ชื่อพื้นเมือง	คูน, กระดาษขาว (กาญจนบุรี); กะเอาะขาว (ชุมพร); คูน (ภาคกลาง); บอน (ประจวบคีรีขันธ์); โหรา (นครศรีธรรมราช); ออกดิบ (ภาคใต้)

ไม้ล้มลุกอายุหลายปี สูง 0.8-1.2 เมตร มีลำต้นใต้ดินและยางใส ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับถี่ ๆ ที่โคนต้นใกล้พื้นดิน ก้านใบอวบกลมตั้งตรงยาวประมาณ 1เมตร เนื้อเป็นรูพรุนมากมายคล้ายฟองน้ำ โคนก้านแผ่ออกเล็กน้อย ผิวมีนวลแป้งปกคลุม ก้านใบติดตรงด้านหลังของแผ่นใบ ทำให้แผ่นใบขนานกับพื้น ใบรูปไข่ ขนาด 24-28 x 35-40 ซม. ปลายแหลม โคนเว้าเป็นรูปหัวใจ ขอบหยักเป็นคลื่นเล็กน้อย หรือเรียบ ผิวใบสีเขียวเข้มมีนวลแป้งปกคลุม และมีลายบนแผ่นใบเห็นได้ชัดในใบอ่อน ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นใบนูนเด่นชัดเจนทางผิวใบด้านล่าง ดอกเป็นช่อเชิงลดมีกาบ มีใบประดับเป็นกาบหุ้มสีขาว รูปขอบขนานปลายแหลม ยาว 15-25 ซม. ช่อดอกที่บานแล้วสีของใบประดับจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ช่อดอกยาว 5-7 ซม. คอดเว้า ดอกย่อยขนาดเล็กมีสมมาตรไม่สม่ำเสมอ ติดแน่นอยู่บนแกนช่อดอก ดอกแยกเพศอยู่ภายในช่อเดียวกัน โดยดอกเพศผู้อยู่เหนือรอยคอดเว้าของช่อดอก มีทั้งดอกที่เป็นหมันและไม่เป็นหมัน ดอกเพศเมียอยู่ทางด้านล่าง

ของรอยคอด ไม่มีทั้งกลีบเลี้ยงและกลีบดอก รังไข่เหนือวงกลีบ ภายในมี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก ผลมีเนื้อหลายเมล็ด รูปขอบขนาน (ภาพที่ 15)

ระยะเวลาการออกดอก	ทะยอยออกตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบบริเวณที่ชื้นแฉะ และปลูกไว้เพื่อเป็นอาหาร
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 106 (BCU), P. Trisarasri 184 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ก้านใบ นำมาลอกเปลือกออกแล้วรับประทานเป็นผักดิบร่วมกับน้ำพริก, แกล้มส้มตำ หรือใช้ใส่เป็นผักแกงส้ม

5.4 Lasia spinosa (L.) Thw., Enum. Pl. Zeyl. 336. 1864 ; Back. & Bakhuizen van den Brink.,Fl. Java3:111.1968 ; Alston in Trimen, Handb. Fl. Ceyl. 6 : 297. 1931; Dass. , Fl. Ceyl. 6: 35. 1988.

Lasia aculeata Lour. , Fl. Cochinch. 81. 1790 ; ed. Willd. , 1: 103. 1793.

L. roxburghii Griff. , Not. Pl. Asiat. 3 : 155. 1851.

L. hermanni Schott, Bonpiandia 5 : 125. 1857, nom. illegit.

ชื่อสามัญ Lasia

ชื่อพื้นเมือง ผักหนาม(กาญจนบุรี,ทั่วไป);กะลี(นราธิวาส)

พืชน้ำอายุหลายปี ลำต้นตั้งตรงหรือโค้งงอมีหนามแหลมทั่วไป ก้านใบยาว 27-30 ซม. มีหนาม ใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับ แผ่นใบรูปหัวลูกศร ขนาด 18-25 x 7-8.5 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนรูปเงี่ยงใบหอก ขอบเรียบ ผิวใบด้านล่างมีขนและหนามแหลมตรงเส้นใบ ดอกออกเป็นช่อเชิงลดมีกาบ ก้านช่อดอกยาว 15-20 ซม. ตรงปลายติดกับช่อดอกจะมีขนหนาแน่นกว่าส่วนอื่น ใบประดับขนาดใหญ่สีแดงคล้ำด้านในสีเหลือง รูปใบหอกแกมขอบขนานปลายเรียวแหลม ขนาด 25-35 x 2.5-3.5 ซม. แผ่นใบประดับมักบิดม้วนเป็นเกลียว ช่อดอกรูปทรงกระบอกขนาด 3-3.5 x 1-1.2 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมากเรียงกันแน่นภายในช่อดอก โดยแกนกลางสีชมพูเป็นรูพรุนไม่มีก้านดอกย่อย ดอกสีเหลืองปนเขียว วงกลีบรวม 4 กลีบแยกกัน แต่ส่วนปลายกลีบไม่แผ่บานออก เกสรเพศผู้ 4 อัน ก้านชูอับเรณูเชื่อมติดกันเป็นแผ่นแบนบางและติดกับอับเรณูที่ฐาน อับเรณูขนาด

ใหญ่มี 2 ช่อง รังไข่เหนือวงกลีบ รูปกลมขนาด 1.5-2 x 1-1.5มม. ก้านเกสรเพศเมียสั้นมากหรือไม่มี ยอดเกสรเพศเมียเป็นก้อนกลมสีเหลืองเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 มม. รังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อัน พลาเซนตาติดที่ยอด ผลมีเนื้อหลายเมล็ด (ภาพที่ 16)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบตามขารน้ำไหลในป่า
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 108 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนนำมาดองกับเกลือหรือต้มรับประทานกับน้ำพริก หรือ นำยอดอ่อนใส่แกงส้ม, ผัดกับเนื้อสัตว์ หรือใส่เป็นผักในต้มจืด

6. ARALIACEAE

6.1 Trevesia palmata Vis. in Mem . Acc. Torin, Ser. 2 , 4 : 262 . 1841 ; Hook. ,Fl. Br. Ind. , 2 : 732 .1879; Gagnep. in Fl. Gen. I.-C. 9 :1180.1923 ; Craib in Fl. Siam. En. 1: 749. 1931; Baker & Bakhuizen van den Brink , Fl. Java 2 : 163. 1965.

Gastonia palmata Roxb. ex Lindl. in Bot. Reg., t. 894. 1825.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ด้าง, ดุ้มหู (กาญจนบุรี) ; ด้างป่า, ด้างผา, ด้างหลวง (ภาคเหนือ)

ไม้ต้นขนาดกลาง ลำต้นกลมตรง สูง 4-8 เมตร เปลือกเรียบ สีน้ำตาลเทา มีหนามกระจายอยู่ทั่วลำต้น และมีมากบริเวณกิ่งอ่อนและก้านใบ ปลายยอดจะมีขนสีน้ำตาลละเอียดปก

คลุมอยู่หนาแน่น ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับถี่ๆ บริเวณปลายยอด แผ่นใบขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางกว้าง 30-60 ซม. ก้านใบยาว 30-50 ซม. มีหนามห่างๆ โคนก้านใบมีขนสีน้ำตาลอยู่หนาแน่น ใบแผ่ออกคล้ายนิ้วมือ เว้าลึกจนเกือบถึงเส้นใบ จำนวน 5-7 แฉก เส้นใบออกจากจุดเดียวกัน หนาและเหนียว ผิวใบมีขนละเอียด สีน้ำตาลปกคลุมทั้งสองด้าน ดอก ออกเป็นช่อพุ่มกลมขนาดใหญ่ ก้านช่อดอกยาว 8-11 ซม. ช่อดอกย่อยเป็นช่อแบบซี่ร่มลักษณะเป็นพุ่มกลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 7-8 ซม. มีใบประดับดอกย่อย 1 อันเป็นเส้นเรียว ยาว 1มม. กาบในช่อดอกย่อยมีดอกย่อย 12-25 ดอก และมีขนสีน้ำตาลปกคลุมอยู่หนาแน่น ก้านดอกย่อยยาว 2-3 ซม. ดอกย่อยสีเหลืองเส้นผ่าศูนย์กลาง 5-8 มม. กลีบเลี้ยงขนาดเล็กๆ 5 กลีบ กลีบดอกรูปสามเหลี่ยม 5 กลีบ สีเหลืองนวล ขนาด 4-5 x 3-4 มม. กลีบแข็ง มีกลิ่นเฉพาะตัว เกสรเพศผู้ 13-17 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.7-1 ซม. อับเรณูสีเหลือง รูปขอบขนาน แตกตามยาว ขนาด 2-2.5 x 1-1.5 มม. รังไข่ใต้วงกลีบ มี 8 ช่อง แต่ละช่องมีออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม ผล สดรูปกรวยคว่ำ ขนาด 2 x 1 ซม. สีเขียวมีขุยสีน้ำตาล ปลายผลมีรอยของกลีบดอกติดอยู่ระยะ1 ใน 3 ของผล (ภาพที่ 17)

ระยะเวลาการออกดอก	กุมภาพันธ์- เมษายน
นิเวศวิทยา	พบขึ้นบนภูเขาบริเวณที่ชุ่มชื้น
แหล่งที่พบ	อ. ศรีสวัสดิ์ อ. ทองผาภูมิ อ.ไทรโยค
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 70 (BCU), P. Trisarasri 154 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ช่อดอกอ่อนต้มรับประทานกับน้ำพริก

7. ARECACEAE

7.1 **Borassus flabellifer** L. , Whitmore, Palms of Malaya 41-42. :1988.

ชื่อสามัญ	Palmyra Palm, Lontar Palm, Fan Palm, Brab Palm
ชื่อพื้นเมือง	ตาล (กาญจนบุรี, ทั่วไป); ตะนอง (เขมร); ตาลโตนด, ตาลใหญ่ (ภาคกลาง); ตาล (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน); ทอฎู (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน); ทะเนาต์ (เขมร-พระตะบอง); ท้าง (กะเหรี่ยง-ตาก, เชียงใหม่) โหนด (ภาคใต้)

พืชใบเลี้ยงเดี่ยว ลำต้นตั้งตรง ไม่แตกกิ่งก้าน สูง 10-20 เมตร ทรงพุ่มทึบ โคนต้นใหญ่ เปลือกต้นเห็นข้อและปล้องชัดเจน สีดำ แข็ง เนื้อไม้เป็นเสี้ยน เส้นผ่านศูนย์กลางลำต้น ขนาด 30-60 ซม. ก้านใบแข็งและหนา ยาว 1-1.5 เมตร ขอบก้านใบมีหนามแข็งเป็นแผ่นบางๆ สีดำ ขอบเป็นคลื่น ใบเป็นใบประกอบรูปฝ่ามือ ขนาดใหญ่ เห็นแกนกลางใบอย่างชัดเจน ใบเรียงเวียนสลับรอบลำต้น เป็นกลุ่มบริเวณปลายยอด เส้นผ่านศูนย์กลางใบขนาด2.5-3 เมตร ใบย่อยส่วนโคนเชื่อมติดกัน ส่วนปลายแยกเป็นแฉกปลายแหลม ดอกออกเป็นช่อแทงออกจากบริเวณยอดที่ซอกกาบใบ มีกาบขนาดใหญ่รูปใบหอก แข็ง รองรับช่อดอกไว้ ช่อดอกย่อยแบบหางกระรอก รูปขอบขนาน ขนาด 20-30 x 2-3 ซม. ออกรวมกัน 3 ช่อ คล้าย 3 ง่าม ดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก เป็นดอกแยกเพศอยู่ต่างต้นกัน ดอกเพศผู้มีกลีบเลี้ยงรูปสามเหลี่ยมปลายแหลม 3 กลีบ กลีบดอก 3 กลีบ เกสรเพศผู้ 6 อัน ดอกเพศเมีย รังไข่เหนือวงกลีบ ปลายยอดเกสรเพศเมียแยกออกเป็น 3 แฉก รังไข่มี 3 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลเมล็ดเดียวแข็ง รูปร่างค่อนข้างกลมขนาดใหญ่เส้นผ่านศูนย์กลาง 9-10 ซม. สีดำ มีส่วนของกลีบเลี้ยงขนาดใหญ่แนะติดที่ขั้วของผล สีเขียวแกมขาว เปลือกผลเรียบเป็นมัน ภายในผลมีเส้นใย และเนื้อสีเหลืองสด มีเมล็ด 3 เมล็ด (ภาพที่ 18)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดทั้งปี
นิเวศวิทยา	พบขึ้นทั่วไปตามทุ่งนาและข้างทาง
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 181 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ผลอ่อนตัดเอาเฉพาะส่วนหัวที่อยู่บริเวณรอบๆ ขั้วผล เรียกว่าหัวตาลนำมาต้มให้สุกรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริกหรือนำมาทำปลาร้าหัวตาล

7.2 Cocos nucifera L., Sp. Pl. 1188. 1753 ;Kurz ,For. Fl. Burm. 2 : 540. 1877 ; Beccari & Hook f. in Fl. Br. Ind. 6 : 482. 1893 ; Brandis ,Ind.Trees : 648. 1906 ; Back. & Bakhuizen van den Brink., Fl. Java 3 : 196. 1968.

ชื่อสามัญ Coconut , Coconut Palm

ชื่อพื้นเมือง มะพร้าว (กาญจนบุรี , ทั่วไป) ; หมากอุ่น, หมากอูน (ทั่วไป) ; ย่อ (มลายู – ภาคใต้) ; คอส่า (กะเหรี่ยง – แม่ฮ่องสอน) ; ดุง (ชอง – จันทบุรี) ; โพล (กะเหรี่ยง – กาญจนบุรี)

ไม้ต้นสูง 15-20 เมตร ลำต้นเดี่ยวไม่แตกกิ่งก้าน ตามลำต้นมีรอยแผลใบเห็นชัดเจน ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว เรียงเวียนสลับถี่ ๆ บริเวณปลายยอด โคนก้านช่อใบแผ่กว้างเป็นกาบหุ้มลำต้น ก้านช่อใบยาว 0.5-1.5 เมตร แกนกลางช่อใบยาว 4.5-5 เมตร ไม่มีก้านใบย่อย ใบย่อยออกเรียงสลับกันจำนวนมาก ใบรูปแถบ ขนาด 50-100 x 3-4 ซม. ปลายเรียวแหลม ขอบเรียบ เนื้อใบหนา ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นกลางใบแข็ง ดอกออกเป็นช่อแยกแขนงสีขาวแกมเหลือง ออกที่ซอกใบ ช่อดอกยาว 30-70 ซม. มีกาบแข็งหุ้มช่อดอก ช่อดอกย่อยแบบช่อเชิงลด ดอกแยกเพศอยู่ในต้นเดียวกัน ดอกเพศเมียมีกลีบเลี้ยง 3 กลีบรูปไข่กว้าง ขนาด 1.5-2 x 2-3 ซม. กลีบดอก 3 กลีบ ลักษณะคล้ายกันแต่ขนาดเล็กกว่า รังไข่เหนือวงกลีบ รูปไข่ก้านเกสรเพศเมียสั้นและอวบอ้วน ปลายยอดเกสรแยกเป็น 3 แฉก ปลายแหลม รังไข่มี 3 ช่อง แต่ละช่องมีออวุล 1 อัน ดอกเพศผู้มีจำนวนมากกว่าดอกเพศเมีย มีกลีบเลี้ยง 3 กลีบรูปไข่ กลางกลีบเป็นสันแข็ง กลีบดอกรูปใบหอกแกมขอบขนาน 3 กลีบ กลีบแข็ง เกสรเพศผู้ 6 อัน ผลเมล็ดเดียวแข็ง รูปกลมและเป็นสัน 3 เหลี่ยม ส่วนที่อยู่ภายในกะลาทั้งหมด คือ เมล็ด (ภาพที่ 19)

ระยะเวลาออกดอก	เกือบตลอดปี
นิเวศวิทยา	ปลูกตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 195 (BCU), P. Trisarasri 364 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนมะพร้าว มีรสหวานกรอบ ใช้ประกอบอาหารต่าง ๆ ได้หลายชนิด เช่น ผัดกับเนื้อสัตว์ต่าง ๆ , ยำ , แกงส้ม

8. ASCLEPIADACEAE

8.1 Atherolepis pierrei Kerr. , Fl. Gen. I.-C. 4:29.1912.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง อบเชยเถา(กาญจนบุรี, กาคกลาง) ; กำหยาน, กู้ดิน, เครือเขาใหม่ (ภาคเหนือ) ; อบเชยป่า (กรุงเทพ)

ไม้เลื้อยพันกับพืชอื่น ทุกส่วนมียางขาว เถาแก่มีสีขาวนวลและมีจุดสีน้ำตาลกระจายอยู่ทั่วไป ใบ เป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกัน ก้านใบยาว 1.5 ซม. และมักบิดงอ ใบรูปแถบหรือรูปรีแกมขอบขนาน ขนาด 10 – 12.5 x 3 – 3.8 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลมเล็กๆ โคนเว้าเป็นรูปหัวใจเล็กน้อย ขอบใบหยักเป็นคลื่น แผ่นใบบาง สีเขียวเข้ม เส้นใบสีเขียวอ่อนหรือขาวตัดกับแผ่นใบเห็นชัดเจน ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ตรงข้อจะมีขนสีดำเส้นเล็กๆ สั้นอยู่รอบข้อ ดอก เป็นดอกเดี่ยว ออกเป็นกลุ่มที่ซอกใบ เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบาน 1.3 ซม. มีใบประดับ 3 อัน กลีบเลี้ยงสีเขียว 5 กลีบ กลีบดอกรูปไข่ปลายแหลม โคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยกเป็นแฉก 5 แฉก เนื้อกลีบหนานุ่มและเหนียวผิวกลีบด้านนอกสีเขียว ด้านในสีเลือดหมู ขอบมีขนประปราย เกสรเพศผู้ 5 อัน ติดกับชั้นกลีบดอก รังไข่เหนือวงกลีบ ยอดเกสรเพศเมีย เป็นก้อนกลมเห็นชัดเจน สีเขียวเหลือง รังไข่มี 2 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกน ผล เป็นฝัก ออกเป็นคู่คล้ายเขาสัตว์ เมื่อแห้งจะแตกตามรอยตะเข็บข้าง(ภาพที่ 20)

ระยะเวลาการออกดอก พฤศจิกายน- ธันวาคม
นิเวศวิทยา พบตามที่รกร้างทั่วไป
แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 138 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ฝักอ่อนรับประทานเป็นผักคิบแกล้มลาบและน้ำพริก รากมีกลิ่นหอมใช้แต่งกลิ่นขนม

8.2 Oxystelma esculentum (L.f.) R. Br. ex Schult. , Syst. Veg. 6 : 89. 1820 ; Thw. , Enum. pl. Zeyl. 196. 1860 ; Hook. f. in Fl. Br. Ind. 4: 17. 1883 ; Trimen, Handb. Fl. Ceyl. 3: 147. 1895. Type: Koenig in the Linnaean Herb. 307/7(L.) ; Herbert Huber in Fl. Ceyl. 4: 84. 1983.

Periploca esculenta L.f.,Suppl.pl.168.1781.

Sarcostemma esculentum(L.f.) Holm, Ann.Missouri Bot. Gard.37:482.1950.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง กระพังโหม (กาญจนบุรี); จมูกปลาหลด, สะอึก (ภาคกลาง) ; จมูกปลาไหลดง (เพชรบูรณ์); ตะมูกปลาไหล(นครราชสีมา);ผักไหม(เชียงใหม่)

ไม้เลื้อย ลำต้นกลมเล็กสีเขียว มีน้ำยางสีขาว ไม่มีขน ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม ก้านใบยาว 5-6 มม. แผ่นใบรูปใบหอกแกมขอบขนาน ขนาด 6-10 x 0.6-1 ซม. ปลายแหลมโคนมน ขอบเรียบ แขนงเส้นใบโค้งจรดกันที่ใกล้ๆขอบใบ ผิวใบมีขนประปรายทั้งสองด้าน ดอกออกเดี่ยวๆหรือออกเป็นช่อๆละ 2-3 ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี ก้านช่อดอกยาว 4-5 ซม. ก้านดอกย่อยยาว 1.5-2 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบาน 2.5-3 ซม. กลีบเลี้ยง 5 กลีบรูปใบหอกสีเขียว ขนาด 2-3 x 1-2 มม. กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยกว้างๆ ปลายแยกออกเป็น 5 กลีบรูปไข่ปลายแหลม ขนาดกลีบดอก 1x1ซม.เนื้อกลีบเหนียว ด้านนอกสีขาว ด้านในสีชมพู มีเส้นตัดสีม่วง ขอบกลีบมีขน เกสรเพศผู้ 5 อัน อับเรณูรวมกันเป็นกลุ่ม ขนาด 2 x 0.5 มม. ล้อมรอบเกสรเพศเมียอยู่ภายในชั้นโคโรนาที่เชื่อมติดกันเป็นรูปมงกุฎสีขาว รังไข่เหนือวงกลีบ 2 อันรูปไข่ เกลี้ยง ขนาด 2-3 x 1 มม. ก้านเกสรเพศเมียแยกกันยาว 1-1.5 มม. ยอดเกสรเพศเมียกลม 1 อันขนาดกว้าง 1-2 มม. สีเขียว รังไข่มี 1 ห้อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนด้วน ผลเป็นฝักโคนกว้างปลายแหลม ขนาด 4-8 x 1.5-1.6 ซม. เมื่อแก่จะแตกออกเป็น 2 ซีก เมล็ดรูปไข่จำนวนมากมีขนสีขาวช่วยในการกระจายพันธุ์ (ภาพที่ 21)

ระยะเวลาการออกดอก	ธันวาคม- กุมภาพันธ์
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามที่รกร้างเลื้อยพันวัชพืช
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 83 (BCU), O. Thaithong 944 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและฝักอ่อนรับประทานเป็นผักสดแกล้มกับลาบหรืออาหารรสจัดชนิดอื่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8.3 Raphistemma hooperianum (Bl.) DC. Prodr. 7,I : 516. 1844 ; Fl.Gen. I.- C. 4 : 57, Fig. 8; Craib in Fl. Siam. En. 3, 1 : 15. 1951; Back. & Bakhuizen van den Brink Fl. Java2 :252 .1965.

Oxystelma hooperianum Blume Bijdr. 1053. 1826.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ข้าวสาร(กาญจนบุรี); ข้าวสารดอกเล็ก (กรุงเทพ);เ มือยสาร(ชุมพร)

ไม้เลื้อยล้มลุก ลำต้นเล็กมีน้ำยาวสีขาว ไม่มีขน ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม ก้านใบยาว 2-3 ซม. แผ่นใบรูปไข่หรือรูปหัวใจขนาด 6-8 x 4-8 ซม. ปลายแหลมหรือเรียวแหลม โคนเว้าเป็นรูปติ่งหู ขอบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ผิวใบด้านบนมีขนประปราย ด้านล่างเกลี้ยงมีขนเฉพาะตามเส้นใบ ดอกออกเป็นช่อตรงข้อ มีกลิ่นหอม ช่อดอกแบบช่อเชิงหลั่น มีดอกย่อย 3-12 ดอก ก้านช่อดอกยาว 4-6 ซม. ก้านดอกย่อยยาว1-1.5 ซม. ดอกสมบูรณ์เพศสีเหลือง สมมาตรตามแนวรัศมี มีใบประดับย่อยรูปลิ่มแคบ 1 อันยาว 1-2 มม. กลีบเลี้ยงสีเขียว 5 กลีบแยกกัน รูปไข่ ขนาด 2-3 x 1-2 มม. กลีบดอกโคนเชื่อมเป็นหลอดยาว 4-5 มม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบรูปขอบขนานขนาด 6-7 x 3-4 มม. สีขาวต่อมาเปลี่ยนเป็นสีเหลือง เกสรเพศผู้ 5 อันเชื่อมติดกันเป็นท่อสั้นๆอยู่รวมกับยอดเกสรเพศเมียเป็นรูปมงกุฎ ขนาด 3-4 x 2.5-3 มม. อับเรณูแบบ pollinia 5 อัน รูปกลมสีเหลือง กว้าง 0.5 มม. รังไข่เหนือวงกลีบ 2 อันแยกกัน สีเขียวไม่มีขน ขนาด 2 x 1-1.5 มม. ก้านเกสรเพศเมียแยกกัน ยาว 1 มม. ยอดเกสรเพศเมียรวมกันเป็นอันเดียว แต่ละรังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตาแนวเดียว ผลเป็นฝักรูปไข่ แกมขอบขนาน ยาวประมาณ 14-15 ซม. (ภาพที่ 22)

ระยะเวลาการออกดอก	ฤดูฝน
นิเวศวิทยา	พบตามสวนและในป่า
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 164 (BCU), Kerr 19687 (BKF)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน ช่อดอกอ่อนใช้ใส่เป็นผักในแกงส้ม แกงเลียง หรือต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก และฝักอ่อนรับประทานเป็นผักดิบร่วมกับน้ำพริกหรืออาหารรสจัดอื่นๆ

8.4 Telosma minor (Andr.) Craib in Kew Bull. : 418. 1911; in Fl. Siam. En. 3,1: 13. 1951.

Pergularia minor Andr. Bot. Rep. T. 184. 1801.

Pergularia odoratissiama Kurz , For. Fl. Burma 2. 203, an Sm.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง สลิด ขจร (กาญจนบุรี)

ไม้เลื้อยเนื้อแข็ง ยอดอ่อนมีขน ทุกส่วนมียางขาว ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงตรงกันข้าม ก้านใบยาว 3 ซม. ใบ รูปหัวใจขนาด 5 – 6 x 6 – 7 ซม. ปลายแหลม โคนเว้าเป็นรูปหัวใจ ขอบใบเรียบ แผ่นใบบาง ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ด้านล่างจะเห็นเส้นใบชัดเจนกว่าด้านบน ดอกช่อออกเป็นพวงที่ซอกใบ สีเขียวปนเหลืองมีกลิ่นหอม ก้านดอกย่อยยาว 8 – 10 มม. มีขน ที่โคนก้านดอกย่อยมี ใบประดับ รูปลิ่มแคบ ยาว 3 – 4 มม. 1 อัน เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบาน 1.5 – 1.6 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียวแยกกัน5 กลีบ รูปใบหอก ขนาด 2 × 6 มม. ผิวด้านนอกกลีบมีขนประปราย กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นท่อยาว 7 – 8 มม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบรูปไข่ ขนาด 4-5 x 5-6 มม. ภายในหลอดมีขนฟูสีขาว เกสรเพศผู้เชื่อมรวมกันเป็นรูปมงกุฎ รังไข่เหนือวงกลีบ สีเหลือง มี 2 อันแยกกันมีขนประปราย ก้านเกสรเพศเมียแยกเป็น2 แฉก ปลายยอดเชื่อมรวมติดกันเป็น 1 อัน รังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตาแนวเดียว ผลเป็นฝักรูปไข่แกมหอก ปลายแหลมออกเป็นคู่คล้ายเขาสัตว์ เปลือกหนา ฝักสีเขียว เมื่อแก่แล้วแตกออก เมล็ด มีขนสีขาวคล้ายเส้นไหม เพื่อช่วยในกระจายพันธุ์ (ภาพที่ 23)

ระยะเวลาการออกดอก	มิถุนายน- สิงหาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามป่าละเมาะ และปลูกตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 102 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ช่อดอก ใช้เป็นผักผัดกับไข่ หรือต้มจิ้มน้ำพริก ฝักอ่อนรับประทานเป็นผักดิบร่วมกับน้ำพริกและลาบ มีขายในตลาดสดในฤดูกาล

9. ASTERACEAE

9.1 **Biden pilosa** L. Sp.Pl. 832. 1753 ; Ridl. Fl. Mal. Pen. 2 : 183-184. 1923; Back.& Bakhuizen van den Brink., Fl. Java 2: 413. 1965.

ชื่อสามัญ Spanish Needle

ชื่อพื้นเมือง ผักตุ้มหู (กาญจนบุรี); กี่นกไส้ ,หญ้ากันขาว (สระบุรี) ; ปีนนกไส้ (ภาคเหนือ)

ไม้ล้มลุกปีเดียว ลำต้นตั้งตรงสูง 30-50 ซม.บางครั้งแตกกิ่งก้าน ทุกส่วนมีกลิ่นเผ็ดร้อนและไม่มีขน ใบเป็นใบประกอบแบบนิ้วมือมีใบย่อย 3 ใบ เรียงตรงข้าม ใบที่ปลายยอดรูปขอบขนานแกมรูปไข่ ยาว 5-7 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนเบี้ยวหรือสอบแคบเข้าหาก้านใบ ก้านใบยาว 2-2.5 ซม. ใบย่อยคู่ด้านข้างรูปไข่กว้าง ขนาด 4-9 x 1-2 ซม. ก้านใบยาว 0.5-1 ซม. ขอบจักฟันเลื่อย เนื้อใบบาง มีขนเล็กน้อยตรงโคนก้านใบ ดอกออกเป็นช่อกระจุกแน่น เส้นผ่าศูนย์กลางช่อดอกขนาด 0.5-1 ซม. ออกที่ซอกใบ ก้านช่อดอกยาว 4-8 ซม.ดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก ไม่มีก้านดอกย่อย ดอกวงนอกเป็นหมัน มีกลีบดอกสีครีม 5 กลีบ ยาวประมาณ 0.5 ซม. ดอกวงในสีเหลือง เป็นดอกสมบูรณ์เพศ กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอดเล็กๆ ยาว 4-5 มม. ปลายแยกเป็นแฉก 5 แฉก เกสรเพศผู้มี 4 อัน ล้อมรอบเกสรเพศเมีย รังไข่ใต้วงกลีบ ภายในมี 1 ช่อง ออวุล 1 อันติดที่ฐาน ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็นแฉก 2 แฉก ผลแบบผลแห้งเมล็ดล่อน (ภาพที่ 24)

ระยะเวลาการออกดอก ตลอดปี

นิเวศวิทยา เป็นวัชพืชตามที่โล่งแจ้งทั่วไป

แหล่งที่พบ อ. ศรีสวัสดิ์

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairoja 186 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ใบอ่อนและ ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักดิบร่วมกับอาหารรสจัดต่างๆ ไม่มีขายในตลาดและพบรับประทานกันเฉพาะใน อ. ศรีสวัสดิ์

9.2 **Crassocephalum crepidioides** (Benth.) S. More, J. Bot. 50: 211. 1912; Beloher in Kew Bull. 462. 1955; Dass. , Fl. Ceyl. 1. :248. 1980.

Gynura crepidioides Benth. in Hook. , Niger. Fl. 438. 1849.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง พม่าตีเมีย, หญ้าไอ้อ้วน (กาญจนบุรี); ขี้งัว, ผักกาดขม, ผักเปิดช้าง (แม่ฮ่องสอน); ผักกาดง่อง,ผักกาดช้าง,ผักเปิดน้ำ,ผักเผ็ดแม้ว,หญ้าดออ่อน,หญ้าต้นงอง (เชียงใหม่); ผักขี้โว (ฉาน-แม่ฮ่องสอน); ผักห่าน,หญ้าดอกขาว,หญ้าดอกดำ (เลย); หญ้าดอกปุ้ง, หญ้าดอกคุ้ง, ผักกาดนกเอียก (นครศรีธรรมราช)

ไม้ล้มลุกปีเดียว ลำต้นอวบและกลวงสีเขียวปนแดง ตั้งตรงสูง 60-120 ซม. มีเส้นสีเขียวตามความยาวของลำต้น 2-3 แนว ตามลำต้น,กิ่งและก้าน มีขนสั้นๆประปราย ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบยาว 0.5-1.3 ซม. ใบรูปใบหอกกลับหรือรูปรีแกมรูปขอบขนาน ขนาด 7.5 –11 x 3.5-4.5 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนรูปลิ่มหรือสอบเรียว ขอบหยักฟันเลื่อย ผิวใบด้านบนมีขนสีขาวตั้งตรงกระจายห่าง ๆ ผิวใบด้านล่างมีขนสั้น ๆ กระจายทั่วแผ่นใบ แผ่นใบบาง มักเหี่ยวง่าย ดอกช่อออก ที่ปลายกิ่ง ช่อยาว 6-30 ซม. มีช่อดอกย่อยแบบช่อกระจุกแน่น 5-8 ช่อ ก้านช่อดอกย่อยยาว 1.5-10 ซม. ดอกย่อยเรียงชิดกันแน่นบนฐานรองดอกที่แผ่แบน กว้าง 5-8 มม. หนา 2 มม. มีวงใบประดับ จำนวนมาก ที่โคนช่อดอกโดยเรียงเป็นวง 2 ชั้น ชั้นนอกยาว 8-9 มม. สม่ำเสมอกัน ชั้นในยาว 2-4 มม. เรียงไม่สม่ำเสมอกัน ภายในช่อดอกพบแค่ ดอกวงในเป็นดอกสมบูรณ์เพศ มีกลีบเลี้ยงลดรูปเป็นเส้นขนสีขาวคล้ายเส้นไหม ยาวประมาณ 1 ซม. ติดอยู่กระทั่งเป็นผล เพื่อช่วยในการกระจายพันธุ์ กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 0.8 - 1 ซม. ปลายแยกเป็น 5 แฉกสั้น ๆ ปลายแหลม เกสรเพศผู้ 5 อัน ติดอยู่ภายในกลีบดอกอับเรณูเชื่อมติดกัน รังไข่ใต้วงกลีบ ก้านเกสรเพศเมียมี 1 อัน ปลายยอดแยกเป็น 2 แฉก สีแดง ผิวเป็นตุ่มกลมเล็ก ๆ ภายในรังไข่มี 1 ช่อง ออวุลมี 1 อัน ติดที่ฐานของรังไข่ ผลแบบ ผลแห้งเมล็ดล่อน ยาว 1-2 มม. สีน้ำตาล ผลเป็นพูตามยาว เมล็ดมีขนสีขาว (ภาพที่ 25)

ระยะเวลาการออกดอก	เกือบตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบเป็นวัชพืชได้ทั่วไปตามไร่ข้าว และที่รกร้างกลางแจ้ง
แหล่งที่พบ	อ.ศรีสวัสดิ์
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 111 (BCU), U. Damsri 72 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ใบ และ ยอดอ่อน มีกลิ่นหอมรับประทานสดเป็นผักจิ้มน้ำพริก หรือเผาไฟ อ่อน ใช้เป็นผักจิ้มน้ำพริกได้เช่นกัน ไม่มีจำหน่ายในตลาด

9.3 Gynura hispida Thwaites,Enum.Pl.Zeyl.166.1860;Grierson in Fl.Ceyl. 1:246.1980.

Gynura pseudo-china DC.var. hispida(Thw.)Hook.f. in Fl.Br.Ind.3:335.1881.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ว่านมหากาฬ(กาญจนบุรี,ภาคกลาง);ดาวเรือง(ภาคกลาง)

ไม้ล้มลุกสูง 20-30ซม. มีรากขนาดใหญ่ อวบน้ำ ลำต้นและใบมีกลิ่นหอม บริเวณปลายยอดมีขนนุ่ม ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับบริเวณโคนต้น ก้านใบยาว 1-3 ซม. ใบรูปไข่กลับแกมใบหอกขนาด 7-18 x 3-4 ซม. ปลายแหลม โคนสอบแคบ ขอบใบจักฟันเลื่อยห่างๆ แผ่นใบบางสีม่วงปนเขียว เส้นใบสีเขียว ผิวใบมีขนประปรายทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อที่ปลายยอด ก้านช่อดอกยาว 15-20 ซม. ช่อดอกย่อยแบบช่อกระจุกแน่น 1-4 ช่อ ก้านช่อยาว 1-3 ซม. ส่วนของก้านและแกนกลางช่อดอกมีขน มีใบประดับที่โคนก้านช่อดอกย่อยรูปลิ่มแคบยาว 7-10 มม. สีเขียวปนม่วง ผิวมีขน ใบประดับที่ใต้ช่อดอกย่อยรูปใบหอกแกมขอบขนานยาว 6-7 มม. มี 13-15 ใบ ดอกย่อยขนาดเล็กสีเหลือง กลีบเลี้ยงลดรูปเป็นเส้น 5 กลีบ กลีบดอกสีเหลืองโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 1-1.2 ซม. ปลายบานออกและแยกเป็น 5 กลีบ กลีบรูปรี ปลายแหลมขนาด 1-2 x 0.5 มม. เกสรเพศผู้ 5 อัน ติดอยู่ภายในหลอดกลีบดอก ก้านชูอับเรณูยาว 2-2.5 มม. แยกกัน อับเรณูสีเหลืองรูปแถบ ยาว 2-2.5 มม. ปลายแหลม เชื่อมติดกันโดยล้อมรอบก้านเกสรเพศเมียไว้ รังไข่ใต้วงกลีบ รูปไข่หรือรูปขอบขนาน สีเขียว ฉ่ำน้ำ ขนาด 1x 0.5 มม. ก้านเกสรเพศเมียยาว 1-1.2 ซม. ยอดเกสรเพศเมียแยกออกเป็นสองแฉก แฉกลึก 4-5 มม. ปลายยื่นพ้นออกนอกกลีบดอก,มีขน รังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อัน ติดอยู่ที่ฐาน ผลแบบแห้งเมล็ดล่อน รูปแถบแกมขอบขนาน ยาว 3-4 มม. (ภาพที่ 26)

ระยะเวลาการออกดอก พฤศจิกายน- มกราคม

นิเวศวิทยา ปลูกเป็นไม้ประดับตามบ้านและพบในป่า

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 182 (BCU), P.Trisarasri 70 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ใบอ่อน และ ยอดอ่อนรับประทานดิบร่วมกับลาบและอาหารรสจัดอื่นๆ เช่น แกงป่าหน่อไม้ดอง

9.4 Pluchea indica Less. in Linnaea, 6 : 150. 1831; Kurz. , For. Fl. Burma 2 : 83. 1887; Fl. Br. Ind. 3 : 272. 1882; Brandis, Ind. Trees 401. 1906; Craib in Fl. Siam.En. 2, 1 : 266. 1932.

Bacchris indica L. , Sp. Pl. , 2. P. 861. 1753.

ชื่อสามัญ Indian Marsh Fleabane

ชื่อพื้นเมือง หนาดวัว, หนาดงัว (กาญจนบุรี, อุดธานี); ขลู (ภาคใต้); ขลู่ (ภาคกลาง); หนาดงั่ว, หนาดงิ้ว (อุดรธานี)

ไม้พุ่มอายุหลายปี สูง 1-1.5 เมตร ขึ้นรวมกันเป็นกอ แตกกิ่งก้านสาขามากตามลำต้น กิ่งก้านใบมีขนนุ่มละเอียดปกคลุม ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ มีก้านใบสั้นๆ ยาว 1-2 มม. ใบรูปไข่หรือรูปไข่กลับ ขนาด 4.5-5 x 2.8-3 ซม. ปลายแหลม โคนรูปลิ่ม ขอบใบหยักแบบฟันเลื่อยห่างๆ เนื้อใบขรุขระ แผ่นใบหนา ผิวใบมีขนทั้งสองด้าน เส้นใบแบบร่างแห มีแขนงเส้นใบ 3-5 คู่ เส้นกลางใบเห็นชัดเจนตรงโคน ช่วงปลายใบไม่มี ดอกช่อ ออกที่ปลายกิ่ง ช่อดอกย่อยเป็นช่อกระจุกแน่น สีชมพู หรือสีม่วงปนชมพู ก้านช่อยาว 1-3 มม. หรือไม่มี เส้นผ่านศูนย์กลางช่อดอกย่อย 2.5-3 มม. ใบประดับช่อดอก 1 อัน รูปรีปลายเรียวแหลม ขนาด 5-7 x 1-2 มม. ตรงโคนช่อมีใบประดับย่อยรูปไข่เรียงเป็นวง 2-3 ชั้น ขนาด 1.5-2 x 1 มม. ภายในช่อดอกมีดอกย่อยขนาดเล็กอัดกันแน่นบนฐานรองดอก เป็นดอกเพศเมียจำนวนมาก ดอกสมบูรณ์เพศ มี 1-5 ดอก และมีขนาดใหญ่กว่าดอกเพศเมีย ดอกมีสมมาตรตามแนวรัศมี เส้นผ่านศูนย์กลางดอกบานประมาณ 1 มม. กลีบเลี้ยงลดรูปเป็นเส้นขนสีขาว ยาว 2.5-4 มม. 12-15 เส้น กลีบดอกสีขาวใส โคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 3-3.5 มม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปไข่ปลายแหลม ขนาด 1x 0.5 มม. เกสรเพศผู้ 5 อัน ติดอยู่ภายในหลอดกลีบดอก ก้านชูอับเรณูยาว 3-3.5 มม. แยกจากกัน อับเรณูยาวประมาณ 2 มม. เชื่อมติดกัน ปลายทั้งสองของอับเรณูแหลม รังไข่ใต้วงกลีบ ภายในมี 1 ช่อง ออวุล 1 อัน ติดที่ฐานของรังไข่ ก้านเกสรเพศเมียยาว 3.5-4 มม. ปลายแยกเป็น 2 แฉก โดยแฉกลึกประมาณ 1 มม. ผลแห้งเมล็ดล่อน มีขนสีขาว เพื่อช่วยในการกระจายพันธุ์ (ภาพที่ 27)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามที่ลุ่มน้ำขัง, ข้างถนน, ป่าละเมาะ
แหล่งที่พบ	อ. บ่อพลอย, อ. ห้วยกระเจา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 212 (BCU) , Sumalee 1 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน และ ใบอ่อน รับประทานดิบเป็นผักจิ้มน้ำพริกหรือใช้แกล้มกับอาหารรสจัดชนิดอื่นๆ

9.5 Spilanthes acmella *Murr.*, Syst. , ed.13: 610. 1774; Craib in Fl. Siam En. 2, 2: 277. 1934; Roem., PROSEA, 8: 264. 1993.

Verbsina acmella L. Sp. Pl. 2: 901. 1753.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ผักคราดหัวแหวน (กาญจนบุรี, ภาคกลาง) ; ผักตุ้มหู (ภาคใต้) ; ผักเผ็ด (ภาคเหนือ); อึ้งฮวยเกี้ย, อึ้งฮวยเก๊ย (จีน)

ไม้ล้มลุก ปีเดียว ลำต้นอวบน้ำแตกกิ่งก้านมากสีเขียวหรือสีม่วงแดง ตั้งตรงสูงได้ถึง 30 ซม. ตามลำต้นมีขนนุ่มสั้นๆปกคลุม ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม ก้านใบยาว 1-2 ซม.ใบรูปไข่หรือรูปใบหอกแกมรูปไข่ ขนาด 2 -4 x 1-2.5 ซม. ปลายแหลม โคนรูปลิ่มหรือมน ขอบเรียบหรือจักเป็นฟันเลื่อยห่าง ๆ มีเส้นใบ 3 เส้นออกจุดเดียวกันจากโคนใบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกมีทั้งดอกสมบูรณ์เพศและดอกเพศเมียอยู่ภายในช่อเดียวกัน ช่อดอกสีเหลืองออกเป็นช่อกระจุกแน่นรูปไข่ขนาด 8-10 x 4-5 มม. ก้านช่อดอกยาว 2.5-1.5 ซม. โคนช่อมีริ้วประดับ รูปหอกแกมรูปไข่ปลายแหลม ยาว 5-6 มม. ไม่มีขน จำนวนมากเรียงเป็นวงสองชั้น ดอกเพศเมียเรียงเป็นวง 1 วงอยู่รอบนอกของช่อดอก กลีบดอกรูปขอบขนาน ดอกวงในเป็นดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี กลีบเลี้ยงลดรูปเป็นเส้น กลีบดอกสีเหลืองโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 แฉกปลายแหลม เกสรเพศผู้ 5 อันอับเรณูเชื่อมติดกัน รังไข่ใต้วงกลีบ ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 2 แฉก กายในรังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อันติดที่ฐานของรังไข่ ผลแห้งยาวประมาณ 3 มม. เป็นสันตามยาว 3 สัน ปลายเว้าเป็นแอ่งเล็กน้อย มีระยางค์เป็นหนาม 1-2 อัน (ภาพที่ 28)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบเป็นวัชพืชทั่วไป
แหล่งที่พบ	อ. ศรีสวัสดิ์, อ. เมือง, อ. ทองผาภูมิ, อ. ไทรโยค
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 171 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน, ช่อดอกอ่อนต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก มีรสขมเล็กน้อย

10. ATHYRIACEAE

10.1 Diplazium esculemtum (Retz) Sw. , Schrad J. Bot. 1801 (2) : 312. 1803; Holtt. , Rev. Fl. Mal. 2: 562. 1955; Tagawa 2 K. Iwas. in Flora of Thailand 3 (3): 466. 1988.

Hemionitis esculenta Retz. , Obs. Bot. : 38. 1791.

Anisogonium esulentum (Retz.) Presl, Tent. Ptierid. : 116. 1836.

Athyrium esculentum (Retz.) Copel. , Phil. J. Soc. Bot. 3: 295. 1908.

ชื่อสามัญ	Paco
ชื่อพื้นเมือง	ผักกูด (กาญจนบุรี, ทั่วไป); ผักกูดขาว (ชลบุรี); หัสดิน (ภาคใต้), กูดดิน (ภาคเหนือ)

เฟิร์น น้ำ ลำต้นตั้งตรง บางครั้งพบว่ามีความสูง ถึง 1 เมตร มีเกล็ดปกคลุมขนาดประมาณ 10 x 1.2 มม. สีน้ำตาลเข้ม ขอบหยักคล้ายซี่ฟัน ก้านใบยาวประมาณ 50-70 ซม. เรียบ บริเวณโคนก้านใบอาจมีเกล็ดสีน้ำตาล แผ่นใบมีขนาดแตกต่างกันหลายแบบ โดยส่วนใหญ่มักมีความยาวประมาณ 1 เมตร ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เส้นใบแบบขนนก เส้นใบย่อยมีประมาณ 8-10 คู่ มักยื่นยาวไปเชื่อมกับเส้นใบย่อยที่อยู่ตรงกันข้าม ใบย่อยชั้นที่ 1 ที่อยู่ด้านโคนของก้านใบมักลดรูปลง ใบย่อยชั้นที่ 1 มีขนาดประมาณ 40 x 25 ซม. แผ่นใบด้านข้างแคบปลายแหลม

มีใบย่อยจำนวนมาก ส่วนใบย่อยชั้นที่ 2 มักมีก้านสั้นๆ ฐานใบเป็นรูปหัวใจหรือรูปติ่งหู แผ่นใบแคบปลายแหลมประมาณ 13 x 2.5 ซม. ขอบใบหยักปลายมนลึกประมาณ 1ใน4 นับจากขอบใบถึงเส้นกลางใบย่อย กลุ่มอับสปอร์ขนานกับเส้นใบย่อย (ภาพที่ 29)

นิเวศวิทยา	ขึ้นตามริมแม่น้ำ, ที่ชุ่มชื้นในป่า
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 29 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนใช้ใส่ต้มจืด หรือต้มจิ้มน้ำพริก

11. BARRINGTONIACEAE

11.1 Barringtonia acutangula (L.) Gaertn. Fruct. 2: 97, pl. 101. 1791 ; Roxb. , Fl. Indica 2: 635 ; Kerz, For. Fl. Br. Burma 1: 497. 1877 ; Clarke in Fl. Br. Ind 2 : 508. 1879 ; Gagnep. in Fl. Gen. I.-C. 6 : 860. 1920.

Eugenia acutangula L. Fl. Zeyl. 85. 1748; Sp. Pl. 471. 1753.

Stravadium acutangulum MIers, in Transact. L. Soc. 1875. Tab. 17.

Merteorus coccineus Lour. Fl. Coch. P.410.

ชื่อสามัญ Indian Oak

ชื่อพื้นเมือง จิก (กาญจนบุรี) ; จิกนา (ภาคใต้) ; กระโดนทุ่ง ,กระโดนน้ำ (หนองคาย) ; ตอง (ภาคเหนือ)

ไม้ต้นสูง 5-7 เมตร แตกกิ่งก้านในระดับค่อนข้างต่ำ ลำต้นเป็นพูและมักเป็นปุ่มปมทั่วไป เปลือกหนาสีน้ำตาลเข้ม ผลัดใบแต่ผลิใบใหม่ได้รวดเร็ว ยอดอ่อนสีแดง บางทีพบมีขนบ้างเล็กน้อย ตามกิ่งมีรอยแผลใบ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับถี่ๆ จนเป็นกลุ่มดอนปลายกิ่ง ก้านใบแบนหนาสีแดงเข้มเกือบดำ ยาว 3-10 มม. แผ่นใบรูปใบหอกกลับ หรือรูปไข่กลับ ขนาด 6-20 x 3-8 ซม. ปลายแหลมหรือเรียวแหลมโคนสอบเรียว ขอบใบหยักแบบฟันเลื่อยถี่ ๆ เส้นใบแบบร่างแห แขนงเส้นใบคล้ายก้างปลา 5-12 คู่ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน สีเขียวเข้มเป็นมัน แผ่นใบหนา

ดอกออกเป็นช่อห้อยยาว 20-51 ซม. ที่ปลายกิ่ง มีใบประดับ ดอกย่อยจำนวนมากเรียงสลับหรือเป็นคู่ ตรงข้ามกัน ช่อดอกสีแดง ก้านดอกย่อยยาว 4-10 มม. กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นท่อสั้น ๆ ปลายแยกเป็น 4 กลีบ ปลายมน กลีบดอกรูปช้อน รูปรี หรือ รูปขอบขนาน ขนาด 6-10 x 4-5 มม. สีชมพูอ่อน หลุดร่วงง่าย เกสรเพศผู้จำนวนมาก ก้านชูอับเรณูยาวเป็นพู่สีชมพูหรือแดง โดยจะเรียงเป็นวง 3 ชั้น ส่วนโคนก้านอับเรณูเชื่อมติดกันและติดกับกลีบดอก หลุดร่วงง่าย มักหลุดไปพร้อมกับกลีบดอก รังไข่ใต้วงกลีบ ก้านเกสรเพศเมียยาวยื่นพ้นกลุ่มเกสรเพศผู้ออกมามากและจะติดอยู่กระทั่งเป็นผล รังไข่มี 2 ช่อง แต่ละช่องมี ออวุล 2 อัน พลาเซนตา รอบแกนร่วม ผล รูปกลม มีสันเป็นเหลี่ยม 4 เหลี่ยมตามยาวผล ที่ปลายผลมีกลีบเลี้ยงติดอยู่ ขนาดผล 2-6 x 1-3 ซม. ผลมีสีเขียว (ภาพที่ 30)

ระยะเวลาการออกดอก พฤศจิกายน- มีนาคม
นิเวศวิทยา ปลูกตามบ้าน
แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 132 (BCU), R. Pooma 974 (BKF)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อนมีรสฝาดมัน รับประทานเป็นผักดิบแกล้มกับลาบ และอาหารรสจัดอื่น ๆ หรือจิ้มกับน้ำพริกต่าง ๆ

11.2 Careya sphaerica Roxb. , Hort. Beng. 52. 1814; Fl. Ind. 2: 536. 1832; Kurz.,For. Fl. Burm. 1 : 500. 1877; Clarke in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 2 : 511. 1878; Brandis, Ind. Trees: 332. 1906; Gagnep. in Fl. G'en. I. -C. 2 : 851. 1921.

Careya arborea Roxb. , Cor. Pl. 3 : 14, t. 218. 1819; Kurz,For. Fl. Burm. 1 : 499. 1877; Clarke in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 2 : 511. 1878; Brandis, Ind. Trees : 332. 1906; Gagenp. in Fl. G'en. I. –C. 2 : 852. 1921; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 760. 1922; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 673. 1931.

ชื่อสามัญ Tummy -Wood

ชื่อพื้นเมือง กระโดน (กาญจนบุรี, ทั่วไป); กะนอน (เขมร); ขุย (กาญจนบุรี);แซงจิแหน่, เส่เจ๊อะบะ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน); ปุย (ภาคเหนือ) ;ปุยกระโดน (ภาคใต้); ปุยขาว, ผ้าฮาด (ภาคเหนือ); พุย (ละว้าเชียงใหม่); หูกวาง (จันทบุรี)

ไม้ต้น ผลัดใบสูง 10-15 เมตร ลำต้นแตกกิ่งก้านมาก เรือนยอดเป็นพุ่มกลม เปลือกต้นสีน้ำตาลหรือเทาแตกล่อนเป็นสะเก็ด ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับบริเวณปลายกิ่ง ก้านใบยาว 1.5-2 ซม. ใบรูปไข่กลับขนาด 12-20 x 6-15 ซม. ปลายแหลม เป็นติ่งแหลมหรือมน โคนสอบแคบยาวคล้ายเป็นปีก ขอบหยักเป็นฟันเลื่อยละเอียด เส้นใบแบบร่างแห มีแขนงเส้นใบ 7-10 คู่ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ใบอ่อนสีแดงเรื่อๆ ดอกออกเดี่ยวๆ หรือออกเป็นช่อเชิงลด ยาว 8-15 ซม. มีดอกย่อย 3-5 ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี มีฐานดอกรูประฆัง กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยกเป็น 4 กลีบ รูปไข่ ยาวประมาณ 1 ซม. กลีบหนาและแข็ง กลีบดอกสีเหลืองนวลเชื่อมติดกันตรงโคนเป็นรูประฆัง ปลายแยกเป็น 4 กลีบ รูปช้อน ขนาด 4-5 x 3 ซม. มีขนปกคลุมและหลุดร่วงง่าย เกสรเพศผู้จำนวนมากสีแดงหรือสีชมพู มีก้านชูอับเรณูยาว 4-5 ซม. เรียงเป็นวงหลายชั้น โคนก้านเชื่อมติดกัน ปลายแยก อับเรณูรูปกลมขนาดเล็ก รังไข่ใต้วงกลีบ ภายในมี 4 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลรูปกลม ขนาด 5-6 x 4-5 ซม. ลักษณะมีเนื้ออุ้มน้ำ เมล็ดจำนวนมาก (ภาพที่ 31)

ระยะเวลาการออกดอก	มกราคม-มีนาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นทั่วไปตามข้างทาง และทุ่งนา
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairoju 104 (BCU), P. Trisarasri 139 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและใบอ่อนรับประทานสด เป็นผักจิ้มน้ำพริก แกล้มกับลาบมีขายในตลาด อ. เมือง บางฤดูกาล

12. BASELLACEAE

12.1 Basella alba L. , Sp. Pl. : 272. 1753 ; Steenis in Fl. Mal. 1, 5 :300. 1957. ; Larsen in Fl. C. L. V. 24 : 58. 1989. ; in Flora of Thailand 5, 4 : 410, Fig. 91 : 4- 7. 1992. ; Back. & Bakhuizen van den Brink., Fl. Java. 1 : 240. 1963

B. rubra L. , l. c. ; Hook. F. , br. Ind. 5: 20. 1886. ; Courchet in Fl. G'en. I. -C. 5: 11. 1910.

B. lucida L. , Syst. Ed. 10 : 966. 1759.

B. cordifolia Lamk. , Enc. 1 : 382. 1783.

B. nigra Lour. , Fl. Cochinch. : 183. 1790.

ชื่อสามัญ Malabar Night Shade, Ceylon Spinach, East India Spinach.

ชื่อพื้นเมือง ผักปลัง(กาญจนบุรี);ผักปลังใหญ่ (ภาคกลาง) ; ผักปั๋ง (ภาคเหนือ) ; โปเด้งฉ่าย (จีน)

ไม้เลื้อยหลายปี อวบน้ำ ลำต้นเกลี้ยง แตกกิ่งก้านสาขามาก มีพันธุ์ต้นสีแดงและสีเขียว ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปไข่กว้างหรือรูปหัวใจ ขนาด 2 - 7 x 2-5 ซม. ปลายใบกลมมน โคนใบเว้าเล็กน้อยแล้วเรียวแหลมลงไปตามก้านใบ ก้านใบยาว 0.5 - 1 ซม. ขอบใบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เนื้อใบหนา ดอกออกเป็นช่อเชิงลด ซ้อนกันหลาย ๆ ชั้น ช่อดอกยาว 2 - 10 ซม. ที่โคนก้านใบมีใบประดับเล็ก ๆ รูปสามเหลี่ยม ยาวประมาณ 1 มม. ไม่มีก้านดอกย่อย ดอกขนาดเล็ก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ มีชนิดสีขาวและสีแดง วงกลีบรวมเรียงเป็น 2 ชั้น กลีบด้านนอกรูปไข่ ยาวประมาณ 2 - 3 มม. 4 กลีบ กลีบชั้นในขนาดเล็ก ยาว 1 - 2 มม. 3 กลีบ มีเกสรตัวผู้ 5 อัน ติดกับกลีบดอก มีก้านสั้น ๆ อับเรณูติดตรงกลาง มีสองช่องและแตกตามยาว รังไข่เหนือวงกลีบ สีขาวใส ไม่มีขน รูปกลมขนาด 1 มม. มีก้านสั้นประมาณ 0.5 มม. ปลายยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 3 แฉก รังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อัน ติดที่ฐาน ผลค่อนข้างกลมขนาดกว้าง 4 - 5 มม. ยาว 5 - 6 มม. เมื่อสุกจะมีสีม่วงเข้ม (ภาพที่ 32)

ระยะเวลาออกดอก ตลอดปี

นิเวศวิทยา พบปลูกไว้ตามบ้านเพื่อบริโภค และขึ้นเป็นวัชพืชในสวน

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 20 (BCU), P. Trisarasri 427 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อน ช่อดอก ใช้เป็นผักใส่แกงส้มและผัดแบบผัดผักทั่วไป หรือต้มเป็นผักจิ้มน้ำพริก

13. BIGNONIACEAE

13.1 Dolichandrone spathacea (L.f.) K.Schum, Fl.Kais.Wilh.Land.123.1889; Will. in Fl. Ceyl. 1,1:78.1973;Santisuk Thai For. Bull.(Bot.) 8:18.1974; Steenis in Fl. Mal.I.8:142.1977; Santisuk in Flora of Thailand 5,1:56.1987.

Bignonia spathacea L.f. Suppl. Pl.283.1781.

Spathodea longiflora Vent.,Choix. 40.1807.

S. rheedii Wall,Cat.no.6516.1832.

Dolichandrone rheedii Seem.,Journ.Bot.8:380.1870;Trim.Fl.Ceyl.3.282.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง แคป่า(กาญจนบุรี,ภาคกลาง);แคตุ้ย,แคปี่ย่อ,แคฝา,แคหุยย่อ,แคแหนแห้ (ภาคเหนือ);แคทะเล(ตราด);แคนา,แคน้ำ(ภาคกลาง)

ไม้ต้นสูง 10-15 เมตร ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ก้านใบยาว 4-5.5 ซม. มีหูใบเล็กๆ 1 อัน ก้านใบย่อยยาว 5-7 มม. แผ่นใบรูปไข่กลับ 8.3-10 x 3.3-4 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลม โคนเบี้ยว ผิวใบมีต่อมใสประปรายอยู่ใกล้ๆกับเส้นใบ ขอบใบจักฟันเลื่อยห่างๆ ใบที่ยังอ่อนอยู่สีม่วงแดง ดอกออกเป็นช่อกระจะสั้นๆ ช่อดอกละ 4-7 ดอก ดอกตูมสีเขียวเหลืองรูปคล้ายแตร ดอกสมบูรณ์เพศ ก้านดอกย่อยยาว 2-3.5 ซม. ดอกกระจะบานเต็มที่กว้าง 10-10.5 ซม.สีขาว กลีบเลี้ยงหนาสีเขียวใสผิวเป็นร่องตามยาว 4 ร่องปลายแยกคล้ายเป็นกาบ และมักเป็นติ่งแหลมหรือเป็นจะงอย ด้านหลังกลีบส่วนปลายมีต่อมใสทั่วไป กลีบดอกสีขาว โคนเชื่อมติดกันเป็นรูปกรวยแคบๆ แล้วค่อยบานขึ้นปลายแยกเป็น 5 กลีบ ปลายกลีบบอบบางหยักเป็นคลื่น ผิวด้านนอกกลีบดอกมีต่อมใสมากมาย ดอกบานตอนกลางคืนมีกลิ่นหอมและมักร่วงหล่นตอนเช้า เกสรเพศผู้สองคู่แบ่งเป็น สั้นหนึ่งคู่และยาวอีกหนึ่งคู่ ติดอยู่กับผนังหลอดกลีบดอก อับเรณูสีเหลือง รังไข่เหนือวงกลีบรูปขอบขนานสีเขียว ไม่มีขน ขนาด 1-1.2 x 0.2-0.3 ซม. หนา 1-1.5 มม. ยอดเกสรเพศเมียเป็นแผ่นแบนปลายแยกเป็น 2 แฉก มีขน ก้านเกสรเพศเมีย ยาว 10.5-11 ซม. รังไข่มี 2 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลเป็นฝักกลมยาว 30-60 ซม. ตรงหรือโค้งเล็กน้อย เมล็ด หนา และมีปีก (ภาพที่ 33)

ระยะเวลาการออกดอก	มีนาคม- เมษายน
นิเวศวิทยา	พบในป่าและริมทางหรือปลูกตามคันนา
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 134 (BCU), S. Suddee 40-1 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ดอกอ่อนและดอกที่บานแล้วนำมาลนไฟหรือต้ม รับประทานกับน้ำพริก,ลาบหรืออาหารรสจัดอื่นๆ

13.2 Fernandoa adenophylla (Wall. ex G. Don) Steenis, Blumea 23 : 135. 1976. ; in Fl. Mal. 1, 8 : 158 – 159. 1977; Santisuk & Vidal in Fl.C.L.V. 22: 39. Pl. 5, 1. 1985; Santisuk in Flora of Thailand 5,1:47.1987.

Bignonia adenophylla [Wall. Cat. 6502] ex. G. Don, Gen. Syst. 4 : 221. 1838.

Spathodea adenophylla Dc. 9 : 206. 1845. ; Wiight, 3. 1839. T. 160.

Heterophragma adenophyllum Seem. Ex. B. & H. Gen. Pl. 2 : 1047. 1875. ; Kerz, Fl. Burma 2 : 236. 1877. ; Clarke, Fl. Br. Ind. 4 : 381. 1844. ; Prain, J. As. Soc. Beng. 60, 2 : 322 3 1891. ; Koord. Ann. Jard. Bot. Btzg 14 : 417. ; Gamble, man. 514. 1902. ; Ridl. Fl. Mal. Pen. 2. 551. 1923.

Haplophagma adenophyllu (DC.) P. Dop : Bull. Soc. Bot. Fr. 72 : 890. 1925. ; Steen. Thesis. : 1006 , f. 139, 14 e – f. 1927. ; Bull. Jard. Bot. Btzg. 3, 10 : 265. 1928. Gentry, Ann. Mo. Bot. Gard. 60 : 856, f. 14. 1973.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง แคหางค่าง(กาญจนบุรี,ทั่วไป);แคขน (กาดเหนือ) ; แคปิด, แคร้าว, แคลาว (เลย) ; แคพอง (สุราษฎร์ธานี) ; แคหัวหมู (นครราชสีมา) ; แฮงป่า (จันทบุรี)

ไม้ต้นผลัดใบสูง 5-20 เมตร ลำต้นคดงอ เปลือกเรียบสีเทา เรือนยอดกลม ทึบ ตามกิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาลและมีช่องระบายอากาศทั่วไปใบเป็นใบประกอบแบบขนนก เรียงตรงข้าม ช่อใบยาว 20-35 ซม. ภายในช่อใบประกอบด้วยใบย่อย 1-4 คู่ ใบรูปรี,รูปคล้ายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ใบที่อยู่ปลายสุดจะมีขนาดใหญ่กว่าใบที่อยู่ทางโคน ใบย่อยขนาด 5-30 x 3-15 ซม. ปลายมน

หรือเป็นติ่งแหลมสั้นๆ โคนมนหรือหยักเว้าเล็กน้อย แผ่นใบหนา ผิวใบมีขนทั้งสองด้านแต่ด้านล่างหนาแน่นกว่าและสากคาย ขอบเรียบ เส้นใบแบบร่างแห มีเส้นแขนงใบ 6-10 คู่ เห็นชัดเจนทางผิวใบด้านล่าง ดอกช่อออกที่ปลายกิ่ง เป็นช่อตั้ง ยาว 20-30 ซม. มีขนเส้นแขนงใบเหมือนกำมะหยี่สีน้ำตาลอ่อนหนาแน่น ดอกย่อยขนาดใหญ่ สีเหลืองร่วงง่าย กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยขนาด 2.5-5 x 1.3-1.4 ซม.ปลายแยกเป็น 5 แฉก ไม่เท่ากัน มีขนสีน้ำตาลแดงหนาแน่น กลีบเลี้ยงจะติดอยู่กระทั่งเป็นฝัก กลีบดอกสีเหลือง โคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นหลอดแคบยาว 1-2 ซม. ปลายบานออกคล้ายแตรกว้าง4-5 ซม. และแยกเป็น 4 กลีบ ขนาดไม่เท่ากัน ด้านในเกลี้ยง ด้านนอกมีขนหนาแน่นและมีตุ่มนูน เกสรเพศผู้ติดอยู่ภายในกลีบดอกที่สืบพันธุ์ได้มี 4 อัน อยู่เป็น 2 คู่ 1 คู่มีก้านอับเรณูยาวและอีกคู่มีก้านชูสั้น เกสรเพศผู้ที่เป็นหมัน 1 อัน อับเรณูสีเหลือง มีก้านชูสีแดง รังไข่เหนือวงกลีบรูปทรงกระบอกยาว มีขน ยอดเกสรเพศเมียเป็นแผ่นยาว ๆ 2 แฉก รังไข่มี 2 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลเป็นฝัก รูปขอบขนานยาวและโค้ง ขนาด 35-50 x 1.5-2.5 ซม.มีสันตามยาว 5 สัน และมีขนสีน้ำตาล เมล็ดแบนมีเยื่อคล้ายปีกสีขาวใสจำนวนมาก (ภาพที่ 34)

ระยะเวลาออกดอก	พฤศจิกายน-ธันวาคม
นิเวศวิทยา	พบในป่า และริมทาง
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 77 (BCU), T. Smitinand 1579 (BKF)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ดอกและฝักอ่อน นำมาเผาไฟใช้เป็นผักรับประทานกับน้ำพริก

13.3 **Millingtonia hortensis** L.f., Suppl.:291.1781; Kurz. ,For. Fl. Burm. 2 : 238. 1877 ; Clarke in Hook. f.,Fl. Br. Ind.4:377.1884;P.Dop. in Fl.G'en. I.-C. 4 : 572 ,Fig.61:4-5.1930 ; Back. & Bakhuizen van den Brink.,Fl.Java 2.537.1965; Santisuk in Thai. For Bull. (Bot.)8:5.1974; in Flora of Thailand 5, 1:35.1987; Steenis in Fl.Mal. 1,8:133 Fig. 8.1977;Santisuk & Vidal in Fl.C.L.V. 22 : 12. Pl. 1,8-13.1985.

ชื่อสามัญ	Cork Tree
ชื่อพื้นเมือง	ปีบ (กาญจนบุรี,ทั่วไป); กาซะลอง,กาดสะลอง(ภาคเหนือ); เด็กดองไพ่ (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี)

ไม้ต้นสูง 10-15 เมตร ผลัดใบ ทรงพุ่มแน่นทึบสีเขียวเข้ม เปลือกสีเทาเข้มถึงน้ำตาลอ่อน แตกเป็นร่องลึกไม่เป็นระเบียบ ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก 2-3 ชั้น เรียงตรงข้าม ช่อใบประกอบยาว 20-50 ซม. ช่อใบย่อยและใบย่อยเรียงตรงข้ามกันบนแกนกลางช่อใบ ใบรูปไข่หรือรูปไข่แกมรูปใบหอก ขนาด 4-5 x 2-3 ซม. ปลายแหลมโคนกลมหรือตัดตรง ขอบหยักเป็นคลื่นเล็กน้อย แผ่นใบบาง ผิวใบสีเขียวเข้ม ใบแก่เกลี้ยงมีขนเฉพาะที่เส้นใบ ใบอ่อนมีขนทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อแยกแขนงยาว 10-35 ซม. ออกที่ปลายกิ่ง ดอกย่อยจำนวนมาก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ สีขาว มีกลิ่นหอม ดอกมีสมมาตรตามแนวรัศมี ก้านดอกย่อยยาว 1-1.5 ซม. ตามก้านและแกนกลางช่อดอกมีขนปกคลุม กลีบเลี้ยงสีเขียวขนาดเล็ก โคนเชื่อมติดกันเป็นรูประฆัง ยาว 2-3 มม. ปลายแยกเป็น 5 แฉก ปลายมนกลม ผิวด้านนอกกลีบมีขนปกคลุม กลีบดอกสีขาวโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 4-5 ซม. ปลายแผ่บานออกเป็นรูปกรวย แล้วแยกเป็น 5 กลีบ รูปขอบขนานหรือรูปไข่ ปลายมนกลม ขอบกลีบมีขน เกสรเพศผู้ที่สืบพันธุ์ได้ 4 อัน มีก้านชูอับเรณูสั้น 2 อัน และยาว 2 อัน ติดอยู่ภายในหลอดกลีบดอก อับเรณูยาว 3-4 มม. มีระยางค์รูปตะขอยาวประมาณ 1 มม. อับเรณูสมบูรณ์เพียง 1 เซลล์ รังไข่เหนือวงกลีบ รูปทรงกระบอกยาว 4-5 มม. ผิวมีต่อมกลมเล็ก ๆ หนาแน่น ฐานรองดอกรูปถ้วยสูงประมาณ 1 มม. ก้านเกสรเพศเมีย ยาว 5-6 มม. ยอดเกสรเพศเมียเป็นแผ่นแบนรูปไข่ ปลายเว้าเป็น 2 พู ขนาด 2 x 1 มม. รังไข่มี 2 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ผลแบบแห้งแตก เป็นฝักแบนยาวรูปแถบ ขนาด 30-35 x 1.5-2 ซม. เมล็ดแบนมีปีกขาวใส ขนาด 2.3-3 x 1.3-1.5 ซม. (ภาพที่ 35)

ระยะเวลาการออกดอก	กันยายน – พฤศจิกายน
นิเวศวิทยา	พบทั่วไปตามริมถนน และบนภูเขาเตี้ย ๆ
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 136 (BCU), Boonag 539 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและดอกอ่อน ต้ม,นึ่ง หรือเผาไฟ รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

13.4 Oroxylum indicum (L.)Kurz , For. Fl.Burm.2 : 237. 1877; Clarke in Fl. Br. Ind. 4 : 378. 1884 ; Ridl., Fl. Mal. Pen. 2 : 548. 1923 ; P. Dopin Fl. G'en. I. -C. 4 : 570. F. 61, 2-3. 1930 ; Santisuk in Thai. For. Bull. (Bot.) 8 : 5. 1974 ; Steenis in Fl. Mal. 1, 8 : 128. f. 5, 7. 1977; Santisuk in Flora of Thailand 5,1:36.1987.

Bignonia indica Var&L.,Sp.Pl.:625.1753.

B. pentandra Lour.,Fl.Cochinch.:379.1790.

Spathodea indica Pers.,Syn.Pl.2:173.1806.

Catosonthes indica Blume,Bijdr.761.1826.

ชื่อสามัญ Broken Bones, Indian Trumpet Flower

ชื่อพื้นเมือง ฝักขี้กา(กาญจนบุรี);เพกา(ภาคกลาง,กาญจนบุรี);กาโด้โด้ง(กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี); ดอก๊ะ,ด๊อกก๊ะ,ดุแก(กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน);เบโก(มาเลเซีย-นราธิวาส);มะลิดไม้, ลิดไม้(ภาคเหนือ);ลิ้นฟ้า(เลย);หมากลิ้นก้าง,หมากลิ้นช้าง(เงี้ยว-ภาคเหนือ)

ไม้ต้นสูง 5-15 เมตร ผลัดใบ เปลือกต้นสีเทาเรียบ ลำต้นเปลาตรง แตกกิ่งก้านบริเวณปลายยอดเป็นพุ่มกลม กิ่งและก้านใบมีจุดสีน้ำตาลอยู่ทั่วไปและมีขนประปรายในส่วนที่ยังอ่อน ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกสองถึงสามชั้นปลายคี่ ใบประกอบยาว 30-100 ซม. มีก้านยาว 5-7 ซม. ช่อใบยาว 10-15 ซม. มีใบย่อย 3-9 ใบเรียงตรงข้าม ก้านดอกย่อยยาว 1-1.5 ซม. โดยใบที่อยู่ปลายสุดจะมีขนาดใหญ่ที่สุด ใบย่อยรูปไข่ขนาด 8-12 x 3-6 ซม. ปลายใบเรียวแหลม โคนมนหรือเบี้ยว ขอบใบเรียบ ผิวใบสีเขียวเข้ม,เกลี้ยง มีต่อมใสกลมเล็กๆมากมายทั่วแผ่นใบ ผิวใบด้านล่างมีขนสั้นๆสีขาวทั่วไปเห็นชัดเจนบริเวณเส้นกลางใบ ดอกออกเป็นช่อเชิงหลั่นที่ปลายยอดและปลายกิ่ง ช่อดอกตั้งขึ้นยาว 70-100 ซม. มีดอกย่อยมาก ก้านดอกย่อยยาว 3-5 ซม. ที่โคนก้านดอกย่อยมีใบประดับรูปไข่ปลายเป็นติ่งแหลม ขนาด 6-8 x 10 มม. 1อัน ดอกบานตอนกลางคืนและมักร่วงหล่นง่าย กลีบเลี้ยงสีม่วงดำเชื่อมติดกันเป็นรูปท่อขนาด 3-4 x 2.3-2.5 ซม. เนื้อหนามีต่อมกลมๆกระจายอยู่ทั่วไป กลีบดอกสีแดงม่วงคล้ำเนื้อหนา มีต่อมและขนประปราย โคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นรูปกรวย ยาว 7-9 ซม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบด้านนอกกลีบสีม่วงแดงคล้ำ ด้านในสีเหลืองปนน้ำตาล ขอบย่น ขนาดดอกบานกว้าง 5-7 ซม. เกสรเพศผู้ 5 อันแยกกันและติดอยู่ภายในหลอดกลีบดอก ก้านชูอับเรณูยาว 2.5-3.5 ซม. เกลี้ยง ตรงโคนก้านมีขนฟู อับเรณูรูปขอบขนานขนาด 1 x 0.2ซม. แตกตามยาว รังไข่เหนือวงกลีบ มีฐานรองดอก เป็นแผ่นกลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5-1.6 ซม. หนา 5-7 มม. สีเหลืองปนม่วง รองรับรังไข่ รังไข่รูปขอบขนาน ขนาด 1.7-1.8 x 4-5 ซม.สีเหลืองอมเขียว ก้านเกสรเพศเมีย ยาว 4.3-4.5 ซม. สีม่วง ยอดเกสรเพศเมียเป็นแผ่นแบน,รูปไข่กว้างหรือรูปหัวใจ ขนาด 4 x 3-4 มม. 2 อันประกบกันเชื่อมติดเฉพาะตรงโคนเล็กน้อย ตัวแผ่นสีม่วงแดงมีแต้มสีเหลืองตรงกลาง รังไข่มี 2 ช่อง พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ฝักแบนคล้ายดาบขนาด

45-100 x 6-10 ซม. เมล็ดจำนวนมากรูปร่างแบนๆมีปีกสีขาวใส (ภาพที่ 36)

ระยะเวลาการออกดอก	กรกฎาคม- สิงหาคม
นิเวศวิทยา	พบริมทางและที่รกร้าง,ในป่าและพบปลูกบ้างตามบ้าน
แหล่งที่พบ	อ.ไทรโยค , อ. ทองผาภูมิ , อ. ศรีสวัสดิ์ ,อ.หนองปรือ
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 59 (BCU), O. Thaithong 1600 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ช่อดอกตูม,ฝัก เผาไฟแล้วใช้รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก ถ้าเป็นฝักแก่เมื่อเผาแล้วต้องขูดเปลือกแข็งออกก่อนนำไปรับประทาน

14. BOMBACACEAE

14.1 Bombax ceiba L. , Sp. Pl. 1 : 511. 1753 ; Robyns in Fl. Ceyl. 1: 64. 1980 ; Phengklai in Thai. For. Bull. (Bot.)25 : 95, f. 10. 1997.

B.malabaricum DC. , Prodr. 1 : 479. 1824 ; Master in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 1 : 349. 1874 ; Brandis, Ind. Trees : 77. 1906 ; Gagnep. in Fl. Gen. 1. C. 1 : 448. 1910 ; Craib , Fl. Siam. En. 1: 164. 1925 ; Li in Fl. Taiwan 3 : 729, Pl. 789.1977.

ชื่อสามัญ	Kapok Tree
ชื่อพื้นเมือง	งิ้วแดง , งิ้ว (กาญจนบุรี) ; งิ้วบ้าน(ทั่วไป) ; งิ้วปง, งิ้วปงแดง, สะเน้มระกา(ชอง-จันทบุรี)

ไม้ต้นผลัดใบสูง 10-20 เมตร ลำต้นตรง มีหนามแหลมคมทั่วไป แตกกิ่งก้านออกรอบลำต้นในลักษณะเกือบตั้งฉาก ใบเป็นใบประกอบแบบนิ้วมือ มีใบย่อย 4-7 ใบ เรียงเวียนสลับ ก้านใบประกอบยาว 10-12 ซม. ก้านใบย่อย 2-2.5 ซม. ใบย่อยรูปใบหอก ขนาด 15-20 x 4-5 ซม. ปลายเรียวแหลมหรือเป็นติ่งแหลม โคนสอบเรียวเข้าหาก้านใบ ขอบเรียบ แผ่นใบค่อนข้างบาง เรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน มีหูใบแต่มักหลุดร่วงง่าย ดอกออกเดี่ยวๆหรือออกเป็นกระจุก 3-5 ดอกที่ปลายกิ่ง ดอกขนาดใหญ่เด่นสะดุดตา เป็นดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรดอกตามแนวรัศมี กลีบ

เลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมติดกันประมาณ 2-3 ซม. ปลายแยกเป็น 3 กลีบไม่ชัดเจน ภายในกลีบเลี้ยงมีขนนุ่มเป็นมันละเอียด กลีบดอกสีแดงส้มรูปรีแกมขอบขนาน ขนาด 9-9.5 x 3-3.5 ซม. มี 5 กลีบเรียงซ้อนเหลื่อมกัน เนื้อกลีบหนาและเหนียว ปลายแหลม ขอบโคนกลีบมีขน เกสรเพศผู้เชื่อมติดกันเป็นกลุ่มๆละ 12 อัน มี 6 กลุ่มโดยมี 1 กลุ่มอยู่ตรงกลางล้อมรอบชั้นเกสรเพศเมียไว้ ซึ่งกลุ่มนี้มีจำนวนเกสร 15-17 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 4-5 ซม. รังไข่เหนือวงกลีบสีแดงอมม่วงรูประฆังคว่ำ ขนาด 1x 1.7-1.8 ซม. มีขนสีขาว ก้านเกสรเพศเมีย 1 อันยาว 5.5-6 ซม. ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 5 แฉก รังไข่มี 5 ช่องแต่ละช่องมี 2 ออวุลพลาเซนตาแนวตะเข็บ ผลเป็นฝักรูปยาวหัวท้ายเรียวแหลม ขนาด 15-20 x 4-5 ซม. ฝักแห้งสีน้ำตาลอ่อนเมื่อแก่แล้วแตก เมล็ดสีดำจำนวนมากมีเส้นใยสีขาวเป็นปุย (ภาพที่ 37)

ระยะเวลาการออกดอก	ธันวาคม- มกราคม
นิเวศวิทยา	ป่าเบญจพรรณและริมถนน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 54 (BCU), P.Trisarasri 85 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	เกสรเพศผู้จากดอกบาน นำมาตากแห้งใส่แกงส้ม จะใส่ผักอื่นร่วมด้วยก็ได้

14.2 Ceiba pentandra (L.)Gaertn. , Fruct. Sem. 2 : 244. t. 133. 1791 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 164. 1925 ; Robyns in Fl. Ceyl. 1 : 70. 1980 ; Phengkhai inThai. For. Bull. (Bot.) 25 : 93, f. 9. 1997.

Bombax pentandrum L.,Sp.Pl.1:511.1753.

Eriodendron anfractuosum DC. , Prod. 1 : 479. 1824 ; Master in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 1 : 350. 1875 ; Brandis, Ind. Trees : 76. 1906 ; Gagnep in Fl. Gen. I.- C. 1 : 446, Fig. 42. 191.

ชื่อสามัญ White Silk, Cotton Tree

ชื่อพื้นเมือง นุ่น(กาญจนบุรี,ทั่วไป);ง้าว,งิ้วน้อย,งิ้วสร้อย,งิ้วสาย(ภาคเหนือ)

ไม้ต้นสูง 10-12 เมตรลำต้นตั้งตรงแตกกิ่งก้านในแนวขนานกับพื้นดินเกือบตั้งฉากกับลำต้น ตามกิ่งแก่จะมีรอยแผลใบอยู่ทั่วไป ใบเป็นใบประกอบแบบนิ้วมือ มีใบย่อย 5-7 ใบ ก้านใบประกอบยาว 6-16 ซม. โคนก้านบวมพองและมีหูใบเล็กๆ 1 อัน ก้านที่อยู่บริเวณยอดสีแดง ก้านใบย่อยยาว 3-5 มม. ใบย่อยรูปหอกแกมขอบขนาน ปลายเป็นติ่งแหลมหรือหนามแหลม โคนรูปลิ่ม ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ใบย่อยที่อยู่ด้านข้างจะมีขนาดเล็กที่สุดขนาดกว้าง 2.5 - 3.2 ซม. ส่วนใบย่อยที่อยู่ตรงกลางจะมีขนาดใหญ่กว่ากว้าง 3.4 - 4.2 ซม.ดอกออกเป็นช่อที่ปลายกิ่งดอกบานตอนกลางคืนมีใบประดับรูปสามเหลี่ยม 1 อัน ร่วงง่าย ช่อดอกย่อยเป็นช่อซี่ร่ม มีดอกย่อย 3-7 ดอก ก้านดอกย่อยยาว 1.5-3 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลางดอกขนาด 4-5 ซม. ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมเป็นรูประฆัง ปลายแยกออกเป็น 4-6 กลีบปลายแหลมหรือป้าน เนื้อกลีบหนา,เหนียวและแข็ง สีเขียว กลีบดอกรูปช้อนสีขาวครีม ขนาด 3.2-3.3 x 1.5-1.6 ซม. 5 กลีบเรียงซ้อนเหลื่อมกัน เนื้อกลีบหนา ผิวด้านนอกมีขนสีเทาเงินเรียงเป็นระเบียบหนาแน่นโดยเฉพาะปลายกลีบผิวกลีบด้านในใสเป็นมัน เกสรเพศผู้ 5 อัน ก้านชูอับเรณูสีขาว ยาว 3.5-3.6 ซม. ติดตรงโคนกลีบดอก อับเรณูสีเหลืองขนาด 1 x 0.5 ซม. มักบิดงอและติดกับก้านชูอับเรณูตรงกลาง รังไข่ใต้วงกลีบ สีเหลือง ไม่มีขน รังไข่รูประฆังคว่ำค่อนข้างกลมและมีเหลี่ยม 5 เหลี่ยม ก้านเกสรเพศเมียยาวประมาณ 3 ซม. ยอดเกสรเพศเมียรูปกลมสีเขียวใส กว้าง 2 มม. รังไข่มี 5 ช่องแต่ละช่องมี 2 ออวุล พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลเป็นฝักแก่แล้วแห้งและแตก เมล็ดมีขนสีขาวนวลเป็นปุย (ภาพที่ 38)

ระยะเวลาการออกดอก	ธันวาคม- กุมภาพันธ์
นิเวศวิทยา	ปลูกตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 37 (BCU), P.Trisarasri 59 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ฝักที่ยังไม่มีปุยใช้เป็นผักใส่แกงส้มหรือต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

15. BORAGINACEAE

15.1 **Heliotropium indicum** L. , Sp. Pl. 130. 1753; Gagnep. & Courchet in Fl. Gen. I. -C. 4 : 220. 1914; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 2 : 441. 1923; Craib & Kerr in Fl. Siam. En. 3 : 86. 1951; Back. & Bakhuizen van den Brink., Fl. Java 2 : 462. 1965; Nowicker & Miller in Fl. Ceyl. 7 : 30. 1991.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง หญ้างวงช้าง (กาญจนบุรี, ภาคกลาง); กุนอกาโม (มาเลเซีย-ปัตตานี); ผักแพวขาว (กาญจนบุรี); หญ้างวงช้างน้อย (ภาคเหนือ)

ไม้ล้มลุก สูง 30-50 ซม. ทุกส่วนมีกลิ่น ลำต้น กิ่ง และก้านมีขนหยาบแข็ง ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม ก้านใบยาว 1.5-3.5 ซม. มีขนแและแผ่เป็นปีกแคบๆ แผ่นใบรูปไข่ ขนาด 6-6.3 x 3.5-4 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบรูปลิ่ม ผิวใบมีขนทั้งสองด้าน ขอบใบหยักฟันเลื่อย ดอกออกเป็นช่อแบบช่องวงแถวคู่ ยาว 4-9.5 ซม. ออกที่ปลายยอด ก้านช่อดอกยาว 2.5-2.7 ซม. ดอกย่อยไม่มีก้านดอก เรียงสลับกันเป็น 2 แถว ปลายช่อโค้งม้วนงอลักษณะเหมือนงวงช้าง ดอกย่อยขนาดเล็ก เส้นผ่านศูนย์กลางยาวประมาณ 3 มม. กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกัน ประมาณ 2 มม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ มีขนยาวสีขาวตามขอบกลีบ กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด กว้าง 0.5-0.6 มม. ยาว 2.5-5 มม. ส่วนโคนพองโป่งออกและมีขนหนาแน่น ปลายแยกออกเป็นออกเป็น 5 กลีบ สีขาว ขอบกลีบสีม่วงอ่อน กลางกลีบเป็นแถบ 5 แถบ ตามยาว เกสรเพศผู้ 5 อัน ก้านสั้นมากติดอยู่ภายในหลอดกลีบดอก อับเรณูสีเหลืองขนาดประมาณ 0.5 X 1 มม. รังไข่เหนือวงกลีบมี 4 พู เชื่อมติดกัน รังไข่ยาวประมาณ 0.5 มม. ก้านสั้นประมาณ 1 มม. ยอดเกสรเพศเมียสีเขียวเป็นก้อนเล็กๆ รังไข่มี 4 ช่อง แต่ละช่องมี 1 ออวุล ผลเปลือกแข็งเมล็ดเดียว มี 4 พู แยกเป็น 2 คู่ ปลายพูเป็นติ่งแหลม แต่ละพูมีผนังกั้นและมีเมล็ด 1 เมล็ด (ภาพที่ 39)

ระยะเวลาการออกดอก ตลอดปี

นิเวศวิทยา ขึ้นเป็นวัชพืชทั่วไป

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 82 (BCU), P. Trisarasri 29 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อน ใบอ่อน และช่อดอกอ่อน เผาไฟรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

16. BURSERACEAE

16.1 Garuga pinnata Roxb. , Cor. Pl. 3. t. 208. 1819; Kurz, For. Fl. Burma 1. 207. 1877 ; Craib i Fl. Siam. En. 1. 246. 1931.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ตะคร้ำ(กาญจนบุรี,ภาคกลาง,ภาคเหนือ);กะตีบ, แขกเต้า, ค้ำ, หวีด (ภาคเหนือ) ; มีชะออง (กระเหรี่ยง – กาญจนบุรี) ; อ้อยน้ำ (จันทบุรี)

ไม้ต้นผลัดใบ สูง 10-20เมตร ลำต้นตั้งตรงเปลือกสีน้ำตาลปนเทาแตกเป็นสะเก็ดตื้นๆและค่อนหยุดทั่วไป กิ่งอ่อนมีสีเทากระจายและมีรอยแผลใบตามกิ่ง ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก มีทั้งแบบปลายคู่และปลายคี่ผสมกัน เรียงเวียนสลับถี่ ๆ บริเวณปลายกิ่ง ก้านช่อใบมีขนนุ่มและยาว 4.5-60.5 ซม. แกนกลางใบยาว 10-24 ซม. มีขนนุ่ม มีใบย่อย 5-8 คู่ ใบย่อยคู่ล่างจะมีขนาดเล็กที่สุด แผ่นใบรูปรีแกมขอบขนานแต่มักจะเบี้ยวไปด้านหนึ่ง ปลายใบเป็นติ่งแหลม โคนใบเบี้ยว เนื้อใบหนา ผิวใบมีขน ขอบใบจักเป็นฟันเลื่อยถี่ ๆ ใบขนาด. 4-7.5 x 1.8-3.0ซม.ก้านใบย่อยสั้นหรือไม่มี ดอกออกตรงซอกใบและปลายกิ่งเป็นช่อขนาดใหญ่ มีขนนุ่มละเอียดและดอกย่อยจำนวนมาก ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางดอก 7-8มม. ก้านช่อดอกยาว 2-3 ซม. มีดอกย่อย 3 ดอกในแต่ละช่อ ก้านดอกย่อยยาว 0.7-1 ซม. ที่โคนใบมีใบประดับย่อยรูปสามเหลี่ยมเล็ก ๆ 2 อัน ซึ่งร่วงง่าย กลีบเลี้ยงสีเขียวอมเหลืองเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย ปลายแยกเป็นแฉกซี่ฟัน 5 แฉก กลีบดอกสีเหลืองนวล 5 กลีบ ติดสลับกันกับแยกกับกลีบเลี้ยง ปลายกลีบแหลม เกสรเพศผู้ 10 อัน มีขนสีขาวฟูยาว ก้านชูอับเรณูเชื่อมติดกับกลีบดอก รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลม สีเขียวไม่มีขน ขนาดกว้าง 1 มม. ยาว 1 มม. รังไข่มี 5 ช่อง และมีออวุล 2 อัน ในแต่ละช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ก้านเกสรเพศเมียมี 1 อัน ยาว 4 -5 มม. มีขน ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 5 อัน ผลกลมสีเขียวใส อุ้มน้ำ (ภาพที่ 40)

ระยะเวลาออกดอก	มกราคม- กุมภาพันธ์
นิเวศวิทยา	พบในป่าเบญจพรรณ
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 192(BCU),Maxwell 75-145 (BK.)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและช่อดอกนำมาลนไฟรับประทานกับน้ำพริกต่าง ๆ

17. CAESALPINIACEAE

17.1 Bauhinia purpurea L. , Sp. Pl. : 375. 1753; Bak. in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 2 : 284. 1878; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 634. 1922; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 526. 1928; Gagnep. in Fl. Gen. I. -C. 2:127. 1913; de Wit, Reinwardtia 3 : 406. 1956; Larsen, Nat. Hist. Bull. Siam Soc. 25 : 15. 1973; in Fl. C. L. V. 18 : 152. 1980; in Flora of Thailand 4, 1 : 7, Fig. 1 : 1 3 3. 1984.

B. coromandeliana DC., Prod. 2 : 515. 1825.

B. triandra Roxb. , Fl. Ind. Ed. 2. 2 : 320. 1832.

Phanera purpurea (L.) Benth. in. Miq. , Pl. Jungh. : 262. 1852. Fig 1 : 1 – 3.

ชื่อสามัญ Orchid Tree

ชื่อพื้นเมือง สัมเสี้ยว (กาญจนบุรี, ภาคกลาง) ; กะเฮอ , สะเปซี (กะเหรี่ยง – แม่ฮ่องสอน) ; เสี้ยวดอกแดง (ภาคเหนือ) ; เสี้ยวหวาน (แม่ฮ่องสอน)

ไม้ต้นสูง 5-7 เมตร กิ่งอ่อนมีขน ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 1.5-1.8 ซม. มีหูใบรูปสามเหลี่ยม 1 อัน ยาว 2-3 มม. ใบรูปร่างค่อนข้างกลม ขนาด 7.5-9 x 6.5-7 ซม. ปลายแยกเป็นแฉก 2 แฉก โดยแฉกลึก 1.5-3 ซม. ปลายใบมนหรือกลม โคนเว้าเป็นรูปหัวใจ ขอบเรียบ ผิวใบด้านบนเกลี้ยง, ด้านล่างมีขน เส้นใบเป็นแบบร่างแห มีเส้นแขนงใบ 9-11 เส้น ออกตรงโคนใบจากจุดเดียวกัน ดอกออกเป็นช่อกระจะที่ปลายยอดและซอกใบ มีขนนุ่มละเอียดตามก้านและแกนกลางช่อดอก ช่อดอกยาว 3-5 ซม. มีใบประดับ 1 คู่ รูปสามเหลี่ยมปลายเรียวแหลม ดอกย่อยสีม่วงสดเด่นสะดุดตา มีก้านยาว 3-5 มม. กลีบเลี้ยงสีเขียว โคนเชื่อมเป็นหลอดยาว 1-1.3 ซม. ปลายแยกลึกเพียงด้านเดียวเป็นแฉก ขนาด 1.5-1.7 x 1.2 -1.4 ซม. กลีบดอก 5 กลีบ โคนเรียวเป็นก้านยาวประมาณ 1 ซม. ปลายแยกเป็นกลีบรูปกลมมน ขนาด 4.5-5 x 1.3-1.8 ซม. แผ่นกลีบบางและย่น เกสรเพศผู้ที่สืบพันธุ์ได้ 3 อัน ก้านชูอับเรณูสีแดงปนเหลือง ยาว 3-5 ซม. อับเรณูรูปขอบขนาน ยาว 3-4 มม. รังไข่เหนือวงกลีบ รูปแบนโค้ง, มีขน ขนาด 1.5-2 x 1.2-1.3 ซม. มีก้านชูเกสรเพศเมียยาว 7-8 มม. ยอดเกสรเพศเมียกลมเขียว ภายในรังไข่ มี 1 ช่อง ออวุล 10 อัน พลาเซนตาแนวเดียว ผลเป็นฝักแบบแห้งแตกรูปแถบ ขนาด 20-25 x 1.5-2.5 ซม. เมล็ดรูปกลมแบน (ภาพที่ 41)

ระยะเวลาออกดอก	เมษายน - พฤษภาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นข้าวทางเดินในป่า
แหล่งที่พบ	อ. ศรีสวัสดิ์, อ. ไทรโยค, อ. ทองผาภูมิ
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 196 (BCU), Pleonchit 402 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน และใบอ่อน ต้ม, ลวก รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

17.2 Bauhinia variegata L. , Sp. Pl. : 375. 1753; Bak. in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 2 : 284. 1878; Gagnep. in Fl. G en. I. –C. 2 : 145. 1913; Craib in Siam. En. 1 : 531. 1928; de Wit, Reinwardtia 3 : 411. 1956; K. & S.S. Larsen, Nat. Hist. Bul. Siam Soc. 25 : 18. 1973; in Fl. C. L. V. 18 : 155. 1980; in Flora of Thailand 4 , 1 : 11. 1984.

Bauhinia candida Ait. , Hort. Kew. 2 : 49. 1789.

Phanera variegata (L.) Benth. in Miq. , Pl. Jungh. : 262. 1852. Fig. 1 : 4 – 5.

ชื่อสามัญ	Mountain Ebony, St. Thomas 'Tree.
ชื่อพื้นเมือง	กาหลง (กาญจนบุรี) ; เปียงพะโก (สุโขทัย) ; โพะเพ่ (กะเหรี่ยง - แม่ฮ่องสอน) ; เสี้ยวดอกขาว (ภาคเหนือ)

ไม้ต้นผลัดใบ สูง 8-15 เมตร กิ่งอ่อนมีขน ใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 2.2 -2.8 ซม. ใบรูปไข่กว้างๆ ขนาด 6.8-11 x 6-10.5 ซม. ปลายแยกเป็นพู 2 พู โดยหยักลึกไม่เกินครึ่งหนึ่งของความยาวใบ ปลายพูแหลมหรือมนกลม โคนเว้าเป็นรูปหัวใจ ขอบเรียบ ผิวใบด้านบนมีขนเล็กน้อยหรือเกลี้ยง ผิวใบด้านล่างมีขน เส้นใบ 9-11 เส้น แผ่นใบค่อนข้างหนา ดอกออกเป็นช่อกระจะสั้นๆ ที่ปลายกิ่ง ก้านดอกย่อยยาว 2-2.5 ซม. เส้นผ่านศูนย์กลางดอกบาน 6-7 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียว มีขน โคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 1.7 -1.8 ซม. ปลายแยกเป็น 2 กลีบ ขนาด 2-2.5 x 1.5-1.7 ซม. กลีบดอกสีขาว 5 กลีบ รูปช้อน ขนาด 3-5 x 1-1.5 ซม. กลีบในสุดมีแต้มสี ม่วงตรงโคน เกสรเพศผู้ที่สืบพันธุ์ได้ 5 อัน มีก้านยาว 2.5-4 ซม. อับเรณูสีเหลืองรูปรี ยาว 4-5 มม. รังไข่เหนือวงกลีบ สีเขียว , มีขน รูปแบนโค้งงอ ขนาด 2 x 1-1.5 มม. มีก้านชูเกสรเพศเมียยาว 2-2.2 ซม. ก้านเกสรเพศเมียสีแดงยาว 8-10 มม. มีขน ภายในรังไข่มี 1 ช่อง พลาเซนตาแนวเดียว ผลเป็นฝักรูปขอบขนาน, แบน

หัวและท้ายเรียวแหลม ขนาด 1.6-1.7 x 1.7-1.8 ซม. สีน้ำตาลเข้ม ขอบหนาเป็นสัน ฝักเป็นคลื่น ฝักมีก้านยาว 2-2.2 ซม. (ภาพที่ 42)

ระยะเวลาการออกดอก	พฤศจิกายน – ธันวาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นกระจายทั่วไปในป่า
แหล่งที่พบ	อ. ศรีสวัสดิ์ , อ. ทองผาภูมิ, อ. ไทรโยค
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 67 (BCU),), Herb. Tr. (WK) 1295 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ช่อดอกและยอดอ่อนใช้ใส่เป็นผักแกงส้ม หรือ นำมาต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก นิยมรับประทานกันมากใน อ. ศรีสวัสดิ์ และ อ. ทองผาภูมิ ไม่มีจำหน่ายในตลาด

17.3 Cassia fistula L. Sp. Pl. 377. 1753; Kurz, For. Fl. Burm . 1 : 391. 1877; Back. in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 2 : 261. 1878; Gagnep. in Fl. G'en. l. -C. 2: 159. 1913; Craib in Fl. Siam. En. 1: 509. 1928; Huang & Ohashi in Fl. Taiwan 3 : 197, Pl. 533: 1-4. 1977; K. & S. S. Larsen, in Fl. C. L. V. 18 : 79. 1980; in Flora of Thailand 4, 1 : 103. 1984.

ชื่อสามัญ	Golden Shower, Indian Laburnum, Pudding- pipe Tree
ชื่อพื้นเมือง	คูณ (กาญจนบุรี, ภาคกลาง, ภาคเหนือ); กุเพยะ (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี); ชัยพฤกษ์, ราชพฤกษ์ (ภาคกลาวง); มือยู, ปูโย, เปอโช, แมะหล่าหยู่ (กะเหรียง-แม่ฮ่องสอน); ลมแล้ง (ภาคเหนือ)

ไม้ต้นผลัดใบ ขนาดเล็กถึงขนาดกลาง สูง 5-12 เมตร ลำต้นกลมเปราตรง เปลือกเรียบสีเทา หรืออาจแตกล่อนเป็นสะเก็ดโตๆ บ้าง ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ก้านช่อใบยาว 5-9 ซม. แกนกลางยาว 15-20 ซม. ภายในช่อใบหนึ่งๆ มีใบย่อย 3-7 คู่ ก้านใบย่อยยาว 0.5 –1 ซม. มีหูใบเล็กๆ ร่วงง่าย 1 อัน ใบย่อยรูปไข่หรือรูปไข่แกมขอบขนาน ขนาด 8-13 x 4-6 ซม. ปลายแหลมหรือเว้าปุ่ม โคนมน ขอบใบเรียบ เส้นใบแบบร่างแห เส้นแขนงใบถี่และโค้งไปตามรูปใบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อกระจะที่ซอกใบ ช่อดอกจะห้อยลงมาจากกิ่งเป็นพวง ยาว 12-30 ซม. ช่อดอกโปร่ง ดอกย่อยขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2.5-3 ซม. สีเหลืองหรือสีเหลืองแกมสีเขียวอ่อน มีใบประดับยาว 7-8 มม. หลุดร่วงง่าย กลีบเลี้ยงสีเขียวรูปขอบขนานหรือรูปไข่ 5 กลีบ ขนาด

8-10 x 5-6 มม. ผิวด้านนอกกลีบมีขน กลีบเลี้ยงมักหลุดร่วงง่าย กลีบดอกสีเหลือง 5 กลีบ รูปไข่หรือรูปไข่กลับ ปลายมน โคนเรียวเป็นก้านสั้นๆ ขนาด 3-4 x 1-1.5 ซม. ผิวกลีบเห็นเส้นกลีบเป็นแบบร่างแหชัดเจน เกสรเพศผู้ 10 อัน ก้านชูอับเรณูสีเหลือง ขนาดยาวไม่เท่ากัน และแต่ละอันจะโค้งงอขึ้น รังไข่เหนือวงกลีบ รูปรีหรือรูปขอบขนาน มีขน ก้านเกสรเพศเมียสีเขียว มีขน รังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก ผลเป็นฝักรูปทรงกระบอกกลม ขนาด 20-30 x 1.5-2 ซม. ฝักอ่อนสีเขียว และจะเปลี่ยนเป็นสีดำเมื่อแก่ ภายในฝักมีเยื่อบางๆ กั้นเป็นช่องตามขวางของฝัก เมล็ดแบนสีน้ำตาล (ภาพที่ 43)

ระยะเวลาการออกดอก	มีนาคม-เมษายน
นิเวศวิทยา	นิยมปลูกเป็นไม้ประดับตามทางหลวง และปลูกตามบ้าน และสถานที่ราชการ
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 81 (BCU) , Thapana et al. 2 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนเผาไฟรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก แกล้มลาบ หรือนำช่อดอกทั้งตูมและบานมาลองกับน้ำเกลือ แบบผักเสี้ยน รับประทานเหมือนผักลองชนิดอื่นๆ แต่ถ้ารับประทานมากจะเป็นยาระบาย

17.4 Cassia siamea Lam. , Enc. 1 : 648. 1785 ; Kurz, Fl. Burm. 1 : 392. 1877 ; Back. in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 2 : 264. 1878 ; Gagnep. in Fl. Gen. I. -C. 2 : 167. 1913 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 617. 1922 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 513. 1928 ; Huang & Ohashi in Fl. Taiwan 3 : 201, Pl. 537 : 1-7. 1977 ; K. & S. S. Larsen in Fl. C. L. V. 18 : 87. 1980 ; in Flora of Thailand 4, 1 : 110. 1984.

C. florida Vahl. , Symb. Bot. 3 : 57. 1794.

C. sumatrana Roxb. Ex Hornem. , Suppl. Hort. Bot. Hafn. : 135. 1819.

C. gigantea Bertero ex DC. , Prod. 2 : 492. 1825.

Chamaefistula gigantea (DC.)G.Don, GEN. Syst. 2 :452.1832.

ชื่อสามัญ Cassod Tree, Thai Copper Pod

ชื่อพื้นเมือง ขี้เหล็ก(กาญจนบุรี) ; ขี้เหล็กแก่น (ราชบุรี) ; ขี้เหล็กบ้าน (ลำปาง , สุราษฎรธานี) ; ขี้เหล็กหลวง(ภาคเหนือ);ขี้เหล็กใหญ่(กาคกลาง);ผักจี้ลี้(เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน);แมะขี้แหละพะโดะ(กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน);ยะหา(มลายู-ปัตตานี)

ไม้ต้นสูง 6-12 เมตร เปลือกต้นเรียบสีเทา ลำต้นตรง แตกกิ่งก้านเป็นพุ่มกลมและทึบ ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียวปลายคู่ มีใบย่อย 6-11 คู่ ตามกิ่ง,ก้านใบและช่อดอก มีขนนุ่มทั่วไป แกนกลางยาว 12-28 ซม. ก้านใบยาว 2.5-4 ซม.โคนบวมพอง ใบเรียงสลับ ก้านใบย่อยยาว 2-3 มม. ใบย่อยรูปรีแกมขอบขนานขนาด 4-8.2 x 1.6-2.4 ซม. เรียงตรงข้าม ปลายใบมนเว้าตรงกลางเล็กน้อยและมีหนามเล็กๆ 1 อัน โคนมน ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อเชิงหลั่น ที่ปลายยอดและซอกใบ มีใบประดับย่อยรูปสามเหลี่ยมปลายเรียวแหลมและโค้งงอ ยาว 5-7 มม. ที่โคนก้านดอกย่อย ก้านดอกย่อยยาว 1.5-2.5 ซม. มีขนละเอียด กลีบเลี้ยงสีเหลืองแกมเขียว โคนเชื่อมติดกันเล็กน้อยปลายแยกเป็น 5 กลีบ ปลายมน เนื้อกลีบแข็ง,หนาและคดงอ กลีบดอกสีเหลืองรูปช้อนขนาด 1.5-1.8 x 0.8-1 ซม. แยกกัน 5 กลีบ เกสรเพศผู้ 10 อันยาวไม่เท่ากัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.3-1 ซม. สีเหลือง อับเรณูสีน้ำตาล แตกตามยาว ก้านชูติดตรงฐานของอับเรณู รังไข่เหนือวงกลีบรูปยาวแบนขนาด 7-9 x 1 มม. สีเขียวมีขนสีขาว ก้านเกสรเพศเมียยาว 4-5 มม.รังไข่มี 1 ห้อง พลาเซนตาแนวเดียว ฝักแบนแข็งขอบเป็นสัน ผิวเป็นลอนคลื่น หัวและท้ายฝักแหลม ขนาด 25-27 x 1.3-1.5 ซม. ฝักสีเขียวมีขนเมื่อแก่สีน้ำตาลและแตกตามแนวตะเข็บ เมล็ดแบนสีน้ำตาลรูปกลมหรือรี ขนาด 3-4 x 2-3 มม. (ภาพที่ 44)

ระยะเวลาการออกดอก ตลอดปี

นิเวศวิทยา ปลูกตามบ้านและพบริมถนนหรือที่รกร้าง

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 44 (BCU), P.Trisarasri 445 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อนและดอกอ่อนต้มรับประทานกับน้ำพริก หรือ นำที่ต้มเรียบร้อยแล้วมาใส่แกงกะทิร่วมกับเนื้อหรือหมูย่างที่หั่นจนละเอียด มีจำหน่ายทั่วไปในตลาด ทั้งที่เป็นใบอ่อนและช่อดอกสด หรือแบบที่นำมาต้มให้เรียบร้อยแล้ว

17.5 Cassia sophera L. , Sp. Pl. : 379. 1753 ; Bak. in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 2 : 262. 1878 ; Gagep. in Fl. Gen. I.- C. 2 : 170. 1913 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 620. 1922 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 513. 1928. de Wit, Webbia 11 : 265. 1955 ; Larsen in Fl. C. L. V. 18 : 94. 1980 ; in Flora of Thailand 4, 1 : 115. 1984. f. 28 : 5-8.

C. indica Poir. in Lamk.,Enc.Suppl.2:127.1811.

C.sopheroides Colladon.,Hist.Cass.:133.1816.

C. atroviridis Span.,Linnaea 15:201.1841.

Senna esculenta Roxb.,Fl.Ind.ed.2.2:346.1832.

Chamaefistula sophera (L.)G.Don,Gen.Syst.2:452.1832.f.28:5-8.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ขี้เหล็กมัน(กาญจนบุรี);ผักเค็ด,ผักเคล็ด(กรุงเทพ);ผักหวานบ้าน(ภาคกลาง)

ไม้พุ่มสูง 1-3 เมตร ตามกิ่งมีขนประปราย กิ่งสีเขียวปนแดงคล้ำ มีหูใบคล้ายปีก ผิวเสื้อโคนใหญ่ปลายเรียวแหลม ขนาด 8-10 x 3-5 มม. สีเขียวมีจุดประสีแดงเข้ม ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียวปลายคู่ มีใบย่อย 4-5 คู่ ก้านใบประกอบยาว 4-4.5 ซม. แกนกลางยาว 7-8 ซม. เรียงสลับ มีก้อนกลมสีดำเป็นมันเงา 1 อัน ขนาดกว้าง 1.5-2 มม. อยู่ตรงโคนก้านใบประกอบ ก้านใบย่อยสั้นประมาณ 1มม. ใบย่อยคู่ล่างจะมีขนาดเล็กที่สุดและบริเวณปลายสุดของแกนกลางใบมีหนามแหลมยื่นยาวออกมา 3-4 มม. หนามสีดำ ใบย่อยรูปไข่ขนาด 4.5-6 x 2-2.5 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนมน ขอบใบเป็นขนครุย เส้นใบและขอบใบสีแดงเลือดหมู ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อเชิงหลั่น ที่ปลายยอดและซอกใบ มีดอกย่อย 3-4 ดอกใบประดับรูปขอบขนานปลายแหลม ขนาดกว้าง 3-4 x 1.3-1.5ซม. ติดที่โคนดอกย่อย 1 อัน ก้านดอกย่อยยาว 1-1.2 ซม. มีขนกลีบเลี้ยง รูปไข่ปลายแหลมขนาด 8-9 x 3-5 มม. 5 กลีบแยกกัน กลีบดอกรูปไข่กลับ ขนาด 1.5-1.6 x 1-1.2 ซม.แยกกัน 5 กลีบ สีเหลือง เกสรเพศผู้ 6 อัน มีเกสรเพศผู้ 2 อันที่ยาว มีอับเรณูรูปแถบโค้งสีน้ำตาลขนาด 5-6 x 1-1.5 มม. ติดกับก้านชูอับเรณูตรงฐานของอับเรณูส่วนเกสรเพศผู้ 4 อันที่สั้น อับเรณูขนาด 3-4 x 0.5-1 มม. มีรูเปิดกลมๆตรงปลาย รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลมยาวขนาด 9-10 x 1 มม. มีขนหนาแน่นสีขาวสั้นและหยาบ ก้านเกสรเพศเมีย เกลี้ยง ยาว 3-3.5 มม. รังไข่มี 1 ช่อง พลา

เซนตาแนวเดียว ฝักรูปแถบหัวท้ายฝักแหลม ขอบแข็ง ขนาดฝัก 8-13 x 0.6-0.7 ซม. มีเมล็ดแบน รูปไข่จำนวนมาก (ภาพที่ 45)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบปลูกเพื่อรับประทานตามบ้าน
แหล่งที่พบ	อ. พนมทวน, อ. ห้วยกระเจา, อ. บ่อพลอย
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 198 (BCU), R. Rochanakich 17 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและดอกอ่อน ต้มจิ้มน้ำพริกหรือแกงแบบขี้เหล็ก รสไม่ขมแต่ออกมันๆ

17.6 Saraca indica L. , Mant. Pl. 1 : 98. 1767; Gagnep. in Fl. G'en. I. -C. 2 ; 210. 1913; Vidal in Fl. C. L. V. 18 : 137. Fig. 24. 1980; Larsen in Flora of Thailand. 4 , 1 : 1 – 129. 1984.

S. minor (Zoll. & Mor.) Miq. , Fl. Ind. Bat. 1 (1) : 84. 1855; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 536. 1928.

S. bijuga Prain, J. As. Soc. Bengal. 66 (2) : 214. 1897; Craib, op. cit. : 534.

S. harmandiana Pierre, Fl. For. Cochinch. 5 : t. 387 B. 1899; Gagnep. in Fl. G' en. I. -C. 2 : 210. 1913.

S. pierreana Craib, Kew Bull. 1928: 64; in Fl. Siam. En. I : 536. 1928. Figure 24: 5 – 7.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง โสกน้ำ (กาญจนบุรี); กาแปะห์-ไอย์- (มาเลเซีย – ยะลา); ตะโดลีเต๊าะ (มาเลเซีย – ปัตตานี); ต้มสุก (ภาคเหนือ); โสก (ภาคกลาง)

ไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 5-6 เมตร แตกกิ่งก้านสาขาเป็นพุ่มทึบ ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนก ใบยาว 6-15 มม. มีใบย่อย 4-6 ใบ ที่โคนก้านใบมีหูใบรูปหอกปลายเรียวแหลม 1 อัน ขนาด 11-12 x 2-3 มม.ติดทน ก้านใบย่อย 2-3 มม. ใบรูปรีหรือรูปไข่แกมขอบขนาน ขนาด 17-20 x 3.5-5 ซม. ปลายเรียวแหลมหรือแหลม โคนมนขอบเรียบ เส้นใบร่างแห 15-20 คู่ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เนื้อใบหนา ดอกออกเป็นช่อเชิงหลั่น ช่อดอกยาว 2-2.5 ซม. ดอกย่อยจำนวนมาก สีส้ม มีมบประดับรูปไข่ปลายแหลม ขนาด 2 x 2.5 มม. 10 อัน ที่โคนก้านช่อดอก ก้านดอกย่อยยาว 2-4

มม. กลีบดอกสีส้มโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาวประมาณ 1.5 ซม. ค่อยๆ บานออกเป็นรูปถ้วย ปลายแยกเป็น 4 กลีบ รูปไข่ ขนาด 3-4 x 6-7 ซม. กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 6-7 มม. ปลายแยกเป็น 2 กลีบ เกสรเพศผู้ 6-7 อัน อับเรณูรูปรียาวประมาณ 1 มม. ก้านชูยาว 1.7-2.8 ซม. สีแดง รังไข่เหนือวงกลีบรูปขอบขนาน มีขนตรงขอบ ขนาด 2 x 7 มม. มีก้านชูเกสรเพศเมียยาวประมาณ 3–4 มม. มีขน ก้านเกสรเพศเมียยาว 11-12 มม. ผลเป็นฝักแบน (ภาพที่ 46)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดทั้งปี
นิเวศวิทยา	ขึ้นตามริมธารน้ำ ในป่า และปลูกเป็นไม้ประดับ
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 107 (BCU), B. Na Songkla 541 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ดอกและยอดอ่อนมีรสเปรี้ยว ใช้เป็นผักใส่แกงส้ม

17.7 Tamarindus indica L. , Sp. Pl. 1 : 34. 1753. ; Kurz,For. Fl. Burm. 1 : 414. 1877. ; Baker in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 2 : 273. 1878. ; Gagnep. in Fl. Gen. I. -C. 2 : 217. 1913. ; Ridl. , Pl. Mal. Pen. 1: 636. 1922. ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 533. 1928. ; Larsen in Flora of Thailand. 4, 1 : 124. , Fig. 31. : 10 –12. 1984.

ชื่อสามัญ	Tamarind
ชื่อพื้นเมือง	มะขาม(กาญจนบุรี,กาคกลาง);ตะลูบ (ชาวบน - นครศรีธรรมราช) ; ม่องโคล้ง (กระเหรี่ยง - ลพบุรี) ; มอดเล, ส่ามอเกล (กระเหรี่ยง - แม่ฮ่องสอน) ; หมากขาม (เงี้ยว –แม่ฮ่องสอน) ; อำเมียจ (เขมร - สุรินทร์)

ไม้ต้นสูง 10 - 15 เมตร ผลัดใบ แตกกิ่งก้านเป็นพุ่มทึบ เปลือกหนาขรุขระสีน้ำตาล กิ่งอ่อนจะมีขน ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียวปลายเปิด มีหูใบขนาดเล็กหลุดร่วงง่าย ใบประกอบยาว 5 - 12 ซม. มีใบย่อย 12 - 15 คู่ ก้านใบย่อยสั้นหรือไม่มีก้านดอกย่อย ใบย่อยขนาดเล็ก กว้าง 5 - 7 มม. ยาว 2 ซม. ใบรูปแถบหรือรูปขอบขนาน ปลายใบเว้าปุ่มหรือเป็นติ่งหนาม โคนใบเบี้ยว ขอบใบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อกระจะ ตามลำต้นหรือปลายกิ่ง ช่อดอกยาว 3 - 5 ซม. มีดอกย่อย 6 - 7 ดอก ก้านดอกย่อยยาว 2 - 8 มม. มีใบประดับรูปไข่แกมขอบขนานร่วงง่าย ดอกบานเส้นผ่านศูนย์กลาง 2 - 2.5 ซม. กลีบเลี้ยงรูปไข่ ปลายเรียวแหลมสีเหลือง 4 กลีบ

ซ้อนเหลื่อมกัน ขนาด 10-12 x 4 - 5 มม. โคนกลีบมีขน กลีบดอกมี 3 กลีบ ขนาดไม่เท่ากัน สีเหลือง มีเส้นสีแดงส้มเป็นร่างแห กลีบบนสุดรูปหัวใจแถบขอบขนาน 10-12 x 2 – 3 มม. อีก 2 กลีบ รูปไข่แกมรูปขอบขนานแคบ ๆ ที่โคนมีขน 13-14 x 5 - 6 มม. เกสรเพศผู้ที่สืบพันธุ์ได้ 3 อัน มีก้านชูอับเรณูสั้น ๆ โคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยก อับเรณูรูปขอบขนาน รังไข่เหนือวงกลีบมีขนประปรายก้านเกสรเพศเมีย มีขนหนาแน่น ยาว 5 - 6 มม. รังไข่มี 1 ช่อง พลาเซนตาแนวเดียว ผลเป็นรูปฝักโค้ง รูปขอบขนาน สีน้ำตาลอ่อน ฝักแก่แล้วไม่แตก ขนาด 1.5 -2 ซม. เมล็ดแบน รูปร่างเกือบกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1 ซม. สีดำ ผิวมัน (ภาพที่ 47)

ระยะเวลาออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบปลูกทั่วไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 46 (BCU), P.Trisarasri 437 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน,ช่อดอก ใส่ในแกงกะทิ ปลาสด เช่นปลาเนื้ออ่อนและปลาแขยงหรือ ใช้ใส่ในต้มปลา ฝักอ่อนนำมาตำน้ำพริกมะขามอ่อน

18. CAPPARACEAE

18.1 Cleome gynandra L., Sp.Pl.2:671.1753; Jacobs in Fl. Males.1.6:101.1960; Back.& Bakhuizen van den Brink. , Fl.Java 1:182.1963 ; K. Chayamarit in Flora of Thailand 5 , 3 :263. 1991.

Gynandropsis pentaphylla DC. , Prod. 1: 238. 1824 ; Hook. f. & Thoms. in. Fl. Br. Ind. 1: 171. 1872 : Gagnep. in Fl.G'en. I. -C.1: 174. 1908 ; RIld . ,Fl.Mal. Pen. 1 : 120. 1922 ; Kanjilal, Fl. Assum 1 : 73. 1939.

ชื่อสามัญ Wild Spider Flower

ชื่อพื้นเมือง ผักเสี้ยน(กาญจนบุรี);ผักส้มเสี้ยน(ภาคเหนือ); ผักเสี้ยน,ผักเสี้ยนขาว(ภาคกลาง)

ไม้ล้มลุกปีเดียว สูง 20-50 ซม. ทุกส่วนมีกลิ่นค่อนข้างฉุนเฉพาะตัว ลำต้นแตกกิ่งก้าน 2-3 กิ่ง มีต่อมแทรกขนและขางเหนียว ใบเป็นใบประกอบแบบนิ้วมือมีใบย่อย 3-5 ใบ.ก้านใบประกอบยาว 3-8 ซม. ใบย่อยรูปรูปไข่กลับหรือใบหอกกลับ ขนาด 2-7.5 x 1-3.5 ซม. ปลายแหลมโคนสอบ ขอบมีขนและจักเป็นซี่ฟันละเอียด ผิวใบเหนียวและมีขนทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ก้านดอกย่อยยาว1.3-1.5 ซม. มีขน กลีบเลี้ยงรูปรี ปลายแหลมขนาด 4-5 x 1 มม. 4 กลีบสีเขียวมีขน เรียงห่างๆบนฐานรองดอก กลีบดอก สีขาวรูปช้อน 4 กลีบขนาด 1.3-1.4 x 0.4-0.5 ซม. ติดสลับกับกลีบเลี้ยง มีก้านชูเกสรเพศผู้ยาว 1-1.4 ซม. สีแดง เกสรเพศผู้ 6 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 1.5-1.7 ซม. ติดกับอับเรณูที่ฐาน อับเรณูขนาดกว้างไม่เกิน 0.5 มม. ยาว1-1.5 มม. มีก้านชูเกสรเพศเมียยาว8-10 มม. รังไข่เหนือวงกลีบรูปทรงกระบอกขนาด 0.4-0.5x2-3มม.ก้านเกสรเพศเมียสีแดงยาวประมาณ 1 มม.ยอดเกสรเพศเมียกลมกว้าง 1 มม. รังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ผลเป็นฝักรูปขอบขนานขนาด 4-8 x 0.4-0.5ซม. เมล็ดกลมสีดำผิวย่นเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 มม. (ภาพที่ 48)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	เป็นวัชพืชในนาข้าวและสวน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 16 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ช่อดอกอ่อน,ยอดและลำต้นอ่อนนำมาดองกับเกลือรับประทานกับน้ำพริกหรือใช้ใส่ในต้มกระดูกหมู ส่วนยอดอ่อนและช่อดอกสดใช้ต้มกับปลาช่อนหรือนำมาผัดกับไข่, เนื้อหมู เช่นเดียวกับผักชนิดอื่นๆ

18.2 Crateva adansonii DC., ssp. trifoliata (Roxb.)Jacobs,Blumea 12:199.1964;K. Chayamanrit in Flora of Thailand 5,3:271.1991.

ชื่อสามัญ	Sacred Barna, Cafer Tree
ชื่อพื้นเมือง	กุ่ม(กาญจนบุรี);ผักกุ่ม(ศรีษะเกษ); กุ่มบก, ผักกุ่ม (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ไม้ต้นสูง 5-10 เมตร เปลือกต้นสีน้ำตาลปนเทา ใบเป็นใบประกอบแบบนิ้วมือมีใบย่อย 3 ใบ ใบเรียงเวียนสลับบริเวณปลายกิ่ง ก้านใบประกอบยาว 10-13.5 ซม. ก้านใบย่อยยาว 0.8-1

ซม. แผ่นใบรูปใบหอกกลับ,รูปรีหรือรูปไข่กลับ ขนาด 12-14 x 5-7.5 ซม. ปลายแหลมหรือเป็นติ่งแหลม โคนใบแหลมหรือเบี้ยว เนื้อใบหนา ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน,เกลี้ยง ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่น ดอกออกเป็นช่อกระจะที่ปลายกิ่ง มักจะทิ้งใบก่อนและออกดอกพร้อมผลิใบใหม่ ภายในหนึ่งช่อประกอบด้วยดอกย่อย 5-8 ดอก ก้านดอกย่อยยาว 5-5.5 ซม. กลีบเลี้ยงสีเหลือง 4 กลีบรูปไข่ ขนาดเล็กยาวประมาณ 3-5 มม. กลีบดอก 4 กลีบเรียงสลับกับกลีบเลี้ยง ขนาดกลีบไม่เท่ากันโคนกลีบเรียวเป็นก้านยาว 6-7 มม. ปลายบานออกเป็นรูปไข่ ขนาด 1-1.5 x 2.3-2.5 ซม. เมื่อเริ่มออกใหม่ๆกลีบดอกสีครีมต่อมาจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง เกสรเพศผู้ 23 อัน มีก้านชูอับเรณูสีม่วงยาว 4-4.5 ซม. อับเรณูสีเหลืองคล้ำ ยาว 1-2 มม. รังไข่เหนือวงกลีบรูปไข่ ขนาด 2-2.5 x 4 มม. มีก้านชูเกสรเพศเมียยาว 3.5 ซม. รังไข่มี 1 ช่อง พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ออวุลจำนวนมาก ไม่มีก้านเกสรเพศเมีย ผลมีเนื้อหลายเมล็ด รูปกลม เมื่อแก่ผิวเรียบมีสีน้ำตาลแกมม่วงแกมแดง มีก้านผลยาวและแข็ง (ภาพที่ 49)

ระยะเวลาการออกดอก	กุมภาพันธ์- มิถุนายน
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามภูเขาเตี้ยๆและปลูกไว้รับประทานตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 30 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและช่อดอกอ่อน นำมาดองกับเกลือ รสเปรี้ยวและเค็ม รับประทานกับน้ำพริก

18.3 Crateva magna (Lour.) DC. , Prod. 1 : 243. 1824; Jacobs, Blumea 12 : 206. 1964; in Fl. Males. 1 . 7 : 822. 1976; K. Chayamarit in Flora of Thailand 5, 3 : 269. 1991.

Capparis magna Lour., Fl.Cochinch. 1 : 331. 1790.

Triclanthera corymbusa Raf., Sylv. Tell. : 108. 1838.

Crateva nurvala Ham., Trans. L. Soc. 15 : 121. 1827; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 86. 1925; Jacobs in Fl. Males. 16 : 68. 1960.

Crateva lophosperma Kurz , J. Bot. 12 : 195. 1874; Gagnep in Fl. G'en. I. -C. 1 : 178. 1968.

ชื่อสามัญ -
ชื่อพื้นเมือง กุ่มน้ำ (กาญจนบุรี)

ไม้ต้นสูง 4–10 เมตร ไม้ผลัดใบ ลำต้นสีน้ำตาลแตกเป็นร่องสะเก็ดตามยาว แตกกิ่งก้านสาขามาก ตามกิ่งมีช่องอากาศเป็นขีดรูปรีสีขาวยาว 2–3 มม. กระจายอยู่ทั่วไป และมีรอยแผลใบเห็นชัดเจน ใบเป็นใบประกอบแบบนิ้วมือ มีใบย่อย 3 ใบ ก้านใบยาว 5–9 ซม. ใบรูปรีกว้างๆ หรือรูปไข่ขนาด 10–4 x 4.5–6 ซม. ปลายเรียวแหลมหรือเป็นติ่งแหลม โคนรูปลิ่มหรือเบี้ยว ขอบใบเรียบ แผ่นใบค่อนข้างหนา ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นใบแบบร่างแห มีแขนงเส้นใบ 9–11 คู่ หลายเส้นใบโค้งจรดกันก่อนถึงขอบใบ ดอกออกเป็นช่อกระจะที่ปลายกิ่ง มีดอกย่อย 17–20 ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ ก้านดอกย่อยยาว 5–7 ซม. มีมบประดับที่โคนก้านดอกย่อย 1 อัน รูปรียาว 3– 4.5 มม. หลุดร่วงง่าย กลีบเลี้ยงสีเขียวรูปใบหอกปลายเรียวแหลม 4 กลีบ ขนาด 4-5 x 1-1.5 มม. กลีบดอกสีเหลือง 4 กลีบ ติดสลับกับกลีบเลี้ยง รูปไข่โคนกลีบเรียวเป็นก้านยาว 4-6มม. 2 กลีบขนาด 2–2.5 x 1.5–1.6 ซม. อีก 2 กลีบ มีขนาดเล็กกว่า ขนาด 1.5-1.8 x 1-1.4 ซม. เกสรเพศผู้ 23-26 อัน ก้านชูอับเรณูสีชมพูเข้มยาว 4-4.5 ซม. อับเรณูรูปขอบขนานยาว 2.5–3 มม. ติดกับก้านชูที่ฐาน แตกตามยาว รังไข่เหนือวงกลีบสีเขียวรูปกลมหรือรูปรีขนาด 4 x 2-2.5 มม. มีก้านชูเกสรเพศเมียยาว 5-6 ซม. ไม่มีก้านเกสรเพศเมียยอดเกสรเพศเมียรูปกลม รังไข่ 1 ช่อง พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ออวุลจำนวนมาก (ภาพที่ 50)

ระยะเวลาการออกดอก	มกราคม - กุมภาพันธ์
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามริมลำธาร, แม่น้ำ หรือไว้ตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 149 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน, ช่อดอก ดองกับน้ำเกลือรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก มีรสขมบ้างเล็กน้อย กุ่มดองมีจำหน่ายในตลาด

18.4 Crateva religiosa Forst. f. , Pl. Esc. : 45. 1786; Fl. ins. Austr. Prod. : 35. 1786; Jacobs in Fl. Males. 1. 6 : 65. 1960; Back. & Bakhuizen van den Brink., Fl. Java 1 : 183. 1963; Jacobs, Blumea 12 : 206. 1964; Kongkanda in Flora of Thailand 5, 3 : 269. 1991.

C. macrocarpa Kurz, J. Bot. 12 : 195. 1874; Gagnep. in Fl. G'en. I. -C. 1 : 180. 1908; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 125. 1924 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 85. 1925

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง กุ่มน้ำ (กาญจนบุรี) ; กุ่ม (เลย) ; กุ่มบก (ชลบุรี)

ไม้ต้นสูง 10-15 เมตร ตามกิ่งและก้านใบมีช่องอากาศรูปรียาว 1-2 มม. สีขาว ใบเป็นใบประกอบแบบนิ้วมือ มีใบย่อย 3 ใบ เรียงเวียนสลับเป็นกลุ่มใกล้ปลายกิ่ง ก้านใบประกอบยาว 11-13 ซม. มีก้านใบย่อยสั้นเพียง 1-3 มม. ใบรูปใบหอก, รูปรี หรือรูปไข่ ขนาด 16-20 x 2.5-3.7 ซม. ปลายแหลม, เรียวแหลม หรือยาวคล้ายหาง โคนสอบเรียวหรือรูปลิ่ม แผ่นใบบาง ขอบเรียบ เส้นใบแบบร่างแห มีเส้นแขนงใบ 7-11 คู่ เรียงตรงข้ามหรือเยื้องกันเล็กน้อย ปลายเส้นโค้งก่อนถึงขอบใบแต่ไม่จรดกัน ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อเชิงหลั่น ที่ปลายกิ่ง มีดอกย่อย 7-9 ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ ก้านดอกยาว 2-4 ซม. มีใบประดับที่โคนก้านดอกย่อย รูปลิ่มแคบปลายเรียวแหลม ยาว 5-8 มม. 1 อัน กลีบเลี้ยงรูปรีหรือรูปไข่ ปลายเรียวแหลม ขนาด 5-6 x 1.5-2 มม. 4 กลีบ กลีบดอกสีขาวแล้วเปลี่ยนเป็นเหลืองอ่อน โคนเรียวเป็นก้านยาว 6-8 มม. ปลายบานออกเป็นกลีบรูปไข่กว้างๆ หรือกลม ขนาด 2.2-2.4 x 1.5-1.8 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลมสั้นๆ แผ่นกลีบมีเส้นกลีบแบบร่างแหเห็นชัดเจน เกสรเพศผู้ 25 อัน ก้านชูอับเรณู ยาว 3-7 ซม. สีม่วงแดง อับเรณูรูปขอบขนาน ยาว 2-2.5 มม. รังไข่เหนือวงกลีบรูปรีขนาด 4-5 x 1-2 มม. ยอดเกสรเพศเมียรูปกลมสีม่วง ไม่มีก้านเกสรเพศเมีย รังไข่มี 1 ช่อง พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ มีก้านชูเกสรเพศเมียยาว 6-9 ซม. ผลเกือบกลมหรือรูปรี ยาว 6-12 ซม. เมื่อแก่ผิวแห้งและไม่เรียบ มีสีน้ำตาล (ภาพที่ 51)

ระยะเวลาการออกดอก มกราคม – มีนาคม

นิเวศวิทยา พบขึ้นตามริมธารน้ำในป่า

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpanirojn 60 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อนและช่อดอก ดองกับเกลือรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

18.5 Maerua siamensis (Kurz) Pax. , K. Chayamarit in Flora of Thailand, 5,3 : 266-267, 1991. Engler et Prantl, Nat. Pflanzenfam. ed. 2,176: 196, 1936.

Niebuhria siamensis Kurz,For.Fl.Burma 1: 59,1877; Gagnep., Fl. G'en. I.-C.: 177,1908; Craib in Fl. Siam. En. 1:78,1925.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง แจง(กาญจนบุรี); แกง(นครราชสีมา)

ไม้ต้นสูง 1-10 เมตร เปลือกลำต้นเรียบสีเทาหรือดำ ใบเป็นใบประกอบแบบนิ้วมือ เรียงเวียนสลับกันมีใบย่อย 3-4 ใบ ก้านใบยาว 1.7-3.5 ซม. ก้านใบย่อยยาว 1-2 มม. แผ่นใบย่อยรูปใบหอกกลับแกมขอบขนาน ปลายเป็นติ่งหนาม โคนรูปลิ่ม ขอบเรียบ เนื้อใบหนาสีเขียวเข้ม ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ใบย่อยที่อยู่ด้านข้างขนาด 03-4.8 x 1-1.2 ซม. ส่วนใบตรงกลางขนาดใหญ่กว่า คือประมาณ 1-1.8 x3.8-6.5 ซม. ดอกออกเป็นช่อเชิงหลั่น ที่ปลายกิ่งและซอกใบ มีดอกย่อย 7-10 ดอก ก้านดอกย่อยยาว 0.7-5 ซม. ที่โคนก้านดอกย่อยมีใบประดับรูปลิ่มแคบยาว 1-3 มม. กลีบเลี้ยง 4 กลีบแยกกันสีเขียวแกมขาว ขนาด 0.2x0.5-0.7 ซม. ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้ 7-9 อันแยกกัน ก้านชูอับเรณูยาว 1.7-3 ซม. ติดกับอับเรณูด้านหลัง รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลมหรือรูปรี สีเขียวเข้ม ขนาดกว้าง 1-2 มม. ไม่มีขน ก้านชูเกสรเพศเมีย ยาว 1.5-1.7 ซม. รังไข่ไม่มีก้านเกสรเพศเมีย มี 3 ช่อง พลาเซนตา รอบแกนร่วม ผลสดรูปกลมหรือรี ขนาด 2-2.5 x 1.3-1.5 ซม. สีเขียวเมื่อสุกสีเหลือง ผิวขรุขระ (ภาพที่ 52)

ระยะเวลาการออกดอก	มกราคม-มีนาคม
นิเวศวิทยา	พบปลูกบ้างตามวัดหรือบ้านเพื่อเป็นร่มเงาและพบขึ้นตามชายป่า
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 100 (BCU) , Mexwell 74-141 (BK.)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ช่อดอกอ่อนและยอดอ่อนนำมาดองกับเกลือเพื่อลดความขม รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

19. CLUSIACEAE

19.1 Garcinia schomburgkiana Pierre. Fl. For.Coch. 38.tt.82; Craib. In F l. Siam. En. 1.1932.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง มะดัน(กาญจนบุรี, ทั่วไป)

ไม้ต้นสูง 3 – 5 เมตร ทรงพุ่มกลมแน่น กิ่ง ลำต้น เป็นสีดำ มียางเหนียวสีเหลือง มีกลิ่นเฉพาะตัว ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ใบรูปรี ขนาด 9 – 10 x 2.5-4 ซม. ปลายแหลมหรือเว้าปุ่มตรงกลางเล็กน้อย โคนมน แผ่นใบหนา ขอบเรียบ หรือเป็นคลื่น เล็กน้อย ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ก้านใบยาว 6 – 7 มม. ดอกเดี่ยว ออกเป็นกระจุกที่ข้อ 1 – 3 ไม่มีก้านดอกย่อย มี ใบประดับรูปสามเหลี่ยม 2 อัน ที่โคนดอก ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามรัศมี กลีบเลี้ยงสีเขียว 4 กลีบรูปไข่ ขนาด 3-4 × 3 มม. แยกจากกันเรียงเป็นสองวงสลับกับกลีบดอก กลีบดอกรูปไข่กลับ 4 กลีบ แยกกัน ขนาด 6 – 7 x 3-4 มม. เนื้อกลีบหนา สีแดงม่วง หลุดร่วงง่าย เกสรเพศผู้ จำนวนมาก โคนเชื่อมติดกันเล็กน้อยปลายแยกเป็นก้านสั้นๆยาว 0.5 – 2 มม. เรียงล้อมรอบรังไข่ รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลม ขนาด 1.5 – 2 x 1 มม. สีเขียวอ่อน ไม่มีก้านเกสรเพศเมีย ยอดเกสรเพศเมียสีน้ำตาลอ่อน ปลายแยกเป็น 3 – 4 พู ภายในรังไข่ มี 3 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลสีเขียวรูปไข่ หรือรูปขอบขนาน ขนาด 5-7 x 2-4 ซม. ผิวบางเรียบเป็นมัน มีรสเปรี้ยว(ภาพที่ 53)

ระยะเวลาการออกดอก	มีนาคม-พฤษภาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามริมแม่น้ำและปลูกตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกกห้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 188 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนใช้ดองร่วมกับยอดผักบุ้งจะทำให้ผักดองมีสีสวยน่ารับประทานขึ้นและใบอ่อนใช้ทำต้มหมูมะดัน

20. COMBRETACEAE

20.1 Terminalia bellerica (Gaerth.) Roxb. , Pl. Corum. 2 :54 , t. 198. 1805 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 704. 1922; Craib in Fl. Siam. En. 1: 601. 1931; Nanakon in Thai. For. Bull. (Bot.) 15 : 63.1985.

Myrobalanus bellerica Gaertn., Fruct. 2 : 90, t. 97. 1791.

T.eglandulosa Roxb. Ex Clarke in Hook. f. 1.c. : 445.

T. lauriformis Teijsm. Et Binn. Ex van Slooten. Bull. Jard. Bot. Bult. 3, 6 : 22.1924.

ชื่อสามัญ Beleric Myrobolan,Barbera, Siamese Terminalia, Beleric Myrobolan, Bedda Nut

ชื่อพื้นเมือง สมอพิเภก, สมอแหน (กาญจนบุรี , กาคกลาง); ซิบะคู่ (กะเหรี่ยง- เชียงใหม่); ถัน (เชียงราย) ; สะคู้ (กะเหรี่ยง -แม่ฮ่องสอน); แหน, แหนขาว, แหนต้น (กาคเหนือ)

ไม้ต้นผลัดใบ ขนาดใหญ่ สูง 20 - 30 เมตร เรือนยอดแผ่กว้าง ที่โคนต้นมักมีพูพอนใหญ่ เปลือกหนา มีรอยแตกเป็นร่องตามยาว ตามกิ่งที่ยังอ่อนมีขน ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับ เป็นกระจุกตรงปลายกิ่ง ก้านใบยาว 3-8 ซม. มี ต่อมเล็กๆ 2 ต่อมอยู่ระหว่างกลางก้านใบ ใบรูปไข่กลับหรือรูปรี กว้างๆ ขนาด 4 - 16 x 2 - 10 ซม. ปลายมน หรือแหลม โคนรูปลิ่มหรือมนกลม ขอบเรียบ ผิวใบมีขนทั้งสองด้าน แผ่นใบค่อนข้างหนาเป็นมัน เส้นแขนงใบ มี 6 -8 คู่ ดอก ขนาดเล็ก ออกเป็นช่อเชิงลดที่ซอกใบและปลายกิ่ง สีเหลือง ช่อดอกยาว 3 - 15 ซม. ตามแกนช่อดอกมีขน ดอกย่อยไม่มีก้านดอก มีทั้งดอกสมบูรณ์เพศและดอกแยกเพศอยู่ภายในช่อเดียวกัน โดยดอกเพศผู้อยู่ที่ปลายช่อ และดอกสมบูรณ์เพศจะอยู่ตรงโคนช่อ มีใบประดับขนาดเล็กที่โคนดอกย่อยกลีบเชื่อมติดกันเป็นหลอดเรียวยาว 1.5-3มม. ปลายแผ่ออกเป็นรูประฆัง แล้วแยกเป็นกลีบรูปสามเหลี่ยม 5 กลีบ ยาว 2-2.5 มม. โคนกลีบมีขน ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้ 10 อัน ก้านชูอับเรณูยาว2.5- 3 มม. ตรงโคนมีขน อับเรณูรูปรี ขนาดเล็ก รังไข่ใต้วงกลีบ ภายในมี 1 ช่องออวุล 2 อัน ติดห้อยหัวลงตรงปลายของผนังรังไข่ ก้านเกสรเพศเมียเกลี้ยงยาว 3- 4 มม.ปลายแหลม จานฐานดอกเป็นแผ่นบาง มีขน ผล รูปค่อนข้างกลมหรือรูปรี ขนาด 2-3 x 1.5-2 ซม. มีสันเห็นเป็น 5 เหลี่ยม เปลือกนอกแข็ง ผิวมีขนละเอียด (ภาพที่ 54)

ระยะเวลาการออกดอก	มีนาคม- พฤษภาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นในป่าทั่วไป
แหล่งที่พบ	อ. เมือง, อ. ไทรโยค, อ. ทองผาภูมิ, อ. ศรีสวัสดิ์
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 131 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลดิบใช้รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

21. CONVOLVULACEAE

21.1 Cuscuta chinensis Lamk. , Enc. 2: 229. 1876; Clarke in Hook.f., Fl. Br. Ind. 4: 227.1883; Trimen, Handb. Fl. Ceyl. 3: 229. 1895; Daniel F. Austin in Fl. Ceyl. 1: 305-306. 1980.

Cuscuta reflexa sensu Moon,Cat. 12. 1824, nonRoxb. 1798.

ชื่อสามัญ	Dodder
ชื่อพื้นเมือง	ฝอยทอง (กาญจนบุรี, ภาคกลาง) ; ผักไหม (อุดรธานี) ; ฝอยไหม (นครราชสีมา)

พืชเบียน เจริญเติบโตอยู่บนต้นไม้อื่น โดยดูดอาหารจากต้นไม้ที่เกาะอาศัย ลำต้นเป็นเถาเลื้อย เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 มม. เถากลม อ่อนนุ่มสีเหลือง แตกกิ่งก้านมาก ใบมีลักษณะเป็นเกล็ดรูปสามเหลี่ยมเล็ก ๆ กว้างประมาณ 1 มม. สีเหลืองเรียงสลับ ออกดอกเป็นช่อสีขาว ช่อดอกยาว 2-3 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็กเป็นดอกสมบูรณ์เพศก้านดอกย่อยยาว 1-1.5 มม. กลีบเลี้ยงสีขาว อวบน้ำ ผิวขรุขระ โคนเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยขนาด 3 x 2.5-3 มม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปสามเหลี่ยมเล็ก ๆ กลีบดอกสีขาวแกมเหลือง โคนเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปสามเหลี่ยมหรือรูปไข่ ขนาด 3 x 2.5-3 มม. เกสรเพศผู้ 5 อันติดอยู่ภายในหลอดกลีบดอก อับเรณูสีเหลือง รังไข่เหนือวงกลีบ ไม่มีขน ผิวขรุขระ ก้านเกสรเพศเมีย แยกเป็น 2 ก้าน ยอดเกสรเพศเมีย 2 อัน ผลแบบแห้งแตก (ภาพที่ 55)

ระยะเวลาการออกดอก	ฤดูฝน
นิเวศวิทยา	พบในพื้นที่รกร้างทั่วไป มักเลื้อยพันเกาะอยู่กับมะเขือ

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U.Thongpairojn 57 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ลำต้นอ่อน ๆ ใช้ผัดแบบ ผัดผักอื่น ๆ หรือนำมาต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

21.2 **Ipomoea aquatica** Forsk . , Fl. Aegypt. Arab. 44. 1775 ; Clark in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 4 : 210. 1883; Dass. and Fosberg in Fl. Ceyl. 1. :318. 1980.

I. reptans sensu auct. Mult., e.g. Moon, Cat. 14. 1824.

ชื่อสามัญ Water Spinach

ชื่อพื้นเมือง ผักบุ้ง(กาญจนบุรี); กำจร (เงี้ยว – แม่ฮ่องสอน); ผักทอดยอด (กลาง); โหนเดาะ (กะเหรี่ยง – แม่ฮ่องสอน)

ไม้ล้มลุก อายุหลายปี มียางขาว ลำต้นกลวงทอดเลื้อยไปตามพื้นดินหรือลอยอยู่บนผิวน้ำบางครั้งพบเลื้อยพาดพันไม้อื่น ยาว 2 - 3 ม. ผิวเรียบไม่มีขน รากแตกออกตามข้อ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 3-10 ซม. ใบมีขนาดและรูปร่างแตกต่างกันหลายแบบ มีรูปร่างตั้งแต่รูปไข่กลับ รูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับ รูปใบหอกหรือรูปหัวลูกศร ขนาด 3 - 15 x 1 - 9 ซม. ปลายแหลม, มนหรือเป็นหยักตื้น มีติ่งแหลมสั้นๆ โคนตัดตรงหรือ หยักเว้าเป็นรูปหัวใจ ขอบเรียบ หรือหยักเป็นซี่ฟันหยาบ ๆ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน แผ่นใบบาง เส้นใบแบบร่างแห มีแขนงเส้นใบ 7-9 คู่ ดอกออกเป็นช่อกระจุก ช่อยาว 6-7 ซม. มี ดอกย่อย 2-3 ดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบานประมาณ 5.5 ซม. ก้านดอกยาว 2 -5 ซม. มีใบประดับขนาดเล็ก รูปขอบขนานแคบๆ ปลายแหลม กลีบเลี้ยงสีเขียว 5 กลีบ กลีบดอกมีทั้งสีม่วง, สีขาว หรือสีชมพูอมม่วงโคนเชื่อมติดกันยาว 3 -5 ซม.ปลายค่อยๆผายบานออกเป็นรูปปากแตร เกสรเพศผู้ 5 อันติดเหนือโคนกลีบดอกขึ้นมา 2.5- 3 มม. ก้านชูอับเรณูยาวไม่เท่ากันโคนก้านมีขนฟูสีขาว รังไข่เหนือวงกลีบ ไม่มีขน กายในมี 2 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลแห้งรูปไข่ หรือกลม ยาวประมาณ 8-10 มม. เกลี้ยง เมล็ด มีขนนุ่มสีเทาหนาแน่นหรือบางครั้งเกลี้ยง (ภาพที่ 56)

ระยะเวลาการออกดอก เกือบตลอดปี

นิเวศวิทยา	พบขึ้นทั่วไปตามทุ่งนาและหนองน้ำ คูคลอง
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 90 (BCU), U. Damsri 60 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนนำมาประกอบอาหารได้หลายอย่าง เช่น แกงส้ม ผัด ผัดเผ็ด แกงเทโพ ต้มหรือรับประทานดิบๆเป็นผักจิ้มน้ำพริก มีขายในตลาดในฤดูฝน

21.3 Operculina turpethum (L.) S. Manso, Enum. Subst. Bras. :16. 1836; Ooststr. in Blumea 3 : 362. 1939; Back. in Fl. Mal. 1, 4,2 : 456. 1949; in , Fl. Java 2 : 490 .1965.

Convolvulus turpethum Linne' , Sp. Pl. :155. 1753.

Convolvulus anceps Linne' , Mant. 1 : 43. 1767.

Ipomoea turpethum R. Br. Prod. :485. 1810.

Ipomoea turpethum R.Br. var. anceps Miq. Fl. Ind. Bat. 2 : 607. 1857.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง จิงจ้อ(กาญจนบุรี) ; จิงจ้อเหลี่ยม(ภาคเหนือ)

ไม้เลื้อย ลำต้นและก้านใบเป็นเหลี่ยม,มีขนเล็กละเอียดและขอบมีครีบแคบ ๆ 3-5 ปีก ลำต้นเป็นร่อง ก้านใบยาว 6-9 ซม. ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ใบรูปกลมหรือรูปหัวใจ ขนาด 9-13 x 7-12 ซม. ปลายเรียวแหลม, แหลมหรือกลม โคนเว้าเป็นรูปหัวใจ หรือรูปหัวลูกศร ขอบใบเรียบหรือจักเป็นฟันเลื่อยหยาบ ๆ หรือจักเว้าตื้น ๆ ผิวด้านบนเกลี้ยงหรือมีขนเล็กน้อยผิวใบด้านล่างมีขนนุ่ม มีเส้นใบ 8-11 คู่ ดอกออกเป็นช่อมี 1-3 ดอก ก้านช่อดอกยาว 2 -18 ซม. เป็นปีกคล้ายลำต้น เกลี้ยงหรือมีขนนุ่ม ก้านดอกย่อยยาว 3-5 มม. เกลี้ยง มีใบประดับรูปขอบขนาน ปลายเป็นติ่งแหลม ยาว 1.5-2 ซม. ดอกตูมรูปคล้ายดอกบัวตูม ดอกบานกว้าง 3-4 ซม. กลีบเลี้ยง 5 กลีบรูปไข่ ปลายแหลมหรือเรียวแหลมขนาด 1.7-1.8 x 1.2-1.3 ซม. เรียงเป็น 2 วง วงนอก 2 กลีบ มีขนนุ่มด้านนอก วงใน 3 กลีบ เกลี้ยงหรือค่อนข้างเกลี้ยง กลีบดอกสีขาวโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 5-6 มม. ปลายค่อยๆบานออกเป็นรูปปากแตรขนาด 3-4.5 x 1.5-3 ซม. โคนกลีบสีเหลือง เกลี้ยงหรือบางทีมีต่อมสีเหลืองเล็ก ๆ อยู่ด้านนอก เกสรเพศผู้ 5 อัน โคนก้านชูอับเรณูมีขนนุ่มกระจาย ก้านชูยาว 0.5-

1 ซม. อับเรณูรูปขอบขนานสีครีม ยาว 6-7 มม. รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลมหรือเป็นพู 2-3 พู ขนาด 2-5 x 2-4 มม. เกลี้ยง ก้านเกสรเพศเมียยาว 1-1.5 ซม. รังไข่มี 5 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลแห้งกลมแบน เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 ซม. เมล็ดมี 4 เมล็ดหรือน้อยกว่านี้ ขนาดกว้างประมาณ 6 มม. เกลี้ยง, สีดำ (ภาพที่ 57)

ระยะเวลาการออกดอก	ธันวาคม- มีนาคม
นิเวศวิทยา	พบตามที่รกร้างข้างทาง
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 199 (BCU), Her. Trip. 773 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนต้มรับประทานกับน้ำพริก

22. CUCURBITACEAE

22.1 Coccinia grandis (L.) Voigt. ,Hort. Subusb. Cale: 59 .1854; Back.& Bakhuizen van den Brink,Fl. Java 1:305.1963; Craib in Fl. Siam. En. 1:152.1932.

ชื่อสามัญ	Ivy Gourd
ชื่อพื้นเมือง	ผักตำลึง (กาญจนบุรี,ภาคกลาง);แคเด๊าะ(กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน); ผักแคบ (เหนือ)

ไม้เลื้อยหลายปี ลำต้นเล็ก สีเขียว ลำต้นที่อายุมากจะขนาดใหญ่และสีเขียวอมเทา แตกแขนงมาก เถายาวได้หลายเมตร ที่ข้อมีมือเกาะไม่แยกแขนง เป็นเส้นเล็ก ๆ และหยิก ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ใบรูปกลม หยักตื้น ๆ 5 แฉก ทำให้ใบคล้ายรูป 5 เหลี่ยม ปลายแฉกแหลม โคนเว้าเป็นรูปหัวใจ ขอบใบจักฟันเลื่อย เส้นใบออกจากจุดเดียวกันที่โคนใบ 5-7 เส้น ก้านใบยาว 2.5-6 ซม. ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกแยกเพศอยู่ต่างต้นกัน ออกเดี่ยว ๆ หรือเป็นคู่ที่ซอกใบ ก้านดอกยาว 2-4 ซม. ดอกเพศผู้ มีกลีบเลี้ยงสีเขียวโคยเชื่อมติดกันเป็นรูประฆังยาวประมาณ 1 ซม. ปลายแยกเป็น 5 แฉก ปลายแหลมขนาด 1.3-1.5 x 0.8-1.0 ซม. ผิวด้านในกลีบมีขนนุ่มปกคลุม เกสรเพศผู้ 3 อัน อับเรณูสีเขียวแกมเหลืองเชื่อมติดกันเป็นรูปคล้ายตัว S ดอกเพศเมียมีกลีบเลี้ยงและกลีบดอกลักษณะเหมือนดอกเพศผู้ รังไข่ใต้วงกลีบ รูปกระสวย ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 3-5 ผลรูปรีหรือรูป

ขอบขนาน ขนาด 4-5 x 2.5-3 ซม. เมื่อสุกจะเปลี่ยนเป็นสีแดง เมล็ดแบน, แข็งสีขาวจำนวนมาก (ภาพที่ 58)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบขึ้นทั่ว ๆ ไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 120 (BCU), B. Chokchuaypattankit 15 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน ต้ม จิ้มน้ำพริก หรือใช้ใส่เป็นผักในต้มจืด, แกงเลียง ผลอ่อนใส่เป็นผักในแกงเลียง

22.2 Lagenaria siceraria (Molina) Standl., Publ. Field Mus. Nat. Hist. Chicago Bot. Ser. 3 : 435 1930; J.J. Ochse. , Vegetable of Dutch East Indies. 1: 199.1931; Purseglove, Trop. Crops Dicot. 1,2 comb.: 124-125.1974.

ชื่อสามัญ	Bottle Courd
ชื่อพื้นเมือง	น้ำเต้า (กาญจนบุรี,ภาคกลาง) ; คิฎล่า (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) ; มะน้ำเต้า (ภาคเหนือ)

ไม้เลื้อย อายุปีเดียว ลำต้นแข็งเป็นร่องตามยาว และมีขนปกคลุม มือเกาะออกตรงข้อแยกเป็น 2 แขนง ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 5-15 ซม. มีต่อม 2 ต่อม อยู่ตรงโคนใบ บริเวณรอยต่อกับก้านใบ ใบรูปไข่กว้าง ขนาด 15-35x 10-30 ซม. แผ่นใบหยักเป็น 3-7 แฉก ปลายมน โคนเว้าเป็นรูปหัวใจ ขอบใบหยักแบบซี่ฟัน แผ่นใบเป็นคลื่นบริเวณขอบใบ ผิวใบด้าน ด่างม้วน นุ่มหนาแน่นสีขาว ดอกเป็นดอกเดี่ยว ออกที่ซอกใบ ดอกแยกเพศอยู่บนต้นเดียวกัน ดอกเพศผู้ มีก้านดอกยาว 5-12 ซม. กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นรูประฆัง ปลายแยกเป็น 5 แฉก ปลายแหลม ยาว 1-1.5 ซม. กลีบดอกสีขาว 5 กลีบแยกกัน รูปไข่กลับปลายกลีบมน ขนาด 3-5.5 x 2.2-4.5 ซม. ผิวกลีบมีขน เกสรเพศผู้ 3 อัน ก้านชูอับเรณูแยกกัน อับเรณูสีขาว ดอกเพศเมีย มีลักษณะเหมือนกับดอกเพศผู้ แต่มีก้านดอกสั้นและแข็งกว่า ยาว 2-4 ซม. รังไข่ใต้วงกลีบ มีขนสีขาวปกคลุม ก้านเกสรเพศเมียสั้น ปลายยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 3 แฉก รังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตาตาม

แนวตะเข็บ ผลรูปกลม โคนผลตรงขั้วดอดดงอดล้ายรูปขวด เปลือกผลแข็งและทนทาน ผลสีเขียวอ่อน เมล็ดแบนสีขาวจำนวนมาก (ภาพที่ 59)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบปลูกตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 201 (BCU), B. Chokchuaypattankit 33 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลอ่อน ต้ม,ผัด รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริกหรือใช้ใส่เป็นผักในแกงส้ม,แกงเลียง

22.3 **Luffa** **cylindrica** Roem.,Fl. Gen.I.-C.2:1075.1913 ; J.J. Ochse. , Vegetable of Dutch East Indies. 1: 203.1931;Purseglove. , Trop. Crops Dicot. 1 – 2 : 129. 1974.

L. aegytiaca Mill. Gard. Dict. Ed. 8 ord. Alph. 1768.

ชื่อสามัญ	Smooth Loofah
ชื่อพื้นเมือง	บวบหอม (กาญจนบุรี, กาดกลาง) ; กะตอร่อ (มลายู – ปัตานี) ; บวบกลม, บวบขม (กลาง) ; บวบอ้ม, มะขามขม, มะนอยอ้ม (กาดเหนือ)

ไม้เลื้อยปีเดียว ลำต้น, กิ่งและก้านเป็นเหลี่ยมและมีขนและจะค่อยๆ หลุดร่วงไปเมื่อแก่ ตรงข้อ มีมือเกาะเป็นเส้นยาว ปลายม้วนงอ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 5-6.5 ซม. ใบรูปไข่หรือรูปไต ขนาด 15-21 x 10-17.5 ซม. ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกแยกเพศอยู่บนต้นเดียวกัน ออกเดี่ยวๆ หรือออกเป็นช่อ เชิงหลั่นที่ซอกใบ ดอกเพศผู้ออกเป็นช่อ ยาว 15 -23 ซม. ก้านดอกย่อยยาว 1 - 2 ซม. ดอกสีเหลืองสดใส บานทีละดอก กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดสั้นๆ ปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปสามเหลี่ยมปลายแหลม ขนาด 1 -1.2 x 0.7 - 0.8 ซม. ผิวด้านนอกกลีบมีขนและมีตุ่มเล็กๆ ทั่วไป กลีบดอกสีเหลืองแยกกัน 5 กลีบรูปไข่ ปลายมน ขนาด 2.5 -4 x 2 - 2.5 ซม. ผิวกลีบบางย่น, เหี่ยวง่าย และมีขนทั้งสองด้าน เส้นกลีบแบบร่างแหเห็นชัดเจน เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบาน 3 - 5 ซม. เกสรเพศผู้ 5 อัน ก้านยาว 0.7 - 1ซม. แยกกันมีขน อับเรณูสีเหลืองเชื่อมติดกันเป็นรูปตัวเอส (S) ดอกเพศเมียมักออกเป็นดอกเดี่ยวๆ ก้านดอกยาว 1-7 ซม. กลีบดอก

และกลีบเลี้ยงมีลักษณะเหมือนดอกเพศผู้ รังไข่ใต้วงกลีบ รูปทรงกระบอก ก้านเกสรเพศเมียเชื่อมติดกันยาวประมาณ 1 ซม. ปลายยอดเกสรเพศเมียแผ่แบนกว้าง 7 - 8มม. ปลายเว้าเป็น 3 พู ภายในรังไข่มี 3 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ผลแบบแตง รูปทรงกระบอก ขนาด 10 - 20 x 4 -10 ซม. ผลสีเขียวอ่อน มีลายสีเขียวแก่ ปลายผลมีรอยกลีบเลี้ยงเหลืออยู่ เมล็ดรูปรี, แบน แก่แล้วสีดำ (ภาพที่ 60)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	ปลูกตามบ้านและขึ้นตามที่รกร้าง, ชายป่า
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn. 202 (BCU), Boonag 530 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลอ่อนต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก หรือใช้ใส่เป็นผักในแกง ส้ม

22.4 Momordica charantia L.,Sp.Pl:1009. 1753 ; Clarke in Fl. Br. Ind. 2: 616.1879; Gagnep., Fl. Gen. I. -C. 8: 1071. 1921; Merr., Enum. Philip. Fl. Plants 1,3: 581. 1923; Back. & Bakhuizen van den Brink.,Fl. Java 1: 299. 1963; Purseglove ,Trop. Crops Dicot. 1,2 : 132. 1974.

M.balsamina Blanco Fl. Filip. :768, ed. 2 : 539. 1845, ed. 3, 3 : 172. 1879 ; F.VIII. NoVis. App. 97. 1880. non L.

M.cyindrica Blancoop. Cit. 769, ed. 2, 172, ed. 3, 3 : 172. 1879, non L.

ชื่อสามัญ	Bitter Gourd, Bitter Cucumber, Bitter Momordica
ชื่อพื้นเมือง	มะระขี้นก (กาญจนบุรี); ผักไช,ผักใส่ (อุดรธานี); ผักเหย (สงขลา); ผักไห (นครศรีธรรมราช); มะร้อยรู (ภาคกลาง,ภาคใต้); มะระ (ทั่วไป); มะห่อย,มะไห่ (ภาคเหนือ); สุพะซู,สุพะเด (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

ไม้เลื้อยปีเดียว ลำต้นเล็กอ่อนเป็นสี่เหลี่ยม เลื้อยพาดพันไม้อื่นหรือทอดเลื้อยตามพื้นดิน มีขนสีขาวปกคลุมทั่วไปตามลำต้นและก้านใบ มีมือเกาะออกตรงข้อเป็นเส้นยาว 6-7 ซม. แยกเป็น 2-3 แขนง ปลายม้วนเป็นเกลียวถี่ ๆ ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับก้านใบเป็นเหลี่ยม ยาว 2.5-5

ซม. ใบรูปไตหรือรูปหัวใจ ขนาด 6-6.3 x 4-4.5 ซม. แผ่นใบหยักเว้าเป็น 5 แฉก แฉกลึกเกือบถึงเส้นกลางใบ ปลายแหลมโคนเว้าเป็นรูปหัวใจ ขอบเรียบหรือหยักฟันเลื่อยตื้น ๆ แผ่นใบบาง ผิวใบด้านบนมีขนปกคลุมทั่วไป ด้านล่างเกลี้ยงมีขนเฉพาะตรงเส้นใบ ดอกออกเดี่ยว ๆ ตามซอกใบ ดอกเพศผู้และดอกเพศเมียแยกกันอยู่บนต้นเดียวกัน มีใบประดับรูปไตขนาด 5-7 x 5.6 มม. ผิวมีขนละเอียดปกคลุม เกสรเพศผู้ 3 อัน ก้านชูอับเรณูแยกกันยาว 1-2 มม. อับเรณูเชื่อมติดกันคล้ายตัว S สีเหลือง ดอกเพศเมีย มีลักษณะกลีบดอกและกลีบเลี้ยงเหมือนกับดอกเพศผู้ รังไข่ใต้วงกลีบ ผิวขรุขระ ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 3 แฉก รังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ผลรูปกระสวย ผิวขรุขระ ขนาด 2.5 x 1.5-2.5 ซม. ผลอ่อนมีขน ผลเมื่อแก่จัดสีส้มและจะแตกออก เมล็ดแบนรูปรี ขนาด 7-8 x 3-4 มม. จำนวนมาก (ภาพที่ 61)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	เป็นวัชพืช พบได้ทั่วไป ตามข้างทาง, ป่าละเมาะ
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 21 (BCU), B. Chokchuaypattankit 28 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและใบอ่อน มีรสขม ลวกหรือต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก, แจ่ว และผลอ่อนนำมาต้มหรือลวกกับกะทิ เป็นผักจิ้มน้ำพริก มีจำหน่ายในตลาดทั่วไป

22.5 Momordica cohinchinensis (Lour.) Spreng. Syst. Veg. 3 :14 .1826; F. 8. Novis. App.97. 1880 97; Cogn. in DC. Monog. Phan. 3 : 445. 1881; Merr. Fl. Manila 461. 1912; Enum.Philip. Fl. Plants.1, 3:581. 1923; Ridl. in Fl. Mal.Pen. 1:848.1932

M.sphaeroidea Blanco Fl.Filip.: 771. 1837; ed. 2. 53. 1845; ed. 3. 3: 174. T. 380. 1879.

Passiflora saponaria Blanco op.cit.650.

M.ovata Cogn.in DC.Monog.Phan.3 : 446. 1881;Rolfe in Journ. Bot.23:213. 1885.

ชื่อสามัญ Spiny Bitter Cucumber

ชื่อพื้นเมือง ฟักข้าว (กาญจนบุรี,ภาคกลาง); ขี้กาเครือ (ปัตตานี); ผักข้าว (ภาคเหนือ); พูผู้เด๊าะ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน); หมากเข่า,หมักข้าว (อุดรธานี,สกลนคร)

ไม้เลื้อยปีเดียว พันต้นไม้อื่น ตามลำต้นและใบมีขนสีน้ำตาลยาวและหยาบปกคลุม มีมือเกาะเป็นเส้นยาวไม่แตกแขนง ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 5-7 ซม. ใบรูปหัวใจขนาด 10-16 x 8-15 ซม. แผ่นใบเว้าเป็น 3-5 แฉก ปลายแฉกแหลม โคนเว้าเป็นรูปติ่งหูหรือรูปหัวใจ ขอบหยักฟันเลื่อยตื้น ๆ ผิวใบมีขนปกคลุมทั้งสองด้าน ผิวใบด้านบนมีต่อมเป็นจุดสีขาวเล็ก ๆ อยู่ทั่วไป ดอกใหญ่ออกเดี่ยว ๆ ตามซอกใบ เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบาน 6-7 ซม. ดอกเพศผู้และเพศเมียอยู่ต่างต้นกัน ดอกเพศผู้มีก้านดอกยาว 5-10 ซม. ใบประดับมีขนกลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน กลีบแข็งและหนา, มีขน กลีบดอกสีครีมโคนกลีบตรงกลางมีแต้มสีม่วงเข้ม โคนกลีบเชื่อมติดกันเล็กน้อย แล้วแยกเป็น 5 กลีบ รูปไข่กลับยาว 5-7 ซม. เกสรเพศผู้มี 3 อัน ดอกเพศเมีย ขนาดเล็กกว่าดอกเพศผู้ มีก้านดอกยาว 2-4 ซม. ลักษณะกลีบดอกและกลีบเลี้ยงเหมือนดอกเพศผู้ รังไข่ใต้วงกลีบ ปลายยอดเกสรแยกเป็น 3 แฉก รังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ผลรูปกลมหรือรี ขนาด 13-15 x 8-9 ซม. ผิวหนังมีหนามแหลมสั้น ๆ แต่ไม่คม เรียงเป็นระเบียบกระจายทั่วผล ผลแก่สีเหลืองหรือสีส้ม ผลสุกสีแดง เมล็ดแบนสีดำจำนวนมาก, ผิวมีลวดลาย (ภาพที่ 62)

ระยะเวลาการออกดอก	ทะยอยออกเกือบตลอดทั้งปี
นิเวศวิทยา	พบขึ้นในที่รกร้าง และป่าละเมาะ
แหล่งที่พบ	อ. ไทรโยค,อ. ทองผาภูมิ,อ. ศรีสวัสดิ์,อ. หนองปรือ,อ. บ่อพลอย
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 84 (BCU), M. Aupanitchakit 32 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลอ่อน ต้ม รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก หรือใช้ใส่เป็นผักในแกงส้ม

22.6 Trichosanthes cucumerina L., Sp. Pl. 1008. 1753; Merr. , Enum. Philip. Fl. Plants. 1, 3 : 584. 1923;Purseglove, Trop. Crop. Dicot. 1: 136-138.1974.

T. amara Blanco, Fl. Filip. : 774. 1837, ed. 2 :533. 1845, ed. 3, 3 :178, p.p. , non L. 1879.

T. luconiana Naves in Fl. Filip. Ed. 3 : t. 410. 1877-83.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง บวบขม (กาญจนบุรี, ภาคกลาง); นมพิจิตร (ภาคตาว); มะนอยจ้า (ภาคเหนือ)

ไม้เลื้อยอายุปีเดียว ลำต้นเล็กและเป็นร่องตามยาว มีขนประปราย มือเกาะออกตามข้อ แยก 2-3 แขนง ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบยาว 2-5 ซม. มีขนปกคลุม ใบรูปไต ขนาด 7-11 x 6-10 ซม. แผ่นใบหยักเป็น 5 แฉก ปลายแฉกแหลมหรือมน โค้งเว้าเป็นรูปหัวใจ ขอบหยักซี่ฟัน เส้นใบออกจากจุดเดียวกันที่โคนใบ 5 เส้น ผิวใบมีขนทั้งสองด้าน แต่ด้านล่างยาวและหนาแน่นกว่าด้านบน ดอกเพศอยู่ต่างต้นกัน ดอกสมมาตรตามรัศมี ดอกเพศผู้ออกเป็นช่อ ยาว 5-15 ซม. มีดอกย่อย 4-6 ดอก ก้านดอกเล็กบาง ยาว 1-1.5 ซม. มีขนเล็กน้อย กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมติดกันปลายแยกเป็น 5 กลีบ กลีบดอกสีเหลืองรูปไข่ หรือรูปสามเหลี่ยม 5 กลีบ ยาว 5-7 มม. เกสรเพศผู้ 3 อัน ดอกเพศเมียออกเป็นดอกเดี่ยวๆ ก้านดอกยาว 3-11 มม. กลีบเลี้ยงและกลีบดอกลักษณะเหมือนกับดอกเพศผู้ รังไข่ใต้วงกลีบ รูปรียาว มีขนยาวปกคลุม ก้านเกสรเพศเมียยาวประมาณ 1.5 ซม. ผอมบาง รังไข่มี 3 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลรูปขอบขนาน ขอบเป็นคลื่น ขนาด 12-13 x 5-6 มม. มี 7-10 เมล็ด (ภาพที่ 63)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามที่รกร้างทั่วไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 210 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ผลอ่อนต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

23. DILLENIACEAE

23.1 **Dillenia indica** L. , Sp. Pl. : 535. 1753 ; Hook. f. , Fl. Br. Ind. 1 : 36. 1872; Kurz,For. Fl. Burm. 1; 19. 1877 ; Fin. & Gagnep. , Fl. Gen. I.- C. 1 : 21. 1907 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 10. 1922 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 22. 1925 ; Hoogl. in Fl. Mal. 1 . 4 : 171. 1951 ; in Blumea 7 : 108. 1952 ; Hoogland in Flora of Thailand 2, 2 : 103. 1972.

D.speciosa Thunb. , Trans. L. Soc. Lond. 1 : 200. 1791 ; Sm. , Exot. Bot. 1 : 3. t. 2, 3. 1804 ; Hook. f. , Curtis's bot. Mag. 83 : t 5016. 1857.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง มะตาด(กาญจนบุรี);ส้มปรุ,ส้านกวาง,ส้านท่า,ส้านใหญ่(สุราษฎรธานี);ส้านป้าง (เชียงใหม่);แส้น(นครศรีธรรมราช)

ไม้ต้นสูง 10-15 เมตร ไม่ผลัดใบ ลำต้นแตกกิ่งก้านและมักคดงอ เปลือกหนาสีเทาลอกเป็นแผ่นบางๆ กิ่งที่ยังอ่อนมีขน ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 4-5 ซม.มีขนสีน้ำตาลหนานุ่ม โคนก้านใบแผ่เป็นกาบหุ้มกิ่ง ใบรูปไข่กลับหรือรูปไข่แกมใบหอก ขนาด 15-30 x 7-12 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลม โคนใบมนหรือสอบเรียว ขอบใบจักเป็นฟันเลื่อย เนื้อใบหยาบหนา เส้นแขนงใบตรงและขนานกัน 30-40 คู่ ผิวใบด้านล่างมีขนประปราย ด้านบนเกลี้ยง ดอกขนาดใหญ่สีขาวออกเดี่ยวๆที่ปลายกิ่ง เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบาน 10-15 ซม. ก้านดอกยาว 3-5 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียวแกมขาวรูปช้อนหนาและแข็ง 5 กลีบ ขนาด 2.5-5.5 x 1.5-3.5 ซม. กลีบดอกสีขาว 5 กลีบหลุดร่วงง่าย กลีบโค้งงอ ขนาด 5-10 x 4-5 ซม. เกสรเพศผู้สีเหลืองจำนวนมาก เรียงเป็น 2 วง วงนอกก้านชูอับเรณูยาว 1-2 ซม. วงในยาว 2-3 ซม. ปลายโค้งออกในแนวรัศมี รังไข่เหนือวงกลีบ ก้านเกสรเพศเมียยาว 3-4 ซม. รังไข่มี 20 ช่อง พลาเซนดาตามแนวตะเข็บ ผลกลม เป็นพู 3-4 พู สีเหลือง, แข็ง (ภาพที่ 64)

ระยะเวลาการออกดอก	มีนาคม- พฤษภาคม
นิเวศวิทยา	ริมธารน้ำในป่า
แหล่งที่พบ	อ.ทองผาภูมิ,อ. ศรีสวัสดิ์, อ. ไทรโยค
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 92 (BCU),), Herb. Tr. (WK) 835 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลดิบ มีรสเปรี้ยวใช้ใส่เป็นผักในแกงส้มหรือต้มจิ้มน้ำพริก

23.2 Dillenia obovata (Bl.)Hoogl. in Fl. Mal. 1,4 : 173. f. 13. 1951 ; Blumea 7 : 130. 1952 ; R. D. Hoogl. in Flora of Thailand 2, 2 : 99. 1972.

Colbertia obovata Bl.,Bijdr.1 : 6.1825.

Dillenia ornata Wall.,Pl.As.Rar.1 : 21. t. 23.1830 .

D. aurea Auct. non Sm. : Hook. f. & Thoms. in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 1 : 37. 1872; Rild., Fl. Mal. Pen. 1 : 11. 1922 ; Craib in Fl. Siam. 1 : 21. 1925.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ส้านใหญ่ (กาญจนบุรี,สุราษฎรธานี); ชะวิง(ชอง-จันทบุรี);ส้าน,ส้านต้อง(ภาคใต้); ส้านแข็ง(เชียงใหม่)

ไม้ต้นผลัดใบสูง 10-20 เมตร โคนต้นคดงอและ เป็นพูพอน กิ่งก้านเปราะและผุหักง่ายใบเป็นใบเดี่ยวเวียนสลับถี่ๆที่ปลายกิ่ง ก้านใบยาว 1.5-4 ซม. แผ่นใบรูปไข่กลับ ขนาด 20-40 x 12-20 ซม. ปลายเป็นติ่งหนาม โคนมน เนื้อใบหนา เส้นใบตรงเรียงขนานกัน 30-45 เส้น ปลายเส้นใบยื่นพ้นขอบใบออกมาเล็กน้อย ขอบใบหยักซี่ฟัน ดอกเดี่ยวออกที่ปลายกิ่ง ดอกบานเต็มที่ขนาดกว้าง14-16 ซม. สีเหลืองเด่นสะดุดตา กลีบเลี้ยง 5 กลีบรูปไข่ขนาด 1-3x3 ซม. กลีบแข็ง มีขน กลีบดอก 5 กลีบ สีเหลือง รูปไข่ขนาด 4-5x6-8 ซม. เนื้อกลีบบางหลุดร่วงง่าย ผิวด้านนอกกลีบมีขนประปราย เกสรเพศผู้จำนวนมากเรียงกันเป็นวง 2 ชั้น โดยชั้นนอกสีเหลืองเข้มกว่าชั้นใน เกสรเพศเมียปลายแยกเป็น 10 แฉกเรียงเป็นวงในแนวรัศมีเหนือชั้นเกสรเพศผู้ รังไข่เหนือวงกลีบจำนวนหลายอันและแต่ละรังไข่มี 1 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลกลม อุ้มน้ำ เมื่อสุกสีเหลืองส้ม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3.5-4 ซม. (ภาพที่ 65)

ระยะเวลาการออกดอก	ออกดอกระหว่างเดือน ธ.ค.-ม.ค.
นิเวศวิทยา	ขึ้นในป่าเบญจพรรณ
แหล่งที่พบ	อ.ทองผาภูมิ,อ.ศรีสวัสดิ์,อ.ไทรโยค
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 97 (BCU), C. Pengkli et al 6961 (BKF)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลอ่อนและช่อดอกอ่อนใช้เป็นผักใส่ในแกงส้มให้รสเปรี้ยว หรือนำมาต้มรับประทานกับน้ำพริก มีขายตามท้องตลาดในฤดูกาล

23.3 Dillenia paryiflora Griff., Not. Pl. As. 4:704. 1854; Hook. f. &Thoms. in Hook. f., Fl. Br. Ind.1:38. 1875; Kurz, For.Fl. Burm. 1:21. 1877; Hoogl. in Flora of Thailand 2, 2:98. 1972.

D. kerrii Craib in Bull. Misc. inf. R. bot. Gdns Kew 1911:8; in Fl. Siam. En. 1:23. 1925.

D. elata auct. Non Pierre, :Craib in Fl. Siam. En. 1:22. 1925.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ส้านเล็ก(กาญจนบุรี); ควองปะดุ(กะเหรี่ยง – กาญจนบุรี); ส้านจา,ส้านหิน (ลำปาง); ส้านหงี่(เลย)

ไม้ต้น สูง 10-20 เมตรผลัดใบหมดต้นแล้วจึงออกดอก แตกกิ่งก้านกระจายไม่เป็นระเบียบ ลำต้นมีเปลือกหนาสีน้ำตาลแก่ เปลือกมักร่อนออกเป็นแผ่นๆ กิ่งอ่อนมีรอยแผลใบเห็นชัดเจนและมีขน ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับเป็นกลุ่มตอนปลายกิ่ง ก้านใบยาว 3-5 ซม. ก้านเป็นร่องและมีขนนุ่มปกคลุมทั่วไป แผ่นใบรูปไข่กลับหรือรูปรีแถบขอบขนาน ขนาด 3-5 ซม. ปลายมนป้านหรือแหลมโคนเบี้ยวหรือรูปลิ่ม เนื้อใบหยาบและหนา ผิวใบด้านบนเป็นขนสากคาย ผิวใบด้านล่างมีขนนุ่ม เส้นแขนงใบตรงและขนานกัน 25-30 คู่ โคนปลายเส้นแขนงจะยื่นพ้นขอบใบออกไปเล็กน้อย ทำให้ขอบใบหยักเป็นหนามแหลม ดอกเป็นดอกเดี่ยวสีเหลือง ออกเป็นกระจุกๆละ 2-7 ดอกตามกิ่ง ดอกเป็นดอกสมบูรณ์เพศดอกบานเต็มที่ขนาดกว้าง 1.5-2 ซม.ก้านดอกยาว 2-3 ซม. กลีบเลี้ยงรูปไข่ป้อมๆ 5 กลีบขนาด 7-11 x 4.8 มม. ผิวด้านนอกกลีบมีขนปกคลุม กลีบดอก 5 กลีบ สีเหลืองรูปไข่กลับ ปลายป้านมน โคนกลีบสอบเรียวขนาด 10-20 x 8-9 มม.เนื้อกลีบบางและหลุดร่วงง่าย ผิวกลีบเห็นเส้นกลีบชัดเจน เกสรเพศผู้จำนวนมากเรียงเป็นวงสองชั้น รังไข่เหนือวงกลีบรูปไข่ ก้านเกสรเพศเมียโค้งออกจากศูนย์กลางดอก รังไข่มี 5-8 ช่อง ออวุลจำนวนมาก ผลอุ้มน้ำ รูปกลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 1-1.5 ซม. ผลแก่สีส้ม (ภาพที่ 66)

ระยะเวลาการออกดอก มกราคม – กุมภาพันธ์

นิเวศวิทยา พบตามทางเดินในป่า

แหล่งที่พบ อำเภอ ศรีสวัสดิ์ อำเภอทองผาภูมิ อำเภอไทรโยค

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 110 (BCU), T. Smitinand et al 10222 (BKF)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ผลอ่อนและดอกอ่อน ต้มจิ้มน้ำพริกหรือใช้ใส่เป็นผักในแกงส้ม มีจำหน่ายในอำเภอทองผาภูมิ

24. DIPTEROCARPACEAE

24.1 Shorea roxburghii G.Don . , Gen. Syst. 1 : 813. 1831 ; Smitinand in Thai. For . Bull. (Bot.) 12 : 74, Fig. 13. 1980 ; in Fl. C. L. V. 25 : 96, Pl. 18: 1-5. 1990.

S. floribunda Wall. ex Kurz. in J. As. Beng. 62: 60.1873.

S. tulura Roxb. , Fl. Ind. 2 : 618. 1832.

ชื่อสามัญ Shorea

ชื่อพื้นเมือง พะยอม (กาญจนบุรี, ภาคกลาง) ; กะยอม (เชียงใหม่) ; ขะยอม(ลาว) ; ขะยอมดง พะยอมดง (ภาคเหนือ) ; แคน (เลย) ; เชียง,เชี่ยว (กะเหรี่ยง-เชียงใหม่) ; พะยอมทอง (สุราษฎร์ธานี , ปราจีนบุรี) ; ยางหยวก (น่าน)

ไม้ต้นสูง 15-30 เมตร ลำต้นตรง มีเปลือกหนาสีน้ำตาลเป็นสะเก็ดหนาแตกเป็นร่องตามยาว ทรงพุ่มโปร่ง เรือนยอดเป็นพุ่มกลม ผลัดใบ และจะแตกใบอ่อนพร้อมกับมีดอก ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 1.5-1.7 ซม. กิ่งอ่อนและก้านใบมีขนนุ่มหนาแน่น ใบรูปขอบขนานหรือรูปไข่ ขนาด 9.5-11.5 x 5-5.5 ซม. ปลายแหลม,มน หรือเว้าตื้น ๆ โคนตัดหรือค่อนข้างมน ขอบใบเรียบ เนื้อใบหนา ผิวใบมีขนนุ่มทั้งสองด้านแต่ด้านล่างจะหนาแน่นกว่า เส้นใบแบบร่างแหมีเส้นแขนงใบ 10-20 คู่ ดอกออกเป็นช่อแยกแขนงที่กิ่ง ก้านช่อดอกยาว 3.5-4.5 ซม. แกนกลางช่อยาว 5-7 ซม. แขนงช่อดอกยาว 5-6 ซม. ดอกสมบูรณ์เพศ ก้านดอกย่อยยาว 1.5-2 ซม. กลีบเลี้ยง 5 กลีบ รูปไข่ ขนาด 3-4 x 1มม. กลีบดอกสีขาว 5 กลีบรูปใบหอก ขนาด 13-15 x 3-4 มม. ผิวด้านนอกกลีบมีขน ปลายกลีบบิด เกสรเพศผู้ 15 อัน มีก้านสั้น ๆ ติดอยู่ภายในกลีบดอก อับเรณูรูปรียาวประมาณ 1 มม. ติดกับก้านชูที่ฐาน รังไข่เหนือวงกลีบรูปไข่หรือรูปกลม ขนาดยาว 1 มม. ก้านเกสรเพศเมียยาว 3-3.5 มม. ปลายยอดแยกเป็น 3 แฉก รังไข่มี 3 ช่อง แต่ละช่องมีออวุล 2 อัน ติดอยู่ที่แกนกลาง ผลรูปกระสวย ปลายแหลม ขนาด 13-15 x 10 มม. มีปีก 5 ปีก รูปใบหอกกลับแกมขอบขนาน ปีกยาว 3 ปีก ขนาด 5-8 x 1-1.3 ซม. ปีกสั้น 2 ปีก ขนาด 2-3 x 0.5 ซม. (ภาพที่ 67)

ระยะเวลาการออกดอก ธันวาคม – มกราคม

นิเวศวิทยา พบขึ้นทั่วไปในป่าเบญจพรรณ

แหล่งที่พบ ทุกอำเภอที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 203 (BCU), P.Trisarasri 174 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ช่อดอกนำมาทำอาหาร เช่น ผัดกับไข่ ชุบไข่ทอด และย่า

25. EUPHORBIACEAE

25.1 Manihot esculenta Crantz ,Inst. Rei herb. 1: 177. 1766; Flach. M. and F. Rumawas, Plant Resources of South. East Asia 9: 107. 1996.

ชื่อสามัญ Cassava, Tapioca
ชื่อพื้นเมือง มันสำปะหลัง (กาญจนบุรี, ภาคกลาง); มันสำโรง, สำปะหลัง (ภาคกลาง); ต้างน้อย, ต้างบ้าน (ภาคเหนือ); มันต้น, มันไม้ (ภาคใต้); มันหิ่ว (พังงา);อุปีกายู (มาเลย์-ใต้)

ไม้พุ่ม มีเนื้อไม้ สูง 1-3 เมตร ทุกส่วนมีน้ำยางสีขาว รากสะสมอาหารออกเป็นกระจุก 5-10 ราก ขนาด 15-50 x 4-8 ซม. ลำต้นและก้านมีรอยแผลใบเห็นชัดเจน บางครั้งแตกกิ่งก้าน 3-4 กิ่ง ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับ ก้านใบสีเขียวหรือสีแดง ยาว 7-20 ซม. แผ่นใบแฉกรูปฝ่ามือ 3-7 แฉก แฉกลึกเกือบถึงเส้นกลางใบ แต่ละแฉกรูปใบหอก ขนาด 4-15 x 1-5 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนสอบเรียว ขอบเรียบ ผิวใบ ด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างสีขาวนวล มีขนเล็กน้อยบริเวณเส้นใบ เส้นใบ 3-7 เส้น ออกจากจุดเดียวกันที่โคนใบ มีหูใบรูปใบหอก ยาว 8-10 มม. ร่วงง่าย ดอกออกเป็นช่อที่ซอกใบใกล้ๆ ปลายยอด ช่อดอกแบบกระจุกซ้อนยาว 3-8 ซม. มีใบประดับรูปขอบขนานปลายแหลม ดอกแยกเพศอยู่ภายในช่อเดียวกัน สมมาตรตามแนวรัศมี ดอกเพศผู้ก้านยาว 5-10 มม. กลีบรวมโคนเชื่อมเป็นรูประฆัง ยาว 3-4 มม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปสามเหลี่ยม ขนาด 2.5-3 x 1-2 มม. เกสรเพศผู้ 10 อัน มี 5 ก้านชูอับเรณูยาว และอีก 5 ก้านอับเรณูสั้นกว่า ติดสลับกันสั้นและยาว อับเรณูขนาดเล็ก ดอกเพศเมียขนาดใหญ่กว่าดอกเพศผู้ ก้านดอกยาว 1-2 ซม. พกลีบรวมโคนเชื่อมติดกันเพียงเล็กน้อย ปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปไข่ ยาวประมาณ 1 ซม. รังไข่เหนือวงกลีบรูปรีมีสันตามยาว 6 แนว ไม่มีขน ก้านเกสรเพศเมียเชื่อมติดกันปลายแยกเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มแยกเป็นแฉกเล็กๆ อีกมากมาย กายในรังไข่มี 3 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลรูปรีค่อนข้างกลม กว้าง 1.3-1.5 ซม. มีปีกแคบๆ ตามยาว 6 ปีก เมล็ดรูปรี (ภาพที่ 68)

ระยะเวลาการออกดอก	ออกได้ตลอดปี
นิเวศวิทยา	ขึ้นตามที่รกร้างทั่วไป, และปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจ
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 214 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริกและปลาร้าหลน

25.2 Phyllanthus acidus (L.) Skeels in U.S.Dept. Agric. Bur. Pl. Ind. Bull. 148 : 17. 1909 ; Back. & Bakhuizen van den Brink. , Fl. Java 1 : 467. 1963 ; Airy Shaw in Kew. Bull. 26, 2. 1972 ; Whitmore Tree Fl. Mal. 2 : 122. 1973.

Averrhoa acida L.,Sp.Pl.:428.1753.

Cicca disticha L.,Mant.:124.1767;Kerz,Fl.Burm.2:353.1877;Ridl.,Fl.Mal.Pen.3:216.1924.

Cicca acidissima Blanco,Fl.Filip.:700.1837.

P. acidissimus (Blanco) Muell. Arg. in Linnaea 32:50.1863.

Cicca acida (L.)Merr.interpr.Rumph.Herb.Amboin.:314.1917.

ชื่อสามัญ	Star Gooseberry
ชื่อพื้นเมือง	มะยม (กาญจนบุรี, ทั่วไป) ; ยม (ภาคใต้)

ไม้ต้นสูง 5-8 เมตร เปลือกสีน้ำตาล มีรูอากาศเป็นขีดยาว 1-2 มม. ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปไข่ ขนาด 5.5-7.5 x 3-3.3 ซม. ปลายแหลม โคนมน ขอบใบเรียบ เนื้อใบบาง ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ด้านล่างสีซีดกว่าด้านบน ก้านใบยาว 2-3 มม. มีหูใบรูปสามเหลี่ยมยาวประมาณ 1 มม. 2 อัน ดอกออกเป็นช่อกระจะตามกิ่งและลำต้น ช่อดอกยาว 1.5-7 ซม. ดอกแยกเพศโดยกายในช่อดอกหนึ่ง ๆ มีดอกเพศผู้เป็นส่วนใหญ่ ดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก ก้านดอกย่อยยาว 1-1.5 มม. มีใบประดับรูปไข่ยาวประมาณ 0.5 มม. ดอกเพศผู้มีกลีบรวมสีแดงหรือสีชมพูรูปไข่กลับ 4 กลีบ เกสรเพศผู้ 4 อันมีก้านชูอับเรณูยาวประมาณ 0.5 มม. อับเรณูกลมขนาดเล็ก ดอกสมบูรณ์เพศมีลักษณะคล้ายกับดอกเพศผู้ เกสรเพศผู้ 1-2 อัน มีก้านสั้น ๆ รังไข่เหนือวงกลีบรูปไข่ ก้านเกสรเพศเมียแยกเป็น 3 อัน แต่ละอันปลายแยกเป็น 2 แฉก ยาว 7-8 มม. รังไข่มี 3-4 ช่อง แต่ละช่องมี ออวุล 2

อัน พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลแบบเมล็ดเดียวแข็ง รูปกลมแป้น กว้าง 1-1.5 ซม. มีพูตามยาวผล 6-8 พู (ภาพที่ 69)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบปลูกตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 98 (BCU), P. Trisarasri 507 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนรับประทานดิบ โดยแกล้มกับส้มตำ, ขนมจีนน้ำยา หรือนำมาผัดน้ำมัน รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก และอาจนำมาประกอบอาหารอื่น ๆ ได้อีก เช่น แกงเลียง, แกงส้ม

25.3 Phyllanthus emblica L., Sp. Pl. 2:982. 1753; Hook. f. in Fl. Br. Ind. 5:289. 1887; Brandis, Ind. Trees.:570. 1906; Beill in Fl. G'en. I. -C. 5:580. 1927; Back.& Bakhuizen van den Brink. in Fl. Java 1 :468. 1963;Airy shaw in Kew. Bull. 26, 2:319. 1972; Whitmore Tree. Fl. Mal. 2:123. Fig.11. 1973.

Emblica officinalis gaertn., fruct. 2:122. 1791.

Dichelactina nodicaulis Hance. in walp. Ann. 3: 376. 1852.

P. pectinata Hook. f., Fl. Br. Ind. 5:290. 1887.

Emblica pectinata (Hook. f.) Ridl., Fl. Mal. Pen. 3:217. 1924.

ชื่อสามัญ	Emblic Myrobalan, Malacca Tree, Indian goosebry, Aonla
ชื่อพื้นเมือง	มะขามป้อม(กาญจนบุรี,ทั่วไป); กันโดด(เขมร,จันทรบุรี); กำทวด(ราชบุรี); มั่งกู่, สันยาส่า(กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

ไม้ต้นขนาดเล็กถึงกลาง สูง 8-12 เมตร ลำต้นมักคดงอ เปลือกสีน้ำตาลอมเทา ผิวเรียบหรือแตกเป็นร่องตามยาว เรือนยอดกลม ปลายกิ่งลู่ลง ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับชิดกันบนกิ่งย่อยคล้ายเป็นช่อใบ กิ่งยาว 4-7 ซม. ใบขนาดเล็กรูปขอบขนาน ออกเป็นคู่ตรงข้ามกันหรือเยื้องกันเล็กน้อย ขนาด 7-8 x 2-3 มม. ปลายมนป้าน โคนกลมหรือมน ขอบใบเรียบ เนื้อใบหนา ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ก้านใบสั้นๆยาวประมาณ 0.5 มม. มีหูใบรูปสามเหลี่ยม ยาวประมาณ 1 มม. 1 คู่ ดอก

เดี่ยวขนาดเล็กออกเป็นกระจุกที่ซอกใบ สีขาวนวลจำนวนมาก ดอกแยกเพศอยู่ต้นเดียวกัน โดยดอกเพศผู้ไม่มีก้านดอกหรือมีก้านดอกยาว 1-1.5 มม. มีใบประดับขนาดเล็กและมีขน กลีบรวมสีเขียวแกมเหลือง โคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยกออกเป็น 6 กลีบ รูปไข่กลับปลายมนขนาด 1 x 2 มม. เกสรเพศผู้ 3 อัน มีก้านสั้นๆ อับเรณูรูปขอบขนานยาวไม่เกิน 1 มม. ดอกเพศเมียมีลักษณะต่างๆ คล้ายดอกเพศผู้มากแต่มีขนาดใหญ่กว่า รังไข่เหนือวงกลีบยาว 2-3 มม. ก้านเกสรเพศเมียแยกเป็น 3 ก้าน ยอดเกสรเป็นตุ่มกลมเล็กๆ รังไข่มี 3 ช่อง แต่ละช่องมีออวุล 2 อัน พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลอุ้มน้ำมีเมล็ด รูปกลม ขนาด เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5-2 ซม. ผลแก่จัดสีเขียวใส มีเส้นริ้วตามยาวผล 6 เส้น (ภาพที่ 70)

ระยะเวลาการออกดอก	กุมภาพันธ์ – มีนาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นในป่าเบญจพรรณ
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 215 (BCU), P.Trisarasri 63 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลดิบมีรสฝาดและเปรี้ยว ใช้ใส่น้ำพริกกะปิ ให้รสเปรี้ยวแทนมะขามอ่อน มะม่วงหรือมะนาว หรือรับประทานเป็นผักดิบจิ้มน้ำพริกต่างๆ ไม่มีจำหน่ายตามตลาด

25.4 Ricinus communis L., Sp. Pl. :1007-1753; Muell. Arg. :1017. 1866; Hook. f. :457. 1887; Airy Shaw in Kew Bull. 26, 2: 328. 1972.

ชื่อสามัญ	Castor Oil Plant, Castor Bean
ชื่อพื้นเมือง	ละหุ่ง (กาญจนบุรี,ทั่วไป); คิติ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน); คีเต๊าะ (กะเหรี่ยง-กำแพงเพชร); ปีมั๊ว (จีน); มะละหุ่ง (ทั่วไป); มะโห่ง,มะโห่งหิน (ภาคเหนือ); ละหุ่งแดง (ภาคกลาง)

ไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 2-6 เมตร ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 10-15 ซม. ตรงปลายก้านมีต่อม ใบรูปฝ่ามือ ขนาด 15-30 x 15-30 ซม. ปลายแฉกแหลม ขอบหยักแบบฟันเลื่อย แผ่นใบค่อนข้างบาง ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน สีเขียวหรือสีเขียวแกมแดง ดอกออกเป็นช่อที่ปลายยอดและปลายกิ่ง ช่อดอกแบบช่อกระจะ ช่อตั้งตรงขึ้น ยาว 15-20 ซม. เป็นดอกแยกเพศอยู่

กายในช่อดอกเดียวกัน ดอกเพศผู้ อยู่ตอนบนของช่อดอก มีกลีบรวมบาง ๆ รูปไข่ 3-4 กลีบ เกสรเพศผู้จำนวนมาก ก้านเกสรแยกเป็นกลุ่ม ๆ อับเรณูรูปกลมสีเหลือง ดอกเพศเมียอยู่ด้านล่างของช่อดอก กลีบรวมเชื่อมติดกันคล้ายกาบมี 5 กลีบ หลุดร่วงง่าย รังไข่เหนือวงกลีบ ภายในมี 3 ช่อง ออวุล 1 อันต่อช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ปลายยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 3 แฉก ผลแบบแห้งแตกรูปไข่หรือรูปกลม สีเขียวหรือสีเขียวแกมม่วง ยาว 1-1.5 ซม. มีหนามอ่อน ๆ ปกคลุม เมล็ดรูปไข่หรือรูปรี เปลือกเป็นมันสีน้ำตาลมีจุดประสีขาว (ภาพที่ 71)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบได้ทั่วไปตามที่รกร้าง ป่าละเมาะ
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 89 (BCU) , P. Trisarasri 383(BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและผลอ่อน ใช้ใส่เป็นผักแกงส้ม หรือต้มจิ้มน้ำพริก
หมายเหตุ	เมล็ดมีสาร ricins เป็นพิษ

25.5 Sauropus androgynous (L.) Merr. in Phillipp.Bur. For. Bull. 1 : 30.1903 ; Pax & Hoffm. 15 : 217. 1922 ; 405. 1923 ; Beille in Lecomte : 645. 1927 ; Back. & Bakhuizen van den Brink. in Fl. Java 1 : 471.1963 ; Airy Shaw in Kew Bulletin. 26(2) : 333. 1972.

Clulia androgyna L.,Mant.1.128.1767.

Sauropus albicans Bl. , Bijdr. : 596. 1825 ; Muell. Arg. : 240. 1866 ; Hook. f. : 332. 1887 ; Ridly in Journ. Str. Br. Roy. As. Soc. 59 : 176. 1911 .

S. sumatrans Miq.,Fl.Ind.Bat.Suppl.:446.1860;Ridley:220.1924.

S. parviflorus Pax& Hoffm.xv:218.1922.c descr. et. loc.,Synon.nov.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ผักหวานบ้าน , ผักหวานบ้าน (กาญจนบุรี, กาคกลาง) ; ก้านตง, จ๊าผักหวาน (ภาคเหนือ); ไถหลุ่ยกะนีเด๊าะ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) ; นานาเซียม (มาเลเซีย-สตูล); ผักหวานใต้ใบ (สตูล) ; มะยมป่า(ประจวบคีรีขันธ์)

ไม้พุ่มสูง 1-2 เมตร ลำต้นและกิ่งมีสันนูนตามยาว 2 แนว กิ่งเรียงสลับกัน กิ่งยาว 30-35 ซม. กิ่งอ่อนมักหักงอไปมา แต่ละกิ่งมีใบ 16-24 ใบ ก้านใบยาว 2-3 มม. ที่โคนมีหูใบรูปสามเหลี่ยมปลายเรียวแหลม ขนาดยาว 1-2 มม. 2อัน ใบรูปไข่ ขนาด 5.5-7 x 2.5-3 ซม. ปลายใบแหลมหรือเรียวแหลม โคนมน ขอบใบเรียบ เนื้อใบบาง ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกแยกเพศ ในต้นเดียวกัน โดยดอกเพศผู้อยู่โคนกิ่ง ส่วนดอกเพศเมียจะอยู่ทางปลายกิ่ง ดอกจะออกเดี่ยวๆหรือออกเป็นกลุ่มๆละ 2-3 ดอก ออกที่ซอกใบ ดอกเพศผู้มีก้านดอกยาว 4-5 มม. เส้นผ่าศูนย์กลางดอกขนาด 5-6 มม. มีวงกลีบรวมสีเขียว 6 กลีบ ปลายสีแดงเลือดหมูงุ้มเข้าหาใจกลางดอก ทำให้ดอกมีลักษณะแบน โคนเชื่อมติดกัน เกสรเพศผู้ 3 อัน เชื่อมติดกันเฉพาะส่วนโคน อับเรณูสีเหลือง รูปขอบขนาน ดอกเพศเมียมีก้านดอกยาว 3-4 มม. วงกลีบรวมแยกกัน 6 กลีบเรียงซ้อนเหลื่อมขณะดอกตูม กลีบรูปกลมหรือเกือบกลม ขนาด 1.5-2 x 1-1.5 มม. เนื้อกลีบหนาและเหนียวสีเขียวปนม่วง รังไข่เหนือวงกลีบ รูปถ้วยหรือรูปคล้ายสามเหลี่ยมด้านเท่า สีเขียว ขนาด 1.5x1.5 มม. ก้านเกสรเพศเมียสีแดง แยกเป็น 3 แฉกในแนวรัศมี แนบกับรังไข่ ยอดเกสรเพศเมียสีขาว 2 แฉก ค่อหนึ่งก้าน รังไข่ 3 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลเมล็ดเดียว แข็ง สีขาวนวล มี 3 พู ขนาดกว้าง 1-1.5 ซม. (ภาพที่ 72)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	ปลูกไว้ตามบ้านเพื่อรับประทาน
แหล่งที่พบ	อ. เมือง, อ. พนมทวน, อ. ท่าม่วง
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 103 (BCU), P. Trisarasri 507 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน,ผลอ่อนใช้ใส่แกงป่าหรือผัดกับเนื้อสัตว์

26. FABACEAE

26.1 Butea monosperma (Lam.)Taub. in Pflanzenfam. 3, 3 : 365. 1894 ; Back. & Bakhuizen van den Brink in Fl. Java 1: 628. 1963 ; Thuan in Fl. C. L. V. I7 : 98. 1979 ; Rudd. in Fl. Ceyl. 7 : 266. 1991.

Erythina monosperma Lam.,Enc.1:391.1783.

B.frondosa Koen. ex Roxb. ,Asiat. Res. 3 : 469. 1792, nom in valid.(sine descr. Gen.) ; Back. in Hook. f. , Br. Ind. 2 : 194. 1876 ; Kurz, Fl. Burm. 1 : 364. 1877 ; Gagep. in Fl. G'en. I. -C. 2 : 413. 1916 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 445. 1928.

ชื่อสามัญ Flame Of The Forest

ชื่อพื้นเมือง. ทอง,ทองกวาว(กาญจนบุรี);ทองธรรมชาติ,ทองพรมชาติ(ภาคกลาง);กวาว,ก๋าว (ภาคเหนือ);จอมทอง(ภาคใต้);จ้า(สุรินทร์);จาน(อุบลราชธานี);ทองต้น(ราชบุรี)

ไม้ต้นสูง 8-15 เมตร ผลัดใบก่อนออกดอก ลำต้นคดงอ เปลือกแตกเป็นร่องตื้นๆ สีเทาคล้ำ เรือนยอดเป็นพุ่มกลม กิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาล ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกมีใบย่อย 3 ใบ ก้านใบประกอบยาว 16-33 ซม. เรียงเวียนสลับ ก้านใบย่อยยาว 7-8 มม.มีขน ที่โคนมีหูใบรูปเส้นเรียวเล็กยาว 1-2 มม. สีน้ำตาล 1 อัน โคนก้านใบและก้านใบย่อยบวมพอง ใบย่อยที่อยู่ตรงกลางรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ขนาด 13-22 x 10-20 ซม. ปลายแหลมหรือตัดตรง โคนสอบเรียว ขอบใบหยักเป็นคลื่น ใบย่อยที่อยู่ด้านข้างสองใบ รูปไข่เบี้ยวสองข้างไม่เท่ากัน ขนาด 13-19 x 10-14.5 ซม . ปลายมนหรือแหลม โคนสอบเรียว ขอบใบหยักเป็นคลื่น เนื้อใบหนา ผิวใบด้านบนมีขนประปรายด้านล่างเกลี้ยง ดอกช่อออกที่ปลายกิ่ง ช่อดอกยาว 10-20 ซม. ก้านดอกย่อยยาว 1.4-1.7 ซม. กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดสั้นๆ ขนาด 2 x 1-2 ซม. ปลายแยกเป็น 4-5 แฉก ผิวมีขนสีดำหนาแน่นเรียงเป็นระเบียบ กลีบดอกสีส้มมีรูปร่างและขนาดต่างๆกัน 5 กลีบ โดยที่กลีบที่ใหญ่ที่สุดขนาด 5-5.5 x 3 ซม. รูปไข่ปลายเรียวแหลม สองกลีบคู่กลางโคนเรียวเป็นก้านยาวประมาร 1 ซม. ปลายเป็นกลีบขนาด 6-6.5 x 1-1.5 ซม. และกลีบที่อยู่ด้านในสุดรูปคล้ายเคียว ขนาด 6-6.5 x 2 ซม. โคนเรียวเป็นก้านยาวประมาณ 1 ซม. เกสรเพศผู้ 10 อัน แยกเป็น 2 กลุ่ม โดยที่ 9 อันเชื่อมติดกันปลายแยกออกเรียงเป็นคู่ตามลำดับล้อมรอบเกสรเพศเมียเอาไว้ ก้านชูอับเรณูมีความยาวตั้งแต่ 7-7.5 ซม. อับเรณูสีน้ำตาลติดกับก้านชูอับเรณูที่ฐาน รังไข่เหนือวงกลีบรูปแบนยาว ขนาด 20 x 3-4 มม.มีขนหนาแน่น ก้านเกสรเพศเมียยาว 7.5-8 ซม. มีขน รังไข่มี 1 ช่อง พลาเซนตาแนวเดียว ผลเป็นฝักแบน ขนาด 14-15 x 3.5-4 ซม. มีขนหนาแน่น (ภาพที่ 73)

ระยะเวลาการออกดอก มกราคม- กุมภาพันธ์

นิเวศวิทยา ริมถนนและปลูกตามบ้าน

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 191 (BCU) , Bunchoo 727 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ดอกใช้ใส่แกงส้มร่วมกับผักชนิดอื่น

26.2 Cajanus cajan (L.) Millsp. Publ. Field. Columbiom Mus. Bot. Ser. 2 : 53. 1900 , Bailey. , Manual of Cul. Pl. 579. 1969 ; Purseglove , Trop. Crops Dicot. 1-2.1974; Dass. , Handb. Fl. Ceyl. 7 : 348. 1991.

C. indicus Spreng. , Syst. Veg. 3 : 248. 1826.

ชื่อสามัญ Angola Pea, Congo Pea, Pigeon Pea

ชื่อพื้นเมือง ต้นดอกผีเสื้อ , ถั่วแระ (กาญจนบุรี) ; ถั่วแม่ตาย, ถั่วแระ (ภาคกลาง) ; ถั่วแรด (ชุมพร) ; มะแฮะ, มะแฮะต้น (ภาคเหนือ)

ไม้พุ่มสูง 2 - 3 เมตร มีขนปกคลุมทั่วไป ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อย 3 ใบ เรียงสลับ ก้านใบประกอบยาว 0.7 - 1 ซม. โคนใบบวมพอง ลำต้นและกิ่งก้านเป็นเหลี่ยม แกนกลางใบยาว 0.5 - 1 ซม. ก้านใบย่อยยาว 2-3 มม. ใบย่อยรูปหอก ใบยอดมีขนาดใหญ่ที่สุด คือ3.5 - 5.5 x 1-1.8 ซม. ปลายใบแหลมหรือเป็นกิ่งแหลม โคนใบมน ขอบใบเรียบ ผิวใบมีขนนุ่มทั้ง 2 ด้าน ผิวใบด้านบนสีเขียว ด้านล่างสีซีดเกือบขาว ส่วนใบย่อคู่ด้านข้างจะมีขนาดเล็กกว่า คือ 2.0 - 4.0 x 0.6 - 1.5 ซม. ดอกช่อ ออกที่ขอบใบและปลายยอด มีดอกย่อย 3 - 4 ดอกโดยจะบานทีและดอก ก้านช่อดอกยาว 1-2 ซม. ก้านดอกย่อยยาว 1 - 1.5 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ยาว 4 - 5 มม. ปลายแยกเป็นแฉกแบบซี่ฟันลึก 2 - 3 มม. 4 แฉก กลีบดอก 5 กลีบ ขนาดและรูปร่างไม่เหมือนกัน กลีบที่ใหญ่ที่สุดจะอยู่บนสุด รูปช้อนกว้างประมาณ 1 ซม. สีเหลืองส้มมีขีดสีแดงเลือดหมู เกสรเพศผู้ 10 อัน แยกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่ง มี 9 อัน โคนเชื่อมติดกัน ปลายโค้งงอ อยู่รอบเกสรเพศเมีย และอีก 1 อัน แยกเป็นอิสระ อับเรณูสีเหลืองติดกับก้านชูด้านหลังของอับเรณู รังไข่เหนือวงกลีบสีเขียว รูปยาวมีขน ขนาด 4-7 x 1-2 มม. รังไข่มี 1 ช่องแต่ละช่องมีออวุล 5 อัน พลาเซนตาแนวเดียว ผลเป็นฝัก ขนาด 5-6 x 0.3-1 ซม. ปลายฝักเป็นติ่งแหลม เมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลอ่อน มีขน ผิวฝักเป็นลอนตามเมล็ด ซึ่งมี 2 - 4 เมล็ดในแต่ละฝัก เมล็ดกลมสีน้ำตาล เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.5 - 0.6 ซม. (ภาพที่ 74)

ระยะเวลาออกดอก ตลอดปี

นิเวศวิทยา	ปลูกไว้บริโภคตามบ้าน
แหล่งที่พบ	อ. ทองผาภูมิ
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 87 (BCU) , N. Chancharoen 1 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ฝักอ่อนรับประทานคล้ายถั่วฝักยาว โดยนำมาผัด แกงส้ม หรือต้ม เป็นผักรับประทานกับน้ำพริก

26.3 Erythrina suberosa Roxb., Fl. Ind. 2: 253. 1832; Hook.f., Fl. Br. Ind. 2: 189. 1879; Kurz. For. Fl. Burm. 1: 369. 1887; Lec. F. I.-C. 2: 419. 1923; Brandis, Ind. Trees. 227. 1990.

Erythrina suberosa Roxb. Fl. Br.Ind. 3: 254. 1832.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ทองหลางใบกว้าง, ทองหลางน้ำ (กาญจนบุรี, ภาคกลาง)

ไม้ต้น สูง 5-15 เมตร ลำต้นตรงสีเทาเถื่อม มีหนามตามลำต้น และกิ่ง ก้านทั่วไป ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อย 3 ใบ โคนก้านใบมักบวมพอง ก้านใบประกอบยาว 9-12 ซม. ก้านใบย่อยยาว 0.7-0.1 ซม. มีหูใบที่โคนก้านเป็นก้อนกลมขนาด 2 x 2 มม. 2 อัน แกนกลางใบยาว 4.5-5 ซม. ใบย่อยที่อยู่ตรงกลางรูปสามเหลี่ยมขนาด 10-12 x 12 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนตัดตรงหรือมน ใบย่อยคู่ด้านข้าง รูปไข่เบี้ยวๆ ขนาด 11-12.5 x 7-7.5 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนตัดตรงค่อนข้าง มน หรือ เบี้ยว แผ่นใบหนา ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ขอบใบเป็นคลื่น ดอก ออกเป็นช่อ บานที่ละ 2-3ดอก ช่อดอกยาว 15-30 ซม.ก้านดอกย่อยยาว 1.5-1.8 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ขนาด 2.5-3 x 1ซม. ปลายแยกเป็น 2 แฉก ผิวกลีบมีขน กลีบดอก 5 กลีบ สีแดง ขนาดและรูปร่างแตกต่างกัน เป็นรูปทรงดอกถั่ว โดยกลีบที่อยู่ด้านนอกสุดรูปไข่ ขนาด 6-6.5 x 2.5 ซม. โคนเรียวเป็นก้าน ปลายกลีบแหลม อีก 4 กลีบรูปช้อนเบี้ยวๆ สีแดงคล้ำ มีขนาดใกล้เคียงกันคือประมาณ 2 -2.5 x 1.3-1.5 ซม. เกสรเพศผู้ 10 อันแยกเป็นสองกลุ่ม ก้านเกสรเพศผู้ยาว 6-6.5 ซม. และมักโค้งออกนอกศูนย์กลางดอก อับเรณูสีเหลืองติดกับก้านชูตรงด้านหลังของอับเรณู ขนาด 3-4 x 1-1.5 มม. รังไข่เหนือวงกลีบ รูปยาวแบนขนาด 2-3 x 1.5-2 ซม.รังไข่มีขนรูปดาวปกคลุมหนาแน่น ก้านเกสรเพศเมียช่วงโคนมีขน ช่วงบนเกลี้ยง ยอดเกสรเพศเมียสีเขียวเล็กๆ รังไข่มี

1 ช่อง พลาเซนตาแนวเดียว ผลเป็นฝัก รูปแบนโคนฝักกลีบ ปลายฝักบวมพองตามตำแหน่งของเมล็ด ฝักสีดำเมื่อแก่จะแตกออกทางด้านปลายฝัก (ภาพที่ 75)

ระยะเวลาการออกดอก	ธันวาคม- มกราคม
นิเวศวิทยา	พบปลูกตามบ้านและมีขึ้นริมถนน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 190 (BCU), T. Chitmaitree 17 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ใบอ่อน แต่ไม่ต้องอ่อนมาก รับประทานเป็นผักสดกับเมี่ยงคำ เมี่ยงปลาทู หรืออาหารรสจัดชนิดอื่น

26.4 Lablab purpureus (L.) Sweet. , Hort. Brit. Ed. 1, 481. 1827; J.S.& K.P., PROSEA 8:25, 325.1993.

Dolichos lablab L. Sp. Pl. 725. 1753; Roxb. Fl. Ind. 3 .305; Back. in Fl. Br. Ind.2: 209.1879.

Labbab vulgaris Savi; DC. Prodr. 2.401; Wall. Cat.5536; W&A. Prod.25.

Dolichos lignosus L.; Roxb.Fl.Ind. 3.307; Bot. Mag.t.380.festivus Wall. Cat.5551.

D. cuspidatus Grah. in Wall. Cat. 5566.

ชื่อสามัญ Hyacinth Bean, Lablab

ชื่อพื้นเมือง ถั่วแปบ(กาญจนบุรี,ทั่วไป)

ไม้เลื้อยอายุหลายปี ใบเป็นใบประกอบ มีใบย่อย 3 ใบเรียงสลับ ก้านช่อใบยาว 4-7 ซม. ที่ก้านมีขนสากคาย ก้านใบย่อยยาว 2-3 มม. ตรงโคนมีหูใบรูปสามเหลี่ยมเล็กๆปลายแหลม 2 อัน แผ่นใบรูปหัวใจหรือรูปรี ขนาด 5-6 x 2.5-4 ซม. ปลายแหลม โคนมนหรือสอบแคบ ขอบเรียบ ดอกออกเป็นช่อกระจะที่ยอดและซอกใบ ช่อดอกยาว 7-15 ซม. มีชนิดดอกสีขาวและชนิดดอกสีม่วง มีดอกย่อย 3 ดอก เส้นผ่าศูนย์กลางดอกประมาณ 1.5 ซม. ก้านดอกย่อยยาว 1-2 มม. กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมติดกัน ส่วนปลายแยกเป็น 4 กลีบไม่เท่ากัน กลีบดอกรูปดอกถั่ว 5 กลีบไม่เหมือนกัน เกสรเพศผู้ 10 อัน แยกเป็น 2 กลุ่ม รังไข่เหนือวงกลีบ สีเขียวรูปทรงกระบอกขนาด 6-7 x 2 มม. มีขนสีขาว ก้านเกสรเพศเมียโค้งงอและมีขน รังไข่มี 1 ช่อง พลาเซนตาแนวเดียว ออวุล 3-4 อัน ฝัก

แบนบางขนาด 5-7 x 1.5-2 ซม. ปลายเรียวแหลมเป็นจงอย โคนสอบเรียวเข้าหาก้านฝัก มีเมล็ด 3-6 เมล็ดในแต่ละฝัก (ภาพที่ 76)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบปลูกตามบ้านและขึ้นตามที่รกร้าง
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 42 (BCU), O. Sukhotrirut 58 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ฝักอ่อน ใช้เป็นผักใส่แกงส้มหรือนำมาผัดกับเนื้อหมูคล้ายกับผัดถั่วฝักยาว หรือนำมาต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

26.7 Milletia brandisiana Kurz in Journ. As.Soc.Beng.,13.2,69.1873; in For.Fl.Burm. 1:355.1877.

ชื่อสามัญ	-
ชื่อพื้นเมือง	จั่น,(กาญจนบุรี,ทั่วไป); กระพี้จั่น(ทั่วไป) ; ปี๊จั่น(ภาคเหนือ)

ไม้ต้นผลัดใบสูง 8-12 เมตร ลำต้นตรง เปลือกเรียบสีเทา กิ่งแก่มีจุดประสีขาวทั่วไป มักแตกกิ่งก้านต่ำ เรือนยอดทึบ ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกสองชั้นปลายคี่ เรียงสลับ ช่อใบยาว 5-12 ซม. มีใบย่อย 9-11 ใบก้านใบย่อยยาว 3-5 มม. แผ่นใบย่อยรูปไข่,รูปรีหรือรูปใบหอก ขนาด 3-4.5 x 1-1.5 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลม โคนมน ขอบเรียบ เนื้อใบบางผิวใบด้านบนมีขนหนาแน่นกว่าด้านล่าง ออกดอกพร้อมกับการผลิใบใหม่ ดอกออกเป็นช่อกระจะ ที่ซอกใบและปลายยอด ช่อดอกยาว 7-10 ซม. ก้านดอกย่อยยาว 7-9 มม. มีใบประดับเล็กๆ 2 อันที่โคนดอกย่อย ดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก กลีบเลี้ยงสีแดงคล้ำโคนเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยปลายเว้าเป็น 4 กลีบตื้นๆ กลีบดอกรูปดอกถั่ว 5 กลีบขนาดไม่เท่ากันสีขาวปนม่วง ขนาดกลีบดอกยาวประมาณ 8-10 มม. เกสรเพศผู้ 10 อัน เชื่อมรวมติดกัน 9 อันและ 1อันแยกอิสระ รังไข่เหนือวงกลีบรูปทรงกระบอก ขนาด 4-5 x 0.5-1 มม. รังไข่สีเขียวมีขนหนาแน่นสีขาว ก้านเกสรเพศเมียโค้งงอยาวกว่าก้านชูอับเรณู ยอดเกสรเพศเมียสีเขียวปลายแยกเป็นก้อนกลม 2 ก้อน รังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 8 อัน พลาเซนตาแนวเดียว ฝักแบนขนาด 9-10 x 1.5-2 ซม. ปลายฝักผายออกโคนเรียวเข้าหาก้านฝัก ผิวฝักหนาสีน้ำ

ดาล ฝักแตกออกตามแนวตะเข็บ มีเมล็ด 2 เมล็ด สีน้ำตาลผิวมันรูปกลมขนาด 10-12 x 7-8 มม.หนา 1-2 มม. (ภาพที่ 77)

ระยะเวลาการออกดอก	ธันวาคม- มกราคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นชายป่า ริมถนนและที่รกร้าง
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 204 (BCU), Prayad 808 (BKF)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนหรือช่อดอกอ่อน ใช้เป็นผักใส่แกงส้ม,แกงเลียง หรือต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

26.8 Psophocarpus tetragonolobus (L.) DC., Prodr. 2, :403. 1825; Back. in Fl. Br. Ind. 2, : 211; Gagnep. in Fl. Gen. I. -C. 3, 2: 259. 1916; Purseglove, Trop. Crops. Dicot. 1, 2: 315. 1974.

ชื่อสามัญ	Indies Goa Bean, Winged Bean, Manila Pea, Four angled Bean
ชื่อพื้นเมือง	ถั่วพู (กาญจนบุรี,ทั่วไป); บอบ่ะปะหลี (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

ไม้เถาเลื้อย อายุสั้น ลำต้นและกิ่ง เกลี้ยง เป็นเหลี่ยมสันตามยาว 3-4 สัน ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อย 3 ใบ เรียงสลับ ก้านใบยาว 6-8 ซม. มีหูใบ 1 อัน รูปใบหอกแคบ ๆ ปลายแหลม ก้านใบย่อยสั้นยาว 3-4 ซม. ใบย่อยรูปไข่หรือรูปขอบขนานสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ขนาด 6-9 x 4-8 ซม. ปลายแหลม โคนตัดตรงหรือมน ขอบเรียบ เส้นใบแบบร่างแห มีเส้นใบ 3-4 คู่ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อกระจะที่ซอกใบ ช่อดอกยาว 10-15 ซม. มีดอกย่อย 2-10 ดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ สีม่วงหรือฟ้าอ่อนหรือสีขาว เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบานประมาณ 3 ซม. มีใบประดับรูปไข่ 1 อัน กลีบเลี้ยงสีเขียวเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 1.3-1.5 ซม. ปลายแยกเป็นแฉกสั้น ๆ กลีบดอกแบบดอกถั่ว 5 กลีบ กลีบด้านบนมีขนาดใหญ่ที่สุด กว้าง 2.5-4 ซม. กลีบคู่ด้านข้างไม่สมมาตรรูปไข่กลับ กลีบด้านในขนาดเล็กที่สุดและโค้งงอ เกสรเพศผู้ 10 อัน ก้านชูอับเรณูเชื่อมติดกันเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 9 อันและ 1 อันตามลำดับ รังไข่เหนือวงกลีบ มีก้านชูเกสรเพศเมียสั้น ๆ ก้านเกสรเพศเมียยาวและโค้งงอ ปลายยอดเกสรมีขนปกคลุมหนาแน่น รังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตาแนวเดียว ผลเป็นฝัก มีปีกทั้งสี่ด้าน ขอบปีกจักเป็นฟันเลื่อยละเอียดโดยตลอด ฝักรูปขอบขนาน สีเขียวอ่อน เมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล มีเมล็ด 8-15 เมล็ด (ภาพที่ 78)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	ปลูกตามบ้านทั่ว ๆ ไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 40 (BCU), O. Sukhotrirut 48 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ฝักอ่อน รับประทานสด หรือต้มจิ้มน้ำพริก และปรุงเป็นอาหารได้หลายอย่าง เช่น แกงส้ม, ยำ

26.9 Sesbania grandiflora (L.) Poir., in Lam., Enc. 7:127. 1806; Baker in Hook. f., Fl. Br. Ind. 2:115. 1876; Kurz,For. Fl. Brum. 1:362. 1877; Gagnep. in Fl. Gen. I. -C. 2:408. 1916; Ridl., Fl. Mal. Pen. 1:583. 1922; Craib in Fl Siam. En. 1:399. 1928; Back.& Bakhuizen van den Brink , Fl. Java 1:597. 1963; Rudd in Fl. Ceyl. 7:305. 1991.

Robinia grandiflora L., Sp. Pl.:722. 1753.

Aeschynomene grandiflora (L.) L., Sp. Pl. ed. 2:1060. 1762.

Coronilla grandiflora (L.) Willd., Sp. Pl. 3:1145. 1802.

Agati grandiflora (L.) Desv., J. Bot.2, 1:120. 1813; WIght&Arn., Prod. 215. 1834.

Agati grandiflora var. albiflora Wight&Arn., Prod. 215. 1834.

Agati grandiflora var. cocinea Wight&Arn., Prod. 216. 1834. non sesu type of Aeschynomene coccinea L. f.

ชื่อสามัญ	Vegetable Humming Brid, Sesban, Agasta, Kartura1, Fork Wood Tree.
ชื่อพื้นเมือง	แค, แคบ้าน(กาญจนบุรี, ภาคกลาง); แคแดง(เชียงใหม่)

ไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 4 -10 เมตร ลำต้นตรง เปลือกสีน้ำตาลอ่อน ผิวขรุขระ แตกเป็นร่องตามยาว กิ่งก้านที่ยังอ่อนมีขนละเอียดปกคลุม มีหูใบ 1 คู่ รูปสามเหลี่ยมปลายเรียวแหลม ขนาด 5.6 x 2.3 มม. ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกปลายคู่ เรียงสลับ มีก้านช่อใบสั้นๆยาว 1.5-2 ซม. แกนกลางยาว 15-30 ซม. มีใบย่อย 19-20 คู่มีก้านใบสั้นๆยาว 1-1.5 มม. ตรงโคนก้านมีหูใบย่อย 1 อัน เป็นเส้นเล็กยาวประมาณ 1 มม. ใบย่อยรูปขอบขนานขนาด 3.7-4 x 1.1-1.2 ซม. ปลายมนมีหนามสั้นๆ โคนมนหรือเบี้ยว ขอบเรียบ เส้นใบแบบร่างแห มีแขนงเส้นใบ 11-15 คู่ ดอกออกเป็น

ช่อกระจะที่ซอกใบ มีดอกย่อย 2-3 ดอก มีชนิดดอกสีขาวและดอกสีแดงตามก้านช่อดอก ก้านดอกย่อยมีขนนุ่มปกคลุม ก้านช่อดอกยาว 2-3 ซม. ก้านดอกย่อยยาว 1.5- 2 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียวเชื่อมติดกันเป็นหลอดขนาด 2-2.5 x 1.7-2 ซม. ปลายแยกออกเป็น 2-3 แฉก โดยจะแฉกลึกลงด้านหนึ่งประมาณ 1 ซม.และอีกแฉกลึกประมาณ 4-5 มม. กลีบดอกรูปดอกถั่ว มี 5 กลีบขนาดและรูปร่างต่างกัน โดยกลีบที่อยู่ด้านบนมีขนาดใหญ่ที่สุด รูปไข่กว้างๆขนาด 7-7.5 x 5-6 ซม. กลีบคู่ที่อยู่ตรงกลางขนาด 7-7.5 x 2.5-2.7 ซม. กลีบในสุดขนาด 7-7.5 x 2-2.1 ซม. เกสรเพศผู้ 10 อัน แยกเป็น 2 กลุ่ม ก้านชูอับเรณูยาว 7-8 ซม.เชื่อมติดกันตลอดแยกกันช่วงปลายเล็กน้อย อับเรณูสีเหลืองรูปขอบขนานยาว 3-4 มม. แตกตามยาว รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลมยาว ขนาด 4-4.5 x 0.1-0.2 ซม. ก้านเกสรเพศเมียยาว 2 -2.5 ซม. ปลายยอดเป็นตุ่มกลม รังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตาแนวเดียว มีก้านชูเกสรเพศเมียยาวประมาณ 2 ซม. ผลเป็นฝัก กลมยาวขนาด 8-15 x 0.4-0.5 ซม.
(ภาพที่ 80)

ระยะเวลาออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	ปลูกไว้ตามบ้านเพื่อรับประทาน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 216 (BCU), P. Trisarasri 80 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน ช่อดอก และฝัก ลวกหรือผัดน้ำมันรับประทานเป็นผัก จิ้มน้ำพริก หรือนำมาประกอบเป็นอาหารอื่นๆ เช่น ใส่เป็นผักในแกงส้มมีจำหน่ายตามตลาดสดทั่วไป

26.10 Sesbania javanica Miq. , Back. , Fl. Java 1 : 597. 1963.

Sesbania roxburghii Merr. Philip. Journ. Sc. Bot. 4: 269. 1909.

Sesbania paludosa Prain. J. As. Soc. Beng. 2 : 82. 1897.

ชื่อสามัญ	Sesbania
ชื่อพื้นเมือง	โสน (กาญจนบุรี), ผักฮองแฮง (ภาคเหนือ); สิปรีหลา (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน); โสนกินดอก,โสนหิน (ภาคกลาง)

ไม้พุ่มสูง 1-2 เมตร ลำต้นสีเขียวตั้งตรงแตกกิ่งก้านสาขา โคนต้นแข็งและมีเนื้อไม้เล็กน้อย กิ่งเรียวยาว ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ปลายคู่ เรียงสลับกัน มีใบย่อย 18-20 คู่ ออกเป็นคู่ตรงข้ามกัน หรือเยื้องกันเล็กน้อย ก้านใบย่อยสั้นมาก ใบรูปขอบขนาน ขนาด 12-20 x 2-3 มม. ปลายและโคนมนขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกสีเหลืองสมบูรณ์เพศ มีสมมาตรด้านข้าง ออกเป็นช่อกระจะตามซอกใบและปลายกิ่ง ช่อดอกยาว 8-10 ซม. มีใบย่อย 6-10 ดอก ก้านดอกยาว 0.5-1.5 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 5 กลีบ กลีบดอกรูปทรงแบบดอกถั่วสีเหลือง 5 กลีบ ขนาดและรูปร่างแตกต่างกัน กลีบยาว 2-3 ซม. ผิวกลีบด้านนอกมีจุดประสีน้ำตาลละเอียด เกสรเพศผู้ 10 อัน แยกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 9 อัน และ 1 อัน ตามลำดับ รังไข่เหนือวง กลีบรูปกลมยาว 1.5-1.7 ซม. ภายในมี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตาแนวเดียว ผลเป็นฝักรูปกลมยาว ขนาด 15-20 x 0.3-0.5 ซม. สีเขียว เมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลอ่อน ฝักแก่จะแตกออก ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก (ภาพที่ 79)

ระยะเวลาการออกดอก	สิงหาคม-พฤศจิกายน
นิเวศวิทยา	พบขึ้นทั่วไปตามที่ชุ่มชื้น มีน้ำขัง,ในนา,หนอง,ริมคลอง
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 129 (BCU),M. Aupanitchakit 109 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ดอก ต้ม รับประทานกับน้ำพริก หรือผัดกับไข่,ใส่ในแกงส้ม มีขายในตลาด

27. HYDROCHARITACEAE

27.1 Hydrocharis dubia (BL.) Back., Handb. Fl. Java 1: 64. 1925; Back. & Bakhuizen van den Brink , Fl. Java (em. Cd.) 10. 1949;Van Steenis in Fl. Males. 1, 5 : 394. 1957.

H. asiatica Miq. Fl. Ind. Bat. 3 : 239. 1856; Illustr. 55. 1870; Aschers. & Gurke in E. & P. Nat. Pfl. Fam. 2 : 258. 1889.

H. morsus -ranae (non. L.) F. v. M. Fragm. 6 : 199. 1868; Bth. Fl. Austr. 6: 256. 1873.

H. parnassifolia Hallier f. Nova Guinea 8 : 916. 1913.

H. parvula Hallier f. Nova Guinea 8 : 916. 1913; Solereder, Med. Rijksherb. No 21 : 1 – 2. 1914.

ชื่อสามัญ Frog – Bit.

ชื่อพื้นเมือง ผักตับเต่า (ภาญจนบุรี) ; ผักเต่า (ภาคกลาง) ; ผักปอดม้า (ภาคเหนือ)

พืชน้ำ มีรากลอยน้ำ ออกเป็นกระจุก 5 - 6 เส้น ที่ด้านล่างของกลุ่มใบ ยาว 5 – 10 ซม. ลำต้นเจริญเติบโตอยู่ในน้ำมีไหลแตกออกเจริญเป็นต้นใหม่ ลำต้นและก้านใบมีรูพรุนมากมาย ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับ ที่โคนต้น ก้านใบยาว 7 -8 ซม. โคนก้านใหญ่แล้วค่อยๆ เรียวเข้าหาโคนใบ ใบรูปกลมหรือรูปไต ขนาด 5 -7 x 4 - 5 ซม. ปลายมน โคนเว้าเป็นส่วนกลางแผ่นใบด้านล่างจะพองนูนออกเป็นรูปกลมหรือรูปหัวใจคล้ายกับหนุนไว้ด้วยฟองน้ำ มีหูใบ 2 อัน ที่โคนก้านใบ ดอกเดี่ยวออกที่ซอกใบ เป็นดอกแยกเพศ แต่อยู่บนต้นเดียวกัน มีใบประดับเป็นกาบลักษณะเป็นเยื่อบางๆ หุ้มดอกไว้ โดยดอกเพศเมียจะมีเพียง 1 ดอก ภายในกาบหุ้ม แต่ดอกเพศผู้ที่ 1 - 4 ดอก ภายในกาบ ก้านดอกยาว 2 -2.5 ซม. ดอกเพศผู้ประกอบด้วย กลีบเลี้ยงสีเหลือง โคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยกเป็น 3 กลีบ รูปหอกกลับ ขนาด 3- 4 x 2 - 3 มม. เรียงเป็น 2 วง โดยวงนอก 6 อัน วงใน 4 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 1 -1.5 มม. ตรงโคนมีขน อับเรณูสีเหลือง ดอกเพศเมียลักษณะต่างๆ คล้ายกับดอกเพศผู้ รังไข่ใต้วงกลีบ ก้านเกสรเพศเมียแยกเป็น 6 อัน รังไข่มี 1 ช่อง พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ผลมีเนื้อหลายเมล็ด มีสันตามยาว 6 สัน (ภาพที่ 81)

ระยะเวลาออกดอก	คลอดปี
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามคูคลอง และทุ่งนา
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn. 161 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน รับประทานเป็นผักดิบจิ้มน้ำพริก

27.2Ottelia alismoides (L.) Pers., Syn. Pl. 1 : 400. 1805 ; Hook. f. Fl. Br. Ind. 5: 662 .1888 ; Ridl.Fl. Mal. Pen. 4:3 1924 ; Hatog, in Fl. Mal. 1, 5. 4: 398. 1957 ; Back. & Bakhuizen van den Brink in Fl. Java 3 : 4. 1968.

Ottel ambel Rheede , Hort. Mal. 2 :95. 1692.

O. javanica Miq. Fl. Ind. Bat. 3 :240. 1856.

O. indica Planch. Ex Dalz. & Gibs. Bomb. Fl. : 278. 1861.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง สันตะวา(กาญจนบุรี,ภาคกลาง);ผักโตวา(นครราชสีมา);สันตะวาใบพาย(กรุงเทพ)

พืชน้ำเจริญอยู่ใต้น้ำ มีลำต้นสั้นๆ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับถี่ๆ คล้าย เป็นกระจุกที่โคนต้น แผ่นใบรูปหัวใจ,รูปไข่หรือรูปกลม ขนาด 12-15 x 10-15 ซม. ปลายแหลมหรือมน โคนเว้ารูปหัวใจหรือตัด ขอบเรียบหรือเป็นคลื่น เนื้อใบบางและกรอบ ผิวใบเกลี้ยงสีเขียวคล้ำ ก้านใบเป็นรูปสามเหลี่ยมขนาด 12-25 x 0.5-1 ซม. โคนแผ่ออกเป็นกาบและตรงสันเหลี่ยมของก้านใบมีหนามสั้นๆเรียงตามยาวตลอดแนว ดอกเดี่ยวออกที่ซอกใบ ก้านดอกเป็นสี่เหลี่ยมขนาด 14-30 x 2 ซม. อยู่ใต้น้ำแต่จะชูส่วนดอกโผล่ขึ้นพ้นผิวน้ำ ดอกสีขาวเส้นผ่าศูนย์กลางดอกบาน 2.5-3 ซม. มีใบประดับเป็นริ้วหยักๆตามยาว 6-7 ริ้วสีเขียวขนาดยาว 3.5-4 ซม.ส่วนบนตรงปลายสุด มีกลีบเลี้ยงรูปไข่หรือรูปรีแกมขอบขนานขนาด 10-13 x 3-4 มม. 3 กลีบ สีเขียวอ่อนมีจุดประสีม่วงดำทั่วไป กลีบดอกสีขาวรูปไข่กลับหรือรูปช้อนขนาด 2.5-2.7 x 1.5 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลม เกสรเพศผู้ 20 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 5-7 มม. ติดกับอับเรณูที่ฐาน อับเรณูสีเหลืองมีขน รังไข่ได้วงกลีบรูปกลมยาวโคนใหญ่ปลายขอตคล้ายขวดขนาด 28-33 x 5-6 มม. รังไข่มี 9 ช่อง พลาเซนตาทั่วผนัง ออวุลจำนวนมาก ผลรูปขอบขนานหรือรูปรี ยาว 2-4 ซม. เมล็ดจำนวนมาก (ภาพที่ 82)

ระยะเวลาการออกดอก	พฤศจิกายน- มกราคม
นิเวศวิทยา	ดูดลองที่มีน้ำตลอดปีและทุ่งนาช่วงฤดูน้ำท่วมขัง
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 112 (BCU), M. Aupanitchakit 43 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ใบอ่อนและยอดอ่อน รับประทานเป็นผักสดจิ้มน้ำพริกและอาหารรสจัด หรือใส่เป็นผักแกงส้ม

28. HYPERICACEAE

28.1 Cratoxylum formosum (Jack) Dyer in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 1 : 258. 1874. ; Kurz, Fl. Burm. 1 : 84. 1877. ; Gagnep. in Fl. Gen. I. -C. 1 : 288..1909. ; Ridl, Fl. Mal. Pen. 1 : 153. Fig.

16. 1922. ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 111. 1925. ; Back. & Bakhuizen van den Brink in Fl. Java 1 : 383. 1963; Kochummen in Tree Fl. Malaya 2 : 251. 1973.

Elodea formosa Jack. , Mal. Miscell. 2 : 24. 1822.

ssp. pruniflorum (Kurz) Gogina, Blumea, 15: 469. 1967.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ติ้ว(กาญจนบุรี);กวยโซง (กระเหรี่ยง – กาญจนบุรี) กุยฉ่องเช้า (กระเหรี่ยง – ลำปาง) ตาว (สตูล) ติ้วขน (นครราชสีมา) ติ้วแดง, ติ้งขาว, ติ้วเลือด (ภาคเหนือ) ติ้วเหลือง (ภาคกลาง) แต้วหิน (ลำปาง) เน็กเครเย่ (ตะวั้า –เชียงใหม่) ราเง้ง (เขมร – สุรินทร์)

ไม้ต้นผลัดใบ สูง 8 - 15 เมตร ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก ใบรูปไข่กลับรูปรีหรือรูปไข่กว้าง ขนาดกว้าง 2.5 - 4 ซม. ยาว 7.5 - 12 ซม. ปลายแหลมหรือเรียวแหลม โคนมน ขอบเรียบ แผ่นใบหนา มีต่อมน้ำมันกระจายอยู่ทั่วแผ่นใบ กิ่งและยอดอ่อนสีแดงเข้ม ผิวใบมีขนทั้งสองด้าน ก้านใบยาว 0.3 - 1 ซม. มีหูใบรูปสามเหลี่ยมเล็ก ๆ สีแดง 1 อัน ดอกออกเป็นกระจุกตามกิ่ง 3 - 4 ดอก หรือออกเป็นดอกเดี่ยว ๆ ก้านดอกยาว 7 -8 มม. สีแดง กลีบเลี้ยง 5 กลีบรูปไข่แข็ง สีเขียวเรียงเป็น 2 วง โดยชั้นนอกมี 3 กลีบ ชั้นใน 2 กลีบ กลีบยาว 4 - 5 มม. กลีบดอกสีขาวหรือสีชมพู รูปไข่กว้าง 2-5 มม. ยาว 8 -15 มม. 5 กลีบแยกกัน เนื้อกลีบบาง เกสรเพศผู้ยาวประมาณ 7 - 8 มม. เรียงเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมี 35 -40 อัน เรียงเป็นวงต่างระดับกัน อับเรณูสีเหลือง รังไข่เหนือวงกลีบ สีเขียวเกลี้ยง รูปกลมรี ขนาดกว้าง 2 มม. ยาว 3 มม. ภายในมี 3 ช่อง ก้านเกสรเพศเมียแยกกัน 3 อัน ยาว 3 - 5 มม. สีเขียวใส ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 3 ก้อนกลม ๆ ออวุล 15 - 17 อันต่อช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม (ภาพที่ 83)

ระยะเวลาออกดอก	มีนาคม-เมษายน
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามทุ่งนา
แหล่งที่พบ	อ. ทองผาภูมิ, อ. บ่อพลอย, อ. หนองปรือ, อ. เมือง
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 197 (BCU), P. Trisarasri 179 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อนและดอก รับประทานคิบกับลาบหรืออาหารรสจัดอื่นๆ และใส่ในต้มยำแทนรสเปรี้ยวจากมะนาว

29. LAMIACEAE

29.1 Perilla frutescens (L.) Britt. , Mem. Torr. Bot. Cl. 5 : 277. 1894 ; Hand. – Mazz. Act. Hort. Gothob. 13 : 350. 1939 ; Keng in Fl. Mal. 1, 8.3. : 393. 1978.

Ocimum frutescens Linne'. , Sp. Pl. : 597. 1753.

P. ocimoides L. , Fl. Gen. I. -C. ed. 6 : 578. 1764.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง แง้, แง (กาญจนบุรี); งาขี้ม้อน (ภาคเหนือ); งามน (เงี้ยว- แม่ฮ่องสอน); นอ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน); น่อง (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี)

ไม้ล้มลุก ลำต้นสูง 50 -150 ซม. ลำต้นเป็นสามเหลี่ยมมนๆ ระหว่างเหลี่ยมเป็นร่องแตกกิ่งก้านสาขา มีกลิ่นหอม มีขนยาวละเอียดสีขาวปกคลุมอยู่หนาแน่น เมื่อโตเต็มที่ที่โคนต้นเกลี้ยง ส่วนโคนต้นและโคนกิ่งแข็ง ใบ เดี่ยวเรียงตรงข้าม รูปไข่หรือกลม ขนาด 3-9.5 x 2-8 ซม. ปลายใบเรียวแหลมหรือแหลมเป็นติ่งยาว โคนใบกลม ป้าน หรือตัด ขอบใบจักแบบฟันเลื่อย สีเขียวอ่อน ด้านล่างสีเขียวอ่อนกว่าด้านบน มีขนทั้งสองด้าน ตามเส้นใบมีขนหนาแน่น ด้านล่างมีต่อมน้ำมัน ก้านใบยาว 10-45 มม. มีขนยาวหนาแน่น ดอก ออกเป็นช่อกระจะตามซอกใบและที่ยอด ริ้วประดับดอกย่อย รูปไข่ ขนาด 3-4 x 2.5-3.5 มม. ไม่มีก้าน โคนริ้วประดับกลม กว้าง ขอบเรียบ มีขน ปลายเรียวแหลม ก้านดอกย่อยยาวประมาณ 1.5 มม. มีขนสีขาวปกคลุมหนาแน่น กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูประฆัง ยาวประมาณ 2 มม. ปลายแยกเป็นแฉกแหลม 5 แฉก แฉกกลางด้านบนสั้นกว่าแฉกอื่นๆ มีเส้นตามยาว 10 เส้น ด้านนอกมีขนและมีต่อมน้ำมัน ด้านในมีขนยาวเรียงเป็นวงรอบปากหลอด เมื่อดอกเจริญไปเป็นผลแล้วกลีบเลี้ยงจะใหญ่ขึ้น กลีบดอกสีขาว เชื่อมติดกันเป็นหลอดทรงกระบอก ปลายแยกเป็นปากยาว 3.5 – 4 มม. ด้านนอกมีขน ด้านในมีขนเรียงเป็นวงอยู่กึ่ง

กลางหลอด ปากบนปลายเว้าเล็กน้อย ปากล่างมี 3 หยัก ปลายมน หยักกลางใหญ่กว่าหยักอื่นๆ และเฉพาะหยักนี้ด้านในมีขน เวลาดอกบานกลีบนี้จะกลางออก เกสรเพศผู้มี 4 อัน เรียงเป็นคู่ คู่บนสั้นกว่าคู่ล่างเล็กน้อย ก้านเกสรเกลี้ยง อับเรณูมี 2 พู ด้านบนติดกัน ด้านล่างกางออก จานดอกเห็นชัด รังไข่ยาวประมาณ 3 มม. มีพูกลมๆ 4 พู ก้านเกสรเพศเมียยาว 2.6 – 3 มม. ปลายแยกเป็น 2 แฉก ไม่มีขน ผล รูปไข่กลับ ขนาดเล็ก ยาวประมาณ 2 มม. แข็ง สีน้ำตาล หรือสีเทา มีลายรูปตาข่าย (ภาพที่ 84)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบเป็นวัชพืชในไร่ และที่โล่งแจ้ง
แหล่งที่พบ	อ.ศรีสวัสดิ์
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 184 (BCU),C.Hamilton&G.Coogdon 201 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ใบอ่อนและดอกอ่อนใช้แต่งกลิ่นอาหาร ส่วนเมล็ดใช้ทำขนมข้าวเหนียวแดกงา

29.2 Plectranthus amboinicus (Lour.) Spreng. Syst. 2: 690. 1825 .

Coleus amboinicus Lour. Fl. Coch. : 372. 1790 ; Miq. Fl. Ind. Bat. 2: 948. 1858 .

Coleus aromaticus Bth. in Wall. Pl. As.Rar. 2 : 16. 1830-31 ; Bot. Reg. Sub. T. 1520. 1832.

P. aromaticus (Bth.) Roxb. Fl. Ind. Ed. Carey 3 :22. 1832.

Coleus suborbicularis Zoll. & Mor. in Mor. Syst. Verz. : 54. 1846.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง แมงกะหร่าหูเสือ(กาญจนบุรี); เนียมหูเสือ (ภาคกลาง); หอมด่วนหลวง หอมด่วนหูเสือ (ภาคเหนือ)

พืชล้มลุก ค่อนข้างอวบน้ำ สูง 0.3-1 เมตร ลำต้นและกิ่งค่อนข้างกลม ต้นอ่อนมีขนหนาแน่น ต้นแก่ขนจะค่อยๆ ขนหลุดร่วงไป ใบ เดี่ยวเรียงตรงข้าม รูปไข่กว้างค่อนข้างกลม หรือสามเหลี่ยมด้านเท่าขนาด 5-7 x 4-6 ซม. ปลายใบกลม มน โคนใบกลมหรือตัด และมักจะมีครีบยาว

เนื้อใบหนา ด้านบนมีขนประปราย ด้านล่างมีขนตามเส้นใบ ใบมีกลิ่น ก้านใบยาว 2-4.5 ซม. ดอกออกเป็นช่อ ยาวประมาณ 10-20 ซม. ดอกออกแน่นเป็นวง รอบแกนกลางเป็นระยะๆ มีขน ใบประดับรูปไข่กว้างยาว 3-4 ซม. ปลายแหลม ก้านสั้น กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นหลอดรูประฆัง ยาว 2-4 มม. มีขนและมีต่อม ปลายแยกเป็น 5 แฉก แฉกบนรูปไข่กว้างปลายแหลม แฉกข้างๆ รูปหอกแคบ แฉกล่างยาวกว่าแฉกอื่นเล็กน้อย กลีบดอกสีฟ้า รูปเรือยาว 8-12 มม. โคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 3-4 มม. ปลายแยกเป็น 2 กลีบ กลีบบนสั้นตั้งตรง มีขน กลีบล่างยาว เว้า ก้านเกสรเพศผู้เชื่อมติดกันเป็นหลอด ตอนโคนล้อมเกสรเพศเมียไว้ ผลเปลือกแข็ง เล็ก สีน้ำตาลอ่อน ผิวเรียบ กลมแป้น กว้างประมาณ 0.5 มม. ยาวประมาณ 0.7 มม. (ภาพที่ 85)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดระยะเวลาการศึกษาไม่พบว่าออกดอก
นิเวศวิทยา	พบปลูกตามบ้านไว้รับประทาน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 142 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน ใบอ่อนรับประทานดิบกับลาบ

30. LEMNACEAE

30.1 Wolffia globosa (Roxb.) Hartog & Plas, Blumea 18 : 367. 1970 ; Plas in Fl. Males. 1, 7 [1] : 263. 1971.

Lemma globosa Roxb. Fl. Ind. ed. Carey 3 : 565. 1832.

Wolffia arrhiza (non WImmer) Martens, Preuss. Exp. O. –Aslen, Bot. Tell, Tange 143. 18566

Lemna arrhiza (non L.) Back. Bull. Jard. Bot. Btzg 2. 12 : 21. 1913.

ชื่อสามัญ	Water Meal
ชื่อพื้นเมือง	ผำ (กาญจนบุรี, ภาคเหนือ); ไข่น้ำ (กรุงเทพฯ); ไข่แหน (ราชบุรี)

พืชมีดอกขนาดเล็กที่สุด ยาวประมาณ 1 มม. สีเขียวอยู่เดี่ยวๆ หรือติดกันเป็นคู่ ลักษณะเป็นรูปทรงกลมหรือรูปไข่ พองหนาทั้งสองด้านลอยอยู่บนผิวน้ำ ด้านบนสีเขียวเข้ม ด้านล่างสีอ่อนกว่า ไม่มีราก (ภาพที่ 86)

ระยะเวลาการออกดอก	ไม่พบตัวอย่างที่ออกดอก
นิเวศวิทยา	พบตามแหล่งน้ำสะอาด
แหล่งที่พบ	อ. เมือง, อ. พนมทวน
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairrgn 156 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ทั้งหมดใช้เป็นผักใส่แกงกะทิ มีจำหน่ายในตลาดนัดเล็กๆ ของอ. พนมทวน และอ. เมือง บ้างบางฤดูกาล

31. LENTIBULARIACEAE

31.1 Utricularia aurea Lour., Fl. Coch. : 26. 1780 ; Back.& Bakhuizen van den Brink , Fl. Java 2: 517. 1965 ; Taylor , in Fl. Mal. 1. 8. 2 : 296. 1977.

U. flexuosa Vah. , Enum. 1 : 198. 1804 ; Oliver, J. L. Soc. Lond. Bot. 3 : 175 .1859.

U. ramosa ; Bth. Fl. Austr. 4 : 525. 1869 .

U. australis ; Clarke, Fl.Br.Ind. 4 : 329. 1884 ; Trimen, Hanndb. Fl. Ceyl. 3 : 267 .1895.

U. fasciculata Roxb. (Hort. Beng. 1814, 4, nomen) Fl. Ind. Bat. 1 : 143. 1820.

ชื่อสามัญ	Common Bladerwort
ชื่อพื้นเมือง	สาหร่ายข้าวเหนียว (กาญจนบุรี)

พืชเบียน กินแมลง ลำต้นเจริญอยู่ในน้ำและบางส่วนเจริญอยู่ในดินใต้น้ำ ลำต้นกลม อวบน้ำ เป็นปล้อง และ แตกแขนงได้จำนวนมาก ต้นกรอบหักง่าย ใบ ออกตามข้อๆ ละ 2-4 แฉกหรือเป็นกลุ่ม รอบลำต้น ใบยาว 2-4 ซม. มีลักษณะเป็นเส้นเล็กๆแต่ละเส้นมีถุงพองออกมาสำหรับดักจับแมลง เป็นตุ่มเล็กๆ มากมาย ดอกออกเป็นช่อกระจะ โดยช่อดอกยาว 15-30 ซม. ชูขึ้น

มาพันผิวน้ำ มีดอกย่อย 4-5 ดอก เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบานประมาณ 1 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียวปนเหลืองโคนเชื่อมติดกันปลายแยกเป็น 2 กลีบ รูปขอบขนาน ยาวประมาณ 2 มม. กลีบดอกสีเหลืองโคนเชื่อมแล้วปลายแยกเป็นรูปปากเปิด กลีบปากบนมีขนาดเล็กกว่ากลีบปากล่างและปลายกลีบหยักเป็น 2 พู กลีบปากล่าง ปลายหยักเป็น 3 พู เกสรเพศผู้ 2 อัน ติดอยู่บนกลีบดอก รังไข่เหนือวงกลีบ รังไข่มี 1 ช่อง ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 2 พู ออวุล จำนวนมาก ผล แบบแห้งแตก รูปค่อนข้างกลม ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก สีน้ำตาลอ่อน (ภาพที่ 87)

ระยะเวลาการออกดอก	พฤษภาคม- มิถุนายน
นิเวศวิทยา	พบในนาข้าว หนองน้ำและตามลำคลอง
แหล่งที่พบ	อ. ท่าม่วง, อ. เมือง, อ. พนมทวน, อ. ห้วนกระจง
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 174 (BCU), Somsak Pantuwatana 134 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและใบอ่อนรับประทานเป็นผักดิบร่วมกับน้ำพริก,ลาบ

32. LILIACEAE

32.1 Asparagus racemosus Willd. Sp. Pl. 2. 152. 1799 ; Ridl. Fl. Mal. Pen. 4 : 331. 1924; Back. Handb. Fl. Java. 3 : 72. 1924; Backer & Bakhuizen van den Brink in Fl. Java. 3: 93. 1968; in Fl. Mal. 9: 216-217. 1979-1983.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง สามสิบ(กาญจนบุรี,ภาคกลาง);ง้วงเครือ (ภาคเหนือ) ; เดอสีเมาะ (กระเหรี่ยง – แม่ฮ่องสอน) ; ผักชีช้าง (หนองคาย) ; ผักหนาม (นครศรีธรรมราช) ; พอความเมาะ (กระเหรี่ยง –เชียงใหม่) ; สามร้อยราก (กาญจนบุรี)

ไม้ล้มลุกหลายปี มีรากเก็บอาหารเป็นกลุ่มคล้ายกระชาย ลำต้นเป็นเถาเลื้อย มีหนามตรงข้อ 1 อัน ยาว 1 - 3 มม. ยื่นโค้งลง กิ่งหรือแขนงเล็กๆ เปลี่ยนรูปเป็นเส้นแหลมแข็ง สีเขียว อยู่เป็นกลุ่มๆ ละ 2-3 อัน ใบลดรูปเป็นแผ่นเล็กๆ บางๆ ดอกออกเป็นช่อกระจะสีขาวตรงข้อ ยาว 2.5 - 3.5 ซม. ก้านดอกยาว 3 - 4 มม. ที่ดอกย่อยแต่ละดอกจะมีใบประดับเล็ก ๆ 1 อัน เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบาน 3 - 4 มม. แต่ละช่อดอกมีดอกย่อย 10 - 15 ดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตร

ตามแนวรัศมี กลีบรวมรูปใบหอกกลับสีขาว 6 กลีบ แยกกันขนาดกว้าง 1 มม. ยาว 2 - 3 มม. เกสรเพศผู้ 6 อัน ยาว 2.0 -2.3 มม. ติดตรงกับกลีบ อับเรณูรูปรีขนาดเล็กแตกตามยาว รังไข่เหนือวงกลีบ รูปคล้ายมงกุฎสีเหลืองอ่อนมีพูตามยาว 3 พู ขนาดรังไข่ ขนาด 1.5-2 x 0.5-1 มม. มีก้านสั้น ๆ ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 3 แฉก รังไข่มี 3 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลขนาดเล็กเป็นพู 3 พู สีแดงแกมม่วง เมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีดำ (ภาพที่ 88)

ระยะเวลาออกดอก	พฤษภาคม- กรกฎาคม
นิเวศวิทยา	พบตามป่าชายเลนและมีปลูกไว้ตามบ้านบ้าง
แหล่งที่พบ	อ. ทองผาภูมิ, อ. บ่อพลอย, อ. หนองปรือ
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 153 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	หน่ออ่อนและยอดใส่แกงป่า หน่อต้มรับประทานกับน้ำพริกต่าง ๆ ผลใส่แกงป่า

32.2 Tupistra grandis Ridl., Journ.Bot.73. 1900.; Mat. Fl. Mal. Pen. Monoc. 2:93.1907; Ridl. Fl. Mal. Pen. 4 : 330. 1924; Fl. Males. 1, 9, 1:223. 1979.

T. perakensis Nichols. 3. Dict. Gard., Cent. Suppl. 722.1901.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง เจียง(กาญจนบุรี);กงควน(ปัตตานี)

ไม้ล้มลุกสูง 50-80 ซม. มีเหง้าใต้ดิน เจริญงอกงามในหน้าฝน ลำต้นสั้น มีกาบโคนก้านใบหุ้มและจะแห้งไปภายหลัง ก้านใบเป็นกาบยาว 10-20 ซม. ใบเดี่ยวออกเวียนสลับที่โคนต้น แผ่น ใบรูปใบคาบขนาด 40-60 x 8.5-10 ซม. ปลายแหลม โคนใบสอบเรียวเข้าหาก้านใบ ขอบเรียบ เส้นใบขนาน เนื้อใบหนาอวบ ผิวใบเป็นมันสีเขียวเข้ม เกลี้ยง ดอกออกเป็นช่อเชิงลด ที่ซอกใบตรงโคนต้นโผล่พ้นพื้นดินสูง 15-30 ซม. ก้านช่อดอกเป็นเหลี่ยมเหนียวนุ่มคล้ายแผ่นหนังสีแดงคล้ำ ไม่มีก้านดอกย่อยเส้นผ่าศูนย์กลางดอกบานขนาดกว้าง 1 ซม. มีใบประดับย่อยที่โคนดอกย่อยแต่ละดอก วงกลีบรวมสีแดงเข้มเกือบดำ เนื้อกลีบนุ่มและเหนียว โคนเชื่อมติดกันเป็นท่อสั้นๆ ปลายแยกออกเป็น 6กลีบปลายกลีบแหลม เกสรเพศผู้ 6 อัน ติดอยู่บนชั้นกลีบรวม รังไข่เหนือวงกลีบสีเหลือง

ก้านเกสรเพศเมียเป็น 6 เหลี่ยม ยอดเกสรเพศเมียรูปกลมขนาดใหญ่ปลายจุ้มลงมาเว้าเป็น 6 แฉก รังไข่มี 3 ช่องพลาเซนตารอบแกนร่วม ผลเป็นผลสดสีเขียวรูปกลมเมื่อแก่สีดำ (ภาพที่ 89)

ระยะเวลาการออกดอก	พฤศจิกายน- ธันวาคม
นิเวศวิทยา	พบในป่าบริเวณริมลำธารและข้างทางเดิน
แหล่งที่พบ	อ. ศรีสวัสดิ์, อ. ทองผาภูมิ
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 183 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ช่อดอกอ่อน ต้มรับประทานกับน้ำพริก

32.3 Tupistra violacea Ridl., J. Str. Br. R. As. Soc. n. 41 : 35. 1904; Mat. Fl. Mal. Pen. Monoc. 2:93.1907; in Fl. Mal. Pen. 4:330. 1924; Ridl. Pl. Mal. Pen. 4 : 330. 1967; in Fl. Males. 1, 9,1: 221.1979.

ชื่อสามัญ -
ชื่อพื้นเมือง ว่านธรณีเย็น, นางแลว(กาญจนบุรี)

ไม้ล้มลุกหลายปี ขึ้นเป็นกอ มีลำต้นสั้นๆ ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับอยู่ติดกับพื้นดิน ก้านใบแข็ง ยาว 15-30 ซม. แผ่นใบรูปรีขนาด 20-25 x 3.5-4 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนสอบเรียว ขอบเรียบ เส้นใบขนาน 9-11 เส้น ผิวใบเกลี้ยงสีเขียวเข้มเป็นมัน ดอกออกเป็นช่อเชิงลด แทงขึ้นเหนือพื้นดินรอบต้น ช่อดอกยาว 10-15 ซม. สีขาวปนม่วงอ่อน ช่อดอกอ่อน อวบน้ำ มีก้านดอกย่อยสั้นๆ และที่โคนก้านดอกย่อยมีใบประดับรูปถั่มแคบขนาด 2-3 x 7-9 มม. ปลายเรียวแหลม แผ่นใบประดับเป็นเยื่อบอบบางสีขาวใส ดอกย่อยขนาดเล็ก วงกลีบรวมสีขาว 6 กลีบ เกสรเพศผู้ 6 อัน อับเรณูสีเหลือง รังไข่ใต้วงกลีบ มี 3 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม (ภาพที่ 90)

ระยะเวลาการออกดอก	กุมภาพันธ์ - เมษายน
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามทางเดินในป่าใกล้ๆ ลำธาร
แหล่งที่พบ	อ. ศรีสวัสดิ์, อ. ทองผาภูมิ
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 121 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ช่อดอกอ่อน ใช้เป็นผักใส่ในต้มจืด, แกงเลียงและแกงส้มอาจใส่รวมกับผักชนิดอื่นก็ได้ หรือใช้เป็นผักผัดกับเนื้อหมู รสหวาน

33. LIMNOCHARITACEAE

33.1 Limnocharis flava (L.) Buch. , Abh. Naturw. ver. Bremen 2: 2 . 1868 ; Van Steenis in Fl. Mal. 1, 5. 1: 120.1954 .

Alisma flava L. ,Sp. Pl. 1 : 343. 1753.

L.emarginata H.B. & K. Pl. Aequin. 1 :116. 1807 ; Micheli, in DC. Mon. Phan. 3 : 89. 1881.

L.plumieri RIch. Mem. Mus. Hist. Nat. Paris 1: 370, t.19, f. 11, t.20. 1815 ; Merr. En. Born : 37. 1921.

ชื่อสามัญ Hermit's Water Lily, Velvet Leaf, Sawah Lettuce

ชื่อพื้นเมือง คันจอง (กาญจนบุรี); ตาลปัตรฤาษี, นางกวัก (กาคกลาง) ; บอนจีน (ปัตตานี); บัวด้วน (ภาคเหนือ) ; บัวลอย (แม่ฮ่องสอน)

พืชน้ำ อายุหลายปี มีลำต้นเป็นเหง้าอยู่ในดินโคลนและส่งใบขึ้นมาเหนือผิวน้ำ มักมีไหล เจริญเป็นต้นใหม่ขึ้นมาใหม่ อยู่รวมกันเป็นกอ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับถี่ๆ บริเวณโคนต้น ก้านใบยาว 40 - 50 กว้าง 1 - 1.3 ซม. ก้านเป็นสามเหลี่ยม อวบน้ำพองลม เมื่อหักก้านมีน้ำยางสีขาว โคนก้านใบแผ่เป็นกาบยาว 10 -15 ซม. ใบรูปไข่กว้างๆขนาด 13 - 15 x 11 - 12.5 ซม ปลายใบเป็นติ่งแหลมหรือมน โคนใบรูปหัวใจ ขอบใบเรียบ เส้นกลางใบแข็งนูนเห็นชัดเจนทางผิวใบด้านล่าง เส้นใบขนาน เนื้อใบค่อนข้างบาง ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอก ออกเป็นช่อแบบก้านซี่ร่ม มีดอกย่อย 3 - 5 ดอก ก้านช่อดอกเป็นเหลี่ยมสามเหลี่ยม อวบน้ำ ยาว 28 -35 ซม. ก้านดอกย่อยยาว 5 - 5.5 ซม. โคนเรียวปลายแบนผายกว้างออก ก้านเป็นสามเหลี่ยมเช่นกัน มีใบประดับเป็นเยื่อบางๆ ขนาด 1.5 x 0.5 -1.0 ซม. สีเขียว ที่โคนก้านดอกย่อยแต่ละดอก กลีบเลี้ยงสีเขียว 3 กลีบ แยกกัน กลีบรูปไข่ขนาด 16 -17 x 1.3 - 1.4 ซม. อยู่ติดกระทั่งเป็นผล กลีบดอกสีเหลือง 3 กลีบ เนื้อกลีบบางร่วงง่าย กลีบรูปไข่ ขนาด 1.5 - 2 x 0.8 - 1 ซม. เกสรเพศผู้จำนวนมากแบ่งเป็น 2 - 3 ชั้น เป็นวงล้อมรอบ เกสรเพศเมีย อับเรณูสีเหลืองรูปขอบขนาน ขนาด 1.5 x 0.5 - 1 มม. ติดกับก้านชูตรงฐาน

รังไข่เหนือวงกลีบ ขนาด 0.5 - 0.6 x 0.4 - 0.5 ซม. ไม่มีก้านเกสรเพศเมีย ยอดเกสรเพศเมียขนาดเล็กรูปกลม ผล กลมรี ขนาด 1.4 -1.5 x 1.2 - 1.3 ซม. เป็นพู 14- 15 พู แตกตามรอยประสาน เมล็ดสีน้ำตาล ผิวขรุขระ(ภาพที่ 91)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบตามหนองน้ำทั่วไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 169 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ก้านใบและก้านดอกอ่อนๆ รับประทานดิบแกล้มกับส้มตำ ลาบ หรือใช้เป็นผักใส่แกงส้ม

34. MALVACEAE

34.1 Hibiscus sabdariffa L. , Sp. Pl. 695. 1753 ; Delhi : 79. 1963 ; Masters in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 1; 340. 1874 ; Back. & Bakhuizen van den Brink.in Fl. Java 1: 431.1963; Maheshwari in Fl. Delhi : 79. 1963 ; Phuphathanaphong et al in Thai For. Bull. (Bot.) 18 : 43-79. 1989.

ชื่อสามัญ	Roselle, Jamaican Sorrel, Red Sorrel
ชื่อพื้นเมือง	กระเจี๊ยบแดง(กาญจนบุรี); กระเจี๊ยบ,กระเจี๊ยบเปรี้ยว(กาคกลาง);ผักเก็งเค็ง,ส้มเก็งเค็ง(ภาคเหนือ);ส้มตะเลงเครง(ตาก);ส้มปู(เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน);ส้มพอเหมาะ(ภาคเหนือ);ส้มพอดี(ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ไม้ล้มลุกปีเดียว ลำต้นเล็กและแข็ง สีแดงปนเขียว มีหูใบเป็นเส้นเรียวยาวประมาณ 1 ซม. 2 อัน ก้านใบยาว 7-8 ซม. ด้านในก้านใบมีขนละเอียดเรียงเป็นแถว 1 แนวตามความยาวของก้าน ใบเดี่ยวเรียงสลับ แผ่นใบหยักเป็นแฉกแบบนิ้วมือ 3-5 แฉก โดยแฉกลึกเกือบถึงเส้นกลางใบ ใบขนาด 9-10 x 5-7 ซม. ปลายแฉกแหลม โคนใบสอบเรียว ขอบใบสีแดงและจักเป็นซี่ฟัน ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกเดี่ยวออกที่ซอกใบ ก้านดอกยาว 2-2.5 ซม. มีกลีบประดับเรียงเป็นวง 9-10 กลีบ โคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย แล้วแยกเป็นกลีบรูปลิ่มแคบ ยาวประมาณ 1 ซม. สีเขียว หนาและมี

ขนเล็กน้อย กลีบเลี้ยงสีแดงหนา 5 กลีบ รูปใบหอกขนาด 1.5-1.7 x 0.4-0.5 ซม. กลีบมีร่องตามยาว 2 แนว,มีขน กลีบดอกรูปหอกกลับ 5 กลีบสีชมพู ขนาด 2.5-3 x 1-1.5 ซม. รังไข่เหนือวงกลีบ รูปไข่ ขนาด 1 x 0.5-0.6 ซม. มีขนหนาแน่น รังไข่มี 5 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลสีแดง เมล็ดรูปไต (ภาพที่ 92)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามที่รกร้างทั่วๆ ไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 93 (BCU), P.Trisarasri 513 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและผล ใช้ใส่แกงส้ม

35. MARSILEACEAE

35.1 Marsilea crenata Presl, Rel. Haenk. 1 : 84. t. 12. F. 13. 1825; Holtt. , Rev. Fl. Malaya. 2 : 619. 1955; K. Iwas. & Tagawa. in Flora Of Thailand 3, 4 : 600. 1989.

ชื่อสามัญ	Water Clover , Pepperwort
ชื่อพื้นเมือง	ผักแว่น (กาญจนบุรี, ภาคเหนือ, ภาคกลาง) ผักลิ้นปี่ (ภาคใต้) หนูเต๊าะ (ภาคเหนือ)

เฟิร์นขนาดเล็ก ลำต้นกลม เลื้อยทอดไปตามพื้นดิน แตกกิ่งก้านสาขา แทงรากออกจากบริเวณข้อ เหง้าอยู่ใต้น้ำ มีขนสีน้ำตาลอ่อนปกคลุม ก้านใบตั้งตรง สีเขียวหรือสีน้ำตาลอ่อนๆ โคนก้านใบมักมีสีเข้มกว่าส่วนปลาย ถ้าผักแว่นขึ้นภายในที่ไม่มีน้ำ ก้านใบจะเรียงติดกันมากยาว 2-3 ซม .แต่ถ้าขึ้นในที่มีน้ำก้านใบจะยาวกว่า คือ 6-18 ซม. มีขนปกคลุมหรือเกลี้ยง ใบเป็นใบประกอบ มีใบย่อย 4 ใบ เรียงตรงข้ามกัน ใบรูปพัด ขนาด 0.5-1.8 X 1-2 ซม. ปลายมน โคนรูปลิ่ม ขอบใบเรียบหรือหยักเป็นคลื่น มีขนตามขอบใบขณะใบอ่อน ใบแก่เกลี้ยง เส้นใบเป็นแบบร่างแหแตกแยกเป็น 2 แฉก สปอโรคาร์ปรูปขอบขนานยาว 2-5 ซม. มีขนปกคลุม มักหลุดร่วงง่าย พบสปอโรคาร์ตั้งแต่ 1 อันขึ้นไป มีก้านสั้นๆ เกิดบริเวณโคนของก้านใบ ภายในสปอโรคาร์ มีสปอร์ต่างแบบกันได้แก่ เมกะสปอร์ และไมโครสปอร์ (ภาพที่ 93)

นิเวศวิทยา	พบขึ้นทั่วไปตามชายดู คลอง และเป็นวัชพืชในนาข้าว
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 52 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดและใบอ่อนรับประทานสด เป็นผักจิ้มน้ำพริก หรือแกล้มกับอาหารรสจัดอื่นๆ

36. MELIACEAE

36.1 Azadirachta indica Juss. var. siamensis Valeton in Mem. Mus. Par. 19 : 221, t. 13, Fig. 5. 1830 ; Brandis, Ind. Trees : 139. 1906 ; Craib , Fl. Siam. En. 1 : 250. 1920 ; Back. & Bakhuizen van den Brink. in Fl. Java 2 : 120. 1965.

Melia azadirachta L. , Sp. Pl. 1 : 385. 1753 ; Hiern in Hook . f. , Fl. Br. Ind. 1 : 544. 1875 ; Kurz. ,For. Fl. Burm. 1 : 212. 1877 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 384. 1922.

ชื่อสามัญ	Neem Tree
ชื่อพื้นเมือง	สะเดา(กาญจนบุรี,ภาคกลาง) ;กะเดา(ภาคใต้); จะตัง(ส่วย);สะเลียม(เหนือ)

ไม้ต้นผลัดใบสูง 10-15 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มกลม เปลือกสีน้ำตาลปนเทาหรือสีดำ แตกเป็นร่องเล็กๆหรือสะเก็ดตามยาวทั่วไป ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว เรียงเวียนสลับตอนปลายกิ่ง ช่อใบประกอบยาว15-20 ซม. ก้านใบย่อยยาว 5-7 มม.ใบย่อยรูปใบหอกแกมขอบขนานหรือรูปใบหอกแกมรูปเคียวขนาด 6.5-10 x 3.3-5.5 ซม. ปลายแหลม โคนเบี้ยว ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่น ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ใบย่อยเรียงสลับหรือออกเป็นคู่ตรงข้ามกัน 4-8 คู่ ดอกออกเป็นช่อเชิงลดที่ปลายกิ่ง ก้านช่อดอกยาว 14-19 ซม. แกนกลางช่อดอกยาว 6-6.5 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก ดอกมีกลิ่นหอมเย็น ก้านดอกย่อยยาว 0.5-1 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียวอมเหลืองมีขน 5 กลีบ กลีบดอกสีขาวโคนเชื่อมติดกันเล็กน้อยปลายแยกออกเป็นกลีบรูปขอบขนาน 5 กลีบ เกสรเพศผู้ 10 อัน เชื่อมติดกันยาวพ้นกลีบดอก รังไข่เหนือวงกลีบ มี 3 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลสดมีเนื้อรูปไข่ขนาด 1-2 x 1 ซม. เมื่อสุกสีเหลือง มีเมล็ด 1-3 เมล็ด (ภาพที่ 94)

ระยะเวลาการออกดอก	ออกดอกระหว่างเดือน ธ.ค.-ก.พ. ติดผลเดือน มี.ค.-พ.ค
นิเวศวิทยา	ขึ้นในป่าเบญจพรรณ และ ปลูกเป็นต้นไม้ริมถนน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 45 (BCU), P.Trisarasri 89 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและช่อดอกอ่อน นำมาลวก,ลนไฟ รับประทานกับน้ำปลาหวาน,น้ำพริกหรือน้ำจิ้มแจ่ว

36.2 Sandoricum koetjape (Burm.f.)Merr. in Philipp. Journ. Sc. Bot. 7 : 237. 1912 ; Back. & Bakhuizen van den Brink. , Fl. Java 2 : 121 . 1965.

Melia koetjape Burm.f.,Fl.Ind.:101.1768.

Sandoricum indicum Cav. , Dιss. 7 : 359, tt. 202-203. 1789 ; Kurz,For. Fl. Burm. 1 : 217. 1877 ; Brandis, Ind. Trees : 137. 1990 ; Ridl. ,Fl. Mal. Pen. 1 : 385. 1922 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 253. 1926.

S. nervosum Blume, Bijdr. : 163. 1825 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 385. 1922 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 254. 1926.

ชื่อสามัญ	Sentul, Santol, Red Sentol, Yellow Sentol
ชื่อพื้นเมือง	กระท้อน(กาญจนบุรี);เตียน,ต่อน,สะท้อน(ภาคใต้);มะต้อง(ภาคเหนือ อุดรธานี); มะติ่น(ภาคเหนือ);สตียา,สะตู(มลายู-นราธิวาส);สะโต(มลายู-ปัตตานี)

ไม้ต้นสูง 7-12 เมตร ลำต้นกลมเปลือกเรียบสีเทา กิ่งอ่อนสีน้ำตาลมีขนนุ่มและมีรอยแผลใบทั่วไป ใบเรียงสลับ ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกมีใบย่อย 3 ใบ ก้านใบประกอบยาว 10-25 ซม. มีขนละเอียด โคนก้านใบพอง. แกนกลางใบประกอบยาว 4-5 ซม. ก้านใบย่อยยาว 2-3 มม มีขนนุ่ม ใบย่อยรูปไข่ขนาด 13-15 x 8-10 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลม โคนใบมน ขอบใบเรียบหรือหยักเป็นคลื่น ผิวใบด้านบนเกลี้ยง เส้นแขนงใบเป็นร่อง ผิวใบด้านล่างมีขนนุ่ม ดอกออกเป็นช่อรวมที่ซอกใบและปลายกิ่ง ช่อยาว 15-25 ซม. แกนกลาง,ก้านช่อและก้านดอกย่อยมีขนนุ่ม ใบประดับและใบประดับย่อยรูปเรียวยาว 4-5 มม. ก้านดอกย่อยยาว 1-2 มม. กลีบเลี้ยงสีเขียวเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยขนาด 3-4 x 2-3 มม. ปลายเว้าตื้นๆเป็น 5แฉก กลีบดอกสีเหลืองอมเขียวแยกกัน 5

กลีบ รูปไข่แกมขอบขนาน ขนาด 8-9 x 2 มม. เกสรเพศผู้ 10 อัน โคนก้านชูอับเรณูเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 6-7 มม. อับเรณู ยาว 1-2 มม. รังไข่เหนือวงกลีบ ก้านเกสรเพศเมียยาว 6-8 มม. ปลายแยกเป็น 5 แฉกรอยแยกลึก 1-1.5 มม. รังไข่มี 5 ช่อง แต่ละช่องมี 2 ออวุล ผลกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 6-10 ซม. ผิวมีขนนุ่ม (ภาพที่ 95)

ระยะเวลาการออกดอก	มกราคม-กุมภาพันธ์
นิเวศวิทยา	ปลูกไว้รับประทานตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 48 (BCU), P.Trisarasri 534 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลดิบปอกเปลือกหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ ใช้ใส่ในแกงกะทิกับปลาสด

37. MENISPERMACEAE

37.1 Tiliacora triandra (Colebr.) Diels in Pflanzenr. Menisp. :62. 1910; Craib in Fl. Siam. En. 1:65. 1925; Gagnep. in Suppl. Fl. G'en. I. -C. 130. 1938; Forman in Flora of Thailand 5, 3:346, Fig. 77:1 – M. 1991.

Cocculus traindus Colebr., Trans. L. Soc. 13:64. 1821.

Limacia traindrus(Colebr.) hook. f. in Fl. Br. Ind. 1:100. 1872; Kurz,For. Fl. Burma. 1:55. 1877; Gagnep. in Fl. Gen. I. -C. 1:146. 1908.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง เถาย่านาง(กาญจนบุรี); เถาวัลย์เขียว(ภาคกลาง); จ๊อยนาง(เชียงใหม่)

ไม้เลื้อยอายุหลายปี ลำต้น กิ่งกลม ขนาดเล็ก ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 1.5-1.7 ซม. แผ่นใบรูปไข่ หรือรูปหอกแกมขอบขนาน ขนาด 9-10 x 4-5 ซม. ปลายแหลม โคนรูปลิ่มหรือมน ขอบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย เส้นใบแบบร่างแห มีเส้นแขนงใบ 3-5 เส้น ออกจากใบคล้ายนิ้วมือ ปลายเส้นโค้งจรดกันก่อนถึงขอบใบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เนื้อใบบาง ดอกออกเป็นช่อกระจะ ช่อดอกยาว 3-5 ซม. ออกที่ซอกใบและกิ่งดอก แยกเพศอยู่คนละต้นกัน โคนก้านช่อดอก

มีประดับ เป็นเส้นเรียวยาว 1-2 มม. ก้านและแกนกลางช่อดอกมีขน ดอกย่อยขนาดเล็กสีเหลืองอ่อน มี 8-15 ดอก ภายในช่อดอกหนึ่งๆกลีบเลี้ยง 6 กลีบเรียงเป็น 2 วง วงนอกมี 3 กลีบรูปสามเหลี่ยม ปลายแหลมยาว 1-1.5 มม. ผิวด้านนอกกลีบมีขน วงใน 3 กลีบ ขนาดใหญ่กว่าและหนายาว 1.5-2 มม. กลีบดอกรูปไข่กลับ 3 -6 กลีบ ขนาดเล็กมากประมาณ 0.5 มม. รังไข่เหนือวงกลีบ 6-8 อัน ติดอยู่บนก้านชูรังไข่สั้นๆเรียงเป็นวง ไม่มีก้านเกสรเพศเมีย รังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อันติดอยู่ที่ฐาน ผลกลมหรือรูปไข่เมื่อแก่จัดสีแดง (ภาพที่ 96)

ระยะเวลาการออกดอก	ธันวาคม-มกราคม
นิเวศวิทยา	ปลูกไว้ตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn23(BCU), P.Trisarasri 508(BCU),U.Damsri 84 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ทั้งใบอ่อนและใบแก่ ใช้เป็นผักใส่แกงเลียง หรือคั้นเอาแต่น้ำแล้วนำมาใส่ ต้มหน่อไม้ จะช่วยลดความขื่นของหน่อไม้ลง

38. MENYANTHACEAE

38.1 Nymphoides indica Ktze., Rev. Gen. Pl. 2 : 429. 1891; Dass. in Fl. Ceyl. 3: 207. 1981.

Menyanthes indica L. Sp. Pl. 145. 1753.

ชื่อสามัญ	Water Snow Flake, Nymphoides
ชื่อพื้นเมือง	บัวบา (กาญจนบุรี,ภาคกลาง); ผักสะน่องม้า (อุดรธานี); ผักผ้าน, ผักป้าน (สกลนคร); ตับเต่าใหญ่ บา, ผักตับเต่าใหญ่, อีบา (ภาคกลาง); ผักเตา (สุพรรณบุรี); ผักนองม้า (สุรินทร์); อีแปะกู (เลย)

ไม้น้ำล้มลุก อายุปีเดียว มีลำต้นสั้นอยู่ใต้น้ำ แตกไหลเป็นก้านกลมคล้ายก้านใบ ปลายไหลมีรากออกเป็นกระจุกแล้วแตกใบอ่อน ก้านใบยาว ใบลอยอยู่ระดับผิวน้ำ เป็นใบเดี่ยว รูปกลมหรือรูปหัวใจลักษณะคล้ายกับใบบัว ขนาด 5-7 x 4.5-5 ซม. ปลายกลมมน โคนเว้าเป็นรูปหัวใจ แผ่นใบหนา ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน สีเขียวเข้มเป็นมัน ดอกเป็นดอกเดี่ยวออกรวมกันหลายดอก

ตรงข้อบานทีละ 1-2 ดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศ มีสมมาตรตามแนวรัศมี เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบานเต็มที่ ประมาณ 2 ซม. ก้านดอกยาว 7-8 ซม. กลีบดอกสีขาว โคนเชื่อมติดกันเล็กน้อยปลายแยกเป็น 5-7 กลีบ รูปไข่ปลายแหลมขนาด 4.6 x 2.5-3 มม. ขอบกลีบจะแตกออกเป็นฝอยเล็ก ๆ จำนวนมาก โคนกลีบดอกด้านในสีเหลือง เกสรเพศผู้ 7 อัน ติดอยู่ตรงโคนกลีบดอก ตั้งตรง ก้านชูอับเรณูยาว 2-2.5 มม. อับเรณูขอบขนานสีเหลืองยาวประมาณ 1 มม. รังไข่เหนือวงกลีบ ออวุลจำนวนมาก (ภาพที่ 97)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบตามหนองน้ำ นาข้าว
แหล่งที่พบ	อ.พนมทวน, อ.ห้วยกระเจา, อ.เมือง
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 26(BCU),C.Hamilton&G.Coogdon 153 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ไหลอ่อน ๆ และใบอ่อน รับประทานเป็นผักดิบจิ้มกับน้ำพริก

39. MIMOSACEAE

39.1 Acacia concinna (Willd.) DC. Prod. 2: 464. 1825. , Kurz, For. Fl. Burm. 1: 423. 1877; Back. in Fl. Br. Ind. 2 : 296. 1878 ; Gagnep. in Fl. G'en. I.-C. 2 : 81. 1913 ; Craib in Fl. Siam. En. 1: 548. 1928; Neilsen in Fl. C. L. V. 19 : 10. Pl. 9 : 9-16. 1981 ; in Flora of Thailand 4, 2 : 169. 1985.

Mimosa concinna Willd. Sp . Pl. 4 : 1039.1806. , Fl. Ind. 2 : 565. 1832.

Mimosa sinuata Lour., Fl. Cochinch. : 653.1790. rugata Buch.-Ham. ex Benth. , London Journ. Bot. 1 : 514. 1842. rugata Buch. - Ham. ex Benth. var. concinna (Willd.) Kerz, Jurn. As. Soc. Beng. 45, 2 : 297. 1876.

A. concinna (Willd.) DC. var. rugata (Buch. - Ham. ex Benth.) Back., in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 2 : 297. 1878.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ส้มป่อย (กาญจนบุรี , ทั่วไป) ; ส้มขอน (เงี้ยว – แม่ฮ่องสอน)

ไม้รอเลื้อย ตามลำต้น,กิ่ง ก้าน มีหนามแหลม ยาว 1-2 มม. กิ่งและใบที่ยังอ่อนอยู่จะสีแดงคล้ำและมีขนปกคลุมหนาแน่น ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก 2 ชั้น เรียงสลับ ก้านช่อใบยาว 2-3 ซม. แกนกลางช่อใบยาว 5-8 ซม. มีช่อใบย่อย 5-10 คู่ เรียงตรงข้าม ภายในช่อใบย่อยประกอบด้วยใบย่อยออกเป็นคู่ตรงข้ามกัน 15-30 คู่ ใบย่อยขนาดเล็กไม่มีก้านใบย่อย แผ่นใบรูปขอบขนาน ขนาด 4-10 x 1-2 มม. ปลายมน โคนเบี้ยวหรือตัดตรง ขอบเรียบมีขนยาว ๆ ทั่วไป ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เนื้อใบบาง ดอกออกเป็นช่อกระจุกแน่นสีขาวหรือสีครีม เส้นผ่าศูนย์กลางช่อดอกประมาณ 1 ซม. ช่อดอกตูมสีแดงคล้ำ ก้านช่อดอกยาว 1-3 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก ไม่มีก้านดอกย่อย กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยกออกเป็น 3 กลีบ รูปสามเหลี่ยมปลายแหลม กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 2-3 มม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบปลายแหลม เกสรเพศผู้จำนวนมาก ก้านชูอับเรณูยาว 3.5-5 มม. อับเรณูรูปกลมสีเหลือง รังไข่เหนือวงกลีบ ก้านเกสรเพศเมียยาว 3-4 มม. รังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก ผลเป็นฝักแบนหนา ขนาด 9-10 x 1.5-2 ซม. ขอบเป็นคลื่น , โค้งเว้าไปตามจำนวนเมล็ด , ผิวย่นขรุขระ สีน้ำตาลเข้มหรือดำ ผลแห้งแล้วไม่แตก (ภาพที่ 98)

ระยะเวลาออกดอก	มีนาคม - เมษายน
นิเวศวิทยา	ขึ้นในป่า และปลูกตามบ้านไว้รับประทาน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 56 (BCU), P.Trisarasri 169 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและใบอ่อนมีรสเปรี้ยว นำมาปรุงอาหาร โดยใช้เป็นผักปรุงรสอาหาร โดยใส่ในแกงส้มหรือต้มยำปลา ซึ่งช่วยดับกลิ่นคาวปลาได้ ยอดอ่อนและฝักแก่ของส้มป่อยมีขายในตลาดสด อ. ทองผาภูมิ และ อ. เมือง
หมายเหตุ	เป็นพืชให้สีย้อม ใช้ฝักในพิธีมงคล

39.2 **Acacia pennata** (L.)Willd. , Sp. Pl . 4 : 1090.1806 ; Kurz , J. Asiat. Soc. Bengal 45 (2) : 298. 1876 ; in For. Fl. Burm. 1 : 424. 1877 ; Bak. in Fl. Br. Ind. 2 : 297. 1878 p. p. ; Gagnep. in Fl. G'en. I. -C. 2 : 83. 1913 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 657. 1922 p.p. ; Craib , Fl. Siam. En. 1 : 550. 1928 ; I. C . Nielsen in Flora of Thailand 4, 2: 174. 1985.

Mimosa pennata L.Sp.Pl.:522.1753;Roxb.,Fl.Ind.ed.2.2:566.1832.

A.pennata var. heyneana Benth.,London J.Bot.1:516.1842.

A.pennata var. canescens Grah. Ex Kurz, J. Asiat. Soc. Bengal 45 (2) : 298. 1876; Bak. in Fl. Br. Ind. 2: 298. 1878.

A.canescensGrah.exGamble , Fl. Madras 1 : 304. 1918.

ssp. insuavis (Lace) Nielsen , Adansonia, ser. 2, 19 : 353. 1980; in Fl.C.L.V.19:68.Pl.11,13-18.1981.

A.insuavis Lace,Kew Bull.1915:401;Craib , Fl.Siam.En.1:549.1928.

ชื่อสามัญ Thorny Tree

ชื่อพื้นเมือง ชะอม (กาญจนบุรี,ภาคกลาง); ผักขา (อุดรธานี); ผักหละ (ภาคเหนือ); ผักหา (แม่ฮ่องสอน); ฝาเซ็งคู่,พูชูเด๊าะ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน); ไพชุยโดะ (กะเหรี่ยง-กำแพงเพชร); อม (ภาคใต้)

ไม้รอเลื้อย มีเนื้อไม้ ตามลำต้น กิ่งและก้านมีหนามแหลมสั้น ๆ ยาวประมาณ 1 มม. กระจายทั่วไป กิ่งอ่อนมีช่องอากาศรูปกลมหรือรี สีขาวขนาดเล็กอยู่ทั่วไป เปลือกลำต้นที่อายุมากสีเทา ค่อนข้างขาว แตกเป็นร่องเล็ก ๆ ส่วนที่ยังอ่อนจะมีขนนุ่มละเอียด ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก 2 ชั้นปลายคู่ เรียงสลับ ก้านใบยาว 4.5-6 ซม. มีแกนกลางขนาด 20-25 ซม. ประกอบด้วยช่อใบย่อย 15-20 คู่ ช่อยาว 6-9 ซม.ใบย่อยออกเป็นคู่ตรงข้ามกัน 15-30 คู่ ไม่มีก้านใบย่อย มีต่อมขนาดเล็กอยู่ตรงโคนใบย่อย ใบรูปรีหรือรูปขอบขนาน ขนาด 5-6 x 2-3 มม. ปลายแหลมหรือเป็นติ่งแหลม สั้น ๆ โคนตรงหรือเบี้ยว ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อกระจุกแน่นสีครีมรูปกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 ซม. ออกเป็นช่อเดี่ยว ๆ ที่ซอกใบและปลายกิ่งหรือออกรวมกันเป็นช่อแยกแขนง ยาว 7-8 ซม. ช่อดอกมีขน ก้านช่อดอกย่อยยาว 3-3.5 ซม. ตรงโคนก้านมีใบประดับรูปใบหอกกลับปลายเรียวแหลมขนาด 5-7 x 1.5-2 มม. 1อัน ดอกย่อยขนาดเล็กเป็นดอกสมบูรณ์เพศ กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมเป็นหลอดยาว 2-2.5 มม. ปลายแยกเป็นแฉกซี่ฟัน 5 แฉก แฉกลึก 0.5-1 มม. กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 3-3.5 มม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบ ปลายแหลมยาวประมาณ 1 มม. เกสรเพศผู้จำนวนมาก ก้านชูอับเรณูยาว 5-6 มม. เป็นพู่เห็นชัดเจนกว่าส่วนอื่น ๆ ของดอก รังไข่เหนือวงกลีบ ยาวประมาณ 1 มม. มีขนและมีก้านชูเกสรเพศเมียสั้น ๆ รังไข่มี 1 ช่อง พลาเซนดาแนวเดียว ผลเป็นฝัก รูปขอบขนาน,แบน ขนาด 15-20 x 2.5-3 ซม. เมื่อแก่แตกแขนงตามรอยตะเข็บ (ภาพที่ 99)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปีแต่ไม่ค่อยพบเนื่องจากชาวบ้านมักตัดยอดมารับประทาน
ก่อนออกดอก	
นิเวศวิทยา	พบปลูกทั่วไป และขึ้นตามที่รกร้าง, ป่าละเมาะ
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 144 (BCU),), Herb. Tr. (WK) 160 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและใบอ่อน ลวก,ผัด หรือทอดกับไข่ รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก และใช้ใส่ในแกงคั่วหอยขม ช่วยดับกลิ่นคาว และทำให้รสชาติดี เป็นที่นิยมกันมาก

39.3 Albizia lebbeck (L.) Benth. , J. Bot. 3 : 87. 1844 (spnalm : lebbeck) ; Kurz. , For. Fl. Burm. 1 : 427. 1877. ; Bak. in Fl. Br. Ind. 2 : 298. 1878; Gagenp. in Fl. G'en. 1. -C. 2 : 93. 1913; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 658. 1922; Craib , Fl. Siam. En. 1 : 553. 1928; Whitmore , Tree Fl. Mal. 1 : 279. 1972; Nielsen. , Ser. 2, 19 : 220. 1979; in Fl. C. L. V. 19 : 82. , Pl. 14, 9 – 15. 1981; in Flora of Thailand 4, 2 : 186. , Fig. 46 : 7 – 13. 1985.

Mimusa lebbeck L. , Sp. Pl. : 516. 1753.

M. speciosa Jacq. 1c. Pl. Rar. 1 : 19. , t. 197. 1783.

M. lebbeck (L.) Willd. , Sp. Pl. 4 : 1066. 1860.

Acacia spciosa (Jacq.) Willd. , Sp. Pl. 4: 1066. 1806.

M. sirissa Roxb. , Fl. Ind. Ed. 2 . 2 : 544. 1832.

Albizia latifolia Boivin, Encycl. 19e S1ecl. 2 : 33. 1838.

ชื่อสามัญ	Indian Walnut, Siri, Tibet Tree, Lebbeck Tree
ชื่อพื้นเมือง	ตะครีก; (กาญจนบุรี); พฤกษ์ (ทั่วไป) ; ก้ามปู ชุงรุ้ง (กรุงเทพฯ) ; กระซึก (พิจิตร) ; กาแซ, กาไฟแกร๊ะ (สุราษฎร์ธานี) ; ก้ามฮุ้ง (ชัยภูมิ) ; กรัด (กระบี่) ; คะไก (ภาคกลาง) ; จะเร (ปราจีนบุรี) ; จามจุรี ,จามรี, ซึก (กรุงเทพฯ) ; ตุ๊ก (ตาก) ; ถ่อนนา (เลย) ; ทิดา (กระเหรี่ยง - กาญจนบุรี) ; พญากระบุก (ปราจีนบุรี) ; มะขามโคก มะรุ่มป่า (นครศรีธรรมราช) ; กระพี้เขาควาย (เพชรบุรี) ; จ๊ำขาม (ตะวันออกเฉียงเหนือ)

ไม้ต้นผลัดใบ สูง 10 - 25 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มแบน เปลือกขรุขระแตกเป็นร่องยาว สีเทาเข้มหรือน้ำตาลอมเหลือง กิ่งอ่อนมีขนละเอียดประปราย ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น แกนช่อยาว 15 - 20 ซม. มีช่อใบแขนง 2 - 4 คู่ ยาว 5 - 10 ซม. แต่ละช่อมีใบย่อย 4 - 8 คู่ ไม่มีก้านใบ ใบย่อยรูปรี แกมขอบขนาน ขนาดกว้าง 1 - 2 ซม. ปลายใบมน โคนใบกลมหรือเบี้ยว ขอบใบเกลี้ยง ผิวใบเกลี้ยง ผิวใบด้านล่างมีขนละเอียดเฉพาะบริเวณเส้นกลางใบ ดอกช่อออกตามซอกใบใกล้ ๆ ปลายกิ่ง ช่อดอก ออกเป็นกระจุก 1 - 3 ช่อ ก้านช่อดกยาว 5 - 6 ซม. มีดอกย่อยเล็ก ๆ 50 - 60 ดอก ก้านดอกย่อยยาว 3-4 มม. กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาวประมาณ 3-4 มม. ปลายแยกเป็นแฉกซี่ฟันสั้น ๆ 5 แฉก สีเขียว ผิวกลีบด้านนอกมีขน กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปกรวยยาว 0.5-1 ซม. ส่วนบนแยกเป็นกลีบรูปใบหอกกลับ 5 กลีบ เกสรเพศผู้ยาวเป็นพู่สีเขียวอ่อนจำนวนมาก โคนเชื่อมติดกันเล็กน้อยและปลายแยก รังไข่เหนือวงกลีบรูปรี ยาวประมาณ 5-6 มม. ก้านเกสรเพศเมียยาวประมาณ 3-5ซม. รังไข่มี 1 ช่อง มีออวุล 12 อัน พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ผลเป็นฝักแบนและบางรูปร่างขอบขนาน ขนาด 10-30 x 2.5-5 ซม. สีเหลืองแกมน้ำตาลอ่อน ไม่มีขน เมล็ดรูปไข่กลมนูนขึ้นมา 4-2 เมล็ด บริเวณรอบเมล็ดเป็นแอ่ง (ภาพที่ 100)

ระยะเวลาออกดอก	มีนาคม-เมษายน
นิเวศวิทยา	พบชายป่า, สองข้างทาง, และปลูกไว้ตามวัด
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 66 (BCU), P.Trisarasri 495 (BCU), Sunchai 652 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน ช่อดอกอ่อน เป็นผักใส่แกงส้ม แกงเลียง ต้มจืด หรือเป็นผักต้มรับประทานกับน้ำพริกต่าง ๆ

39.4 Albizia procera (Roxb.) Benth. , J. Bot. 3 : 89. 1844 ; Kurz,For. Fl. Burm. 1 : 428. 1877 ; Bak. in Fl. Br. Ind. 2 : 299. 1878 ; Gagnep in Fl. G'en. I. -C. 2 : 94. 1913 ; Craib , Fl. Siam. En. 1 : 556. 1829 ; Nielson in Flora of Thailand 4, 2 : 131-222. 1985.

Mimosa procera Roxb.,Pl.Corom.2:12,t.121.1799;Fl.Ind.ed.2.2:548.1832.

Acacia procera (Roxb.)Willd.,Sp.PL.4:1063.1806.

MImosa elata Roxb.,[Hort.Beng:40.1814,nom.nud.]Fl.Ind.ed.2.2:546.1832.

Albizia procera(Roxb.)Benth.var.roxburghiana Fournier,Ann.Sci-Nat.Bot. 15:164.1961.f.48:1-5 Pl.7:2.

Acacia procera (Roxb.) Benth. var. crata (Roxb.) Bak. in Fl. Br. Ind. 2 : 299. 1878 ; Prain, J. Asiat. Soc. Bengal. 66 (2) : 513. 1897.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ถ่อน,ทิ้งถ่อน(กาญจนบุรี,ภาคกลาง);ควะ,เยกิเค๊าะ(กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน); เชอะบ้อง,ชะบ้อง,เส่บ้อง(กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี);ส่วน(เชียงใหม่,เลย)

ไม้ต้นสูง 7-15 เมตร ลำต้นสีเทาอ่อน ทิ้งใบก่อนแล้วจึงออกดอกพร้อมๆกับผลิใบใหม่ ตามกิ่ง,ก้านมีตุ่มนูนสีน้ำตาลรูปกลมหรือรี ขนาด 0.5 x 0.1-0.2 มม. กระจายทั่วไป ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกสองชั้น มีหูใบรูปรีนูนขึ้นมาเป็นขอบหนา ขนาด 0.9-1 x 0.4-0.5 ซม. 1 อัน ก้านใบประกอบยาว 10-13 ซม. แกนกลางยาว 15-20 ซม. แกนกลางย่อยยาว 14-25 ซม. มี 3-4 คู่ ออกตรงข้ามกัน กายในช่อใบย่อยมีใบย่อย 6-10 คู่ ก้านใบย่อยสั้นๆ 1-2 มม. มีขน,ใบย่อยรูปคล้ายสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดหรือรูปรีแกมรูปไข่ ขนาด 4.5-5.5 x 2.3-2.6 ซม. ปลายกลมมน โคนเบี้ยว ขอบใบเรียบ ผิวมีขนทั้งสองด้านแต่ผิวใบด้านล่างมีขนหนาแน่นกว่าโดยเฉพาะเส้นกลางใบ ดอกออกเป็นช่อแยกแขนงที่ปลายกิ่งและซอกใบ ช่อดอกยาว 20-25 ซม. มีขนประปราย ช่อดอกย่อยออกเป็นช่อกระจุกแน่น มีใบประดับรูปลิ่มแคบปลายเรียวแหลม 1 อัน ก้านช่อดอกย่อยยาว1.5-2.7 ซม. มีดอกย่อย 17-25 ดอก ตรงโคนดอกย่อยมีใบประดับ 1 อัน ดอกสีเหลืองนวล กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นหลอดเล็กๆยาว 2-2.5 มม. ปลายแยกเป็นซี่ฟัน 5 แฉกไม่เท่ากัน โดย มี3 แฉกใหญ่และ2 แฉกเล็ก แฉกลึกประมาณ 1 มม. ไม่มีขน, ปลายกลีบดอกด้านนอกมีขนหนาแน่น กลีบดอกรูปขอบขนานหรือรูปหอกกลับ โคนเชื่อมเป็นหลอดยาว 2.5-3 ซม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบขนาดกลีบ 3-3.5 x 0.5-1 มม. ตรงส่วนที่ก้านช่อดอกย่อยแตกแขนงออกไปจะมีก้านยื่นออกมายาว 7-10 มม. และด้านบนปลายก้านมีต่อมรูปรีสีน้ำตาลผิวเย็ม ขนาด 5-6 x 2.5-3 มม. 1 อัน ทุกๆก้านช่อดอกย่อย เกสรเพศผู้จำนวนมากโค นก้านชูอับเรณูเชื่อมติดกันเป็นหลอดส่วนปลายแยก ยาว 3.5-4 ซม. อับเรณูขนาดเล็กแตกตามยาว สีเหลืองมี 2 ช่อง ติดกับก้านชูที่ด้านหลังอับเรณู รังไข่เหนือวงกลีบรูปรี ไม่มีขน, สีเขียว ขนาด 1x0.5 มม. ก้านเกสรเพศเมียโคนใหญ่ปลายจะเรียว ยาว 2-3 มม. ติดกับรังไข่ค่อนไปทางด้านใดด้านหนึ่ง ยอดเกสรเพศเมียกลม เล็ก รังไข่มี 1 ช่อง พลาเซนตาแนวเดียว ผลเป็นฝักสีน้ำตาลรูปขอบขนานบางและแบนหัวท้ายแหลม ขนาด 10-15 x2-3 ซม. เมล็ดสีน้ำตาลแบน มี 6-10 เมล็ด (ภาพที่ 101)

ระยะเวลาการออกดอก	พฤษภาคม- กันยายน
นิเวศวิทยา	พบขึ้นข้างถนน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 162 (BCU),O. Thaithongl (BCU), Dolnapha et al. 7 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน นำมาต้มหรือเผาไฟรับประทานเป็นผักร่วมกับน้ำพริกและอาหารรสจัดชนิดอื่นๆ

39.5 Leucaena leucocephala (Lamk.) De Wit, Taxon 10: 53. 1961; ibid. 24: 342. 1975; Polhill & Stearn, Taxon 25: 323. 1976; Nielsen in Fl. C.L.V. 19: 38. Pl. 5, 21-25. 1981; in Flora of Thailand 4, 2: 155. 1985.

Mimosa leucocephala Lamk.,Enc. 1:12.1783.

Leucaena glauca(Willd.) Benth., J. Bot.(Hooker) 4:416.1842; Bak. in Fl. Br. Ind. 2:290.1878; Gagnep. in Fl. G'en. I.-C. 2 : 74. 1913 ; Ridl., Fl.Mal. Pen. 1:655.1922; Craib in Fl. Siam. En.1:546.1928.

Acacia glauca Willd., Sp. Pl. 4: 1075.1806. Fig. 36:21-25.

ชื่อสามัญ	-
ชื่อพื้นเมือง	กระถิน(กาญจนบุรี,ภาคกลาง);กระถินไทย,กระถินบ้าน(ภาคกลาง);กะเด็ดบก, กะเด็ดโคก(ราชบุรี);ดอเบา,สะดอเทศ,สะดอเบา(ภาคใต้);ผักก้านถิน(เชียงใหม่); ผักหนอกบก(ภาคเหนือ)

ไม้ต้นขนาดเล็ก ใบประกอบแบบขนนกสองชั้นปลายคู่ ช่อใบประกอบยาว 8-13 ซม. เรียงสลับ ช่อใบยาว 5-8 ซม. ออกเป็นคู่ตรงข้าม มีใบย่อย 8-11 คู่ ก้านใบย่อยสั้น แผ่นใบรูปขอบขนาน ขนาด 16-18 x 4-5 มม. ปลายใบเป็นติ่งแหลม โคนใบเบี้ยว ขอบใบเรียบ ดอกช่อออกที่ซอกใบ ก้านช่อดอก 3-3.5 ซม. ไม่มีก้านดอกย่อย ช่อดอกมีดอกย่อยจำนวนมากอัดแน่นเป็นก้อนกลมสีขาวครีม กว้าง 2-2.5 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็ก กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นท่อยาว 2-2.5 มม.ปลาย

ท่อมีขนฟูสีขาว กลีบดอกรูปช้อนหรือรูปใบหอกกลับแคบๆยาว 4-5 มม.ผิวมีขน เกสรเพศผู้ 10 อัน อับเรณูแตกตามยาวขนาดกว้าง 0.5มม. ยาว 1 มม. มีก้านชูอับเรณูยาว 8-10 มม. รังไข่เหนือวงกลีบ รูปกลมยาวปลายหักโค้งเล็กน้อยและมีขนาดใหญ่กว่าช่วงโคนกว้าง 1 มม. ยาว 2-4 มม. มีขนยาวสีขาว ก้านชูยอดเกสรเพศเมียรูปคล้ายกระบองยาว 8-9 มม. ยอดเกสรเพศเมียกลมตรงกลางเป็นหลุม รังไข่มี 1 ช่อง พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ผลเป็นฝักแบนยาวรูปขอบขนานขนาด (ภาพที่ 102)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามที่รกร้างและปลูกเป็นรั้วบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 205 (BCU), P.Trisarasri 488 (BCU), U. Damsri 84 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักดิบร่วมกับอาหารรสจัดหลายชนิด เช่น แจ่ว น้ำพริก

39.6 Neptunia oleracea Lour. , Fl. Cochinch. : 654. 1790; Bak. in Fl. Br. Ind. 2 : 285. 1878; Gagnep. in Fl. G' en. I. -C. 2 : 59. 1913; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 653. 1923; Craib , Fl. Siam. En. 1 : 655. 1928; Nielsen in Flora of Thailand 4 : 146. 2. 1985.

ชื่อสามัญ	-
ชื่อพื้นเมือง	ผักกระเฉด (กาญจนบุรี, ภาคกลาง) ; ผักรู้นอน (ภาคกลาง) ; ผักฉีก (ภาคใต้); ผักหนอง (ภาคเหนือ); ผักหละหนอง (แม่ฮ่องสอน)

ไม้น้ำลำต้นทอดเลื้อยไปตามผิวน้ำ ยาวประมาณ 0.5 – 1 เมตร ลำต้นที่มีอายุมากจะมีทุ่นนวมหุ้มสีขาว เพื่อช่วยในการลอยน้ำ ตรงข้อมีรากออกเป็นกระจุก ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก 2 ชั้น เรียงสลับ ก้านใบยาว 4–5 ซม. มีช่อแขนงใบประกอบประมาณ 4 ซม. ออกเป็นคู่ตรงข้ามกัน 3–4 คู่ ใบย่อยขนาดเล็กมี 10–13 คู่ ใบรูปขอบขนานขนาด 10–11 x 2–3 มม. ปลายมน โคนเบี้ยว ขอบเรียบผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน มีหูใบรูปไข่ขนาด 3–4 x 2 –2.5 มม. ปลายแหลม 2 อัน ที่โคนก้านใบประกอบ ดอกออกเป็นช่อกระจุกแน่นสีเหลืองที่ซอกใบ ก้านช่อดอกยาว 12–14 ซม. เส้นผ่านศูนย์กลางช่อดอกกว้าง 1.5–2 ซม. ดอกย่อยสมบูรณ์เพศอยู่ตอนบนของช่อดอกล้อมรอบด้วยดอก

เพศผู้ ส่วนดอกที่อยู่ตอนโคนของช่อดอก ไม่มีก้านดอกย่อย กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันประมาณ 1 มม. ปลายแยกออกเป็น 5 แฉก ปลายแฉมลึกประมาณ 0.5 มม. กลีบดอกแยกกัน 5 กลีบ รูปหอก ขนาด 2 x 0.5 มม. เกสรเพศผู้ 10 อัน ก้านชูอับเรณู 5–6 มม. อับเรณูรูปขอบขนานยาวไม่เกิน 0.5 มม. (ภาพที่ 103)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดทั้งปี
นิเวศวิทยา	พบปลูกตามบ้านคู คลองเล็กๆ ไว้รับประทาน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 24 (BCU), P. Chantaranothai 61 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนสามารถนำมาประกอบอาหารได้หลายชนิด เช่นแกงส้ม ผัด ใส่ย่า เป็นต้น และรสชาติเป็นที่นิยมทั่วไป มีจำหน่ายตามท้องตลาดตลอดทั้งปี

39.7 **Pithecellobium dulce** (Roxb.) Benth. , J. Bot. 3 : 213. 1844 ; Back. in Fl. Br. Ind. 2 : 302. 1878 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 660. 1922 ; Craib , Fl. Siam. En. 1 : 558. 1928 ; Whitmore, Tree Fl. Mal. 1 : 285. 1972 ; Nielsen in Fl. C.L.V.19 : 108. Pl. 19<14-18. 1981; in Flora of Thailand 4,2 : 205, Fig. 51:14-18. 1985.

Mimosa duicis Roxb.,Pl.Corom.1:67,t.99.1798;Roxb.,Fl.Ind.ed.2.2:556.1832.
Indica duicis(Roxb.)Willd.,Sp.Pl.4:1005.1806.

ชื่อสามัญ	Madras Thorn, Manila Tamarind
ชื่อพื้นเมือง	มะขามเทศ(กาญจนบุรี);มะขามข้อง(แพร่)

ไม้ต้นสูง 10-15 เมตร กิ่งแก่เกลี้ยงส่วนกิ่งที่ยังอ่อนอยู่มีขน, กิ่งมีช่องอากาศรูปกลมสีขาวทั่วไป เปลือกต้นสีเทามีหนาม ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกสองชั้นเรียงสลับหรือออกจากจุดเดียวกัน 1-2 ช่อ หูใบเป็นหนามยาว 1-2 มม. ก้านช่อใบยาว 1.5-5.5 ซม. ตรงปลายมีช่อใบย่อย 1 คู่ ก้านช่อใบยาว 0.5-1 ซม. มีใบย่อย 1 คู่เรียงตรงข้าม ก้านใบย่อยยาวประมาณ 1 มม. ใบย่อยรูปไข่ขนาด 1-2.5 x 2.2-4.5 ซม. แผ่นใบมักเบี้ยว ปลายใบแหลมหรือเว้าปุ่ม โคนเบี้ยว ขอบใบ

เรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อรวมที่ปลายกิ่งและซอกใบ ช่อดอกยาว 15-25 ซม. มีขน ช่อดอกย่อยออกเป็นช่อกระจุกแน่น มีก้านช่อยาว 1-6 มม. เส้นผ่าศูนย์กลางช่อดอกย่อย 0.7-1 ซม. ภายใน 1 ช่อมีดอกย่อย 17-20 ดอก ดอกย่อยขนาดเล็กสีขาว ไม่มีก้านดอกย่อย กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาวประมาณ 1 มม.ปลายแยกเป็น 5 แฉก ผิวด้านนอกกลีบมีขน กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย ยาว 3-3.5 มม. ปลายแยกเป็น 5 กลีบรูปไข่ ยาวประมาณ 1มม. ปลายกลีบแหลม เกสรเพศผู้สีขาวจำนวนมากยาวเป็นพู่ อับเรณูสีเขียวอ่อน รังไข่เหนือวงกลีบรูปรี ยาว 1 มม. มีขน ก้านเกสรเพศเมียสีแดงปลายยอดสีเขียว (ภาพที่ 104)

ระยะเวลาการออกดอก	มกราคม- มีนาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามริมถนนและมีปลูกตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 17 (BCU), P.Trisarasri 431 (BCU), Herb. Tr. (WK) 11 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ฝักแก่แต่ยังไม่เปลี่ยนเป็นสีแดงจากต้นที่มีรสฝาด แกะเอาแต่เนื้อแล้วนำไปลวกน้ำทิ้งหนึ่งครั้ง จากนั้นใช้ใส่แกงส้มหรือจะรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริกก็ได้

39.8 Pithecellobium tenue Craib, Kew Bull. 1927: 394.; in Fl. Siam. En. 1 : 560. 1928; Nielsen in Flora of Thailand 4 , 2 : 205. 1958.

Acacia tenue (Craib) Kosterm. Bull. Organ. Natuurw. Onderz. Indonesie 20 : 69. 1954.
Thailentadopsis tenuis (Craib) Kosterm. ,Ceyl. J. Sci. (Biol. Sci) 12: 131. 1977.

ชื่อสามัญ -
ชื่อพื้นเมือง กำลังช้างสาร(กาญจนบุรี)

ไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก สูง 3-5 เมตร ลำต้น กิ่ง ก้านมีหนามแหลมทั่วไปและเป็นเหลี่ยม ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ แกนกลางและก้านใบมีครีบแผ่กว้าง

ออกมาข้างละ 1-3 มม. มีหูใบเป็นหนามยาว 5-8 มม. 1 คู่ ที่โคนก้านใบ ใบประกอบยาว 10-15 ซม. ช่อใบย่อย 1 คู่ ออกตรงข้ามกัน มีก้านยาว 2-3.5 ซม. แกนกลางยาว 4.5 - 5 ซม. ประกอบด้วยใบย่อย 1-3 คู่ ไม่มีก้านใบย่อย ใบรูปไข่แกมรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนโดยคู่บนจะมีขนาดใหญ่ที่สุดและเล็กลงตามลำดับ ใบย่อยคู่บนขนาด 5.5-6.5 x 3- 3.5 ซม. และใบย่อยคู่ล่างขนาด 2.5-2.8 x 1.5-1.7 ซม. ใบไม่สมมาตร ปลายใบแหลม เป็นติ่งแหลม หรือแหลมแล้วมีติ่งหนามสั้นๆ โคนรูปลิ่ม ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน เส้นใบแบบร่างแห มีเส้นแขนงใบ 8-10 เส้น ปลายโค้งแล้วจรดกันก่อนถึงขอบใบ และตรงระหว่างโคนใบทั้งสอง มีหนามแหลม 1 อัน ยาว 1-2 มม. ดอกออกเป็นช่อกระจุกแน่นที่ซอกใบ ดอกสมบูรณ์เพศสีขาว กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย ยาว 1.5- 2 มม. ปลายแยกออกเป็น 5 แฉกรูปสามเหลี่ยมปลายแหลม ยาวประมาณ 0.5 มม. กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นรูประฆัง ยาว 5-6 มม. ปลายแยกออกเป็น 5 กลีบรูปไข่ปลายแหลม ยาว 2-2.5 มม. เกสรเพศผู้จำนวนมาก ก้านชูอับเรณูยาวประมาณ 1.5 ซม. ยื่นโผล่พ้นกลีบดอกออกมา รังไข่เหนือวงกลีบ ไม่มีขน ผลเป็นฝักแบน ยาว 9-20 ซม. ฝักเว้าขอดตามตำแหน่งของเมล็ด ภายในฝักมีเมล็ด 2-4 เมล็ด ขนาด 12-13 x 8-9 มม. หนา 1.5- 2 มม. สีน้ำตาลเข้ม (ภาพที่ 105)

ระยะเวลาการออกดอก	กันยายน- ตุลาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นข้างลำธารในป่า
แหล่งที่พบ	อ. ศรีสวัสดิ์
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 75 (BCU),), Herb. Tr. (WK) 609 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและใบอ่อน ย่างไฟ รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก ไม่มีขายตามตลาด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

40. MORACEAE

40.1 Artocarpus heterophyllus Lamk. , Enc. 3 : 210. 1789; Maheshwari in Fl. Delhi : 322. 1963; Back. & Bakhuizen van den Brink , Fl. Java 2 : 19. 1965; Corner in Fl. Ceyl. 3 : 217, Fig. 2. 1981.

A. integrifolia Auct. (non. Lim. f.)

A. integra Auct. (non. Merr.)

ชื่อสามัญ Jack Furit Tree, Jack Tree

ชื่อพื้นเมือง ขนุน (กาญจนบุรี, ทั่วไป); ขะนู (ชอง- จันทบุรี); ขะเนอ (เขมร); ซีคีย,ปะหน่อย (กะเหรี่ยง -แม่ฮ่องสอน); นะยวยชะ (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี); นากอ ((มาเลเซีย-ปัตานี); เนน (ชาวบน-นครราชสีมา); มะนุน (ภาคเหนือ, ภาคใต้); ล้าง (ส่วย-ภาคเหนือ); หมักหมี้ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ); หมากกลาง (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน)

ไม้ต้นสูง 10-25 เมตร ลำต้นตรง แตกกิ่งก้านสาขามาก เรือนยอดทึบ เปลือกของลำต้นผิวเรียบ มีสีน้ำตาลเข้มปนดำ ตามกิ่งแก่มีรอยแผลใบเห็นชัดเจน ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับ ก้านใบยาว 1.3-2 ซม. แผ่นใบรูปไข่กลับหรือรูปรี ขนาด 13-14 x 6-7 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลมสั้นๆ โคนใบกลมหรือสอบเรียว ขอบเรียบ แผ่นใบหนา ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นใบแบบร่างแห มี 7-8 คู่ เส้นแขนงใบโค้งปลายเชื่อมติดกันก่อนถึงขอบใบ หูใบ 1 คู่ รูปไข่ปลายแหลมหุ้มปลายยอด ขนาด 4-4.5 x 2-3 ซม. ดอกออกเป็นช่อที่ลำต้นหรือซอกใบตามกิ่งขนาดใหญ่ ช่อดอกแบบช่อกระจุกแน่น แยกเพศอยู่บนต้นเดียวกัน ไม่มีก้านดอกย่อย ดอกย่อยจำนวนมากอัดกันแน่นบนแกนขนาดใหญ่ ช่อดอกเพศผู้รูปรี ขนาด 3.5-5 x 1.5-3 ซม. ผิวมีขน มักออกตามปลายกิ่งอ่อนๆ ก้านช่อดอกยาว 2-4.5 ซม. ดอกเพศผู้ รูปกระบอง ผิวเป็นสันเหลี่ยม สีเขียว มีขน กลีบรวมโคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยกเป็น 2 แฉก ขนาด 2 x 1 มม. เกสรเพศผู้ 1 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 2.5 มม. อับเรณูสีเหลืองรูปกลมรี ยาวไม่เกิน 2.5 มม. แตกตามยาว ช่อดอกเพศเมียและดอกเพศเมียมีลักษณะคล้ายช่อดอกเพศผู้และดอกเพศผู้แต่ขนาดใหญ่กว่า โคนกลีบรวมเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 2-3 มม. ปลายแยกยาว 2-2.5 ซม. รังไข่เหนือวงกลีบรูปรี ก้านเกสรเพศเมียยาวประมาณ 5 มม. ยอดเกสรรูปกระบอง ยื่นเลยพ้นออกมานอกหลอดกลีบรวม ยาวประมาณ 1 มม. รังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อัน ติดอยู่ที่ยอดของรังไข่ห้อยหัวลง ผลรวมรูปรีหรือกลมรี ผิวมีหนามสั้นๆ ไม่มีแหลมคม สีเขียวแล้วค่อยๆ เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล เมื่อแก่ เมล็ดรูปรีจำนวนมาก มีเนื้อนุ่มหุ้มเมล็ด สีเหลืองอ่อน มียางขาว (ภาพที่ 106)

ระยะเวลาการออกดอก	ธันวาคม -พฤษภาคม
นิเวศวิทยา	ปลูกตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 119 (BCU), U. Damsri 26 (BCU)

ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร ผลอ่อนใช้เป็นผักต้มจิ้มน้ำพริก หรือใส่แกงส้ม ส่วนยอดอ่อนขนุนรับประทานดิบแกล้มกับลาบ ส้มตำ

40.2 Ficus hispida L. f. , Suppl. : 442. 1781. ; Trimen, Handb. Fl. Ceyl. 4 : 94. 1898. ; Corner in Fl. Ceyl. 1, 2 : 54. 1977.

F. oppositiolia Roxb. , Pl. Corom. 2 : 14, Pl. 124. 1798.

F. daemonum Koen. Ap. Vahl, Enum. Pl. 2 : 198. 1806. Fig. 27.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง มะเดื่อปล้อง(กาญจนบุรี, ภาคกลาง); เดื่อปล้อง (สระบุรี, ภาคเหนือ, นครราชศรีธรรมราช) ; เดื่อป่อง(กรุงเทพฯ) ; เดื่อสาย (เชียงใหม่) ; ตะเออน่า, เอาแหน่ (กระเหรี่ยง –แม่ฮ่องสอน) ; ยะสะเนียง (มาเลย์ – นราธิวาส)

ไม้ต้นสูง 7-10 เมตร ลำต้น กิ่งเห็นข้อปล้องชัดเจน สีเขียวปนเทา มีรอยแผลใบ ส่วนปลายยอดที่ยังอ่อนมีขนสีขาวหยาบ ๆ ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามสลับฉาก บริเวณปลายกิ่งใบรูปไข่หรือรูปรีแกมไข่ ขนาด 9.5-12.5 x 5.5-6.5 ซม. ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมนขอบใบหยักเป็นฟันเลื่อย เนื้อใบหนาผิวใบสากคายทั้งสองด้าน ผิวใบมีขนสีขาวประปรายหนาแน่นบริเวณเส้นใบ ท้องใบสีอ่อนกว่าและมีขนสีขาวยาวหนาแน่นกว่าผิวใบ ก้านใบมีขนหนาแน่นสีน้ำตาล ก้านใบยาว 1.3-2.4 ซม. มีหูใบ 1 อันที่โคนก้านใบ หูใบรูปใบหอกร่วงง่าย ขนาด 2-3 x 1-1.2 มม. ดอกออกเป็นช่อแบบ hypanthodium ตามลำต้นหรือกิ่งใหญ่ๆ ดอกเพศผู้อยู่ตรงกลางช่อดอก ส่วนดอกเพศเมียอยู่รอบนอกและมีจำนวนมากกว่า ช่อดอกมีขนสากคาย ใบประดับ ขนาด 2-3 มม. ปิดเรียงซ้อนเหลื่อมกัน 3-4 วง อยู่ทางด้านบนของช่อดอกและมีขางสีขาวเหนียวขนสีขาวหนาแน่น ภายในช่อดอกมี ใบประดับ เป็นแผ่นสีเขียวจำนวนมาก ดอกเพศผู้ขนาด 2-3 x 1มม. กลีบรวม 2-3 กลีบหุ้มดอกไว้เป็นก้อน ก้านชูอับเรณูอ้วนสั้นประมาณ 0.5 มม. มี 1 อัน อับเรณูขนาด 1 x 1 มม. แตกตามยาว ดอกเพศเมียจำนวนมาก มีก้านชูรังไข่ยาวประมาณ 2 ม. รังไข่ รังไข่เหนือวงกลีบ ขนาดกว้าง 1 มม. ยาว 2 มม. สีขาวใสฉ่ำน้ำ ก้านเกสรเพศเมียสั้นมากสีน้ำตาลแดง ยอดเกสรเพศเมียแผ่เป็นหลุมตรงกลาง ผลรูปไข่กลับ หรือคล้ายลูกแพร์ สีเหลืองอมเขียว ผิวสากหรือค่อนข้างเกลี้ยง (ภาพที่ 107)

ระยะเวลาออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบขึ้นในป่าดิบแล้งและที่วัด
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 86 (BCU), T. Jonganurak 514 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลดิบต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก ไม่นิยมรับประทานดิบ เพราะมียางมาก

40.3 Ficus racemosa L. , Sp. Pl. : 922. 1753. ; Corner in Gard. Bull. Sing. 21 : 34. 1965.; Condit, Ficus Exot. Sp. : 196. 1969. ; Corner in Fl. Ceyl. 1, 2 : 146. , Fig. 21. 1979.

F. glomerata Roxb. , Pl. Corom. 2 : 13, f. 123. 1798 ; King, Ann. R. Bot. Gard. Cale. 2 : 173. Pl. 218, 219.1888 ; Trimen, Handb. Fl. Ceyl. 4 : 96. 1898. ; Worthington, Ceyl. Trees : Pl. 408. 1959. Fig. 21.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง มะเดื่ออุทุมพร, มะเดื่อชุมพร (กาญจนบุรี,ภาคกลาง) ; กูแซ (กระเหรี่ยง – แม่ฮ่องสอน) ; เดื่อเกลี้ยง (ภาคกลาง – ภาคเหนือ) ; เดื่อน้ำ, มะเดื่อ (ลำปาง)

ไม้ต้นสูง 10-15 เมตร แตกกิ่งก้านสาขาเป็นพุ่มกว้าง ลำต้นเรียบสีน้ำตาลอ่อน กิ่งสีเขียวสดมีสะเก็ดสีน้ำตาลบาง ๆ แตกล่อนทั่วไป มีรอยแผลใบแต่ไม่ชัดเจนเท่ามะเดื่อปล้อง ใบเป็นเดี่ยวรูปไข่เรียงสลับ ขนาด 10.5-11.5 x 1.5-5.0 ซม. ปลายใบเรียวแหลมโคนใบมน ขอบใบหยักห่าง ๆ เนื้อใบบาง ผิวใบสีเขียวเข้มเป็นมัน มีขนสีขาวเล็กน้อยเกือบจะเกลี้ยง ด้านท้องใบมีต่อมน้ำมันกระจายอยู่ทั่วทั้งแผ่นใบและมีขนสีขาวเฉพาะตรงเส้นใบ ก้านใบสีน้ำตาลอ่อนมีขนเล็กน้อย ก้านใบยาว 2.7-4.3 ซม. ที่โคนก้านใบมีหูใบ 2 อัน รูปใบหอกแคบ ๆ ขนาด 7-8 x 1-2 มม. ดอกออกเป็นช่อตามลำต้นและกิ่ง ก้านช่อดอกยาว 0.5-1 ซม. ภายในมีช่อดอกย่อยออกเป็นกระจุก 1-4 ช่อดอก ช่อดอกย่อยแบบ hypanthodium มีดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมากเรียงอัดกันแน่น โดยมีดอกเพศผู้อยู่ตรงกลางวงช่วงล่างของช่อดอกมี 2-3 วง อัดกันแน่น ดอกมีลักษณะกลมยาวประมาณ 2 มม. และกว้าง 1 มม. วงกลีบรวมหุ้มเกสรตัวผู้ไว้ มี 3-4 กลีบ เป็นเยื่อบาง ๆ เกสรเพศผู้ 2-3 อัน ส่วนใหญ่มักมี 2 อัน ถ้ามี 3 อันมักไม่ค่อยสมบูรณ์ ก้านเกสรเพศผู้สั้น อับเรณูมีสีขาวขนาดใหญ่ มี 2 ช่อง ติดกับ

ก้านที่ฐาน แตกตามยาว ดอกเพศเมียมีทั้งก้านและไม่มีก้าน โดยดอกชนิดมีก้านยาว 3-4 มม. จะมีก้านชูยอดเกสรเพศเมียยาว 0.5-0.8 มม. ส่วนดอกชนิดไม่มีก้านจะมีก้านชูเกสรเพศเมียยาวกว่าคือประมาณ 2-3 มม. เป็นวงกลีบรวมบางและแห้ง 2-3 กลีบ รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลมสีขาวใสฉ่ำน้ำ มี 1 ช่อง ก้านชูเกสรเพศเมียจะออกทางด้านข้างของรังไข่ มี 1 ออวุล ติดอยู่ที่ฐาน ผลกลม ขนาด 2.5 - 3.0 x 2-2.7 ซม. เมื่อสุกจะเปลี่ยนเป็นสีแดงส้ม มีขนเล็กน้อยหรือเกือบเกลี้ยง

ระยะเวลาออกดอก	เกือบตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบในป่าดิบแล้งและปลูกในวัด
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 206 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลดิบรับประทานดิบหรือต้มเป็นผักจิ้มน้ำพริก และใช้ใส่เป็นผักในแกงส้ม

41. MORINGACEAE

41.1 Moringa oleifera Lamk. ,Encyl. 1: 398. 1785 ; Vidal in Fl. C. L.V. 2: 4. 1962; Maheshwari in Fl. Delhi:106. 1963 ; Brandis in Fl. Ind. Desert : 103. 1978 ; Grierson & Long in Fl. Bhutan 1,2:445.1984.

M. pterygosperma Gaertn., Fruct. 2 : 314. 1791 ; Hook. f. in Fl. Br. Ind. 2 : 45. 1876 ; Kurz,For. Fl. Burm. I : 68 ; Brandis, Ind. Trees. : 209. 1906 ; Lecomte in Fl. G'en. I.-C. 2 : 42. 1908 ; Kanjilal et al in Fl. Assam 1,2 : 342. 1936.

ชื่อสามัญ	Horse Radish Tree
ชื่อพื้นเมือง	มะรุม(กาญจนบุรี,ภาคกลาง,ภาคใต้);กาแน้งเดิง(กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี);ผักเนื้อไก่(เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน);ผักอีฮึม,ผักอีฮุม,มะค้อนก้อม(ภาคเหนือ);เส่ซ่อยะ(กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

ไม้ต้นขนาดกลาง สูง 5-10 เมตร เปลือกต้นสีเทา เรือนยอดโปร่ง ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกสามชั้น เรียงสลับ ช่อใบยาว 20-40 ซม. ใบย่อยรูปไข่หรือรูปรี ขนาด 2-3 x 1-2

ซม. ปลายมนเว้าตรงกลางเล็กน้อย โคนมน ขอบใบเรียบ เนื้อใบบาง ก้านใบย่อยยาว 2-5 มม. ดอกมีกลิ่นหอมออกเป็นช่อรวมที่ปลายกิ่งและซอกใบ ช่อดอกยาว 10-15 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบาน 1-1.5 ซม. ก้านดอกย่อยยาว 1-2 ซม. มีขนนุ่ม กลีบเลี้ยงสีขาวรูปขอบขนาน 5 กลีบขนาด 1 x 0.3-0.4ซม. ผิวมีขนนุ่มละเอียดหนาแน่น กลีบดอก 5 กลีบสีเหลืองนวลขนาดกลีบไม่เท่ากันและมักบิดโค้งงอขนาด 1.3-1.5 x 0.3-0.5 ซม. ตรงโคนกลีบดอกมีขนหนาแน่น เกสรเพศผู้ 10 อัน เรียงเป็น 2 วงเป็นเกสรที่สืบพันธุ์ได้ 5 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 6-8 มม. ตรงโคนก้านมีขนฟูสีขาว อับเรณูสีส้มรูปกลมขนาด 1x1 มม. แตกตามรอยตะเข็บรอบๆ รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลมยาว ขนาด 7-7.5 x 1.5-2 มม. สีเขียวมีขนหนาแน่น ก้านเกสรเพศเมียเรียวเป็นก้านมีขนประปราย รังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ผลเป็นฝักกลมยาวหัวท้ายแหลมมีร่องและสันตามยาว 3-12 แนว มีลอนโป่งตามขวางเป็นระยะๆ ฝักยาว 15-40 ซม.เมล็ดรูปสามเหลี่ยมมีปีกบางหุ้ม 3 ปีก(ภาพที่ 108)

ระยะเวลาการออกดอก	เกือบตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบปลูกตามบ้านทั่วไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 39 (BCU), P. Trisarasri 452 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ฝักอ่อน ,ยอดอ่อนและช่อดอกอ่อน ใช้ทำแกงส้ม หรือผัดกับน้ำมัน,ต้ม รับประทานกับน้ำพริก

42. MYRTACEAE

42.1Syzygium cumini (L.) Skeels in U.S.Dept.Agr.Bur.Pl.Ind.Bull. 248:25.1912; Back. & Bakhuizen van den Brink , Fl.Java 1:340.1963; P.ChantaranoThai & J.Parnell in Thai. For. Bull. (Bot.) 21:56.1994.

Myrtus cumini L.,Sp.Pl.: 471.1753.

Eugenia jambolana Lam.Enc. 3:198.1789; Kerz,Fl.Burm. 1:485.1877; Duthle in Hook.f., Fl. Br. Ind. 2:499.1879; Ridl., Fl.Mal.Pen.1:754.1922.

Eugenia cumini (L.)Druce. in Rep. Botl. Soc. Exch. Club Br. Isl.3:418.1914.

ชื่อสามัญ Black Plum

ชื่อพื้นเมือง หว้าป่า (กาญจนบุรี); หว้า (ภาคกลาง); ห้าขี้แพะ (เชียงใหม่)

ไม้ต้นสูง 15-20 เมตร ลำต้นเปลาตรง เปลือกสีเทาปนน้ำตาล, เรียบ แตกกิ่งก้านต่ำเป็นพุ่มทึบ เรือนยอดเป็นรูปไข่หรือรูปรี ปลายกิ่งห้อยลง ยอดอ่อนสีแดงเข้ม ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม ก้านใบยาว 2-3 ซม. ใบรูปรีหรือรูปไข่แกมขอบขนาน ขนาด 5.5 – 6.3 x 14-15.5 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลม บางทีหยักเว้าเล็กน้อย โคนมนหรือรูปลิ่ม ขอบเรียบ แผ่นใบหนาสีเขียวเข้ม ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นใบแบบร่างแห มีแขนงเส้นใบจำนวนมาก ปลายเส้นใบโค้งจรดกันก่อนถึงขอบใบ ดอกช่อสีขาว ช่อดอกแบบแยกแขนง ออกตามกิ่งบริเวณใบที่หลุดร่วงไปแล้ว และที่ซอกใบ ช่อดอกยาว 8-10 ซม. ช่อดอกย่อยเป็นช่อกระจุก มีก้านช่อยาว 1-1.3 ซม. ประกอบด้วยดอกย่อย 3-7 ดอก มีใบประดับและใบประดับย่อยรูปสามเหลี่ยมเล็ก ๆ ขนาด 1-1.2 x 0.5 มม. สีน้ำตาลหรือดำ ดอกสมบูรณ์เพศ ฐานดอกเป็นถ้วยรูปกรวย ขนาด 3-4 x 2-2.5 มม. กลีบเลี้ยงเป็นแฉกสั้น ๆ 4 แฉก ติดตรงขอบฐานดอกรูปกรวย กลีบดอกสีขาว 4 กลีบ รูปกลมขนาด 2-3 x 2-2.5 มม. เกสรเพศผู้จำนวนมากติดตรงขอบของ ฐานดอก ก้านชูอับเรณูยาว 3-5 มม. อับเรณูสีเหลืองรูปกลมหรือรูปรี ยาวประมาณ 0.5 มม. รังไข่ใต้วงกลีบมี 2 ช่อง แต่ละช่องมีออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม ก้านเกสรเพศเมียยาว 5-6 มม. ปลายยอดเกสรเป็นตุ่มกลม ผลมีเนื้อหลายเมล็ด รูปรี ขนาด 1.5-2 x 1-1.3 ซม. ผลสุกเปลี่ยนเป็นสีดำ มีเมล็ด 1 เมล็ด (ภาพที่ 109)

ระยะเวลาการออกดอก	มกราคม – มีนาคม
นิเวศวิทยา	ขึ้นตามป่า, ข้างทางและปลูกไว้ตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 211 (BCU) , Herb. Tr. 97 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน รับประทานเป็นผักดิบร่วมกับน้ำพริก, ลาบหรืออาหารรสจัดอื่น ๆ ผลสุกรับประทานเป็นผลไม้

42.2 Syzygium siamensis (Craib), P.chantaranoThai & J.Parn. in Kew Bull.48.609.1993; in Thai For.Bull.21:108.1994.

Eugenia siamensis Craib in Bull. Misc. inform ; Kew 1912 : 153. 1912 ; in Fl. Siam. En. 1 : 661. 1931 ; Gagnep. in Lec. , Fl. G' en. I. -C. 2 : 843. 1921 ; Rild.,Fl.Mal.Pen.1:726.1922 ; M.R.Hend. in Gdns'Bull.,Singapore.12:59,Fig. 2a.1949 ; Kochummen in Ng,Tr.Fl.Mal.3:217.1978.
E. rubiada Ridl. in J.Fed. Mal.St.Mus.10:90.1920.Plate 1:2.

ชื่อสามัญ -
ชื่อพื้นเมือง ชมพู่น้ำ (กาญจนบุรี , นครราชสีมา) ; ชมพู่ด่าง (ตรัง) ; หว้าปลอก (นครราชสีมา)

ไม้ต้นไม่ผลัดใบสูง 5-10 เมตร ลำต้นกลม เปลือกเรียบสีดำ แตกกิ่งก้านเป็นพุ่มทึบ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม ก้านใบยาว 7-8 มม. ใบรูปขอบขนานหรือรูปหอกกลับ ขนาด 10-20 x 5 - 8 ซม. ปลายแหลมหรือเรียวแหลม โคนรูปลิ่มหรือมน ขอบเรียบ เนื้อใบหนา ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน , ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน ดอกช่อออกที่ปลายกิ่ง มีดอกย่อย 3-4 ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ มีฐานรองดอกกว้าง 1-1.2 ซม. สีชมพู ดอกตูมผิวด้านนอกกลีบสีชมพูอมม่วง กลีบเลี้ยงสีเขียว โคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยกเป็นกลีบรูปไข่หรือเกือบกลม 4 กลีบ ขนาด 8-10 x 5-7 มม. กลีบดอกสีขาว 4 กลีบแยกกันยาว 1.5-2 ซม. กลีบร่วงง่าย เกสรเพศผู้จำนวนมาก ก้านชูอับเรณูแยกกันขนาดยาว-สั้น ไม่เท่ากัน รังไข่ใต้วงกลีบ มี 2 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ออวุลจำนวนมาก ผลกลมมีเนื้อนิ่ม

ระยะเวลาการออกดอก	มีนาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นริมลำธารในป่า
แหล่งที่พบ	อ. ศรีสวัสดิ์, อ. ไทรโยค, อ. ทองผาภูมิ
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 123 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนมีรสฝาดมัน รับประทานเป็นผักดิบ แกล้มกับลาบหรือรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก ไม่มีขายในท้องตลาด

43. NYMPHAEACEAE

43.1 Nymphae lotus L. Sp. Pl. 511.1753; Hook. f. in Fl. Br. Ind. 1:114. 1875 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 3 : 116. 1967.

var. pubescens

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง สายบัว (กาญจนบุรี,ภาคกลาง); จงกลนี,บัวกินสาย, บัวขม, บัวแดง (ภาคกลาง); บัวขี้แพะ (นครราชสีมา); บัวจงกลนี, สัตตบรรณ,สัตตบุตย์ (กรุงเทพ); ปริก (เขมร);ป้าน (ซอง-แม่ฮ่องสอน); ป้านแดง (ภาคเหนือ)

พืชน้ำล้มลุก มีเหง้าอยู่ใต้ดิน อายุหลายปี ใบเป็นใบเดี่ยว มีก้านใบยาวตามระดับความลึกของแหล่งน้ำ ก้านใบนุ่ม ภายในมีช่องโพรงมากมาย ใบลอยบนผิวน้ำ รูปกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 25.30 ซม. ปลายกลมมน โคนเว้ารูปหัวใจ ก้านใบติดกับแผ่นใบตอนกลางที่ด้านหลังใบ ขอบเป็นคลื่นหรือหยักฟันเลื่อย ก้านใบอ่อนมีขนประปรายสีน้ำตาลปนเขียว เปราะหักง่าย ผิวใบด้านบนสีเขียวเกลี้ยง ผิวใบด้านล่างมีขนเล็กน้อย ดอกออกเดี่ยว ๆ มีชนิดดอกสีแดงและดอกสีขาว ขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลาง 7-9 ซม. ก้านดอกยาวสีเขียว ,ขาว หรือม่วงปนชมพู มีขนละเอียดปกคลุม ดอกสมบูรณ์เพศ มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ บานตอนกลางคืน กลีบเลี้ยง 5 กลีบ รูปไข่แกมรูปขอบขนาน สีเขียวแกมเหลือง ด้านในกลีบสีขาว ขนาด 9-10 x 3-3.5 ซม. เนื้อกลีบหนา กลีบดอกสีขาวหรือสีชมพูถึงแดงจำนวนมาก รูปไข่แกมรูปขอบขนานปลายมน ขนาด 5-9.5 x 1.8-2.8 ซม. เรียงซ้อนเหลื่อมเป็นวง 2-3 ชั้น เนื้อกลีบเหนียวและหนา เกสรเพศผู้จำนวนมาก ก้านชูอับเรณูเป็นแผ่นแบนสีครีมยาว 2-2.5 ซม. โคนด้านในมีแต้มสีเลือดหมูติดกันอยู่ภายในฐานรองดอกที่ขยายใหญ่เป็นรูปถ้วย ก้านเกสรเพศเมียขนาด 10-11 x 1-1.1 มม. ปลายยอดเป็นตุ่มกลมเล็ก ๆ ภายในรังไข่มี 25-26 ช่อง แต่ละช่องมีออวุลจำนวนมาก, สีเหลือง ติดอยู่ที่ผนังของรังไข่ (ภาพที่ 110)

ระยะเวลาการออกดอก ตลอดปี

นิเวศวิทยา พบทั่วไปตามหนองน้ำ, ทุ่งนา

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U.Thongpairojn 179 (BCU), bhalar Visessency 16 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ก้านดอก ลอกออกผิวนอกออกแล้วหักเป็นท่อนขนาดพอคำ ผัดกับเนื้อปลาช่อนทอดกรอบ หรือผัดกับกุ้ง และใช้แกงกะทิกับปลาทู

44. OLACACEAE

44.1 Olax scandens Roxb.,H.Sleumer, Leyden in Fl. Mal.1,10.1:7.1984.

O. obtusa Bl.,Bijdr.131.1825;Miq.Fl.Ind.Bat.1,1:785.1856.

Drebbelia subarborescens Zoll.,Nat.Tijd.N.1.14:160.1857.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง กระทกรก(กาญจนบุรี,ภาคกลาง);กระเดาะ(สงขลา);กระเดาะอาจิง(มาเลย์-นราธิวาส);กระทอก,ชักกระทอก(ประจวบคีรีขันธ์);กระทอกม้า(ราชบุรี);ควยเชียก(นครราชสีมา);หางจุม,นางชม(ภาคเหนือ);น้ำใจใคร่(ราชบุรี,กาญจนบุรี);ผักรุด(สุราษฎรธานี)

ไม้รอเลื้อยสูง 3-5 เมตร กิ่งอ่อนมีขนสีขาวหนาแน่น ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับก้านใบยาว 7-8 มม. มีขนนุ่ม ใบรูปรี,รูปไข่หรือรูปขอบขนาน ขนาด 2-3x6.5-7.5 ซม. ปลายมน โคนสอบ ขอบใบเรียบเนื้อใบหนา แผ่นใบเป็นคลื่นและห่อไม่แผ่ออกเหมือนใบไม้ทั่วไป ผิวใบด้านบนสีเขียวเป็นมันมีขนสีขาวประปราย ผิวใบด้านล่างมีขนเฉพาะตรงเส้นกลางใบเล็กน้อย ดอกออกเป็นช่อกระจะ ที่ซอกใบ ช่อดอกยาว 0.5-1ซม. มีดอกย่อย 4-7 ดอก ก้านยาวประมาณ 1 มม. มีใบประดับย่อยซึ่งร่วงง่ายขนาด 1.5-2 x 1.5-2 มม.ที่ใบประดับ มีขนสีน้ำตาลหนาแน่น ดอกย่อยขนาดเล็ก กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย ยาวประมาณ 1 มม. ปลายหยักเห็นเป็นกลีบไม่ชัดเจน ตรงขอบกลีบมีขนครุย กลีบดอกสีขาวรูปถิ่มแคบขนาด 1-2 x 9-10 มม. 5 กลีบ เกสรเพศผู้ 8 อันติดบนชั้นกลีบดอกเป็นเกสรที่สืบพันธุ์ได้ 3 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 5-7 มม. สีขาวส่วนโคนเชื่อมติดกับกลีบดอก อับเรณูสีเหลือง ขนาด 0.5 x 2 มม. ติดกับก้านชูด้านหลัง อับเรณูแตกตามยาว รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลมหรือรูปไข่ขนาด 1 x 1-1.5 มม.สีเขียว ไม่มีขน ก้านเกสรเพศเมียยาว 2-2.5 มม. ยอดเกสรเพศเมียแยกออกเป็นพูกลมๆ 3 พู รังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อันติดที่ฐาน ผลสดรูปไข่สีเขียวด้านบนสีขาว เมื่อสุกสีเหลือง (ภาพที่ 111)

ระยะเวลาการออกดอก ทะยอยออกเกือบตลอดทั้งปี

นิเวศวิทยา ริมทางและตามเนินเขาเตี้ยๆ

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 31 (BCU), O. Thaithong 1014 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อนและช่อดอกอ่อน ใช้ใส่แกงส้ม,แกงเลียง หรือนำมาต้ม, ผัดกับน้ำมัน รับประทานกับน้ำพริกต่างๆ

45. ONAGRACEAE

45.1 Ludwigia adscendens (L.) Hara., J. Jap. Bot. 28 :290.1753 ; Raven, St. Louis in Flora Mal. 1, 8 : 104 – 105. F. 5. 1977.

Jussiaea repens L., Sp. Pl. 1 :388. 1753, non L. repens Forst. 1771. ; F.V. M. Descr. Not. Pap. Pl. 4: 60. 1876; Clarke in Fl. Br. Ind. 2 :587. 1879; o.k. Rev. Gen. Pl. 1:251. 1891, incl. var. pilosa o.k. et var. glabertima o.k. ; Trimen, Fl. Ceyl. 2 :233. 1894; Koord. Exk. Fl. Java 2 :703. 1912 ; Back. Trop. Nature. 3:56. 1914, 60, f. 1 – 5. ; Ridl. Fl. Mal. Pen. 1:827. 1922; Gagn. Fl. G'en I. -C. 2 :987. 1925; Hochr. Candollea 3 :479 1925, incl. ssp. glabrata Hassl. f. albiflora Hochr. ; Hartsema, Flora (allg. Bot. 7). N. s. 22 :242. 1927, t, 3. ; Back. Onkr. Sulker. :469. 1930; Steen. Arch. Hydrobiol. Suppl. 10:314. 1932, f. 62. ; Fl. Sch. Indon. :305. 1949; Back. & Bakh. F. Fl. Java 1:260. 1963.

Jussiaea adscendens L. E, Mantissa 1:69. 1767.

J. fluviatilis Bl. Bijdr. :1132. Fig 5. 1826.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ผักพวย(กาญจนบุรี); ผักปอดน้ำ (ภาคเหนือ) ผักแพงพวย, ผักพังพวย (ภาคกลาง)

ไม้น้ำ ลำต้นทอดเลื้อยลอยขนานบนผิวน้ำ ตามข้อมีรากและทุ่นฟองน้ำเป็นนวมสีขาวหุ้มช่วยในการลอยน้ำ ลำต้นกลมผิวเป็นมัน ส่วนที่ยังอ่อนมีขนอยู่ทั่วไป เมื่อแก่จะเกลี้ยง มีหูใบ 2 อัน ที่โคนก้านใบ เป็นรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าขนาดกว้างประมาณ 0.5-1 มม. สีน้ำตาลแห้ง ๆ ก้านใบยาว 1 - 1.5 ซม. ใบเดี่ยวเรียงสลับมีลักษณะเป็นรูปใบหอกกลับ ปลายแหลมหรือมน โคนรูปลิ่มแคบ ขนาด 5-5.5 x 1.5-1.8 ซม. เนื้อใบบาง ผิวใบเกลี้ยงมีขนตามเส้นใบประปราย ขอบใบเป็นขนครุย ดอกเดี่ยวออกที่ซอกใบ ก้านดอกยาว 2-3 ซม. มีขนบ้างประปราย ดอกตูมลักษณะคล้ายดอก

บัวตูม มีใบประดับเล็ก ๆ รูปไข่ปลายแหลม 2 อัน ยาวประมาณ 1 มม. ติดอยู่ต่ำกว่าฐานดอกประมาณ 0. 5- 1 ซม. โดยส่วนนี้จะเห็นเรียวเป็นหลอด กลีบเลี้ยงสีเขียวรูปใบหอก 5 กลีบ ด้านล่างกลีบมีขน ขนาดกลีบขนาด 8-9 x 2 -2.5 มม. กลีบดอกสีครีม 5 กลีบ โคนกลีบแต้มเป็นสีเหลือง กลีบรูปไข่กลับกว้าง ๆ โคนกลีบหยักเป็นก้านสั้น ๆ ประมาณ 11 มม. กลีบขนาด 1.3 -1.4 x 0.8-1 ซม. ติดกับกลีบเลี้ยง เนื้อกลีบบาง เหี่ยวและร่วงง่าย เกสรเพศผู้มี 10 อัน ยาว 0.8-1 ซม. สีเหลือง อับเรณูสีเหลืองไพล แตกตามยาว ขนาดกว้างประมาณ 0.5 มม. กลีบกว้าง 1-1.5 ซม. ที่บริเวณฐานดอกใกล้ ๆ โคนของเกสรเพศผู้มีขนฟู รังไข่ใต้วงกลีบ รูปกระสวย ขนาด 0.8-1 x 0. 1-0. 2 ซม. ภายในมี 5 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ก้านเกสรเพศเมียยาว 5-6 มม.โคนมีขนสีขาวฟู ยอดเกสรเพศเมียรูป 5 เหลี่ยม กว้าง 2.5-3 ซม. (ภาพที่ 112)

ระยะเวลาออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	ตามแหล่งน้ำ ดู คลองหรือท้องนา
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 226 (BCU), P. Yimcharaen 17 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนนำมาหั่นละเอียดใส่ยำกบ ต้มเป็นผักรับประทานกับน้ำพริกและลาบต่าง ๆ

46. OPILIACEAE

46.1 Melientha suavis Pierre subsp. suavis , Bull.Mens. Soc. L. Paris 1: 763. 1888 ; Fl. For. Cochinch., Fasc. 17 : t. 264B. 1892 ; Gagnep. in Fl. Gen. I.-C. 1 : 802. 1911 ; Willdenowia 9: 23. 1979 ; in Fl. Mal. 1, 10 : 39-40. 1984; Hiepko in Flora of Thailand 5,1: 96.1987.

Melientha acuminata Merr.,Philip.J.Sci.29:477.1926.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ผักหวาน(กาญจนบุรี,ทั่วไป);ผักวาน(สุรินทร์)

ไม้ต้นสูง 3-8 เมตร เนื้อไม้แข็ง ลำต้นกลม เปลือกต้นเรียบ,กิ่งอ่อนเปลือกสีเขียวเข้มและจะเปลี่ยนเป็นสีเทาอ่อนอมน้ำตาลเมื่ออายุมากขึ้น ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับถี่ๆ ก้านใบยาว 1-2 มม. ใบรูปรีหรือรูปไข่กลับ ขนาด 6-12 x 2.5-5 ซม. ปลายมนหรือเว้าปุ่มมีติ่งหนาม โคนใบสอบเรียว ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อรวมมักอยู่กันเป็นกลุ่มๆ ออกจากลำต้นหรือกิ่งหรือออกเป็นช่อเดี่ยวๆที่กิ่งและซอกใบ ช่อดอกยาว 6-10 ซม. มีช่อดอกย่อยแบบช่อเชิงลด ดอกย่อยขนาดเล็กขนาดไม่เกิน 1 มม. ที่โคนดอกมีใบประดับรูปไข่ปลายแหลมยาวประมาณ 0.5 มม. 1 อัน ดอกย่อยมักออกติดกันเป็นกระจุก 1-7 ดอก ตรงปลายช่อ ดอกแยกเพศ ดอกเพศผู้ไม่มีก้านดอกย่อย กลีบรวมสีเขียวรูปไข่ ปลายแหลม ยาว1-1.5 มม. 4 กลีบ เกสรเพศผู้ 4 อันติดอยู่กับกลีบรวม ก้านชูอับเรณูสั้นมากหรือไม่มี อับเรณูสีเหลืองแตกตามยาว มี 2 ช่อง ติดกับก้านชูที่ฐานของอับเรณู ดอกเพศเมียมีก้านดอกย่อยสั้นยาวไม่เกิน 0.5 มม. กลีบรวมสีเขียว 4 กลีบปลายแหลม ยาวประมาณ 1มม. รังไข่เหนือวงกลีบ รูปกลม ยาวประมาณ 1 มม. ผลเมล็ดเดียวแข็งขนาด 2.5-3 x 1.5-1.7 ซม. ผลอ่อนสีเขียวเมื่อแก่สีเหลืองส้ม (ภาพที่ 113)

ระยะเวลาการออกดอก	ธันวาคม- มีนาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นในป่า และนำมาปลูกตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 64 (BCU), B. Chokchuaypattankit 3 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและใบอ่อน รสชาติเป็นที่นิยมรับประทานกันทั่วไป ในฤดูกาลมีจำหน่ายในตลาดสดและริมถนน สามารถนำมาประกอบอาหารได้หลายอย่าง เช่น ต้มจืด,แกงส้ม,แกงเลียง,แกงเผ็ด หรือต้มเป็นผักจิ้มน้ำพริก ผลดิบ แกงป่ากับเนื้อสัตว์ต่างๆโดยมักจะแกงร่วมกับยอดอ่อน

47. OROBANCHACEAE

47.1 Aeginetia indica Roxb. , Back. & Bakhuizen van den Brink in Fl. Java 2 : 516. 1965.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ดอกดิน(กาญจนบุรี) ; ชอชวย (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) ; ดอกดินแดง(ตราด); ปากจะเข้(ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ); สบแล้ง(สงขลา); หญ้าดอกขอ(เลย)

พืชล้มลุก เป็นพืชเบียนขึ้นบริเวณรากไม้อื่น สูง 20-30 ซม. ไม่มีใบ มีก้านสีม่วงแดงชูพ้นผิวดินขึ้นมาแล้วตรงปลายเป็นดอกเดี่ยวๆ และการติดของดอกมักห้อยหัวลง มีใบประดับซึ่งโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดสั้นๆ ปลายจุ้มแยกออกเป็นกาบ 2 แฉกลึกประมาณครึ่งหนึ่งของความยาวกลีบ ขนาดกลีบ 2-3.5 x 1-1.7 ซม. และตรงส่วนปลายของกลีบทั้งสองกลับมาเชื่อมติดกันอีกครั้งยาวประมาณ 2-3 มม. กลีบดอกสีแดงคล้ำรูปร่างคล้ายกันกับใบประดับแต่เนื้อบางและยับย่น มีเมือกเหนียวใสอยู่ภายใน เกสรเพศผู้ 4 อัน ก้านชูอับเรณูยาวเท่ากันคือประมาณ 1 ซม. รังไข่เหนือวงกลีบสีเหลือง ขนาด 1.5 x 7-8 ซม. ก้านเกสรเพศเมียยาว 2-2.5 ซม. สีแดงและโค้งงอตามรูปร่างกลีบดอก ยอดเกสรเพศเมียขนาดใหญ่สีเหลืองเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5 มม. รังไข่มี 1 ช่อง พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ (ภาพที่ 114)

ระยะเวลาการออกดอก ธันวาคม-มกราคม

นิเวศวิทยา ขึ้นตามรากไม้อื่นในป่า

แหล่งที่พบ อ. ศรีสวัสดิ์

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairoj 94 (BCU), W. Thephuttee et al 40 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ดอกอ่อน ต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริกหรือนำมาทำขนมซึ่งจะให้สีแดง

48. OXALIDACEAE

48.1 **Averrhoa bilimbi** L. , Sp. Pl. : 428. 1753. ; Edgew. & Hook. F. , Fl. Br. Ind. 1 : 439. 1874. ; Ridl, Fl. Mal. Pen. 1 : 331. 1922. ; Craib , Fl. Siam En. 1 : 207. 1926. ; Back. & Bakhuizen van den Brink in Fl. Java 1 : 247. 1963. ; Veldkamp. in Flora of Thailand 2, 1 : 1- 92. 1970.

ชื่อสามัญ Bilimbi,Cucumber Tree

ชื่อพื้นเมือง ตะลิงปลิง (กาญจนบุรี,ทั่วไป) บลีมิว (มาเลย์ – นราธิวาส) หลิงปลิง (ภาคใต้)

ไม้ต้นไม่ผลัดใบสูง 3-5 เมตร ลำต้นสั้นแตกกิ่งก้านสาขามาก ตามกิ่งมีขนอ่อนนุ่ม ใบเป็นใบประกอบ เรียงสลับเป็นกระจุกที่ปลายกิ่ง ภายในใบประกอบมีใบย่อย 11-37 ใบ ใบคู่ล่างมักจะมีขนาดเล็กที่สุดและจะใหญ่ขึ้นตามลำดับไปทางปลาย ขอบใบมีขนนุ่มและมักห้อยลง ใบย่อยรูปขอบขนานหรือรูปใบหอก ขนาด 2.5-6.5 x 1.5-1.7 ซม. ปลายใบแหลมโคนใบเบี้ยว ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ก้านใบสั้นประมาณ 2-3 มม. ผิวใบด้านล่างมีขนสีทองตรงเส้นกลางใบและเส้นใบ ผิวใบด้านบนเกลี้ยง ดอกช่อออกตามลำต้นและกิ่ง ช่อดอกมีขนสีน้ำตาลช่อดอกยาว 3-8 ซม. ดอกมีกลิ่นหอม ก้านดอกย่อยยาว 7-10 มม. มีใบประดับย่อยเป็นรูปลิ่มแคบยาว 2-4 มม. 1 อัน กลีบเลี้ยงสีแดงรูปไข่มี 5 กลีบแยกกันและมีขน ขนาด 5-6 x 2-3 มม. กลีบดอกสีแดงเข้ม 5 กลีบ เป็นรูปไข่กลับแคบ ๆ ขนาด 8-9 x 2-3 มม. เกสรเพศผู้สีแดงมี 10 อัน โดยมี 5 อันก้านชูอับเรณูยาว 9-10 มม.และอีก 5 อันก้านชูยาว 3-4 มม. ติดสลับกัน อับเรณูเป็นก้อนกลม กว้างไม่เกิน 1 มม. รังไข่เหนือวงกลีบ รูปรีขนาด 3-3.5 x 1-1.5 มม.มีขนสีขาวฟู ก้านชูเกสรเพศเมียยาว 2-2.5 มม. แยกจากกัน 5 อันไม่มีขน ยอดเกสรเพศเมียเป็นก้อนกลมเล็ก ๆ สีเขียวใส รังไข่มี 5 ช่อง เชื่อมติดกัน ออวุล 1 อัน พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลเป็นช่อห้อยตามลำต้นหรือกิ่ง รูปยาวมีร่องตื้น ๆ 5 ร่อง ตามความยาวของผล ผิวบางสีเขียว เมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีเหลือง (ภาพที่ 115)

ระยะเวลาออกดอก	เกือบตลอดปี
นิเวศวิทยา	ปลูกตามบ้าน
แหล่งที่พบ	อ. เมือง, อ. บ่อพลอย, อ. ท่าม่วง
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 207 (BCU), P.Trisarasri 67 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลสดใช้ใส่แกงส้ม ,ต้มยำ หรือ ใส่ยำ เพื่อ ให้มีรสเปรี้ยว แทนมะนาว

48.2 Averrhoa carambola L. , Sp. Pl. : 428. 1753. ; Edgew. & Hook. f. in Fl. Br. Ind. 1 : 439. 1874. ; Guillaumin in Fl. Gen. I. -C. 1 : 605. T. 65 f.1-3. 1911. ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 323. 1922. ; Craib , Fl. Siam. En. 1 : 207. 1926. ; Back. & Bakhuizen van den Brink in Fl. Java 1: 3247. 1963. ; Veldkamp in Flora of Thailand 2, 1 : 1 3 92. 1970.

ชื่อสามัญ Carambola

ชื่อพื้นเมือง มะเฟือง (ทั่วไป,กาญจนบุรี); สะบือ (เขมร)

ไม้ต้นขนาดกลางสูงประมาณ 5-12 เมตร กิ่งมักห้อยลงและแตกกิ่งก้านสาขามาก เปลือกลำต้นเรียบ ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียวปลายคี่ เรียงสลับ ช่อใบมักห้อยลง ก้านใบประกอบยาว 1-1.2 ซม. แกนกลางใบยาว 5-8 ซม. ภายในช่อใบประกอบด้วยใบย่อย 7-9 ใบ ใบคู่ล่างจะมีขนาดเล็กที่สุดและจะใหญ่ขึ้นเป็นลำดับ ก้านใบย่อยยาว 2-3 มม. มีขนทั่วไป ใบย่อยรูปไข่ออกเป็นคู่ตรงข้ามแต่มักจะเหลื่อมกันเล็กน้อย มีขนาด 2.5-7 x 1.5-3 ซม. ปลายแหลม โคนมน ขอบมีขนครุย ผิวใบด้านบนเป็นมันสีเขียวเข้ม มีขนบ้างเล็กน้อยบริเวณเส้นกลางใบ ผิวใบด้านล่างมีสีเขียวอ่อนกว่าและมีขนเฉพาะเส้นใบ แผ่นใบบาง ดอกออกเป็นช่อตามซอกใบ ช่อดอกแบบแยกแขนง สีแดงและมีขนสีขาวหนาแน่น ช่อดอกยาว 3-5 ซม. ที่โคนช่อดอกมีใบประดับเป็นเกล็ดเล็ก ๆ 1 อันก้านดอกย่อยยาว 2-3 มม. มีใบประดับย่อย 1 อัน รูปร่างเหมือนกับใบประดับ ดอกย่อยขนาดเล็กเส้นผ่าศูนย์กลางดอกประมาณ 0. 5 ซม. กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยกเป็นกลีบ 5 กลีบ รูปไข่สีแดงขนาด 3 -4 x 1.5-2 มม. กลีบดอก 5 กลีบสีม่วงแดง รูปช้อนขนาด 7-8 x 2-3 มม. กลีบเชื่อมติดกันเล็กน้อย บริเวณ เหนือโคนกลีบขึ้นมาประมาณ 2-3 มม. ส่วนปลายและโคนกลีบแยกจากกัน ผิวกลีบดอกมีขนเป็นตุ่มใส ๆ อยู่ทั่วไป เกสรเพศผู้ 10 อัน เป็นเกสรที่สืบพันธุ์ได้ 5 อัน โคนจะอ้วนส่วนปลายจะขอดเรียว ยาว 2-3 มม. อีก 5 อันที่เป็นหมันจะมีขนาดสั้นกว่าและติดสลับกับอันที่สมบูรณ์ที่โคน และตรงบริเวณส่วนที่ขอดเรียว จะมีขนสีขาวอยู่เล็กน้อย อับเรณูเป็นตุ่มขนาดเล็ก รังไข่เหนือวงกลีบ สีเขียว ขนาด 2-3 x 1-2 มม.มีลักษณะเป็นร่องสันตามยาว 5 สัน มีขนประปราย ก้านขอดเกสรตัวเมียแยกกันเป็น 5 ก้าน ยาว 1-1.5 มม.มีขนยาวและตรง ขอดเกสรตัวเมีย 5 อัน เป็นก้อนนุ่ม ๆ สีเขียว รังไข่มี 5 ห้อง แต่ละห้องมีออวุล 4-5 อัน พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลยาว 5-10 ซม.เป็นสันพู 5 สัน ตามยาว ผิวบางสีเขียวฉ่ำน้ำ เมื่อแก่จัดจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง ผลเมื่อตัดตามขวางจะเป็นรูปดาว 5 แฉก (ภาพที่ 116)

ระยะเวลาออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	ปลูกตามบ้านทั่วไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 208 (BCU), U. Damsri 77 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลดิบ คั้นเอาน้ำออก แล้วใช้ใส่เป็นผักแกงส้ม หรือนำมาทำขนม โดยหั่นเป็นชิ้นตามขวาง ตากแดด นำมาเชื่อม

48.3 Oxalis corniculata L. , Sp. Pl. : 435. 1753 ; Edgew. & Hook. f. , Fl. Br. Ind. 1 : 436. 1874 ; Guillaumin in Fl. G'en. I. -C. 1 : 610. 1911 ; Ridl. , Fl . Mal. Pen. 1 : 330. 1922 , incl. var. villosa Hook. f. ex Ridl. (Sphalm.? Var.villosa Hohenacker); Tardieu-Blot in Fl. G'en. l. -C. Suppl. : 549. t. 66. f. 1-6. 1945 ; Back. & Bakhuizen van den Brink in Fl. Java 1 : 245. 1963 ; Veldkamp in Flora of Thailand 2, 1 : 16-17. 1970.

O. repens Thunb.,Diss.Oxal.:16.f.1781;Craib , Fl. Siam. En. 1:205.1926.

ชื่อสามัญ Indian Sorrel, Yellow Oxalis

ชื่อพื้นเมือง ส้มกบ(กาญจนบุรี);ผักแว่น(กาคกลาง);สังส้ม(แพร่);ส้มดิน,หญ้าตานทราย (แม่ฮ่องสอน);ส้มสังกา,ส้มสามตา(เชียงใหม่)

พืชล้มลุกขนาดเล็ก ลำต้นตั้งตรงหรือเลื้อย ลำต้น,ก้านใบและใบ มีขนสีขาวยาวๆ อยู่ทั่วไป ใบเป็นใบประกอบแบบนิ้วมือ มีใบย่อย 3 ใบ ก้านใบประกอบยาว 2.5-4.5 ซม. ก้านใบย่อยสั้นมาก ยาว0.4-0.7 มม. ใบย่อยรูปลิ่มถึงรูปไข่กลับ ขนาด 0.8-1.2 x 0.8-1 ซม. ปลายใบโค้งมนเว้าเป็นแอ่งตรงกลาง โคนรูปลิ่ม เนื้อใบบาง ขอบใบเรียบและมีขนครุยสีขาว ผิวใบมีขนทั้งสองด้าน ดอกเดี่ยวออกที่ซอกใบ มีใบประดับรูปเส้นเรียวแหลม ยาว 1-1.5 มม. 2 เส้น ก้านดอกยาว 1.5-1.8 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียวรูปใบหอกแยกกัน 5กลีบ ,มีขน กลีบดอกรูปช้อนหรือใบพาย แยกกัน 5 กลีบ ขนาด 4-5 x 0.5-1 มม. ปลายมนเนื้อบาง สีเหลือง เกสรเพศผู้ 10 อันแยกกัน 5 อันยาว 3 มม. และอีก 5 อันยาว 4 มม. ติดสลับระหว่างสั้นกับยาว ก้านชูอับเรณูติดกับอับเรณูตรงกลางรังไข่เหนือวงกลีบรูปกลมยาว ผิวขรุขระ สีเขียว ขนาด 1 x 1.5-2 มม. มีร่องตามยาว 5 แนว ก้านเกสรเพศเมียแยกเป็น 5 อันยาว 1.3-1.5 มม. มีขน ยอดเกสรเพศเมียสีเหลือง 5 อัน รังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 5-6 อันต่อหนึ่งช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลแบบผลแห้งแตก ลักษณะเป็นฝักขนาด 8-9 x 2.3 มม. ปลายแหลมมีพูตามยาว 5 พู (ภาพที่ 117)

ระยะเวลาการออกดอก ตลอดปี

นิเวศวิทยา วัชพืชบริเวณที่ชุ่มชื้น

แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 155 (BCU), W. Chiokit 3 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อนนำมาดองกับเกลือ รับประทานร่วมกับน้ำพริกต่างๆ

49. PASSIFLORACEAE

49.1 Adenia viridiflora Craib in Kew Bull. , :124. 1914; in Fl. Siam. Enum. 1932.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง อีนูน (กาญจนบุรี, กาคกลาง); อะนูน (กาคกลาง); ผักสาบ (กาคเหนือ)

ไม้เลื้อยอายุหลายปี เถาแข็งมีเนื้อไม้ และเลื้อยพันไปได้ไกลหลายเมตร มีมือเกาะออกตรงข้อ ยาว 4.5-7 ซม. ปลายม้วนงอ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 4-5 ซม. ใบรูปกลม รูปไตหรือรูปไข่ ขนาด 11-12.5 x 9-11 ซม. ปลายกลม มน หรือแหลม โคนเว้าเป็นรูปหัวใจ ขอบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย แผ่นใบบาง โคนใบมีต่อมสีเขียว รูปกลมหรือรี แบน 1 คู่ ขนาด 2 x 1 มม. ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้านเส้นใบแบบร่างแห มีแนวแขนงแบบเส้นใบ 3-6 คู่ ดอกออกเป็นช่อออกตามเถาขนาดใหญ่ และตรงข้อที่เคยเป็นมือเกาะจะเปลี่ยนเป็นช่อดอกแทน ช่อดอกแบบกระจุกออกเป็นช่อรวมกัน 1-3 ช่อ ยาว 3-5 ซม. มีดอกย่อย 1-7 ดอก ก้านดอกยาว 1.5-2 ซม. ใบประดับและใบประดับย่อยรูปสามเหลี่ยมปลายเรียวแหลมขนาดเล็กยาวประมาณ 1 มม. ดอกสีเหลืองอมเขียว แยกเพศอยู่ต่างต้นกัน ดอกมีสมมาตรตามแนวรัศมี ดอกเพศผู้สีเขียวปนเหลือง ฐานดอกขยายใหญ่เป็นรูดนโฑ ขนาด 3-4 x 10-11 ซม. เนื้อหนาอวบน้ำ ปลายแยกเป็นกลีบเลี้ยงรูปไข่หรือรูปสามเหลี่ยม เนื้อหนา 5 กลีบ ขนาด 3-5 x 1-2 มม. กลีบดอกสีขาวใส 5 กลีบ รูปไข่ปลายแหลม ขนาด 4-5 x 1.5-2 มม. กลีบบาง ติดสลับกับกลีบเลี้ยงที่อยู่ภายในหลอดฐานดอก เกสรเพศผู้ 5 อัน ติดอยู่บนก้าน ยาว 2-3 มม. ที่ฐานภายในหลอดฐานดอก ก้านชูอับเรณูยาว 2-2.5 มม. อับเรณูสีเหลืองรูปขอบขนาน ขนาด 4-5 x 0.5-1 มม. แตกตามยาว ติดกับก้านชูที่ฐานของอับเรณู มีมงกุฎ รูปขอบขนานยาว 1-1.5 มม. 5 อัน อยู่ด้านหลังโคนก้านชูอับเรณูแต่ละอันที่ฐาน รังไข่ที่ไม่เจริญรูปรี ขนาด 2 x 0.5-1 มม. มีก้านสั้นปลายแยกเป็น 3 พู ดอกเพศเมีย รังไข่มี 1 ช่อง ก้านเกสรเพศเมียแยกเป็น 3 แฉก ปลายหยักเป็นพู ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ผลแบบแห้งแตก รูปค่อนข้างกลม โคนเรียวเข้าหาก้านผล ขนาดกว้าง 2.5-3 ซม. มีรอยแตกตามยาว 3 แนว เมล็ดแบนจำนวนมาก (ภาพที่ 118)

ระยะเวลาการออกดอก	มกราคม-กุมพาพันธ์
นิเวศวิทยา	พบขึ้นพาดพันไม้อื่นในป่าเบญจพรรณทั่วไป
แหล่งที่พบ	อ. ทองผาภูมิ,อ.ศรีสวัสดิ์,อ. ห้วยกระเจา,อ. บ่อพลอย, อ. หนองปรือ
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 124 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน ใบอ่อน ช่อดอกและผล ดองรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก รสชาติเป็นที่นิยมมาก และมีจำหน่ายตามตลาดทั่วไปในฤดูกาลออกดอก
หมายเหตุ	มีผู้ทดลองนำต้นอ่อนมาปลูกในสวนร่วมกับไผ่ตงใน อ.พนม ทวนและพบว่าเจริญงอกงามดีแต่ยังไม่เคยออกดอก

49.2 Passiflora foetida L. , Sp. Pl. 2 : 959. 1753 ; Harms in Naturl. Pflanzenfam.3(6a) : 69 ; Back.& Bakhuizen van den Brink , Fl. Java 1 : 290. 1963; Cusset in Fl. C.L.V. 5 : 111.1990 .

ชื่อสามัญ	Red Fruit, Passion Fruit
ชื่อพื้นเมือง	เงาะป่า(กาญจนบุรี), กระทกรก(ภาคกลาง);กระโปรงทอง(ภาคใต้);ตำลึงฝรั่ง(ชลบุรี);เถาเงาะ,เถาสิงโต(ชัยนาท);ผักขี้หิด(เลย);ผักแคบฝรั่ง(ภาคเหนือ);เยี่ยววัว(อุดรธานี);กะพุบาบี(มาเลเซีย-นราธิวาส,ปัตตานี);หญ้าถลกบาต(พิษณุโลก, อุตรดิตถ์);หญ้ารกช้าง(พังงา)

ไม้เลื้อยทุกส่วนมีขนทั่วไปและมีกลิ่นเฉพาะตัว ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ แผ่นใบรูปหัวใจ หยักเป็น 3 พู ขนาด 6.3-6.8 x 6-6.5 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบเว้าเป็นรูปหัวใจ ผิวใบมีขนทั้งสองด้าน ก้านใบยาว 3.5-4 ซม. มีขนนุ่ม ตรงข้อมีมือเกาะม้วนหงิกงอยาว ประมาณ 8-10 ซม. และมีริ้วประดับแผ่นขนาด 4-5 x 2-3 มม. แผ่นแบนปลายแยกเป็นเส้นฝอยจำนวนมาก ดอกเดี่ยวออกตรงข้อ ก้านดอกยาว 4-5 ซม. มีใบประดับ 3 อัน เป็นฝอยคล้ายตาข่าย กลีบเลี้ยง 5 กลีบสีเขียว กลีบดอกสีขาว 5 กลีบ มีโคโรนาเป็นเส้นสีม่วงตรงปลายสีขาว เรียงเป็นวง 2 ชั้น เกสรเพศผู้ 5 อัน โคนเชื่อมติดกันปลายแยกเป็นก้าน ยาว 7-8 มม. โคนปลายจะโน้มลง อับเรณูสีเขียวรูปรี กว้าง 2-3 มม. ยาว 5-6 มม. รังไข่เหนือวงกลีบ มีก้านชูรังไข่ยาว 5-6 มม. รังไข่รูปรีหรือกลมสีเขียวมีขน ก้าน

เกสรเพศเมียแยกกันยาว 5-6 มม. 3 อันมีขน ยอดเกสรเมียรูปกลมสีเขียวขนาดกว้างประมาณ 2 มม. รังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก ผลกลมสีเหลืองเมื่อสุกสีส้มใบประดับยังคงหุ้มผลไว้(ภาพที่ 119)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบได้ทั่วไปตามที่รกร้างและริมรั้ว
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 18 (BCU), O. Thaithong 665 (BCU)
ส่วนนำมาที่ใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน นำมาต้ม หรือผัดกับน้ำมันรับประทานกับน้ำพริก

50. PIPERACEAE

50.1 Lepainthes umbellatum L. Sp. Pl. 43.1753; Henderson, Fl. Br. Ind. : 438. 1959; Ridl. , Fl. Mal. Pen. , 3 : 51. 1967.

Pothomorphe subpeltata Miq. Syst. Pip. 213; Illustr. 29. T. 26.

ชื่อสามัญ	Colt' Stoot Pepper, Lemba
ชื่อพื้นเมือง	ชะพลูหูช้าง (กาญจนบุรี) ; พลูตีนช้าง (ยะลา); รกช้าง (นครศรธรรมราช) ; หานหมู (ภาคเหนือ)

ไม้พุ่มสูง 1-2 เมตร ลำต้นเห็นข้อปล้องชัดเจน ใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 15-25 ซม. หูใบแผ่ออกเล็กน้อยแล้วเชื่อมติดกับโคนก้านใบ ใบรูปไต, รูปหัวใจหรือรูปไข่ ขนาด 20-28 x 19-20 ซม. ปลายแหลมหรือเป็นติ่งแหลม โคนเว้าเป็นรูปหัวใจ ขอบเรียบ แผ่นใบบาง ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นใบแบบร่างแห มีเส้นใบ 13-14 เส้น ออกตรงโคนใบ ดอกเป็นช่อที่ซอกใบและปลายยอด ภายในช่อประกอบด้วยช่อดอกย่อย 2-3 ช่อ เป็นช่อเชิงลด ช่อดอกรูปขนาน ขนาด 8-11 x 0.3-0.4 ซม. สีครีม ก้านช่อดอกย่อยยาว 5-10 มม. มีใบประดับรูปถิ่มแคบยาว 2-3 มม. 1 อัน ที่โคนก้านช่อดอกย่อย ดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก ดอกแยกเพศ อัดกันแน่นบนแกนช่อดอก ไม่มีก้านดอกย่อย และไม่มีทั้งกลีบเลี้ยงและกลีบดอก เกสรเพศผู้ 2-3 อัน รังไข่เหนือวงกลีบ ปลายแยกเป็น 3 แฉก รังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อัน ติดที่ฐานของรังไข่ ผลแบบ เมล็ดเดียวแข็ง (ภาพที่ 120)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	ที่ชื้นใกล้ลำธารในป่า
แหล่งที่พบ	อ. ศรีสวัสดิ์
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn. 76 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหารอาหาร	ยอดอ่อน,ใบอ่อน หมกไฟ รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

50.2 Peperomia pellucida Korth .,H.B.K. Nov. Gen. 1. 64; Henderson in Malayan Wild Fls. Dicot. 435 – 436. 1959; Ridl ., Fl. Mal. Pen. 3; 27. 1967.

Piper pellucidum L. Sp. Pl. 1. 163.

Peperomia exigua Miq. Syst. Pip. 77

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ผักกระสัง (กาญจนบุรี,ภาคกลาง) ; ชากรูด (ภาคใต้) ; ตาฉี่คโพ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) ; ผักสังเขา (สุราษฎรธานี) ; ผักฮากกล้วย (ภาคเหนือ)

พืชล้มลุกขนาดเล็กสูง 10-20 ซม. ลำต้นอวบน้ำสีเขียวใส ตั้งตรงเปราะหักง่าย ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 0.8-1 ซม. ใบรูปหัวใจหรือรูปไข่กว้างๆ ขนาด 2.3-2.5 x 2-2.2 ซม. ปลายแหลม โคนใบตัดตรงหรือเว้าตรงกลางเล็กน้อย ขอบเรียบ เนื้อใบหนา ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นใบแบบร่างแห ดอกออกเป็นช่อเชิงลด ที่ปลายยอดและซอกใบ ช่อดอกยาว 4-5 ซม. สีเขียวอ่อนหรือสีครีม ดอกย่อยขนาดเล็ก ไม่มีก้านดอกย่อย ดอกสมบูรณ์เพศ ไม่มีกลีบเลี้ยงและกลีบดอก มีใบประดับที่โคนดอกย่อยรูปกลมหรือรูปไข่กว้างๆ ขนาดกว้างประมาณ 0.5 มม. 1 อัน เกสรเพศผู้ 2 อัน ออกทางด้านข้างของรังไข่ มีก้านชูอับเรณูสั้นๆ อับเรณูรูรียาว 0.2 – 0.4 มม. รังไข่เหนือวงกลีบ รูปกลมยาว 0.5-1 มม. ยอดเกสรเพศเมียสีขาว มีขนฟู ไม่มีก้านเกสรเพศเมีย ภายในรังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อันติดที่ฐานของรังไข่ ผลเมล็ดเดียวแข็งขนาดเล็ก (ภาพที่ 121)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบเป็นวัชพืชในที่ชุ่มชื้นทั่วไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 22 (BCU), P. Chantaranothai 47 (BCU)
ส่วนที่นำมาเป็นอาหาร ยอดอ่อนและต้นอ่อนผัดหรือนึ่งรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริกหรือใช้ใส่เป็นผักในต้มยำและแกงเผ็ดปลา

50.3 Piper chaba Hunter, As. Res. A. 391; Hook f. in Fl. Br. Ind.. 5. 83. 1890; Ridl. Fl. Mal. Pen. 3 : 40. 1967.

ชื่อสามัญ Long Pepper
ชื่อพื้นเมือง ดีปลี, พฤ (ทั่วไป) ; ซีเก๊าะ (มลายู-นราธิวาส) ; ดีปลีเชือก (พิษณุโลก)

ไม้เลื้อย อายุหลายปี ลำต้นกิ่ง, ก้าน เห็นข้อปล้องชัดเจนและมีขนสั้นๆ ปกคลุม ตรงข้อมีรากออกเป็นกระจุกสำหรับใช้ยึดเกาะ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ใบรูปรีหรือรูปใบหอก ขนาด 14-15 x 5.5-6 ซม. ปลายแหลมหรือเรียวแหลม โคนใบเบี้ยวหรือมน ขอบเรียบ แผ่นใบเป็นคลื่นเล็กน้อยช่วงขอบใบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน, ด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน ด้านล่างสีซีดกว่า เส้นใบแบบร่างแห มีเส้นแขนงใบ 4-6 คู่ ก้านใบสีแดงปนเขียวยาวประมาณ 1 ซม. ดอกออกเป็นช่อเชิงลด ที่ซอกใบและปลายกิ่ง ก้านช่อดอกยาว 1-1.5 ซม. ช่อดอกสีครีมปนเขียว รูปทรงกระบอก ขนาด 1.5 – 2.5 x 0.4-0.6 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็กไม่มีก้านดอก, อัดกันแน่นภายในช่อดอก ดอกแยกเพศอยู่ต่างช่อกัน มีใบประดับรูปไตหรือกลม ขนาด 1 x 1 มม. สีเหลืองใส ยาวประมาณ 0.5 มม. สีขาว ภายในรังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อัน พลาเซนตาที่ฐาน ผลแบบเมล็ดเดียวแข็ง รูปกลมสีเขียว เมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีแดง (ภาพที่ 122)

ระยะเวลาการออกดอก ตลอดปี
นิเวศวิทยา พบปลูกตามบ้าน
แหล่งที่พบ ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn. 183 (BCU), B. NaSongkhla 562 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ช่อดอกใช้ปรุงแต่งรสอาหาร

50.4 Piper ribesoides Wall. , Pl. As. Rar. 1 : 79, t. 9.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง สะค้าน (กาญจนบุรี); ตะค้านเถึก (ตราด); ตะค้านหยวก (นครราชสีมา)

ไม้เลื้อยอายุหลายปี ลำเถามีเนื้อไม้แข็ง เปลือกหนา ลำต้นและกิ่งที่อายุมากๆ เปลือกจะแตกเป็นรอยแตกลึกสีน้ำตาลแก่หรือดำ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบหนายาว 2.5-4 ซม. มีหูใบเป็นแผ่นสั้น ๆ ใบรูปไข่หรือรูปรี ขนาด 20-25 x 8.5-9.6 ซม. ปลายแหลมโคนเว้าเป็นรูปหัวใจ เนื้อใบหนาและเหนียว เส้นใบแบบร่างแห นูนเด่นเห็นชัดทางด้านหลังใบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน, ด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมันกว่าด้านล่าง, ใบและเถามีกลิ่นหอม ดอกออกเป็นช่อเชิงลด ช่อดอกยาว 4-7 ซม. ดอกไม่สมบูรณ์และแยกเพศอยู่กันคนละช่อดอก มีใบประดับเป็นแผ่นเล็ก ๆ ไม่มีกลีบดอกและกลีบเลี้ยง รังไข่เหนือวงกลีบภายในมี 1 ช่อง ออวุล 1 อัน ติดอยู่ที่ฐานของรังไข่ ผลแบบ ผลเมล็ดเดียวแข็ง (ภาพที่ 123)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาไม่พบว่าออกดอก
นิเวศวิทยา	พบตามทางเดินข้างลำธารในป่า
แหล่งที่พบ	อ.ศรีสวัสดิ์, อ.ทองผาภูมิ, อ.ไทรโยค
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 122 (BCU), O. Sukhotrirut 43 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	เถาแก่มีรสเผ็ดร้อนใช้ใส่ในแกง

50.5 Piper sarmentosum Roxb. Fl. Ind. ed. Carey, 1: 162 .1824; Ridl.,Fl. Mal. Pen. 3 : 40. 1967.
P. longum Hook. f. in Fl. Br. Ind. 1. C. 83, not of Linne'.

ชื่อสามัญ Wild Betel, Leaf Bush

ชื่อพื้นเมือง ชะพลู(กาญจนบุรี);ช้าพลู(ภาคกลาง);นมวา(ภาคใต้);ผักปูนา,ผักพลูนก,พลูลิง(ภาคเหนือ);เย่เทีย(กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

ไม้ล้มลุกอายุหลายปี สูง 50-80 ซม. ตั้งตรงหรือทอดเลื้อยแล้วตั้งตรง ส่วนลำต้นสีเขียวเห็นข้อโป่งพองชัดเจน และมีขนสั้นๆประปราย ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 1-3 ซม.

แผ่นใบรูปไข่ ขนาด 8-10.5 x 3.5-7.3 ซม. ปลายเรียวแหลมหรือเป็นติ่งแหลม โคนเบี้ยว,ตัดตรงหรือเว้าเป็นรูปหัวใจ ขอบใบเรียบ ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน มีขนสีขาวประปราย ผิวใบด้านล่างสีซีดกว่าและมีขนเฉพาะตรงเส้นใบ ดอกออกเป็นช่อเชิงลดที่ปลายกิ่ง ช่อดอกรูปทรงกระบอก,สีครีม ขนาด 7-20 x 2-5 มม. ก้านช่อดอกยาว 1-1.5 ซม. มีขนละเอียด ดอกย่อยขนาดกว้างไม่เกิน 1 มม. จำนวนมาก ไม่มีก้านดอกย่อย และไม่มีทั้งกลีบดอกและกลีบเลี้ยง รังไข่เหนือวงกลีบ ยอดเกสรเพศเมียแยกออกเป็น 3-4 แฉกสีขาว รังไข่มี 1 ช่อง ออวุล1 อันติดที่ฐาน ผลแบบมีเนื้อหลายเมล็ด รูปไข่หรือรูปกลม อยู่รวมกันเป็นช่อสีเขียวเข้ม (ภาพที่ 124)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบปลูกตามบ้านและขึ้นตามที่ชื้นข้างลำธารในป่า
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 76 (BCU), W. Wissessunk 20 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและใบอ่อนมีรสเผ็ดเล็กน้อยรับประทานเป็นผักสดร่วมกับเมี่ยง หรือแกล้มกับลาบ หรือใช้ใบใส่เป็นผักในแกงกะทิ หอยขมมีขายในตลาดสดในบางฤดูกาล

51. POLYGONACEAE

51.1 Polygonum odoratum Lour. ,Fl. Coch. 243.1790; Meisn. in DC. Prodr. 14 (1) : 109. 1855.

ชื่อสามัญ	-
ชื่อพื้นเมือง	เอื้องเพ็ดม้า (กาญจนบุรี); ผักไผ่ (ภาคเหนือ ,กาญจนบุรี); จันทร์โฉม (นครราชสีมา); พริกม้า (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ); หอมจันทร์(อยุธยา)

ไม้ล้มลุกอายุหลายปีแตกกิ่งก้านหรือตรง ขึ้นเป็นกอสูง 30 –40 ซม. ลำต้นกลมเรียบ สีน้ำตาลแดง เห็นข้อปล้องชัดเจน กิ่งก้านและใบมีกลิ่นหอมฉุน มีหูใบเป็นปลอกสีน้ำตาลหุ้มลำต้นปลายเป็นเส้นฝอย ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ใบย่อยรูปใบหอกขนาด 5-7 x 1.5 –2.2 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนมน แผ่นใบบาง ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นใบแบบร่างแห ดอกออกเป็นช่อกระจะที่ปลายยอด ช่อดอกตั้งตรงยาว 10 – 12 ซม. มีดอกย่อย 7 – 10 ดอก ก้านดอกย่อย

ยาว 2 – 3 ซม. ดอกบานเต็มที่ กว้าง ประมาณ 7 มม. กลีบรวมรูปไข่หรือรูปรี ขนาด 3 – 4 x 2 – 3 มม. แยกกัน 5 กลีบ สีชมพูแกมขาว เรียงซ้อนเหลื่อมกัน เกสรเพศผู้ 8 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 1 – 2 มม. ติดบนชั้นกลีบดอก อับเรณูรูปรี สีขาว รังไข่เหนือวงกลีบรูปสามเหลี่ยมสีเหลือง ขนาดกว้างไม่ถึง 1 มม. ไม่มีขน ก้านเกสรเพศเมียแยกเป็น 3 อัน ยาว 4 – 5 มม. ภายในรังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อัน ติดอยู่ที่ฐานของรังไข่ ผล แห้ง (ภาพที่ 125)

ระยะเวลาการออกดอก	พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามที่ชุ่มชื้นใกล้แหล่งน้ำ
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 143 (BCU), M. Aupanitchakit 5 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนรับประทานดิบแกล้มกับลาบ รสเผ็ดร้อน กลิ่นหอม มีขายในตลาด อ. ทองผาภูมิ

51.2 Polygonum tomentosum Will., Sp. Pl. 2. 447 .1753; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 3 : 11. 1967.

ชื่อสามัญ	-
ชื่อพื้นเมือง	เอื้องน้ำ (กาญจนบุรี) ; ผักไผ่น้ำ(ภาคเหนือ)

พืชล้มลุก ลำต้นกลวง ใหญ่ สูง 0.5-1 เมตร ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบสั้น ยาว 4 – 5 มม. มีหูใบเป็นปลอก หุ้มรอบข้อ ใบรูปรีแคบหรือรูปรีแกมรูปหอก ขนาด 18 – 19 x 3 – 4 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนรูปลิ่ม ขอบเรียบหรือหยักเป็นคลื่นเล็กน้อยเป็นบางส่วน ผิวใบมีขนทั้งสองด้าน ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้มกว่าด้านล่าง ดอก ออกเป็นช่อที่ปลายยอด ช่อดอกยาว 5 – 7 ซม. ก้านช่อดอกยาว 3 – 3.3 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็กเป็นดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรดอกตามแนวรัศมี ก้านดอกย่อยยาว 1 – 2 มม. ใบประดับย่อยขนาดเล็กเป็นกาบหุ้มดอกย่อยไว้ ปลายกลีบประดับมีขน กลีบรวมสีขาวโคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย เป็นรูปถ้วย ปลายแยกเป็น 5 กลีบรูปไข่กลับขนาด 2 x 1 มม. เกสรเพศผู้ 8 อัน ที่สืบพันธุ์ได้ 6 อัน ก้านชูอับเรณูสีขาว ติดอยู่บนกลีบดอก ยาวประมาณ 2 มม. อับเรณูรูปกลม สีชมพูเข้ม มี 2 ช่อง รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลมกึ่งสามเหลี่ยม มี 3 พู โคนสันของพูจะนูนขึ้นและโค้ง รังไข่สีส้ม ขนาด 0.5 x 1 มม. ก้านเกสรเพศเมียรวมกันสั้นๆ ตรงโคน แล้วแยก

เป็น 3 ก้าน ยาวประมาณ 1 มม. ยอดเกสรเพศเมียเป็นก้อนกลมเล็กๆ รังไข่มี 1 ช่อง ออวุล 1 อันติดที่ฐานของรังไข่ (ภาพที่ 126)

ระยะเวลาการออกดอก	มิถุนายน- กรกฎาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นในนาข้าว คู คลอง ทั่วไป
แหล่งที่พบ	อ. พนมทวน อ. ห้วยกระเจา อ. เมือง
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 157 (BCU), P. Chantaranothai 65 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ช่อดอกอ่อนและหน่ออ่อน ต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

52. PONTEDERIACEAE

52.1 Eichhornia crassipes (Mart.)Solms. in A.DC. Mon. Phan. 4 : 527. 1883 ; Cherfils. Fl. G'en. I. -C. 6 : 826. 1934 ; Back. , Fl. Mal. 1, 4 : 259. 1951.

Pontederia crassipes Mart.Nov.Gen.Sp.9.1823.

Eichhornia speciosa Kunth,En.4:131.1843.

Piaropus crassipes Britton,Ann.N.Y.Ac.Sc.7:241.1893.

ชื่อสามัญ	Water Hyacinth
ชื่อพื้นเมือง	ผักตบชวา(ภาคกลาง,กาญจนบุรี);ผักตบป่อง,สวะ(ภาคกลาง);ผักบ่ง(นครราชสีมา) ; ผักป่อง(สุพรรณบุรี)

พืชล้มลุกอายุหลายปี เจริญอยู่บนผิวน้ำ ลำต้นเป็นไหลทอดไปตามผิวน้ำ ปกติรากจะไม่ยึดติดกับพื้นดินแต่ถ้าน้ำตื้นรากจะหยั่งยึดติดกับพื้นดินไว้และจะแตกเป็นลำต้นสั้นๆ มีรากออกเป็นกระจุกที่โคนต้นจำนวนมาก ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับถี่ๆที่โคนต้นดูเป็นกอ โคนก้านใบบวมพองออกเป็นรูปรี ขนาด 4-5 x 2-2.5 ซม. ก้านใบยาว 8-20 ซม. ใบรูปไต,รูปหัวใจ ขนาด 6-6.5 x 5-5.5 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลมหรือแหลม โคนใบสอบหรือกลม ขอบใบเรียบ เส้นใบขนาน เนื้อใบหนา ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อเชิงลดที่ปลายยอด ช่อดอกยาว 10-20 ซม. มีขนละเอียดทั่วไป ไม่มีก้านดอกย่อย ภายใน 1 ช่อมีดอกย่อย 10-20 ดอก ดอกบานกว้าง 2-4 ซม. กลีบรวม 6 กลีบ โคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 1.5-1.7 ซม. สีเขียว โดยจะเชื่อมติดไปถึงก้าน

ช่อดอก ปลายแยกออกเป็นกลีบรูปไข่ หรือรูปไข่กลับสีม่วงคราม ขนาดกลีบไม่เท่ากัน กลีบที่อยู่ตรงกลางจะมีขนาดใหญ่ที่สุดมีแต้มสีเหลืองกลางกลีบ เกสรเพศผู้ 6 อันติดอยู่ตอนล่างของกลีบรวม ก้านชูอับเรณูยาวไม่เท่ากัน อับเรณูสีเหลือง รังไข่เหนือวงกลีบ รูปรี ขนาด 2 x 5-6 มม. ไม่มีขน ก้านเกสรเพศเมียยาว 2.3-2.6 ซม. มีขน ยอดเกสรเพศเมียสีม่วงอ่อน รังไข่มี 3 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลแบบแห้งแตก มีเมล็ดจำนวนมาก (ภาพที่ 127)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามคู,คลองและแหล่งน้ำทั่วๆไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 113 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ก้านใบอ่อนและช่อดอกอ่อนของผักตบชวา ลวกให้สุกรับประทานกับน้ำพริกและอาหารรสจัดอื่นๆ หรือใช้เป็นผักใส่ในแกงส้ม มีรสจืด

52.2 Monochoria hastata (L.) Solms . in A. DC. Mon. Phan. 4 : 523. 1883 ; Back. & Bakhuizen van den Brink , Fl. Java 3:97. 1968.

Pontederia hastata L. Fl. Zeyl. 129 ; Roxb.Corum. Pl. 2. T.63

Monochoria hastoufolia Presl, Rel. Haenk.1 : 128.1827

P. sagittata Roxb. Fl. Ind.ed.2, 2:124.1832

ชื่อสามัญ Arrow Leaved Monochoria

ชื่อพื้นเมือง ผักตบไทย, ผักโป่ง(กาญจนบุรี,กาฬกลาง)

ไม้น้ำอายุหลายปี ขึ้นเป็นกอ มีเหง้าฝังอยู่ในโคลนส่งหน่อขึ้นมาบนดิน ทั้งต้นมีลักษณะเป็นโพรงอากาศอยู่ด้านใน ก้านใบส่วนล่างแผ่เป็นกาบหุ้มซ้อนกันส่วนบนเป็นก้านกลมสูงประมาณ 50-150 ซม. ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับที่โคนต้น แผ่นใบรูปคล้ายหัวลูกศร ขนาด 4.5-6 x 0.9-1.9 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนเว้าเข้าหาก้านใบ เส้นใบขนาน ขอบใบเรียบ ดอกออกเป็นช่อแทงจากโคนต้นปลายมีดอกเป็นกระจุกรวมกันแน่นสีม่วง ก้านช่อดอกยาวใกล้เคียงกับความสูงของ

ต้น ใบประดับเป็นแผ่นสีเขียว ดอกย่อย 20-40 ดอก ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางดอกบาน ประมาณ 2 ซม. มีก้านยาว 3-4 ซม. กลีบรวมสีม่วงคราม รูปรีปลายมน 6 กลีบ เรียงซ้อนกัน 2 ชั้น ชั้นนอกขนาดเล็กกว่าชั้นในเล็กน้อย เนื้อกลีบบาง เกสรเพศผู้ 6 อัน รังไข่เหนือวงกลีบ มี 3 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ออวุลจำนวนมาก ผลแบบแห้งแตก รูปรี ยาวประมาณ 1 ซม. เมล็ดขนาดเล็ก (ภาพที่ 128)

ระยะเวลาออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	ดูตลอง หนองน้ำ และเป็นวัชพืชในนาข้าว
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 170(BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ก้านใบและหน่ออ่อน รับประทานเป็นผักดิบ จิ้มน้ำพริกหรือใช้ใส่เป็นผักแกงส้มก็ได้

53. PORTULACACEAE

53.1 Portulacae oleracea L.,Sp.Pl.:445.1753 ; Prain, Beng. Pl. 1 : 161. 1903 ; Gagnep in Fl. Gen. I.-C. 1 : 274. 1909 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 151. 1922 ; Craib in Fl. Siam.En. 1 : 109. 1925 ; Geesink in Blumea 17 : 292. 1969 ; in Fl. Mal. 1, 7 : 129. 1971 ; Geesink in Flora of Thailand 2, 3 : 269. 1975.

ชื่อสามัญ	Pig Weed
ชื่อพื้นเมือง	หญ้าหูหนู(กาญจนบุรี);ผักตาโค้ง(นครราชสีมา);ผักเบี้ยดอกเหลือง,ผักเบี้ยใหญ่(ภาคกลาง);ผักอีหลู(เงี้ยว- แม่ฮ่องสอน)

พืชล้มลุกปีเดียว ลำต้นกลมอวบน้ำสีแดงปนเขียวแตกกิ่งและแผ่ไปกับผิวดินโดยส่วนที่ติดกับพื้นดินไม่มีราก และจะชูส่วนยอดสูงขึ้นมาประมาณ 15-20 ซม. ใบเดี่ยวออกเป็นวงรอบข้อ 3-5 ใบ ก้านยาว 1-2 มม. แผ่นใบรูปไข่กลับหรือรูปใบหอกขนาด 1.8-2.8 x 0.7-1.8 ซม. ปลายมนหรือตัด โคนมน เนื้อใบหนา ขอบเรียบสีแดง ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน แผ่นใบลักษณะอวบน้ำ ดอกเดี่ยวออกเป็นกระจุกตรงข้อ 3-5 ดอก บานไม่พร้อมกัน เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบาน

ประมาณ 5 มม. กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมติดกันปลายแยกออกเป็น 2 กลีบ กลีบดอกสีเหลืองรูปไข่ 5 กลีบ เกสรเพศผู้สีเหลืองเข้ม 10 อัน รังไข่ใต้วงกลีบ ก้านและยอดเกสรเพศเมียแยกออกเป็น 5 แฉก รังไข่มี 1 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ออวุลจำนวนมาก ผลแบบแห้งแตก มีฝาเปิดด้านบน เมล็ดกลม ขนาดเล็ก จำนวนมากสีดำ (ภาพที่ 129)

ระยะเวลาออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบเป็นวัชพืชข้างทางเดิน,ในสวนและไร่
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 117 (BCU), P. Chantaranothai 41 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ลำต้นและยอดอ่อน ต้มรับประทานกับน้ำพริกหรือผัดกับเนื้อสัตว์ต่างๆ

53.2 Trianthema portulacastrum L. , Sp. Pl. 1 : 223. 1753 ; Craib in Fl. Siam.En. 1 : 784. 1931 ; Back. in Fl. Mal. 1, 4 : 274. 1951 ; Larsen, Dansk Bot. Ark. 23, 1 : 63. 1963 ; Tardileu-Blot, Fl. C.L.V.5 : 85. 1967 ; Phuphathanaphong in Thai. For. Bull. 10 : 6. 1977.

T. monogyna L.,Mant. 1 : 69. 1767. F. 4.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ผักเบี้ย(กาญจนบุรี);ผักโขมหิน,ผักเบี้ยหิน(ภาคกลาง)

พืชล้มลุกปีเดียว ลำต้นเตี้ย อวบน้ำสีม่วงแดง แผ่ขนานพื้นดินหรือตั้งตรง ส่วนที่ยังอ่อนมีขน ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม ใบรูปกลมหรือรูปไข่กลับกว้างๆ ใบมีขนาดไม่เท่ากัน เส้นผ่าศูนย์กลางใบขนาด 1.5-1.8 ซม. ปลายมนหรือเว้าปุ่ม โคนมน เนื้อใบหนา ขอบใบสีบานเย็นเป็นคลื่น ก้านใบยาว 0.3- 1ซม. โคนแผ่เป็นกาบแนบติดกับลำต้น มีหูใบเล็กๆ 2 อันระหว่างก้านใบ ดอกเดี่ยวออกที่ซอกใบ ไม่มีก้านดอก ส่วนล่างของดอกอยู่ภายในก้านใบที่แผ่ออกเป็นกาบ ดอกขนาดเล็ก เส้นผ่าศูนย์กลาง 4-6 มม. กลีบเลี้ยงเป็นเส้นสีเขียวปลายเรียวแหลม 5 กลีบติดกับกลีบดอก กลีบดอกรูปไข่แกมขอบขนาน 5 กลีบสีชมพู เกสรเพศผู้จำนวนมาก อับเรณูสีชมพูเข้ม ก้านชูสี

เขียวอ่อนยาวไม่เท่ากัน รังไข่ใต้วงกลีบ มี 1 ช่อง พลาเซนตาแนวเดียว ผลเป็นฝัก เมล็ดขนาดเล็กสีดำ (ภาพที่ 130)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	วัชพืชในสวน,ไร่,ริมทางเดิน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 78 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและลำต้นอ่อน ผัดกับเนื้อสัตว์ต่างๆ หรือชุบแป้งทอด

54. RUBIACEAE

54.1 Hymenodictyon excelsom Wall., Roxb. Fl. Ind. ed. Carey , 2: 149. 1824; Ridl. , Fl. Mal. Pen. , 2 :18. 1965.

H. thyrsiflorum Wall. in Rorb. , Fl. Ind. , ed. Carey, 2. P. 151. 1824.

Cinchona excelsa Roxb. , Cor. Pl. , 2. P. 4, t. 106. 1798.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง อุโลก (กาญจนบุรี, ราชบุรี) ; ถาตา (ตรัง) ; ถุ, ส้มถุ (สุราษฎรธานี) ; สังเหาะ (กะเหรี่ยง- เชียงใหม่) ; ส้มกบ, ส้มเห็ด(ภาคใต้)

ไม้ต้นผลัดใบสูง ขนาด 10 – 20 เมตร ลำต้นเปลาตรง เปลือกสีน้ำตาลปนเทาแตกถ่อนเป็นสะเก็ด เรือนยอดแผ่กิ่งก้านเป็นพุ่มกลมโปร่ง ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม โดยแต่ละคู่ค่อนข้างติดกันทำให้ดูเป็นกระจุกตามปลายกิ่ง ใบรูปไข่กลับ ขนาดกว้าง 10-19 x 5-9 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลม โคนสอบเรียว ขอบเรียบ แผ่นใบเป็นคลื่น ผิวใบมีขนทั้งสองด้านแต่ผิวใบด้านล่างมีขนนุ่มหนาแน่นกว่า เส้นใบแบบร่างแห มีแขนงเส้นใบ 7-9 คู่ ก้านใบยาว 3-7 ซม. ใบอ่อนสีแดงเรื่อๆ มีหูใบรูปสามเหลี่ยม 1 คู่ อยู่ระหว่างโคนก้านใบ ดอกสมบูรณ์เพศสีขาวออกเป็นช่อยาวแบบหางกระรอก ที่ปลายกิ่ง โคนช่อมีใบประดับรูปใบพาย ขนาด 6-8 x 3-5 ซม. 2 อัน กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นหลอดรูปกรวย ปลายแยกเป็น 5 แฉกแหลมๆ กลีบดอก 5 กลีบ สีขาวหรือครีม เกสรเพศผู้ 8 อัน

ติดสลับกับกลีบดอก รังไข่เหนือวงกลีบ รูปรี ภายในมี 2 ช่อง ผล เป็นผลชนิดแห้ง รูปรี ผิวแข็งสีน้ำตาล ขนาด 1.5-2 x 1-1.2 ซม. มีรอยขีดประทั่วไป ผลติดรวมกันเป็นพวงห้อย ปลายผลชี้ขึ้นไปทางโคนก้านช่อ ผลแก่แล้วจะแตกออกจากกัน เมล็ดมีปีกบางๆ (ภาพที่ 130)

ระยะเวลาการออกดอก	ตุลาคม- ธันวาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นในป่าโปร่ง
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 178 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ใบอ่อนและยอดอ่อนมีรสเปรี้ยวใช้ใส่ในต้มมังเพราะแทนส้ม มะขาม หรือใส่เป็นผักในแกงเผ็ดเป็ด

54.2 Morinda citrifolia L. Sp.Pl.1:176.1753 ; Kurz, For. Fl. Burm. 2 : 60.1877 ; Hook. f. , Fl. Br. Ind. 3 : 155. 1880 ; Ridl., Mal. Pen. 2 : 117. 1923 ; Pitard in Fl. Gen. I.-C. 3: 423. 1924 ; Craib , Fl. Siam. En. 2 : 175. 1934 ; Back & Bakhuizen van den Brink in Fl. Java 2 : 351. 1965. M.bracteata Roxb., Hort,Beng.15.

ชื่อสามัญ	Indian Mulberry
ชื่อพื้นเมือง	ยอบ้าน (กาญจนบุรี, ภาคกลาง); มะตาเสือ(ภาคเหนือ) ; แยใหญ่(กะเหรี่ยง – แม่ฮ่องสอน)

ไม้พุ่มหรือไม้ต้นสูง 3-6 เมตร ลำต้นกลมเรียบสีเทา แตกกิ่งก้านเป็นพุ่มทึบ กิ่งเป็นเหลี่ยม ใบเดี่ยวตรงกันข้าม ก้านใบยาว 7-8 มม. มีหูใบ 2 อันอยู่ระหว่างโคนก้านใบ แผ่นใบรูปขอบขนาน หรือรูปรี ขนาด 19-20 x 8-9 ซม. ปลายใบเป็นติ่งแหลมสั้นๆ โคนใบมนหรือรูปลิ่ม ขอบใบเรียบ แผ่นใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ผิวใบเกลี้ยงสีเขียวเข้มเป็นมัน ดอกออกเป็นช่อที่ซอกใบ โดยฐานดอกอัดแน่นเป็นรูปทรงกลมยาวหรือรูปรี ขนาดช่อดอกขนาด 4-6 x 3-4 ซม. ผิวขรุขระ กลีบดอกสีขาว โคนเชื่อมติดกันเป็นรูประฆัง ยาว 7-8 มม. ปลายแยกออกเป็น 6 กลีบ รูปใบหอก ขนาด 4-5 x 1-2 มม. เกสรเพศผู้ 6 อัน ยาว 1-2 มม. ติดอยู่ภายในหลอดกลีบดอก บริเวณโคนมีขนสีขาวฟูนุ่มหนาแน่น อับเรณูสีเหลืองขนาด 2-3 x 0.5 มม. รังไข่ใต้วงกลีบ ยอดเกสรเมียแยกเป็นสอง

แฉก ก้านชูยอดเกสรเมียสีเขียวไม่มีขน ยาว 8-9 มม.ผลเป็นผลรวมสีเขียว เมื่อสุกสีเหลือง เมื่อสุกสีเหลือง เนื้อนุ่ม และมีกลิ่น (ภาพที่ 132)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบปลูกไว้ตามบ้านเพื่อบริโภค
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairoja 50(BCU)ม P. Vatanapisal 28 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน ใช้เป็นผัก ในการทำห่อหมก หรือ ใส่เป็นผักในแกงเผ็ด ปลาสด ผลดิบนำมาตำส้มตำแบบมะละกอ

54.3 Paederia foetida L., Mant. 1:52. 1767; Ridl., Fl. Mal. Pen. 2:173. 1923; Henderson, Mal. Wild. Fl. 2:227. 1959.

P. tomentosa blume., Bigdr. 968. 1827; Hook. f., Fl. Br. Ind. 3:197.1882; as. Soc. Beng. 26. 2: 139. 1877; Mat, Fl. Mal. Pen. 15: 97 (171) 1889; Craib, Fl. Siam. En. 2(2): 228. 1934.

ชื่อสามัญ	-
ชื่อพื้นเมือง	ตดหมูตดหมา(กาญจนบุรี); กอน,ก่อน(เงี้ยว – แม่ฮ่องสอน); เวาะกะที่อบื่อ, ปลานาอี, พอกะตี, ยวน(กะเหรี่ยง – แม่ฮ่องสอน); พังโหม(ภาคกลาง); ย่านพาโหม (ภาคใต้)

ไม้เลื้อยอายุหลายปี ลำต้นกลมเล็ก กิ่งอ่อนมีขนปกคลุม ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปแถบ ขนาด 3.5-5.8 x 0.7-0.8 ซม. ปลายเรียวแหลมหรือเป็นติ่งแหลม โคนเบี้ยว กลมมนหรือตรง ผิวเกลี้ยงทั้งสองด้าน ขอบเรียบเส้นใบแบบร่างแห ก้านใบยาว 2-8 มม. มีหูใบรูปสามเหลี่ยม 1 คู่ ยาว 0.5-1 มม. ดอกออกเป็นช่อแบบช่อกระจุกซ้อน ออกที่ซอกใบทั้งสอง มีดอกย่อย 3 ดอก ก้านช่อดอกยาว 0.8-1.5 ซม. มีใบประดับที่โคนก้านดอกย่อยยาว 1-1.5 มม. 1 อัน ก้านดอกย่อยตรงกลางยาว 2 – 8 มม.หรือไม่มี ส่วนก้านดอกย่อยคู่ด้านข้างยาว 0.8-1.5 ซม. ก้านดอกย่อยมีขนสากคายเล็กน้อย กลีบเลี้ยงรูปสามเหลี่ยมปลายแหลม 4-5 กลีบและติดอยู่กระทั่งเป็นผล กลีบดอกโคนเชื่อมเป็นรูประฆัง ปลายแยกเป็นแฉกสั้นๆประมาณ 15 แฉก ขนาดแฉกไม่เท่า ดอกบานเต็มที่ขนาด 3-4 x 0.8-15 มม. ผิวกลีบด้านนอกสีเทา ภายในหลอดกลีบดอกสีม่วงแดง และมีขนสี

ขาวนุ่มฟูหนาแน่น เกสรเพศผู้ 5 อันยาวไม่เท่ากันติดอยู่ภายในหลอดกลีบดอก อับเรณูติดกับก้านชูตรงกลาง รังไข่อยู่ใต้วงกลีบ ก้านเกสรเพศเมียและปลายยอดแยกเป็น 2 แฉก ผลรูปคนโท ขนาด 5 x 5 มม. ผ่อนข้างแบนสีเขียวใส เมื่อแก่แล้วแตกตามแนวตะเข็บข้าง (ภาพที่ 133)

ระยะเวลาการออกดอก	ธันวาคม – มกราคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามที่รกร้างทั่วไป โดยมักจะเกื้อยพาดพันพืชชนิดอื่น
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ทำการศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 101 (BCU), W. Thephuttee et al 43 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักดิบกับอาหารรสจัดเช่น ลาบ ใช้ใส่ในต้มไส้เนื้อหรือลวกรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก รากใช้ทำขนมได้

55. RUTACEAE

55.1 Aegle marmelos (L.) Correa, Trans. L. Soc. London 5 : 223. 1800 ; Hook. f. , Fl. Br. Ind. 1 : 516. 1875 ; Kurz,For. Fl. Burm. 1 : 199. 1877 ; Brandis, Ind, Trees : 119. 1906 ; Guill. in Fl. G' en. I. -C. 1: 682, Fig. 72. 1910 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 239. 1926 ; Back. & Bakhuizen van den Brink , Fl. Java 2 : 107. 1965 ; Stone in Fl. Ceyl. 5 : 414, Fig. 8. 1985.

Crataeva marmelos L., Sp. Pl. 444. 1753.
Bilacus marmelos (L.) Kuntze,Rev. Gen.1 : 98. 1898.
Belou marmelos (L.)Lyons,Plant Names 69.1907.

ชื่อสามัญ	Bael Fruit Tree, Bengal Quince , Bilak
ชื่อพื้นเมือง	มะตูม(กาญจนบุรี, ภาคกลาง) ; กะทันตาเถร ตุ่มตัว, ตูม (ปัตตานี) ; พะโนงค์ (เขมร) ; มะปิน (ภาคเหนือ) ; มะปีส่า (กะเหรี่ยง – แม่ฮ่องสอน)

ไม้ต้นผลัดใบขนาดกลาง สูง 7-10 เมตร เปลือกสีเทาอมขาวมักแตกเป็นแผ่น ๆ ตามลำต้นและกิ่งมีหนามแหลมยาว 1-2 ซม. ออกเดี่ยวหรือออกเป็นคู่ ๆ ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อย 3 ใบ เรียงสลับ ก้านช่อใบยาว 3-3.5 ซม. แกนกลางช่อใบยาว 10-20 ซม. ก้านใบย่อยยาว 1-2 มม. ส่วนใบที่อยู่ปลายสุดก้านใบย่อยยาว 12-13 มม. และขนาดใบใหญ่กว่าใบย่อยด้านข้าง ใบย่อยรูปไข่หรือรูปใบหอกขนาด 5-12 x 3-6 ซม. ปลายแหลมหรือเรียวแหลม โคนมนหรือกลม ขอบเป็นคลื่นแผ่นใบบาง เส้นใบแบบร่างแหมีเส้นแขนงใบ 6-8 คู่ ปลายเส้นจรดกันก่อนจะถึงขอบใบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อกระจะตามซอกใบ ยาว 4-5 ซม. ก้านช่อดอกและก้านดอกย่อยมีขนเล็กน้อย ก้านดอกย่อยยาว 1-7 มม. ดอกสมบูรณ์เพศ สีขาวหรือสีเหลืองอ่อน มีกลิ่นหอม กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยกเป็นกลีบรูปสามเหลี่ยมปลายแหลม 4-5 กลีบ กลีบยาว 1-1.5 มม. ผิวด้านนอกมีขนเล็กน้อย กลีบดอก 4-5 กลีบสีเขียวแกมขาว รูปไข่กลับแกมขอบขนานหรือรูปรี ขนาด 13-14 x 5-8 มม. อับเรณูรูปขอบขนานยาว 3.5-4 มม. มีขน รังไข่ใต้วง กลีบรูปกลมยาว ขนาด 8-10 x 4-5 มม.สีเขียว ไม่มีขน ก้านเกสรเพศเมียสั้น ยอดเกสรเพศเมียรูปทรงกระบอก ปลายตัดตรง รังไข่มี 10-12 ช่อง แต่ละช่องมีออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลรูปกลมรี ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 8-13 ซม. เปลือกแข็งผิวเรียบสีเขียวถึงเหลือง ภายในแบ่งเป็น 9-10 ช่อง มีเนื้อเยื่อสีส้ม เมล็ดรูปรีแบน จำนวนมาก (ภาพที่ 134)

ระยะเวลาการออกดอก	มีนาคม - พฤษภาคม
นิเวศวิทยา	พบปลูกไว้ตามบ้าน และขึ้นในป่าเบญจพรรณ
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 55 (BCU), Maxwell 75-340 (Bk.), P.Trisarasri 358 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักดิบจิ้มน้ำพริกหรือรับประทานแกล้มกับลาบ, แจ่ว
หมายเหตุ	เปลือกผลให้สีย้อม ผลมีสรรพคุณเป็นสมุนไพรใบมะตูมใช้ในงานมงคล

55.2 Feroniella lucida.(Scheff.) Back.& Bakhuizen van den Brink , Fl. Java 2 :107.1965.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง มะสัง(กาญจนบุรี,ภาคกลาง,ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ไม้ต้นสูง 4-8 เมตร เปลือกสีเทาปนดำ ผิวขรุขระแตกเป็นสะเก็ดเล็กๆ ลำต้นและกิ่งมีหนามแข็งยาว 1-3 ซม.ทั่วไป กิ่งอ่อนๆมีขนสากคาย ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกปลายคี่เรียงสลับ ก้านใบยาว 1.5-3 มม. แกนกลางยาว 1.5-3.5 ซม. มีใบย่อย 5-9 ใบ ก้านใบย่อยสั้น ยาวประมาณ 1 มม.ใบรูปไข่กลับขนาด 9-20 x 8-10 มม. ปลายมนหรือเว้าปุ่ม โคนรูปลิ่มหรือมน ขอบเรียบ เนื้อใบหนา ผิวใบมีขนทั้งสองด้าน ,สีเขียวเข้มมีต่อมน้ำมันกระจายทั่วแผ่นใบ เส้นใบแบบร่างแห มีเส้นแขนงใบ 3-5 คู่ ดอกออกเป็นช่อสั้นๆตามกิ่งตรงข้อ ช่อยาว 5-7 ซม.ก้านและแกนกลางช่อดอกมีขนนุ่มปกคลุม มีดอกย่อย 5-10 ดอกเป็นดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรดอกตามแนวรัศมี เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบานขนาด 1-2 ซม มีกลิ่นหอม ดอกสีเหลืองนวล ก้านดอกย่อยยาว 1.3-1.5 ซม. โคนมีใบประดับย่อยรูปเรียวยาว 2-2.5 มม. 1 อัน กลีบเลี้ยงสีเขียวมีขน โคนเชื่อมติดกันปลายแยกเป็น 3-5 แฉกยาว 1-2 มม. กลีบดอกสีเหลือง 5 กลีบรูปใบหอกหรือรูปไข่ ขนาด 11-13 x 5-6 มม. ปลายเรียวแหลม ผิวกลีบด้านนอกมีขนประปราย เกสรเพศผู้ 14-20 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 8-10 มม. ตรงโคนก้านเชื่อมติดกันยาวประมาณ 2 มม. และมีขนฟูหนาแน่น อับเรณูรูปขอบขนานหรือรูปรี ยาว 2-3 มม. ติดกับก้านชูที่ฐานของอับเรณู รังไข่เหนือวงกลีบรูปกลม ภายในมี 4-5 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง 4-6 ซม. ผิวเกลี้ยงและแข็งมีเมล็ดมากภายในผลสีเหลืองอ่อนปนชมพู (ภาพที่ 135)

ระยะเวลาการออกดอก	ทะยอยออกตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามทุ่งนาและมีปลูกไว้ตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 127 (BCU),C. Pengklai 1584(BKF)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลสุกนำมาตำร่วมกับน้ำพริกกะปิมีกลิ่นหอมมาก

55.3 Zanthoxylum limonella Wall. ex Hook f. in Fl. Br. Ind. 1: 495. 1875; Kurz.,For Fl. Burm. 1: 182.1877; Brandis , Ind. Trees :118.1990.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง พริกพราน, เม็ดดั๊กแดน(กาญจนบุรี); กำจัดต้น, พริกหอม, หมากมาศ (กรุงเทพฯ); มะข่วง (ภาคเหนือ) ; มะแข่น (เลย); ลูกระมาศ (ภาคกลาง); หมักข่วง (เชียงใหม่)

ไม้ต้น ขนาดใหญ่ สูง 8-15 เมตร เปลือกต้นสีเทาเป็นมันเลื่อมมีหนามกระจายทั่วไปตามลำต้น กิ่งและ ก้านใบ ใบ เป็นใบประกอบ แบบขนนกชั้นเดียวเรียงเวียนสลับบริเวณปลายกิ่ง ลำต้นและใบมีกลิ่นหอมเผ็ดร้อนคล้ายกลิ่นของเครื่องเทศ แกนกลางย่อยยาว 6-9.5 ซม. ใบย่อยรูปไข่หรือรูปรี ออกเป็นคู่ตรงข้าม ก้านใบย่อยยาว 0.6 ซม. ปลายใบเรียวแหลม โคนใบเบี้ยว ขนาด 6-12 x 4-5 ซม. มีใบย่อย 6-18 ใบ ดอกออกเป็นช่อที่ยอดก้านช่อดอกมีขนละเอียด ดอกย่อยขนาดเล็กกว้าง 0.5-0.6 ซม. มีใบประดับ กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกันปลายแยกเป็น 4-5 กลีบ กลีบดอกรูปรีแกมขอบขนาน ปลายมน 4-5 กลีบ สีขาวนวลใสมีแต้มสีน้ำตาลด้านหลังกลีบอยู่ทั่วไป รังไข่เหนือวงกลีบภายในมี 1 ช่อง มี 2 ออวุล เมล็ดสีดำแบนบาง รูปไข่ ขนาดกว้าง 1-3 มม. (ภาพที่ 136)

ระยะเวลาการออกดอก	เมษายน-พฤษภาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นในป่า
แหล่งที่พบ	อ. ไทรโยค, อ. ทองผาภูมิ, อ. ศรีสวัสดิ์
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 71 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและช่อดอกสดใช้ใส่ในแกงกับเนื้อสัตว์ต่างๆ และเมล็ดแห้งตำใส่ในเครื่องแกงหรือใส่ในลาบมีกลิ่นหอมและรสเผ็ดร้อน

56. SALVADORACEAE

56.1 Azima sarmentosa (Bl.) B&H. Gen. Pl. 2 : 681. 1876 ; Clarke in Hook. f. Fl. Br. Ind. 3: 620.1882 ; Steenis, Fl. Mal. 1, 4 : 225. Fig. 1 .1951.

Actegetoin sarmentosum Bl. Bijdr. : 1144. 1826 ; Span. Linnaea 15 : 187. 1841. ; A. DC. Prod. 17 : 30. 1873.

Aziria nova Blanco, Fl. Filip. :68. 1837 ; ed. 2 : 49.1845 ; ed. 3, 1 : 91.1877.

Monetia barleriodes (non L' HE' R.) Mig. Fl. Ind. Bat. 1, 2 :1859.

M. sarmentosa Ball. Adansonis 9 : 289.1870, t. 10. Fig. 1.

ชื่อสามัญ Flores De Singapore

ชื่อพื้นเมือง หนามพังคอ(กาญจนบุรี);ขี้แฮด(ส่วย – ภาคเหนือ);ปิ๊ดเต๊าะ (เชียงใหม่) ; พุงดง, หนามพุงดอ (ภาคกลาง)

ไม้รอเลื้อยตามลำต้น กิ่ง ก้าน มีหนามตรงข้อ 4 อัน ทำมุมทะแยงกัน หนามยาว 1 – 1.3 ซม. ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม ใบรูปไข่ ขนาด 7 – 8 x 3- 7 ซม. ปลายเป็นติ่งแหลม โคนตัดหยักตรงกลางเล็กน้อย แผ่นใบเป็นคลื่นไม่เรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้านสีเขียวเป็นมัน ดอกแยกเพศอยู่ต่างต้นกัน ดอกเป็นดอกช่อ ออกตรงข้อ มีใบประดับช่อดอก 1 คู่ เป็นเส้นยาวประมาณ 1 – 2 มม. ที่โคนดอกย่อยมีใบประดับย่อยดอกละ 1 คู่ ช่อดอกเพศผู้ยาว 5 – 10 ซม. ดอกย่อยออกเป็นคู่ตรงข้ามสลับฉาก กลีบเลี้ยง 5 กลีบ สีเหลืองอมเขียวมีขน กลีบดอก 5 กลีบสีเหลืองอมเขียวติดสลับกับชั้นกลีบเลี้ยง กลีบยาว 4 – 5 มม. เกสรเพศผู้ 4 อัน แยกกันติดสลับกับกลีบดอก ช่อดอกเพศเมียออกที่ข้อและปลายกิ่ง ช่อดอกยาวประมาณ 4 – 7 ซม. ก้านดอกย่อยยาว 2 – 4 มม. ดอกขนาดเล็ก กลีบเลี้ยงมี 4 กลีบสีเหลืองใส กลีบดอก 5 กลีบ รังไข่เหนือวงกลีบ รูปกลม เกลี้ยง สีเขียว ไม่มีก้านเกสรเพศเมีย ยอดเกสรเพศเมียแยกเป็น 2 แฉก ตรงปลายมีขนสีขาวปกคลุม ภายในรังไข่มี 4 ช่อง ในแต่ละช่องมี ออวุล 1 อัน ติดที่ฐานของรังไข่ ผลกลมสีเหลืองใส ฉ่ำน้ำ ขนาดกว้าง 2 – 4 มม.
(ภาพที่ 137)

ระยะเวลาออกดอก กุมภาพันธ์-เมษายน
นิเวศวิทยา ขึ้นในที่รกร้างและตามคันนา
แหล่งที่พบ อ. พนมทวน อ. ห้วยกระเจา อ. บ่อพลอย อ. ทองปรือ
ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 135 (BCU), B. Na Songkhala 599 (BCU), Nonglak Sarindu 22 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อนและผลอ่อน แกงเผ็ดกับปลาไหล

57. SAPINDACEAE

57.1 Cardiospermum halicacabum L. , Sp.Pl. 366. 1753; Ridl. Fl. Mal. Pen. 1 : 488. 1922; Gagnep. in Fl. G'en. I. -C. Suppl. 1 : 933. 1950; Leenh. in Fl. Mal. 1. 2 : 484. Fig. 12. 1994; Van Welzen. Flora of Thailand 7 (1) : 189-191. Fig. 9.

ชื่อสามัญ Ballon Vine, Heart Pea, Heart Seed, Smooth Leaved Heart Pea

ชื่อพื้นเมือง โคกกะออม (กาญจนบุรี, ภาคกลาง, ภาคใต้) กะดอม (ภาคกลาง) ถูบลีบเตรือ (ภาคเหนือ) ตุ้มต้อก (แพร่) ไพออม (ภาคใต้) วิวี่ (ปราจีนบุรี) ติ้นไข่, ไหน (จีน)

ไม้เลื้อยขึ้นพันกิ่งไม้ หรือเลื้อยตามพื้นดิน แตกกิ่งก้านสาขา ลำต้นมีสีเขียวขนาดเล็ก เป็นร่องและมีสันตามยาว 5 สัน มือเกาะคล้ายเส้นด้ายขนาดเล็กออกตรงข้อ ใบเป็นใบประกอบสามใบย่อย เรียงสลับ ใบรูปหอกหรือรูปไข่ ปลายเรียวแหลม โคนสอบเรียวหรือมน ขอบหยักเว้าลึก แผ่นใบบางคล้ายกระดาษ ผิวใบด้านบนเกลี้ยง ด้านล่างมีขนห่าง ๆ เส้นใบแบบร่างแห เส้นแขนงใบ 5-7 คู่ ก้านใบย่อยยาว 0.8-1.0 ซม. มีหูใบสีเขียว ขนาด 0.4-0.5 x 0.3-0.4 มม.ดอกออกเป็นช่อคล้ายกระจุกแยกแขนง บริเวณโคนช่อและก้านมีมือเกาะ ออกเป็นคู่ตรงข้ามกัน ก้านช่อดอกยาว 5-12 ซม. ก้านดอกย่อยยาว 0.5-1.2 ซม. ดอกย่อยสมบูรณ์เพศ สมมาตรด้านข้าง กลีบเลี้ยง สีเขียว แยกกัน 4 กลีบ รูปไข่หรือเกือบกลม ขนาดกว้าง 1-2 มม. แบ่งออกเป็น 2 วง วงใน 2 กลีบ ขนาดใหญ่กว่าวงนอกเล็กน้อย กลีบดอกสีขาว รูปไข่กลับหรือรูปเกือบกลม ขนาด 1-2 x 1.5-2.5 มม. มีขนภายในจะมีเกล็ดขนาด 0.1-0.2 x 0.1ซม. ฐานรองดอกเป็นตุ่มกลม เกสรเพศผู้ 8 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.1-0.2 ซม. อับเรณูสีเหลือง รูปรี ยาวประมาณ 0.05 ซม. รังไข่เหนือวงกลีบ ก้านเกสรเพศเมียสั้น ภายในรังไข่แบ่งเป็น 3 ช่อง แต่ละช่องมีออวุล 1 ออวุล ผลแบบแห้งแตกพองคล้ายรูปสามเหลี่ยม เส้นผ่านศูนย์กลาง 1.5-4.5 ซม. ผิวบางคล้ายกระดาษ สีเขียวแกมเหลือง เมล็ดเกือบกลม มี 1-3 เมล็ด เส้นผ่านศูนย์กลาง 0.2-0.4 ซม. เมื่ออ่อนสีเขียวค่อนข้างนิ่ม เมล็ดเมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีดำแข็ง ขั้วเมล็ดสีขาวใหญ่ (ภาพที่ 138)

ระยะเวลาการออกดอก ตลอดทั้งปี

นิเวศวิทยา เป็นวัชพืชขึ้นตามที่รกร้างข้างทาง และในสวนผลไม้

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 213(BCU), B. NaSonakhla 229 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อนนำมาต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

58. SCHIZAEACEAE

58.1 **Lygodium flexuosum** (L.) Sw. ,J. Bot. 1800 (2) : 106. 1801; Holtt. , Rev. Fl. Malaya 2 : 57. F. 11. 1955; K. I. Was. & Tagawa. in Flora of Thailand 3, 1 : 62. 1979.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ย่านลิเภา (กาญจนบุรี); กระฉอก (ปราจีนบุรี); กะฉอด (ราชบุรี); กิ๊กโพเด๊าะ, ไก่ขู่ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน); กูดก้อง, กูดงอดแงด, กูดแพะ, กูดข่อง, ผักตืนตีกโต (ภาคเหนือ); ตะเภาขึ้นหน (ประจวบคีรีขันธ์, ภาคใต้); ตืนตะขาบ (พิจิตร); ทุไก่ไค (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี); เฟิร์นตืนมังกร (ราชบุรี,นครราชสีมา); หลักเภา (ภาคใต้)

พืชล้มลุกมีเหง้าสั้นๆ และมีขนสีน้ำตาลดำปกคลุมหนาแน่น เลื้อยพันได้สูงมากกว่า 3 เมตร ก้านใบยาว 50-60 เมตร สีฟาง บริเวณโคนสีน้ำตาลดำ มีขนปกคลุมหรือเกลี้ยง ปลายก้านใบมีปีกแคบๆ แกนกลางใบปฐมภูมิ แตกกิ่งสั้นๆ ยาว 3-5 มม. ปลายไม่เจริญ มีลักษณะเป็นติ่งเล็กๆ ปกคลุมด้วยขนสีน้ำตาลอ่อน แกนกลางใบทุติยภูมิ แยกสาขาแบบขนนก หรือแบบขนนกสองชั้น ใบรูปขอบขนานหรือรูปคล้ายสามเหลี่ยม ปลายแหลม ขนาด 10-12 x 7-9 ซม. ใบย่อยที่ด้านล่าง แยกสาขาเป็นแบบรูปฝ่ามือ โคนเว้าเป็นรูปหัวใจ ใบที่อยู่ด้านปลายสุดรูปเรียวยาวใบหอก ขอบใบจักฟันเลื่อย เห็นก้านใบชัดเจน ยาว 1-7 มม. ก้านใบมีปีกแคบๆ และมีขนประปราย แผ่นใบบางเรียบ ซอไรฟอร์ยาว 1-2 มม. ขึ้นออกจากขอบใบย่อยตติยภูมิ เยื่อคลุมอับสปอร์เรียบหรือมีขนเล็กน้อย (ภาพที่ 139)

นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามที่ชุ่มชื้น
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 139(BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนต้ม ลวก รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก
หมายเหตุ	ใช้ในงานหัตถกรรมจักสาน

59. SCROPHULARIACEAE

59.1 Limnophila repens (Benth.) DC. , Prodr. 10 : 387. 1846; Philcox in Kew Bull. 24 : 154. 1969; Yamazaki in Fl. C. L. V. 21 : 60. 1985; in Flora of Thailand. 5, 2 : 1990.

Stemodia repens Benth. , Bot. Reg. 17 : sub t. 1470. 1832.

Limnophila dubia Bonati Bull. Soc. Bot. Fr. 55 : 511. 1908.

L. conferta Benth. var. dubia (Bonati) Boteni in Fl. G'en. I. –C. 4 : 376. 1977.

L. sessilis (Benth.) Fischer in Kew Bull.:62. 1932 .

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ผักแขยง(กาญจนบุรี,ภาคกลาง);ผักพา(ภาคเหนือ)

พืชล้มลุกปีเดียว ขนาดเล็ก สูง 30-40 ซม. ลำต้นเล็กกลวงเห็นข้อชัดเจน อวบน้ำ และมีกลิ่นหอมฉุนทั้งต้น ใบเป็นใบเดี่ยวออกเป็นกระจุกรอบข้อ 2-3 ใบ ไม่มีก้านใบแต่โคนใบจะแผ่ออกแล้วหุ้มลำต้นไว้ แผ่นใบรูปไข่แกมขอบขนาน หรือรูปใบหอก ปลายแหลม ขนาด 2.5-3.5 x 0.7-1.5 ซม. ขอบหยักฟันเลื่อย ผิวใบด้านบนมีต่อมน้ำมันกระจายทั่วไป ดอกเดี่ยวขนาดเล็กออกที่ซอกใบ ก้านดอกยาวประมาณ 1.2 ซม. มีใบประดับเป็นเส้นเล็กๆ สีเขียว กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกัน เล็กน้อยปลายแยกออกเป็น 5 กลีบปลายแหลม สีเขียวและมีขน กลีบดอกสีม่วงเข้มโคนเชื่อมติดกัน เป็นรูประฆังปลายแยกออกเป็น 5 กลีบ มีขนทั้งด้านนอกและภายในกลีบดอก เกสรเพศผู้ 4 อัน มีสองคู่ยาวไม่เท่ากัน ก้านชูอับเรณูติดอยู่ภายในหลอดของกลีบดอก รังไข่เหนือวงกลีบ ก้านเกสรเพศเมียยาว ยอดเกสรเพศเมียสีขาวเห็นได้ชัดเจนขณะดอกตูม รังไข่มี 2 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ออวุลจำนวนมาก ผลเป็นแบบแห้งแล้วแตก รูปรีกว้างๆ มีกลีบเลี้ยงหุ้มอยู่ ขนาดผล 4-5 x 2-3 ซม. (ภาพที่ 140)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	เป็นวัชพืชในนาข้าว
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 152 (BCU), Herb. Tr. 634 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อน และ ใบอ่อนรับประทานแกล้มกับลาบหรือใช้ใส่ปนในแกงเผ็ดหน่อไม้

60. SOLANACEAE

60.1 Solanum aculeatissimum Jacq. Coll.1.100.1787; Back. & Bakhuizen van den Brink in Fl. Java 2 : 474.1965; Ridl. in Fl. Mal. Pen. 2 : 468. 1967 ; Zhing zhI-yun, Lu An- ming; Will.D' Arey, in Fl. China.17:321-322.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง มะเขือขื่น(กาญจนบุรี,ภาคกลาง);เขือพา(นครศรีธรรมราช);เขือหิน(ภาคใต้); มะเขือขันคำ,มะเขือคางกบ,มะเขือคำ,มะเขือแจ้(ภาคเหนือ);มะเขือเปราะ,มะเขือเสวย(ภาคกลาง);มะเขือแจ้ดิน(เชียงใหม่);มังคิเก่(กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

ไม้พุ่มสูง 1-1.5 เมตร กิ่ง,ก้าน ที่ยังอ่อนสีเขียวปนม่วงคล้ำ มีขนรูปดาวหนาแน่น และมีหนามแหลมคมยาว 4-7 มม.ทั่วไป ก้านใบยาว 2-3.5 ซม. จะมีหนามหนาแน่นกว่ากิ่ง ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปไข่ ขนาด 7-9 x 4-6 ซม. ปลายแหลม โคนเบี้ยว ขอบเป็นคลื่นเล็กน้อยผิวใบมีขนรูปดาวทั้งสองด้าน และมีหนามบริเวณเส้นใบด้านละ 5-9 อัน ดอกออกเป็นช่อกระจุกซ้อน ก้านช่อดอกยาว 1.6-1.7 ซม. มีดอกย่อย 3 ดอก ก้านดอกย่อยยาว 4-8 มม. กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมเป็นรูประฆังยาวประมาณ 3-4 มม. ปลายแยกออกเป็น 5 กลีบ ยาว 0.5-1 มม.ปลายแหลม กลีบดอกสีขาวเมื่อบานจะเปลี่ยนเป็นสีม่วงรูปกงล้อเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.3-1.5 ซม. ผิวกลีบด้านนอกมีขน เกสรเพศผู้ 5 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.5-1 มม. ติดกับอับเรณูตรงฐาน อับเรณูรูปขอบขนานสีเหลืองสดยาว 5-6 มม.ปลายมีรูเปิดสีน้ำตาล รังไข่เหนือวงกลีบ รูปกลมหรือค่อนข้างกลม ไม่มีขน ก้านเกสรเพศเมียมีขนสีขาวหนาแน่น รังไข่มี 1 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลกลมขนาด 3.5 x 3.5 ซม. ก้านผลยาว 2-2.5 ซม. กลีบเลี้ยงยังคงติดอยู่และเจริญมาพร้อมกับผลขนาด 1-1.2 x 0.7-0.8 ซม. บนกลีบมีหนาม 8-10 อันและมีขนรูปดาว ผลสีเขียวมีลายสีขาวที่ด้านล่างของผล เมื่อสุกสีเหลือง เมล็ดแบนสีน้ำตาลอ่อน (ภาพที่ 141)

ระยะเวลาการออกดอก ตลอดปี

นิเวศวิทยา	พบขึ้นในป่าหรือขึ้นในที่รกร้างทั่วไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 53 (BCU), W. Thephuttee et al 54 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลแก่สีเหลืองอาจนำมารับประทานเป็นผักดิบกับน้ำพริก หรืออาหารรสจัดอื่นๆ และใช้ผลแก่ผ่าเอาเมล็ดออกคั้นกับน้ำเพื่อลดความขื่นใส่แกงป่ากับเนื้อสัตว์

60.2 Solanum indicum L. Sp.Pl. :187.1753 ; Dunal. in DC.Prodr.13 : 309.1852 ; Clarke in Hook. f. in Fl. Br. Ind. 4 : 234. 1883 ; Merr. , Enum. Philip. Fl. Plants 3 : 426. 1923.

ชื่อสามัญ	-
ชื่อพื้นเมือง	มะแว้งต้น (กาญจนบุรี,กาคกลาง); มะแคว้ง,มะแคว้งงาม,มะแว้งคม,มะคำ,มะแว้ง (ภาคกลาง); แว้งคม (สุราษฎร์ธานี,สงขลา); สะกั้งแค (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน); หมากแฮ้งคง (ส่วย-แม่ฮ่องสอน)

ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1.5-2 เมตร ลำต้นตั้งตรง แตกกิ่งก้านสาขา ผิวลำต้นเรียบสีเขียวอมน้ำตาลอ่อน มีขนสีขาวปกคลุม ตามลำต้น กิ่ง ก้าน มีหนามแหลม ปลายโค้งงอกระจายอยู่ทั่วไป ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 2.5-3 ซม. ใบรูปไข่หรือรูปไข่กลับ ขนาด 7.5-9 x 3.5-5.5 ซม. แผ่นใบหยักเว้าเป็น 5-7 พู ปลายแต่ละพูแหลมหรือมน ปลายใบแหลม โคนรูปลิ่มหรือเบี้ยว ขอบเรียบ ผิวใบมีขนทั้งสองด้านผิวใบด้านล่างมีขนหนาแน่นกว่าด้านบน และตรงเส้นใบของทั้งสองด้านมีหนามแหลมตรง ยาว 5-6 มม. ด้านละ 1-4 อัน เส้นใบเป็นแบบร่างแห มีแขนงเส้นใบ 3-6 คู่ ดอกออกเป็นช่อกระจะ ตามซอกใบและปลายกิ่ง ช่อดอกยาว 2-3 ซม. แกนกลางและก้านดอกมีขนหนาแน่น เป็นดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรดอกตามแนวรัศมี ก้านดอกยาว 1.3-1.5 ซม. มีหนามตรงโคนดอก 1 อัน ยาว 1-2 มม. กลีบเลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยกเป็น 5 กลีบ ปลายแหลม กลีบยาว 3-4 มม. ผิวด้านนอกกลีบมีขนปกคลุม กลีบดอกสีขาวอมม่วงโคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยกเป็น 5 กลีบ รูปไข่ ขนาด 8-9 x 2-3 มม. ผิวด้านนอกกลีบมีขน เกสรเพศผู้ 5 อัน ก้านชูอับเรณูสั้นยาวประมาณ 1 มม. อับเรณูรูปขอบขนานยาว 4-5 มม. ปลายมีรูเปิดกลม ๆ รังไข่เหนือวงกลีบ รูปไข่ไม่มีขน ขนาดกว้างประมาณ 1 มม. ก้านเกสรเพศเมียยาว 5-6 มม. มีขนหนาแน่น ปลายยอดเป็นตุ่มกลมเล็ก ๆ ภายในรังไข่มี 2 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตอนรอบแกน

ร่วม ผลแบบมีเนื้อหลายเมล็ด รูปกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 4-7 มม. ผิวเรียบสีเขียวมีลายสีขาวเล็กน้อย เมื่อสุกจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอมส้ม เมล็ดแบนขนาดเล็กสีขาวจำนวนมาก (ภาพที่ 142)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบปลูกตามบ้าน และขึ้นตามป่าละเมาะ
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 58 (BCU), U. Damsri 50 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ผลอ่อน ต้ม,เผา รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก

60. 3 Solanum stramonifolium Jacq., Sp. Pl. ed. li. 267.1762; Prain. l.c. 331; Craib in Fl. Siam. En. 3: 142. 1951; Ridl. in Fl. Mal. Pen. 2: 467. 1967.

Solanum hirsutum Roxb. Fl. Ind. ed.Carey: 192. 1832; Wall. Cat. 2: 253. 1824.

S. ferox L. C.B. Clarke in Fl. Br. Ind. 4: 233. 1885; Kerz., Fl. Burm. 2: 226. 1877; Brandis, Ind. Trees 490. 1921; Prain in Mat. Fl. Mal. Pen. No. 18.331. 541; Ridl., in Fl. Mal. Pen. 2: 467. 1923; Bot., in Fl. G'en. I.-C. 4: 322. 1951.

Solanum ferox L. Sp. Pl. ed. 2 : 267.1762.

ชื่อสามัญ	-
ชื่อพื้นเมือง	มะอึก(กาญจนบุรี, ภาคกลาง) ; มะเขือปู่, มะปู่ (ภาคเหนือ) ; ขั่งคุยดี (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน)

ไม้พุ่มสูง 1–2.5 เมตร ลำต้นและกิ่งก้านมีขนรูปดาวหนาแน่น ก้านใบยาว 5–14 ซม. ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปไข่ ขนาด 16–21 x 13-18 ซม. ปลายแหลม โคนตัด ขอบใบหยักเว้าเป็น 11–13 แฉก ผิวใบมีขนนุ่มรูปดาวหนาแน่นทั้งสองด้าน ดอก ออกเป็นช่อสั้นๆ ที่ยอดและที่ซอกใบ มีดอกย่อย 2–5 ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี ก้านดอกย่อยยาว 7–8 มม. กลีบเลี้ยงสีเขียวมี 5 กลีบ กลีบรูปไข่ขนาด 7–8 x 6-7 มม. ปลายกลีบแหลม มีขนหนาแน่น กลีบดอกสีขาว โคนเชื่อมติดกันเล็กน้อย ปลายแยกเป็น 5 กลีบ สลับกับกลีบเลี้ยง กลีบดอกรูปใบหอก ขนาด 1.5-2 x 0.7-0.8 ซม. เนื้อกลีบหนา เป็นมัน เกสรเพศผู้ 5 อัน ไม่มีก้าน อับเรณูติดอยู่

กับชั้นกลีบดอกขนาดใหญ่ สีเหลือง ปลายเป็นรูเปิดกลมๆ 2 รู อับเรณูขนาด 7–8 x 3-4 มม. เรียงเป็นวงในแนวตั้งรอบเกสรเพศเมีย รังไข่เหนือวงกลีบมีขนฟูหนาแน่น รูปกรวยคว่ำ ขนาด 4 – 5 x 3-3.5 มม. ก้านชูยอดเกสรเพศเมียยาว 1 – 1.2 ซม. เกลี้ยง ยอดเกสรเพศเมียสีเขียวเล็กๆ ภายในรังไข่มี 4 ช่อง แต่ละช่องมี ออวุลจำนวนมาก ผล กลม สีเขียว ขนาดกว้าง 3.5 – 4 ซม. เมื่อสุกเปลี่ยนเป็นสีส้ม ผิวของผลมีขนหนาแน่น แต่จะหลุดลอกออกได้ง่าย (ภาพที่ 143)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	ปลูกทั่วไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 11 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ผลสุกใช้ใส่ในน้ำพริก ผลดิบปอกเปลือกออกแล้วตำส้มตำแทนมะละกอ

60.4 Solanum torvum Sw., Nov. gen. Sp. Pl. prodr : 47. 1788 ; Prain, l.c. 332 ; Back. & Bakhuizen van den Brink , Fl. Java 2 : 475. 1965 ; Ridl. ,Fl. Mal. Pen. 2 :469. Fig. 118. 1967 ; Zhang zhl- yun, Lu An-ming; Will.D' Arey , in Fl. China. 17: 321-322.

ชื่อสามัญ	Plate Brush
ชื่อพื้นเมือง	มะเขือพวง(กาญจนบุรี,ภาคกลาง);จะเคาะคะ,ตะโกงถาโน(มาเลย์-สงขลา);ปอถอ, ปอถือ(แม้ว-ภาคเหนือ);มะเขือละคร,หมากแค้ง(นครราชสีมา);มะแคว้งกูถา, มะแคว้งกูถัว(เชียงใหม่);มะแว้ง,มะแว้งช้าง(ภาคใต้);รับจงกลม(เขมร-นครราชสีมา)

ไม้พุ่มสูง 1.5-2 เมตร ลำต้น กิ่ง ก้านมีขนรูปดาวหนาแน่น และมีหนามแหลม ยาว 3-5 มม.ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบยาว 1.5-2.5 ซม. แผ่นใบรูปไข่ขนาด 6-11.5 x 4-9 ซม. ขอบใบหยักเว้า เป็น 6 หู ปลายแหลม โคนเบี้ยวหรือรูปติ่งหู ผิวใบมีขนทั้งสองด้านแต่ผิวใบด้านบนมีหนามตรงเส้นใบแขนงละ 1 อัน ผิวใบด้านล่างมีหนามเฉพาะตรงเส้นกลางใบ ดอกออกเป็นช่อกระจุกที่ยอดและซอกใบ เส้นผ่าศูนย์กลางดอกย่อยกว้าง 2-2.2 ซม. บานทีละ1-3 ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี ก้านดอกย่อยยาว 0.5-1 ซม. กลีบเลี้ยงสีเขียว 5 กลีบติดอยู่กระทั่งเจริญ

เป็นผล กลีบดอกสีขาว 5 กลีบเชื่อมติดกันเป็นรูปกงล้อ เนื้อกลีบบาง ผิวด้านนอกมีขน เกสรเพศผู้ 5 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 1-2 มม ติดกับอับเรณูตรงฐาน อับเรณูสีเหลืองรูปทรงกระบอกยาว 5-6 มม. มีรูเปิดกลมๆที่ปลาย รังไข่เหนือวงกลีบ รูปรี ขนาด 2 x 1.5 มม. ก้านเกสรเพศเมียยาวประมาณ 1 ซม. ยอดเกสรเพศเมียกลมสีเขียว รังไข่มี 2 ช่อง แต่ละช่องมี ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลกลมสีเขียวเข้มขนาด 1 x1 ซม. เมล็ดแบน สีน้ำตาลอ่อน จำนวนมาก (ภาพที่ 145)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	ปลูกไว้บริโภคตามบ้าน และพบบ้างในป่า
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 25 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ทั้งผลอ่อนและผลแก่ นำมาบุบให้แตกแล้วล้าง ต้มเอาน้ำดำๆทิ้ง ใช้ใส่ในแกงกะทิร่วมกับมะเขืออ่อนและใส่เป็นผักในแกงเขียวหวานหรือใส่ในน้ำพริกกะปิ

60.5 Solanum tribobatum L. , Sp. Pl. 188. 1753 ; Burm. Fl. Ind. 57 , t. 22 ; Ridl., Fl. Mal. Pen. 2. : 469. 1923 ; Back. & Bakhuizen van den Brink , Fl. Java 2 : 473. 1965.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง มะแว้งเครือ(กาญจนบุรี , ภาคกลาง) ; แขว้งเดีย (ตาก)

ไม้รอเลื้อย มีหนามแหลมยาว 1–2 มม. ปกคลุมทั่วทั้งต้น ใบ เป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ขนาด 2.9–3.2 x 2.2-2.5 ซม. ปลายแหลม โคนตรง ขอบใบหยักเว้าเป็น 5 แฉก แผ่นใบเรียบ ผิวใบเป็นมัน มีขนบริเวณเส้นใบ ก้านใบยาว 1–1.8 ซม. ดอกช่อออกที่ปลายยอดช่อละ 3 – 8 ดอก ก้านช่อดอกสั้นมากหรือไม่มีก้านช่อดอก ก้านดอกย่อยยาว 1.5–2 ซม. ดอกบานเส้นผ่านศูนย์กลางกว้าง 2.5–3 ซม. ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี กลีบเลี้ยงสีเขียวขนาดเล็กยาวประมาณ 3 มม. โคนเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 5 แฉกตื้นๆ ยาวประมาณ 1 มม. กลีบดอกสีม่วงรูปกงล้อขนาด 1.3 – 1.5 x 0.5-0.6 ซม. 5 กลีบ ขอบกลีบด้านหลังมีขน เกสรเพศผู้ 5 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 2 มม. อับเรณูสีเหลืองติดที่ฐาน ขนาด 8 x 1.5 มม. ปลายสีน้ำตาลเป็นรูเปิด 2 รู ส่วนของอับเรณูจะตั้งล้อมรอบชั้น

เกสรเพศเมียไว้ รังไข่เหนือวงกลีบ รูปกลม หรือรูปรี ขนาด 1 x 1 มม. สีครีม ไม่มีขน ก้านเกสรเพศเมียยาว 1.5 – 1.6 ซม. พลาเซนตารอบแกนร่วม ผล กลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.8–1 ซม.เมื่อสุกสีแดงสด (ภาพที่ 145)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามที่รกร้างข้างทาง
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 13 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและผลอ่อน ต้มรับประทานร่วมกับน้ำพริก

61. SPHENOCLEACEAE

61.1 Sphenoclea zeylanica Gaertn. , Fruct. : t. 24. f. 5. 1788 ; Dangug in Fl. Gen. I. C. 3 ; 692. 1930 ; Kerr in Fl. Siam. En. 2 : 309. 1939 ; Airy Show in Fl. Mal. 1. 4 : 27. 1948 ; Ngugen van Thuan in Fl. C. L. V. 9 : 48. 1969 ; Larsen in Flora of Thailand 2, 3 : 280. 1975.

Pongatium spongiosum Blanco, Fl.Filip.,86.1837.

Reichelia palustris Blanco, 1.C.220;ed.2,:155.1845;ed.3,1:277.1877,t.143.f.1.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ผักพริก(กาญจนบุรี);ผักปุ่มป่า,ผักกุ่มป่า(เชียงใหม่);ผักปอด(ภาคกลาง);ผักปอดนา(อยุธยา);ผักปุ่มปลา(ภาคกลาง)

พืชล้มลุกปีเดียว สูง 50-150 ซม. ลำต้นสีเขียวอ่อน อวบน้ำ ตั้งตรงหรือแตกกิ่ง 2-3 กิ่ง และที่โคนต้นมีเนื้อเยื่อนุ่มเหมือนฟองน้ำสีขาวหุ้มอยู่ ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบยาว 2.5-3 ซม. ใบรูปไข่แกมหอกหรือรูปใบหอกแกมขอบขนาน ขนาด 1.5-3 x 1-1.5 ซม. ปลายแหลมโคนรูปลิ่ม แผ่นใบบาง ขอบเรียบ ดอกออกเป็นช่อเชิงลดที่ซอกใบและปลายกิ่ง ช่อดอกรูปรี หรือรูปทรงกระบอกแกมรูปไข่ สีเขียว ยาว 1.5-4 ซม. มีดอกย่อยขนาดเล็กสีขาวจำนวนมากขนาดดอกกว้าง 2-5 มม. ไม่มีก้านดอกย่อย ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี มีกลีบเลี้ยงสีเขียว 5 กลีบ กลีบ

ดอกสีขาว โคนเชื่อมติดกันเป็นรูประฆังปลายแยกออกเป็น 5 กลีบ เกสรเพศผู้ 5 อันติดบนชั้นกลีบดอก รังไข่ได้วงกลีบ มีก้านเกสรเพศเมียสั้นๆ ภายในรังไข่มี 2 ช่อง แต่ละช่องมี ออวุลจำนวนมาก ผลแบบแห้งแตก เมล็ดสีดำขนาดเล็กจำนวนมาก (ภาพที่ 146)

ระยะเวลาการออกดอก	ออกเกือบตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบเป็นวัชพืชในนาข้าว
แหล่งที่พบ	อ. พนมทวน อ. ห้วยกระเจา อ. บ่อพลอย
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 160 (BCU), B. Chokchuaypattankit 39 (BCU), O. Sukhotrirut 69 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและช่อดอกอ่อน ใช้เป็นผักใส่แกงส้มหรือแกงเลียง และนำมาต้มรับประทานกับน้ำพริกต่างๆ

62. TILIACEAE

62.1 Corchorus olitorius L. , Sp. Pl. : 529. 1753 ; Mast.in Fl. Br. Ind. 1 : 397. 1874 ; Gagnep. in Fl. Gen. 1. C. 1 : 557. 1911 ; Ridl. , Fl. Mal. Pen. 1 : 305. 1922 ; Craib in Fl. Siam. En. 1 : 192. 1925 ; Phengkhai in Flora of Thailand 6, 1 : 28-29. f. 17. 1993.

C.tridens L.,Mant.2:556.1771.

C. trilocularis L.,Mant.2:77.1771.

C. cathartícus Blanco,Fl.Filip.:442.1837.f.17.

ชื่อสามัญ Tossa Jute, Jew's Mallow

ชื่อพื้นเมือง ปอกระเจา,กระเจา(กาญจนบุรี,ภาคกลาง)

ไม้ล้มลุกสูง 30-100 ซม. แตกกิ่งก้านเป็นพุ่มเตี้ยๆ ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปหอก ขนาด 7-12 x 3-4.5 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนมนและ มีระยางค์เป็นเส้นสีแดงยาว 0.8-1.5 ซม. 1 คู่ ขอบจักฟันเลื่อย ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน แผ่นใบเป็นร่องยาวตามเส้นใบ ก้านใบยาว 2-3.5 ซม. มีขนประปราย ตรงโคนมีหูใบ 1 คู่ รูปลิ่มแคบ ปลายเรียวแหลม สีแดง ขนาด 15-18 x 1-1.5มม.

ดอกออกเป็นช่อกระจุก ที่ข้อตรงข้ามกับใบ มีดอกย่อย 2-3 ดอก ก้านช่อดอกยาว 1-2 มม. ก้านดอกย่อยยาว 2-2.5 มม. ที่โคนมีใบประดับรูปถิ่มแคบ 2 อัน ยาวประมาณ 2 มม. ดอกย่อยขนาดเล็กสีเหลือง ดอกสมบูรณ์เพศ สมมาตรตามแนวรัศมี ดอกดูมลักษณะคล้ายรูปมงกุฎ 5 เหลี่ยม กลีบเลี้ยงสีเหลือง 5 กลีบ รูปหอกแกมขอบขนานขนาด 6-7 x 1.5 มม. ปลายเป็นหางยาว 2-3 มม. โคนกลีบมีขนตรงขอบ กลีบดอกแยกกันรูปไข่กลับ 5 กลีบ สีเหลือง โคนกลีบตรงขอบจะมีขน ขนาดกลีบ 6-7 x 1.5-2 มม. เกสรเพศผู้จำนวนมาก ก้านชูอับเรณูแยกกันยาว 5-6 มม. อับเรณูสีเหลืองแตกตามยาว ติดกับก้านชูตรงด้านหลังของอับเรณู รังไข่เหนือวงกลีบ รูปขอบขนาน ขนาด 2-2.5 x 1 มม. สีเขียว มีขนสีขาวละเอียดปกคลุม ก้านเกสรเพศเมียยาวประมาณ 1 มม. เกลี้ยง ยอดเกสรเพศเมียเป็นแฉกผ่อย แฉกลึกประมาณ 1 มม. รังไข่ มี 5 ช่อง แต่ละช่องมี ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลเป็นฝักแบบแห้งแตกรูปทรงกระบอก มีขน (ภาพที่ 147)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบเป็นวัชพืชในนาข้าว
แหล่งที่พบ	อ. เมือง อ. พนมทวน อ. ท่าม่วง อ. บ่อพลอย
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 65 (BCU), W. Nana 1 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ใบและยอดอ่อน ลวกน้ำทิ้งเพื่อลดความขม นำมาผัดน้ำมันหอย รับประทานกับข้าวต้ม

63. ZINGIBERACEAE

63.1 Alpinia nigra (Gaertn.) Burtt, Notes Roy. Bot. Gard. Edinburgh 35: 213. 1977. Burtt and Smith in Fl. Ceyl. 4: 516. 1983.

Zingiber nigrum Gaerth., Fruct. 1 : 35, t. 12. 1788.

Heritiera allughas Retz., Obs. 6 : 17, t. 1. 1791.

Alpinia allughas (Retz.) Roscoe, Trans. L. Soc. London 8 : 346. 18007; Baker in Hook. f. Fl. Br. Ind. 6 : 253. 1893; Trimen, Handb. Fl. Ceyl. 4 : 247. 1898.

Languas chinensis (Retz.) Alston in Trimen, Handb. Fl. Ceyl. 6 : 282. 19331; excl. basionym; see Notes Roy. Bot. Gard. Edinburah 35 : 214. 1977.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ข่า (กาญจนบุรี)

ไม้ล้มลุกอายุหลายปี มีเหง้าใต้ดินเห็นข้อปล้องชัดเจน ลำต้นเหนือพื้นดินสูง 1-2 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ ก้านใบแผ่เป็นกาบหุ้มลำต้นยาว 4-5 ซม. ลิกูลรูปสามเหลี่ยม ยาว 4-5 มม. ปลายมน มีขนบริเวณรอบขอบ แผ่นใบรูปขอบขนาน ขนาด 25-30 x 8.5-9 ซม. ปลายใบมนหรือเป็นติ่งหนาม โคนมน ขอบใบเรียบและมีขน ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นกลางใบเห็นชัดเจนทั้งด้านหลังใบ ดอกเป็นช่อตรงปลายยอด ยาว 16-20 ซม. แกนกลางช่อดอกสีเขียวมีขนละเอียด ก้านช่อดอกย่อยยาว 4-5 มม. แต่ละช่อมีดอกย่อย 1-3 ดอก มีใบประดับที่ก้านช่อดอกย่อย 1 อัน รูปร่างคล้ายใบแห้งแล้วเป็นสีน้ำตาล ยาวประมาณ 10 ซม. มีใบประดับย่อยที่โคนดอกย่อย 1 อัน ก้านดอกย่อยยาวประมาณ 7-8 มม. มีขนนุ่ม กลีบเลี้ยงสีใสเชื่อมเป็นหลอดสั้นๆ ยาวประมาณ 5-6 มม. ปลายแยกเป็น 3 แฉกตื้นๆ ขนาดไม่เท่ากัน กลีบดอกส่วนโคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 8-9 มม. ปลายแยกเป็น 3 กลีบ โคนส่วนที่เป็นกลีบรูปไข่แกมขอบขนาน ปลายกลีบงุ้มขึ้นเล็กน้อย ขนาด 7-9 x 1.2-1.3 มม. ลาเบลลัม รูปไข่ ขนาด 1.5-1.6 x 1.0-1.2 ซม. ปลายกลีบงุ้มขึ้นเล็กน้อยไม่แยกเป็นพู กลีบสีใสมีขีดแต้มสีแดงบริเวณกลางกลีบ และตรงกลางแผ่กลีบเป็นร่องขรุขระ สาเดมิโนด สั้นรูปลิ่มแคบหรือรูปแถบสีแดงขนาดยาว 5-6 มม. เกสรเพศผู้ 1 อัน ก้านชูอับเรณูเชื่อมติดกันตลอด ยาว 1- 1.2 ซม. มีขน อับเรณูสีเหลืองขนาดใหญ่ ยาวประมาณ 1 ซม. ไม่มีเขี่ยเหนืออับเรณู รังไข่ใต้วง กลีบรูปรี ไม่มีขน ก้านเกสรเพศเมียยาว 1.5-1.6 ซม. รังไข่มี 3 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม (ภาพที่ 148)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	ปลูกไว้เพื่อรับประทานทั่วไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 12 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ช่อดอกอ่อน หน่ออ่อน ต้มรับประทานกับน้ำพริก หรือนำช่อดอกมาลวกกับกระทิ ส่วนเหง้าใช้ใส่เครื่องปรุง เครื่องแกง และนำมาต้มข่าไก่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

63.2 Catimbium speciosum (Wendl.) Holtt. Comb. nov. , in Gard. Bull. S. 13, 1 : 152 – 153. 1950.

Zerumbet speciosum Wendl. , Sert. Hann. t. 19. 1798.

Renealmia nutans Ander. , Bot. Rep. 5 : t. 360. c. 1800.

Alpinia nutans Rosc. in Smith, Exot. Bot. 2 : t. 106. 1805. ; Monandr. Pl. t. 73. 1828. , Bot. Mag. T. 1930. Roxb. , Fl. Ind. 1 : 65. Ridl. , Flora 4 : 277.

Languas speciosa Small, Fl. S. E. U.S.A. ed. 2, 307. 1913.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ข่าน้ำ(กาญจนบุรี);ข่าคม (พิษณุโลก)

ไม้ล้มลุกมีเหง้าใต้ดิน สูง 1– 2 เมตร ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปขอบขนาน ขนาด 8-10 x 50-60 ซม. ปลายใบเป็นติ่งแหนม โคนใบสอบเรียวเข้าหาก้านใบซึ่งแผ่เป็นกาบหุ้มลำต้น ขอบใบเรียบ ใบและช่อดอกที่ยังอ่อนมีขนละเอียดนุ่มหนาแน่นรวมช่อดอกด้วย ดอกออกเป็นช่อ กระจะ ที่ปลายยอด ยาว 15-30ซม. ช่อดอกอ่อนมีกาบหุ้ม 2 กาบ มีก้านยาว 0.4-0.5 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบานกว้าง 1 - 1.5 ซม. ดอกรูปปากเปิดกลีบเลี้ยงสีเขียวโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกออกเป็นแฉกปลายแหลม กลีบดอกโคนเชื่อมเป็นรูประฆังปลายแยกออกเป็น 2 กลีบ สีส้มมีขีดลายสีม่วงเข้ม เกสรเพศผู้ที่สืบพันธุ์ได้มี 1 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 1.3-1.5 ซม. อับเรณูมี 2 ช่อง ขนาด 1.2-1.3 x 0.4-0.5 ซม. รังไข่ใต้วงกลีบ มีขน ก้านเกสรเพศเมียยาว 1.3-1.4 ซม. ปลายยอดรูปกลม มีขน กายในรังไข่มี 3 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลกลมเมื่อสุกจะเปลี่ยนเป็นสีแดงมีขนนุ่ม (ภาพที่ 149)

ระยะเวลาออกดอก	มิถุนายน- กรกฎาคม
นิเวศวิทยา	ขึ้นริมลำธารในป่า
แหล่งที่พบ	อ. ไทรโยค, อ. ทองผาภูมิ, อ. ศรีสวัสดิ์
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 152 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	หน่ออ่อนและเหง้าต้มรับประทานกับน้ำพริกต่าง ๆ

63.3 Costus speciosus (Koenigl) Smith. , Trans. L. Soc. Londo 1 : 249. 1791 ; Baker in Hook. f. in Fl. Br.Ind. 6 : 249.1892 ;Trimen,Handb.Fl.Ceyl. 4:246.1898; Holtt.in Gard. Bull. Singapor. 13, 1 : 242. 1950 ; Ridl. , in Fl. Mal. Pen. 4 : 256 – 257. 1967;Burtt and Smith in Fl.Ceyl.4:491-492.1983.

Banksia speciosa Koening ; in Retz. Obs. 3 : 75. 1783.

Costus nepalensis Rosc. , Monandr. Pl. t. 80. 1828. Fig. 31, 32

ชื่อสามัญ Crepe Ginger, Malay Ginger, Spiral Flag.

ชื่อพื้นเมือง เอื้องหมายนา (กาญจนบุรี) ; ชู้ไส้ป้อง, ชูเลโบ (กระเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน) ; เอื้องช้าง (นครศรีธรรมราช) ; เอื้องต้น (ยะลา) ; เอื้องเมืดม้า (ภาคกลาง) ;เอื้องใหญ่ (ภาคใต้)

ไม้ล้มลุกสูง 1.5-3 เมตร ขึ้นเป็นกอมีเหง้าใต้ดิน ลำต้นตั้งตรงกลมอวบน้ำ และลำต้นมักบิดเวียนเป็นเกลียวห่าง ๆ ตรงปลาย บางครั้งแตกกิ่งก้าน ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับ มีกาบใบสีเขียวปนน้ำตาลแดงหุ้มรอบต้น ใบรูปขอบ ขนาด 20-30 x 5-10 ซม. ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ ผิวใบด้านล่างมีขนนุ่มละเอียด ใบล่างจะหลุดร่วงเห็นเป็นลอยแผลตามลำต้น ดอกเป็นช่อกระจุกที่ปลายยอด บานทีละ 1 - 2 ดอก ดอกย่อยติดกันแน่นภายในช่อดอก แต่ละดอกย่อยมีกาบสีแดงรองรับ 1 อันดอกบานเต็มที่กว้าง 6 - 8 ซม. กลีบเลี้ยงสีแดงเข้ม 3 กลีบ กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นรูปกรวย ปลายแผ่บานออกเป็นรูปปากแตร 3 กลีบ เนื้อกลีบบางสีขาวแต่ตรงกลางกลีบสีเหลืองอ่อน เกสรเพศผู้ที่สืบพันธุ์ได้ 2 อัน รังไข่ใต้วงกลีบ ภายในมี 3 ช่อง ๆ ละ 2 ออวุล พลาเซนตารอบแกนร่วม (ภาพที่ 150)

ระยะเวลาออกดอก พฤษภาคม- ตุลาคม

นิเวศวิทยา พบตามที่รกร้าง, ทุ่งนา และชายป่าที่ชุ่มชื้น

แหล่งที่พบ อ. หนองปรือ, อ. ทองผาภูมิ, อ. ไทรโยค, อ. ศรีสวัสดิ์

ตัวอย่างพันธุ์ไม้ U. Thongpairojn 165 (BCU)

ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร หน่ออ่อนต้มรับประทานเป็นผักจิ้มกับน้ำพริก

63.4 Curcuma longa L. Sp. Pl. 1 : 2. 1753; Baker in Fl. Br. Ind. 6 : 214. 1890 ; Burtt, Notes Roy. Bot. Gard. Edinburgh 35 : 209. 1977 ; Burtt and Smith in Fl. Ceyl. 4: 500 - 501. 1983. C. domestica Val. Bull. Jard. Bot. Buitenzorg 2 ser. , 27: 31. 1918 ; Alston in Trimen Handb. Fl. Ceyl. 6: 281. 1931.

ชื่อสามัญ Temeric

ชื่อพื้นเมือง ขมิ้นเหลือง,ขมิ้นแกง(กาญจนบุรี,เชียงใหม่);ขมิ้น(ภาคกลาง);ขมิ้นหยอก,ขมิ้นหัว(เชียงใหม่);ขมิ้นชัน(กาคกลาง,กาคใต้);ขี้มิ้น,หมิ้น(ภาคใต้);ตายอ(กะเหรี่ยง-กำแพงเพชร);สะยอ(กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

ไม้ล้มลุกหลายปี สูง 30-100 ซม. มีเหง้าใต้ดินรูปทรงกระบอกซึ่งมักแตกแขนงออกด้านข้างทั้งสองข้าง เนื้อในเหง้าสีเหลืองส้ม มีกลิ่นเฉพาะตัว ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับซ้อนกันแน่นจากเหง้าขึ้นมา แผ่นใบรูปใบหอก ขนาด 30-50 x 10-15 ซม. ปลายใบแหลมหรือเรียวแหลม โคนใบแหลมหรือมน ขอบใบเรียบ ดอกช่อเจริญออกจากเหง้าแทรกขึ้นมาระหว่างก้านใบอันที่อยู่ด้านในสุด ก้านช่อดอกยาว 25-35 ซม. ช่อดอกรูปทรงกระบอกยาว 10-15 ซม. มีใบประดับรูปไข่เรียงเป็นชั้นสลับถี่ๆ ปลายแหลมขนาด 4-6 x 2-4 ซม. แผ่นใบมักบิดเป็นคลื่น ใบที่อยู่ด้านบนสีขาวหรือสีเขียวแกมขาว มีขนและเป็นรูพรุน ใบประดับย่อยสีขาวใส รูปใบหอกกลับ ขนาด 2-3 x 1-1.5 ซม. ปลายมน ไม่มีขนและด้านหลังเป็นสัน กลีบเลี้ยงสีใสเชื่อมเป็นหลอดปลายค่อยๆผายออกเป็นรูปปากแตร ความยาว 1-1.2 ซม. ปลายหยักลึกเพียงด้านเดียวลึกประมาณ 3-4 มม. กลีบดอกสีขาวเนื้อกลีบบางโคนเชื่อมเป็นหลอดยาว 2.5-3 ซม. ค่อยๆบานออกแล้วแยกเป็น 3กลีบขนาดไม่เท่ากันโดยที่ 2 กลีบที่อยู่ด้านข้างรูปไข่ปลายแหลมค่อนข้างมน ขนาด 10 x 5-7 มม. กลีบที่อยู่ด้านบนสุด ขนาด 1-1.2 x 1 ซม. ปลายกลีบเป็นติ่งแหลมงอรุ้มเป็นจงอยและมีขน เกสรเพศผู้ที่เป็นหมันรูปขอบขนาด 10 x 6-7 มม. ปลายเป็นติ่งแหลม กลางกลีบเป็นสันตามยาว 1 อัน ถนบถลัม สีเหลืองอ่อนรูปไข่กลับ ขนาด 1.5-1.7 x 1.5 ซม. ปลายแยกเป็น 3 พู โดยที่พูตรงกลางจะหยักเป็นพูเล็กๆอีก 2 พู ปลายมน และตรงกลางแผ่นลาเบลลัมมีแถบสีเหลืองเข้ม 2 แถบตั้งแต่ปลายจนถึงฐาน เกสรเพศผู้สมบูรณ์ 1 อัน อับเรณูสีขาวยาว 3-4 มม. มีก้านชูเป็นแผ่นแบน ขนาด 4-5 x 2-3 มม. อับเรณูมีระยางค์ที่ฐานยาว 2-3 มม. 2 อัน รังไข่ใต้วงกลีบ ขนาด 3-5 x 2-3 มม. มีขน ก้านชูยอดเกสรเพศเมียผอมยาว 4 ซม.มีขนสีเงินหนาแน่น มี stylode 2 อัน ยาว 5-6 มม. รังไข่ 3 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม (ภาพที่ 151)

ระยะเวลาการออกดอก	สิงหาคม-ตุลาคม
นิเวศวิทยา	พบปลูกตามบ้านและขึ้นตามที่ชื้นในป่า
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 209 (BCU), P. Trisarasri 462 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	หน่ออ่อนต้มรับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก หรือใส่แกง

63.5 Hedychium coronarium Koening in Retz.,Obs.3:73.1783;Thw,Enum.Pl.Zeyl.319.1861; Back. in Hook.f. in Fl.Br.Ind.6:225.1892;Trimen,Handb.in Fl.Ceyl. 4:245.1898;Burtt and Smith in Fl. Ceyl. 4 : 506-507. 1983.

ชื่อสามัญ	Butterfly Lily, Garland Flower, Ginger Lily, White Ginger
ชื่อพื้นเมือง	เอื้องน้ำ(กาญจนบุรี);กระทายเหิน,มหาหงส์(ภาคกลาง);ดาห่าน,เหินแก้ว,เหินคำ (แม่ฮ่องสอน)

พืชล้มลุกอายุหลายปี มีเหง้า โคนต้นและหน่ออ่อนสีแดงเข้ม ลำต้นเหนือดินสูง 80-120 ซม. โคนต้นมีกาบหุ้ม ไม่มีก้านใบ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงเวียนสลับ แผ่นใบรูปรีแกมขอบขนานหรือรูปใบหอก ขนาด 35-38 x 7.5-8.5 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนมน ขอบใบเรียบและมีขนครุย ผิวใบด้านบนเกลี้ยง ผิวใบด้านล่างมีขนบริเวณเส้นกลางใบ และเส้นกลางใบนูนเห็นชัดเจนที่ผิวใบด้านล่าง ริ้วประดับสีขาวบางใสปลายแยกเป็น 2 แฉก ยาวประมาณ 1.5 ซม. ช่อดอกออกที่ปลายยอด รูปรีหรือรูปไข่ขนาด 11-13 x 2.5-3 ซม. ก้านช่อดอกยาว 5-7 ซม. มีดอกย่อย 7-10 ดอกโดยจะบานทีละ 2-3 ดอก มีกลิ่นหอมแรงโดยเฉพาะตอนเย็น ใบประดับสีเขียวรูปไข่ปลายแหลมขนาด 3-3.5 x 2-2.3 ซม. ไม่มีขน ใบประดับย่อยรูปหอกปลายมน ขอบทบเข้าหากันตรงกลางเป็นสัน ขนาดเมื่อกางออก 4-4.5 x 1.3-1.5 ซม. มีขนสีเงินเรียงเป็นระเบียบหนาแน่น กลีบเลี้ยงสีขาวแกมเขียวเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 4-4.3 ซม. ปลายแยกเป็น 3 แฉกตื้นๆ โดยแยกลึกลงเพียงด้านเดียว ผิวกลีบมีขน กลีบดอกสีขาว ส่วนโคนที่เชื่อมเป็นหลอดยาว 8-9 ซม. ส่วนที่เป็นกลีบ รูปแถบขนาด 13-14 x 4-5 มม. เนื้อกลีบบางเหี่ยวง่ายและมักม้วนบิดเป็นเกลียว ลาเบลลัม รูปไข่หรือรูปเกือบกลมสีขาว ขนาด 4-5 x 6-8 ซม. ปลายแยกลึกเป็น 2 พู ตรงกลางกลีบมีแต้มสีเหลืองแกมเขียว เนื้อกลีบหนาผิวมัน เกสรเพศผู้ที่เป็นหมันสีขาวรูปไข่หรือรูปรี ขนาด 5-5.5 x 3-3.5 ซม. เกสรเพศผู้ที่สืบพันธุ์ได้ 1 อัน ก้านชูอับเรณู ยาว 2.5-2.8 ซม.ไม่มีขน อับเรณูขนาด 15-16 x 1-2 มม.แตกตามยาว มี

ขนตามขอบเล็กน้อย รังไข่ได้วงกลีบรูปกลมขนาด 7 x 5 มม. มีขน ก้านเกสรเพศเมียผอมบางยาว 13.5-14 ซม. ปลายเว้าเป็น 2 พูสีเขียวและมีขนฟูสีขาวหนาแน่น ขนาด 1.5 x 1 มม. รังไข่มี 3 ช่อง ออวุลจำนวนมาก พลาเซนตารอบแกนร่วม ผลแบบแห้งแตก รูปขอบขนาน เมล็ดมีเยื่อหุ้มเมล็ดสีแดงแสด (ภาพที่ 152)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	ปลูกเป็นไม้ประดับตามบ้านและพบขึ้นข้างลำธารในป่า
แหล่งที่พบ	อ. ศรีสวัสดิ์
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 68 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	หน่ออ่อนต้มรับประทานกับน้ำพริกหรืออาหารรสจัดอื่นๆ เช่น แจ่ว,ป่นปลา

63.6 Kaempferia galanga L. Sp. Pl. 2. 1753 ; Baker in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 6 : 219. 1890; Trimen, Handb.in Fl. Ceyl. 4 : 244. 1898; Burtt and Smith in Fl. Ceyl. 4 : 509. 1983.

ชื่อสามัญ	-
ชื่อพื้นเมือง	เปราะ (กาญจนบุรี); เปราะหอม, หอมเปราะ (ภาคกลาง); ว่านตีนดิน,ว่านแผ่นดินเย็น, ว่านหอม (ภาคเหนือ)

พืชล้มลุกฤดูเดียวมีรากออกเป็นกระจุกคล้ายกระชาย ไม่มีก้านใบ มีเยื่อบางเป็นกาบหุ้มใบ 2 อัน ใบเดี่ยว 2 ใบ เรียงสลับ ตรงโคนใบจะตั้งเป็นกาบขนาด 2.5–3 x 1 ซม. แผ่นใบแผ่ออกในแนวขนานกับพื้น แผ่นใบรูปหัวใจหรือรูปไข่ค่อนข้างกลม ขนาด 12-20 x 10-20 ซม. ปลายใบแหลมหรือเป็นติ่งแหลม โคนใบมนและเว้าเล็กน้อย เนื้อใบหนา อวบน้ำ ผิวใบเกลี้ยง ด้านบนสีเขียวเข้ม มีลายเป็นแถบสีดำ ผิวใบด้านล่างสีอ่อนเว้าและไม่มีลาย ขอบใบเรียบสีแดง ลิกูล เป็นเยื่อบางใสรูปสามเหลี่ยม ปลายมน มีขน ขนาดเล็กยาว 2-3 มม. ดอกออกเป็นช่อตรงกลางในระหว่างกาบใบ ไม่มีก้านช่อดอก ดอกย่อยจำนวนมากบานที่ละ 1-2 ดอก ใบประดับรูปหอกปลายเรียวแหลม ขนาด 6-10 x 1.5-3 ซม. ใบประดับย่อยรูปแถบ ยาว 2-3 ซม. กลีบเลี้ยงสีขาว เชื่อมเป็นหลอดยาว 2-3 ซม. ปลายแยกเป็น 2 แฉก รอยแยกลึกลงเพียงด้านเดียว กลีบดอก สีขาว โคนเชื่อมเป็นหลอดเส้นผ่านศูนย์ 3-3.5 ซม. ปลายแยกเป็น 3 กลีบ รูปใบหอก ขนาด 3-4 x 1.4-2 มม. ลาเบลลาลัมสีขาวตรงกลางมีแต้มสีม่วง แยกเป็น 2 พู โคนแต่ละพูรูปไข่กลับ ปลายป้านขนาด 1.7-1.8 x 1.2-1.4 ซม. เชื่อม

ติดกันตรงโคนเล็กน้อยเท่านั้น เกสรเพศผู้ที่เป็นหมันสีขาวรูปหอกกลับหรือรูปไข่กลับขนาด 1.1-1.7 x 0.8-1.5 ซม. เกสรเพศผู้ที่สืบพันธุ์ได้ 1 อัน ก้านอับเรณูยาว 2-3 มม. อับเรณูขนาดใหญ่ยาว 3.5-4 มม. เยื่อเหนืออับเรณูยาว ขนาด 3-5 x 2 มม. รังไข่ได้วงกลีบมี 3 ช่อง พลาเซนตารอบแกนร่วม ออวุลจำนวนมาก (ภาพที่ 153)

ระยะเวลาการออกดอก	กรกฎาคม- สิงหาคม
นิเวศวิทยา	พบขึ้นตามป่า บริเวณซอกหินหรือที่ชื้นใต้ร่มไม้อื่น
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 145 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อน ที่ออกใหม่ นำมาหั่นฝอยแล้วนำมาประกอบอาหารได้หลายอย่าง เช่น ทอดกับไข่ ชุบแป้งทอด หรือใส่แกงป่าก็ได้ หรือต้มรับประทานกับน้ำพริกต่างๆ

63. 7 Zingiber purpureum Roscoe, Trans. L. Soc. London 8 : 348. 1807; Back. & Bakhuizen van den Brink , Fl. Ceyl. 3 : 494. 1983.

Z. cassumunarb Roxb. , Asia. Res. 2 : 347, t. 5. 1810; Baker in Hook. f. Fl. Mal. Pen. 4 : 259. 1924; Holtt. Gard. Bull. Singapor 13, 1 : 58. 1950.

ชื่อสามัญ -

ชื่อพื้นเมือง ไพล (กาญจนบุรี); ปูลอย, ปูเลย (ภาคเหนือ); ว่านไฟ (ภาคเหนือ); มิ้นสะล่าง (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน)

ไม้ล้มลุก ลำต้นใต้ดินเป็นเหง้า เนื้อในเหง้าสีส้มอ่อน ลำต้นเหนือดินสูง 1-1.5 เมตร กาบสีเขียวอ่อนหุ้มซ้อนกันเป็นลำต้นเทียม ผิวเกลี้ยง ก้านใบยาว 2–3มม. ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ แผ่นใบรูปหอกแกมขอบขนาน ขนาด 25-35 x 5-6 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนมนหรือกลม ขอบเรียบแผ่นใบบาง ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน เส้นกลางใบปรากฏชัดทางด้านหลังใบ และมีขนประปราย ลิกุล สั้น มี 2 พู ผิวใบมีขน ดอกออกแบบช่อเชิงลดที่ปลายยอด ช่อดอกรูปไข่แกมขอบขนานหรือรูปรี ปลายแหลม ขนาด 8-10 x 2.5-3 ซม. ก้านช่อดอกยาว 10-15 ซม. มีขน ใบประดับรูป

ไข่กลับปลายแหลม ขนาด 2.5-3.5 x 1.3-1.8 ซม. สีน้ำตาลแกมม่วง ขอบสีเขียว ผิวด้านนอกมีขนละเอียด ใบประดับย่อย สีเขียวอ่อนยาว 2.5-3 ซม. รูปรีปลายแยกเป็น 3 แฉก ผิวด้านนอกมีขนละเอียด กลีบเลี้ยงสีขาวเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 1.3 –1.5 ซม. ปลายแยกเป็น 3 แฉก ขนาดไม่เท่ากัน โดยจะแยกลึกลงเพียงด้านเดียว ลึกประมาณ 8-9 มม. กลีบดอกสีเหลืองอ่อน โคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาว 2.2-2.5 ซม. ปลายแยกเป็น 3 กลีบ รูปขอบขนานปลายแหลม ขนาด 2.5-2.8 x 1-1.3 ซม. กลีบที่อยู่ด้านนอกมีขนาดใหญ่กว่า 2 กลีบ ด้านข้างเล็กน้อย ลาแบลลัมสีเหลืองอ่อนรูปไข่กลับหรือรูปกลม ขนาด 2.5-2.6 x 2-2.3 ซม. ปลายแยกเป็น 2 พู ขอบกลีบหยักฟันเลื่อย เกสรเพศผู้ที่เป็นหมันรูปไข่ปลายแหลมสีเหลือง ขอบเรียบขนาด 10-12 x 4-5 มม. เกสรเพศผู้ ที่สืบพันธุ์ได้ 1 อัน มีก้านเกสรสั้นๆ อับเรณูรูปขอบขนาน ยาว 1-1.2 ซม. เยื่อยเหนืออับเรณูยาว 8-10 มม. รังไข่ใต้วงกลีบ รูปกลมรี ขนาดกว้าง 3-3.5 มม. ก้านเกสรเพศเมีย 1 อัน ยาว 4-5 ซม. ยอดเกสรเพศเมียมีขน ผลแห้งแตก รูปกลมรี (ภาพที่ 154)

ระยะเวลาการออกดอก	สิงหาคม - ตุลาคม
นิเวศวิทยา	พบในป่าตามที่ชุมชื้นและปลูกตามบ้าน
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 159 (BCU), P. Trisarasri 435 (BCU)
ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ช่อดอกอ่อน ลอกเอาใบประดับออกให้เหนือแต่ส่วนที่อ่อนๆ สีขาว นำมาต้ม หรือลวกกับกะทิ รับประทานกับน้ำพริก

63.8 Zingiber zerumbet (L.) Sm, Exot. Bot. 2 : 103, t. 112. 1804;Holtt. Gardens Bull. S. 13:59.1950.

Amomum zerumbet L.,Spec.,Pl.ed. 1,1.1753.
Zingiber spurium Koening Retz.obs.3:60.1783.

ชื่อสามัญ -
ชื่อพื้นเมือง กระทือ(ภาคกลาง);กะทือป่า,กะแวน,กะแอน,แฮวดำ(ภาคเหนือ);เปลพ้อ(กะเหรี่ยงแม่ฮ่องสอน); เฮียวข่า (เงี้ยว-แม่ฮ่องสอน); เฮียวแดง(แม่ฮ่องสอน)

ไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน ส่วนเหนือดินสูง 1-2 เมตร ขึ้นเป็นกอ 5-6 ต้น ส่วนเหนือดินสีเขียวปนแดงคล้ำ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบแผ่เป็นกาบหุ้มซ้อนกันและมีขน แผ่นใบรูปรีหรือรูปไข่แกมขอบขนาน ขนาด 20-30 x 7-10 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบมน ขอบใบเรียบ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ดอกออกเป็นช่อโดยจะแทงก้านช่อดอกโผล่พ้นพื้นดินสูง 35-50 ซม. ก้านช่อดอกมีขนสีขาวละเอียดอยู่ทั่วไป ช่อดอกรูปไข่หรือรูปรี ขนาด 13-20 x 5.5-6 ซม. ลักษณะอวบน้ำและมีกลิ่นเฉพาะตัว ช่อดอกมีใบประดับสีแดงปลายกลีบป้านมนและมีขนประปราย ใบประดับย่อยสีขาวใส ปลายกลีบเป็นสีชมพู แผ่เป็นกาบหุ้มดอกย่อย ดอกย่อยจะบานทีละ 3-5 ดอก สีเหลือง กลีบเลี้ยงบางใสเป็นกาบหุ้มหลอดของกลีบดอก กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด 30-35 x 3-4 มม. ปลายกลีบแยกเป็น 3 กลีบ โดย 2 กลีบขนาดเล็กกว่า ขนาด 17-19 x 4-7 มม. และกลีบใหญ่ ขนาด 17-19 x 5-8 มม. กลีบรูปไข่สีเหลืองใสปลายเรียวแหลม ลาเบลลัมสีเหลือง กลางกลีบจะสีเข้มกว่าส่วนอื่น ขนาด 1.7-18 x 1.2-1.3 ซม. ปลายหยักเป็นแฉกตื้นๆ เกสรเพศผู้ที่เป็นหมัน รูปไข่ ขนาด 11-12 x 7-8 มม. เกสรเพศผู้สมบูรณ์ 1 อัน ขนาดใหญ่ อับเรณูแตกตามยาว ขนาด 10-12 x 2.5-3 มม. รูปขอบขนานมีก้านเกสรผู้ยาวประมาณ 2 มม. เยื่อเหนืออับเรณูยาวประมาณ 6-7 มม. รังไข่ใต้วง กลีบรูปกลมแกมทรงกระบอก ขนาด 4-5 x 3-4 มม. ก้านเกสรเพศเมียยาว 4.7-4.8 ซม. ยอดเกสรเพศเมียกลมแบน มีขน รังไข่มี 3 ช่อง พลาเซนตา รอบแกนร่วม ออวุลจำนวนมาก (ภาพที่ 155)

ระยะเวลาการออกดอก	สิงหาคม - ตุลาคม
นิเวศวิทยา	ปลูกตามบ้านเพื่อเป็นสมุนไพรและพบขึ้นในที่ชุ่มชื้นในป่า
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U. Thongpairojn 108 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ช่อดอกอ่อน ๆ ลอกเอาใบประดับออกให้หมด นำช่อดอกไปต้มหรือต้มกับกะทิรับประทานเป็นผักกับน้ำพริก หน่ออ่อนและเหง้า ใช้เป็นผักใส่ในแกงเผ็ดปลาไหลหรือเนื้อสัตว์ป่าชนิดอื่น

64. ZYGNEMATACEAE

64.1 Spirogyra sp.

ชื่อสามัญ -
ชื่อพื้นเมือง เทาน้ำ

เป็นสาหร่ายน้ำจืด อาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำนิ่งและสะอาดใส รูปร่างเป็นเส้นยาวคล้ายผม ไม่มีกิ่งก้าน สีเขียวเข้มมีเมือกลื่นๆ (ภาพที่ 156)

นิเวศวิทยา	แหล่งน้ำนิ่งและสะอาด
แหล่งที่พบ	อ. พนมทวน, อ. ห้วยกระเจา, อ. เมือง
ตัวอย่างพันธุ์	U. Thongpairojn 163 (BCU)
ส่วนที่นำมาประกอบอาหาร	นำมาล้างให้สะอาดแล้วทำยำ หรือใส่แกงส้ม หรือนำมาลวกรับประทานกับน้ำพริก

65. ZYGOPHYLLACEAE

665.1 Tribulus terrestris L. , Sp. Pl. 1 : 387 .1753 ; Thw. , Enum. Pl. Zeyl. 68. 1858 ; Edgeworth and Hook. f. in Hook. f. , Fl. Br. Ind. 1 : 423. 1872 ; Trimen ,Handb.in Fl. Ceyl. 1 : 194. 1893. Dass. Fl. Ceyl. 6 : 422. 1988.

ชื่อสามัญ Ground Bur-nut, Small Caltrops
ชื่อพื้นเมือง หนามกระสุน (กาญจนบุรี,ลำปาง); โคกกระสุน (ภาคกลาง); หนามดิน (ตาก)

พืชล้มลุกหลายปี ลำต้นมักทอดเลื้อยไปตามพื้นดิน แตกกิ่งก้านออกโดยรอบ ชูส่วนปลายยอดและดอกขึ้นมา ตามลำต้นและกิ่งมีขนปกคลุม ใบเป็นประกอบแบบขนนก 2 ชั้น ปลายคู่ เรียงตรงข้าม มีหูใบตรงโคนใบประกอบ 1 คู่ รูปสามเหลี่ยมปลายแหลม ขนาด 3 x 1-1.5 มม. ช่อใบยาว 3-3.5 ซม. มีใบย่อย 4-6 คู่ ก้านใบย่อยสั้นยาวไม่เกิน 0.5 มม. ใบรูปขอบขนาน ขนาด 10-

12 x 4-5 มม. ปลายมนหรือแหลม โคนมน,เบี้ยว ขอบเรียบ ผิวใบมีขนทั้งสองด้านแต่ด้านล่างหนาแน่นกว่า ดอกเดี่ยวสีเหลือง ออกที่ซอกใบ ก้านดอกยาว 1.5-2 ซม. มีขนสีขาว เส้นผ่าศูนย์กลางดอกบานประมาณ 1.5-1.7 ซม. กลีบเลี้ยง 5 กลีบ สีเขียวรูปไข่แกมขอบปลายเรียว แหลมขนาด 5-6 x 1-1.5 มม. กลีบดอกสีเหลืองรูปไข่กลับ ขนาด 7-8 x 2-3 มม. เกสรเพศผู้ 10 อัน ก้านชูอับเรณูยาวไม่เท่ากัน แบ่งเป็นสั้น 5 อันและยาว 5 อัน อับเรณูรูปขอบขนาน รังไข่เหนือวงกลีบรูปรี ขนาด 3 x 1-2 มม. มีขน ก้านเกสรเพศเมียยาวประมาณ 1 มม. ยอดเกสรเพศเมียเป็นตุ่มกลม รังไข่มี 5 ช่อง พลาเซนต้ารอบแกนร่วมผลแบบผลแห้งแตก เปลือกแข็งเป็นรูป 5 เหลี่ยม ตามมุมมีหนามแหลมและแข็ง เหลี่ยมละ 1 คู่ ผลเมื่อแก่แล้วแตกเป็น 5 ซีก (ภาพที่ 157)

ระยะเวลาการออกดอก	ตลอดปี
นิเวศวิทยา	พบเป็นวัชพืชขึ้นทั่วไป
แหล่งที่พบ	ทุกท้องที่ที่ศึกษา
ตัวอย่างพันธุ์ไม้	U.Thongpairojn 118 (BCU), Naulmanee Satrulee 13 (BCU) , P. Lohavanijaya 16 (BCU)
ส่วนที่นำมาใช้เป็นอาหาร	ยอดอ่อนและดอกอ่อน นำมาดองร่วมกับผักอื่น เช่น ผักเสี้ยน, ดอกดูน, ผักเบี้ย รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก พบว่ามีรับประทานกันเฉพาะใน อ.พนมทวน และส่วนใหญ่จะเป็นคนที่อายุมาก ๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ชนิดของพืชผักพื้นเมือง ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร ลักษณะการใช้เป็นอาหาร และการจำหน่าย

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง (เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ลักษณะการใช้และการจัดจำหน่าย				
				รับประทานสด	ทำให้สุกโดยการต้มลวก แกง ฯลฯ	วิธีอื่นๆ	มีจำหน่ายในตลาด	ไม่มีจำหน่ายตามตลาด
1	Acacia concinna (Willd.) DC.	ส้มป่อย	ยอดอ่อน	-	•		•	-
2	Acacia pennata (L.)Willd. Sap.insuavis(Lace) Nielsen	ชะอม	ยอดอ่อน	-	•		•	•
3	Adenia viridiflora Craib	ชีนุน	ยอดอ่อน, ผล, ดอก	-	•	ดอง	•	-
4	Aeginetia indica Roxb.	ดอกดิน	ดอก	-	•	-	-	•
5	Aegle marmelos Corr.	มะตูม	ผลอ่อน,ยอดอ่อน	•	•		•	
6	Albizia lebbek (L.)Benth.	ตะหรีก	ยอดอ่อน,ดอกตูม	-	•	-	-	•
7	Albizia procera (Roxb.) Benth.	ถ่อน	ยอดอ่อน	-	•	-	-	-
8	Alpinia nigra (Gaert.)B.L.Burtt	ข่า	เหง้า, ดอก	-	•	-	•	-
9	Alternanthera sessillis (L.)DC.	ผักเบี้ด	ยอดอ่อน	-	•	-	-	•
10	Amaranthus hybridus L.	ผักโขมจีน	ยอดอ่อน	-	•	-	•	-
11	Amaranthus viridis L.	ผักขมหิน	ยอดอ่อน	-	•	-	-	•
12	Amaranthus spinosus L.	ผักขมหนาม	ยอดอ่อน	-	•	-	-	•
13	Amorphophallus campanulatus Bl. Ex Decne	บุก	ต้นอ่อน	-	•	-	-	•
14	Anacardius occidentale L.	มะม่วงหิมพานต์	ยอดอ่อน	•	-	-	-	•
15	Artocarpus heterophyllus Lam.	ขนุน	ยอดอ่อน,ผลอ่อน	•	•	-	•	-
16	Asparagus racemosus Willd.	ถามปีบ	หน่ออ่อน	-	•	-	-	•
17	Atherlepis pierrei Kerr	อบเชยเถา	ฝัก	•	-	-	-	•
18	Averrhoa bilimbi L.	ตะลิงปลิง	ผลดิบ	•	•	-	•	-
19	Averrhoa carambola L.	มะเฟือง	ผลดิบ	•	•	-	•	-
20	Azadirachta indica A. Juss.var. siamensis Valeton	สะเดา	ยอดอ่อน,ดอกตูม	-	•	-	•	-
21	Azima sarmentosa (Bl.) B.&H	หนามพังคอ	ยอดอ่อน,ผลอ่อน	-	•	-	-	•
22	Barringtonia scutangula Gaertn. (L.)	จิก	ยอดอ่อน	•	-	-	-	•
23	Basella alba L.	ผักปลัง	ยอดอ่อน, ดอกตูม	-	•	-	•	-
24	Bauhinia variegata L.	ก่าหลง	ยอดอ่อน,ดอก	-	•	-	-	•
25	Bauhinia purpure L.	ส้มเสี้ยว	ยอดอ่อน	-	•	-	-	•
26	Biden pilosa L.	ผักคุ้มหู	ยอดอ่อน	•	-	-	-	•
27	Bombax ceiba L.	งิ้ว	เกสรเพศผู้	-	•	-	-	•
28	Borassus flabellifer L.	ตาล	ผลอ่อน	•	•	-	•	-
29	Butea monosperma (L.) Taub	ทองกวาว	ดอก	-	•	-	-	•
30	Cajanus cajan (L.) Millsp.	ถั่วแระ	ฝักอ่อน	-	•	-	-	•
31	Cardiospermum halicacabum L.	ไทกกะออม	ยอดอ่อน	-	•	-	•	-

ตารางที่ 3 (ต่อ) ชนิดของพืชผักพื้นเมือง ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร และลักษณะการใช้เป็นอาหาร

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง (เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ลักษณะการใช้และการจัดจำหน่าย				
				รับประทานสด	ทำให้สุกโดยการต้มลวก แกง ฯลฯ	วิธีอื่นๆ	มีจำหน่ายในตลาด	ไม่มีจำหน่ายตามตลาด
32	Careya sphaerica Roxb.	กระโดน	ยอดอ่อน	*	-	-	*	-
33	Cassia fistula L.	ราชพฤกษ์	ยอดอ่อน,ดอก	-	*	ดองดอก	-	*
34	Cassia siamea Lamk.	จี้เหล็ก	ยอดอ่อน,ดอก	-	*	-	*	-
35	Cassia sophera L.	จี้เหล็กหัน	ยอดอ่อน,ดอก	-	*	-	-	*
36	Catimbium speciosum (Wendl.) Hoitt.	ข่าน้ำ	หน่ออ่อน	-	*	-	-	*
37	Ceiba pentandra (L.) Gaertn	นุ่น	ฝักอ่อน	*	*	-	-	*
38	Centella asiatica (L.) Urban	บัวบก	ใบอ่อน	*	*	-	*	-
39	Cleome gynandra L.	ผักเสี้ยน	ยอดอ่อน,ดอก	-	*	ดอง	*	-
40	Coccinia grandis (L.) Voigt	ตำลึง	ยอดอ่อน,ผลดิบ	-	*	-	*	-
41	Cocos nucifera L.	มะพร้าว	ยอดอ่อน	*	*	-	*	-
42	Colocasia esculenta (L.) Schott	บอน	ก้านใบ	-	*	-	-	*
43	Colocasia gigantea (Bl.) Hook.f.	ภูน	ก้านใบ	-	*	-	-	*
44	Corchorus olitorius L.	ปอกระเจา	ใบอ่อน	-	*	-	-	*
45	Costus speciosus (Koenig) Smith	เอื้องหมายนา	หน่ออ่อน	-	*	-	-	*
46	Crassocephalus crepidioides S. Moore.	หญ้าไอ้อ้วน, หม่าดีเมี่ย	ยอดอ่อน,ดอกตูม	*	*	-	-	*
47	Crateva adansonii DC. Subsp. trifoliata (Roxb.)Jacobs	กุ่มบก	ยอดอ่อน,ดอก	-	-	ดอง	*	-
48	Crateva magna (Lour.) DC.	กุ่มน้ำ(1)	ยอดอ่อน,ดอก	-	-	ดอง	*	-
49	Crateva religiosa Ham.	กุ่มน้ำ(2)	ยอดอ่อน,ดอก	-	-	ดอง	*	-
50	Cratoxylum formosum (Jack) Dyer subsp. pruniflorum(Kuzs)Gogel.	ติ้ว	ยอดอ่อน,ดอก	-	*	-	-	*
51	Curcuma longa L.	ขมิ้น	หัว,หน่ออ่อน	-	*	ใส่เครื่องแกง	-	*
52	Cuscuta chinensis Lamk.	ฝอยทอง	ทั้งต้น	-	*	-	-	*
53	Dillenia indica L.	มะตาด	ผลดิบ	-	*	-	-	*
54	Dillenia obovata (Bl.) Hoogl.	ส้านใหญ่	ดอกตูม,ผลอ่อน	-	*	-	*	-
55	Dillenia pentagyna Roxb.	ส้านหิ่ง	ดอกตูม,ผลอ่อน	-	*	-	*	-
56	Diplazium esculentum (Retz.)	ผักกูด	ยอดอ่อน	-	*	-	*	-
57	Dolichandrone spathacea (L.f.) K.	แคป่า	ดอกบาน	-	*	-	*	-
58	Eichhornia crassipes (Mart.) Solm.	ผักตบชวา	ก้านใบ,ดอก	-	*	-	-	*
59	Erythrina suberosa Roxb.	ทองหลางน้ำ	ใบอ่อน	*	-	-	-	*
60	Fernandoa adenophylla (G.Don) Steen.	แคหางค่าง	ดอก,ฝักอ่อน	-	*	-	-	*
61	Feroniella lucida Swing.	มะส้าง	ยอดอ่อน,ผลสุก	*	-	-	*	-
62	Ficus hispida L.	มะเดื่อปล้อง	ผลดิบ	*	*	-	-	*
63	Ficus racemosa L.	มะเดื่ออุทุมพร	ผลดิบ	*	*	-	-	*

ตารางที่ 3 (ต่อ) ชนิดของพืชผักพื้นเมือง ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร ลักษณะการใช้เป็นอาหาร และการจำหน่าย

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง (เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ลักษณะการใช้และการจัดจำหน่าย				
				รับประทานสด	ทำให้สุกโดยการต้มลวก แกง ฯลฯ	วิธีอื่นๆ	มีจำหน่ายในตลาด	ไม่มีจำหน่ายตามตลาด
64	Garcinia shomburgkiana Pierre	มะต้น	ยอดอ่อน ผล	*	*	ดอง	*	-
65	Garuga pinnata Roxb.	ตะคร้ำ	ยอดอ่อน,ดอกดูม	-	*	-	-	*
66	Glinus hernsiriodes Tard.	อีไร	ยอดอ่อน	*	*	-	-	*
67	Glinus oppsitifolius (L.) A. D. C.	ผักขม	ยอดอ่อน	*	*	-	-	*
68	Gynura hispida Thw.	ว่านมหากาฬ	ใบอ่อน, ยอด	*	-	-	-	*
69	Hedychium coronarium Koening.	เอื้องน้ำ	หน่ออ่อน					
70	Heliotropium indicum L.	หญ้างวงช้าง	ยอดอ่อน, ดอกดูม	-	*	-	-	*
71	Hibiscus sabdariffa L.	กระเจี๊ยบแดง	ยอดอ่อน, ผล	-	*	-	*	-
72	Hydrocharis Dubia (BL.)	คับเต่า	ไหล, ใบอ่อน	*	-	-	*	-
73	Hymenodictyon excelsom Wall.	อุโลก	ยอดอ่อน	-	*	-	-	*
74	Ipomea aquatica Forsk.	ผักบุ้ง	ยอดอ่อน	*	*	ดอง	*	-
75	Kaempferia galanga L.	เปราะ	ใบอ่อน	-	*	-	*	-
76	Lablab purpureus (L)	ถั่วแปบ	ฝักอ่อน	-	*	-	*	-
77	Lagenaria siceraria Standl.	น้ำเต้า	ผลอ่อน	-	*	-	*	-
78	Lasia spinosa (L.) Thw.	ผักหนาม	หน่ออ่อน	-	*	ดอง	*	-
79	Leucaena leucocephala (Lamk.) De Wil.	กระถิน	ยอดอ่อน	*	-	-	*	-
80	Limnocharis flava (L.) Buch.	ต้นจอง	ก้านใบ, ก้านดอก	*	*	-	-	*
81	Limnophila repens (Benth.)	ผักแขยง	ต้นอ่อน, ยอด	*	*	-	-	*
82	Lepainthes umbellatum L.	ระพูหูช้าง	ใบอ่อน	-	*	-	-	*
83	Ludwigia adscens (L.)	แพงหวย	ผลอ่อน	-	*	-	-	*
84	Luffa cylindrica (L.) Spims.	บวบหอม	ดอก, ยอดอ่อน	-	*	-	-	*
85	Lygodium fexuosm (L.) Sw.	ย่านลิเภา						
86	Macrum siamensis (Kerr.) Pax.	แจง	ดอก,ยอดอ่อน	-	-	ดอง	-	*
87	Mangifera indica L.	มะม่วง	ยอดอ่อน, ผลอ่อน	*	-	-	*	-
88	Manihot esculenta Crantz	มันสำปะหลัง	ยอดอ่อน	-	*	-	-	*
89	Marsilea crenata Presl.	ผักแว่น	ยอดอ่อน*	-	-	-	*	-
90	Melientha suavis Pierre	ผักหวานป่า	ยอดอ่อน, ผล	-	*	-	-	-
91	Milletia brandisiana Kerz.	จั๋น	ยอดอ่อน, ดอก	-	*	-	-	*
92	Millingtonia hortensis L. f.	ปีบ	ยอดอ่อน, ดอก	-	*	-	-	*
93	Momodica charantia L.	มะระจีนก	ยอดอ่อน, ผลดิบ	-	*	-	*	-
94	Momordic cochinchinensis (Lour.) Spreng.	ฟักข้าว	ผลอ่อน	-	-	-	-	*
95	Monochoria hastata (L.) Solms	ผักตบไทย	ก้านใบ	-	*	-	-	*
96	Morinda citrifolia L.	ยอบ้าน	ใบ, ผลดิบ	*	*		*	-

ตารางที่ 3 (ต่อ) ชนิดของพืชผักพื้นเมือง ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร และลักษณะการใช้เป็นอาหาร

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง(เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ลักษณะการใช้และการจัดจำหน่าย				
				รับประทานสด	ทำให้สุกโดยการต้มลวก แกง ฯลฯ	วิธีอื่นๆ	มีจำหน่ายในตลาด	ไม่มีจำหน่ายตามตลาด
97	Moringa oleifera Lamk.	มะรุม	ยอดอ่อน, ฝัก, ดอก	-	*	-	*	-
98	Neptunia oleracea Lour.	ผักกระเฉด	ยอดอ่อน, ลำต้น	*	*	-	*	-
99	Nymphae lotus L. var. pubescens H.f.Th.	บัวสาย	ก้านดอก	-	*	-	*	-
100	Nymphoides indicum Kfze.	บัวบา	ใบอ่อน,ไหล	*	-	-	-	*
101	Oenanthe javanica (Bl.) DC.	ผักชีน้ำ	ทั้งต้น	*	-	-	-	*
102	Olax scandens Roxb.	กระทกรก	ยอดอ่อน,ดอก	-	*	-	-	*
103	Operculina turpethum (L.) S.	จิงจ้อเหลี่ยม	ยอดอ่อน	-	*	-	-	*
104	Oroxylum indicum (L.) Vent.	เพกา	ฝักอ่อน	-	*	-	*	-
105	Ottelia alismoides (L.) Pers.	ต้นตะวา	ยอดอ่อน	*	*	-	*	-
106	Oxalis corniculata	ส้มกบ	ยอดอ่อน	-	-	ดอง	-	*
107	Oxystelma esculentum (L.f.) R.	กระพังโหม	ยอดอ่อน	*	-	-	-	*
108	Paederia foetida L.	ตดหมูตดหมา	ยอดอ่อน,ราก	-	*	ทำขนม	-	*
109	Passiflora fortida L.	เสาะป่า	ยอดอ่อน	-	*	-	-	*
110	Peperomia pellucida Korth.	กระสัง	ยอดอ่อน	-	*	-	-	*
111	Perilla frutescens (L.) Britt	แง้	ใบ,เมล็ด	-	*	ทำขนม	-	*
112	Phyllanthus acidus Skeels	มะขม	ยอดอ่อน,ผล	*	*	ตำส้มตำ	-	*
113	Phyllanthus emblica L.	มะขามป้อม	ผลดิบ	*	-	ตำน้ำพริก	*	-
114	Plectranthus amboinicus (Lour.) Spreng.	หูเสือ	ใบอ่อน					
115	Piper chaba Hunter	ดีปลี	ผลอ่อน	-	*	-	-	*
116	Piper ribesoides Wall.	ระค้าน	เถาแก่,ใบอ่อน	-	*	-	-	*
117	Piper sarmentosum Roxb.	ชะพลู	ใบอ่อน	*	*	-	*	-
118	Pithecellobium dulce (Roxb.) Benth.	มะขามเทศ	ฝักแก่	-	*	-	-	*
119	Pithecellobium tenue Craib.	กำลังช้างสาร	ยอดอ่อน	-	*	-	-	*
120	Pluchea indica Less.	จุ่	ยอดอ่อน	*	-	-	-	*
121	Polygonum odoratum Lour.	เยี่องเพี้ยน้ำ	ยอดอ่อน	*	-	-	-	*
122	Polygonum tomentosum Will.	เยี่องน้ำ	ช่อดอก	-	*	-	-	*
123	Portulacae oleracea L.	หญ้าหูหนู	ทั้งต้น	-	*	-	-	*
124	Psophocarpus tetragonolobus DC.	ถั่วพู	ฝักอ่อน	*	*	-	*	-
125	Raphistemma hooperianum (Bl.) Dence.	ข้าวสาร	ดอก,ฝักอ่อน	-	*	-	*	-
126	Ricinus communis L.	ละหุ่ง	ยอด,ผลอ่อน	-	*	-	-	*
127	Sandoricum koetjape Merr.	กระท้อน	ผลดิบ	-	*	-	*	-
128	Saraca indica L.	โสกน้ำ	ยอดอ่อน,ดอก	-	*	-	-	*
129	Sauropus androgynus (L.) Merr.	ผักหวานบ้าน	ยอดอ่อน	-	*	-	*	-

ตารางที่ 3 (ต่อ) ชนิดของพืชผักพื้นเมือง ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร และลักษณะการใช้เป็นอาหาร

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง(เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร	ลักษณะการใช้และการจัดจำหน่าย				
				รับประทานสด	ทำให้สุกโดยการต้มลวก แกง ฯลฯ	วิธีอื่นๆ	มีจำหน่ายในตลาด	ไม่มีจำหน่ายตามตลาด
130	Sesbania grandiflora Desv.	แคบ้าน	ยอดอ่อน,ดอก,ฝัก	-	*	-	*	-
131	Sesbania javanica Miq.	ไถน	ดอก	-	*	-	*	-
132	Shorea roxburghii G. Don.	พะยอม	ดอก	-	*	-	-	*
133	Solanum aculeatissimum Jacq.	มะเขือขื่น	ผล	-	*	-	*	-
134	Solanum indicum L.	มะแว้งต้น	ผล	*	*	-	*	-
135	Solanum ferox	มะอึก	ผล	-	-	ตำน้ำพริก	*	-
136	Solanum torvum Sw.	มะเขือพวง	ผล	*	*	ตำน้ำพริก	*	-
137	Solanum trilobatum L.	มะแว้งเครือ	ยอดอ่อน,ผล	-	*	-	-	-
138	Sphenoclea zeylanica Gaertn.	ผักพริก	ยอดอ่อน,ดอก	-	*	-	-	*
139	Spilanthes acmella Murr.	ผักคราดหัวแหวน	ยอดอ่อน,ดอก	*	-	-	*	-
140	Spirogyra Sp.	เทาน้ำ	ทุกส่วน					
141	Spondias bipinnata Airy Shaw & Formen.	มะกัก	ยอดอ่อน,ผล	*	*	-	-	*
142	Spondias pinnata (L.f.) Kurz.	มะกอกป่า	ยอดอ่อน,ผล	*	*	-	*	-
143	Syzygium cumini (L.) S.Keels	หว้าป่า	ยอดอ่อน,ผล	*	-	-	*	-
144	Syzygium siamensis (Craib.)	ชมพู่ป่า	ยอดอ่อน	*	-	-	-	*
145	Tamarindus indica L.	มะขาม	ยอดอ่อน,ดอก,ฝักอ่อน	-	*	-	*	-
146	Telosma minor Craib.	สลิด	ดอก	-	*	-	*	-
147	Terminalia bellirica (Gaerth.) Roxb.	สมอพิเภก	ผลดิบ	*	-	-	-	*
148	Tiliacora triandra Diels	เถาอ่อนาง	ใบ	-	*	ใส่ต้มหน่อไม้	*	-
149	Trevesia palmata Vis.	ค้าง	ช่อดอกอ่อน	-	*	-	-	*
150	Trianthema portulacastrum L.	ผักเบี้ย	ทั้งต้น	-	*	-	-	*
151	Tribulus terrestris L.	หนามกระดุน	ยอดอ่อน	-	-	ดอง	-	*
152	Trichosanthes cucumerina L.	บวบขม	ผลอ่อน	-	*	-	-	*
153	Tupistra grandis Ridl.	เฉียง	ช่อดอก	-	*	-	-	*
154	Tupistra violacea Ridl.	ว่านธรณีขื่น	ช่อดอก	-	*	-	-	*
155	Utricularia aurea Lour.	สาหร่ายข้าวเหนียว	ยอดอ่อน	*	-	-	-	*
156	Wolffia globosa (Roxb.) Hartog. & Plas.	ผำ	ทุกส่วน	-	*	-	*	-
157	Zanthoxylum limonella Alston	พริกหาน	ใบอ่อน,ดอก,เมล็ด	-	*	-	*	-
158	Zingiber purpureum Roscoe	ไพล	ช่อดอกอ่อน,หน่อ	-	*	-	-	*
159	Zingiber zerumbet (L.) Smith	กระทือ	ช่อดอกอ่อน,หน่อ	-	*	-	-	*

ตารางที่ 4 พืชผักพื้นเมืองที่พบเห็นได้ทั่วไป ไม่ค่อยพบ เป็นที่นิยมรับประทาน ไม่เป็นที่นิยมรับประทาน มีรับประทานตลอดทั้งปี และมีรับประทานตามฤดูกาล

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง (เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	พบเห็นได้ทั่วไป	ไม่ค่อยพบหรือหายาก	เป็นที่นิยมของชาวบ้าน	รับประทานได้แต่ไม่เป็นที่นิยม	มีรับประทานได้ตลอดปี	มีรับประทานบางฤดู
1	Acacia concinna (Willd.) DC.	ส้มป่อย	•		•		•	
2	Acacia pennata (L.)Willd. Ssp. Insuavis (Lace) Nielsen	ชะอม	•		•		•	
3	Adenia viridiflora Craib	ขี้นุน		•	•			•
4	Aeginetia indica Roxb.	ดอกดิน		•		•		•
5	Aegle marmelos Corr.	มะตูม	•		•		•	
6	Albizia lebbek (L.)Benth.	ตะหรีก	•		•			•
7	Albizia procera (Roxb.) Benth.	ก่อน	•			•	•	
8	Alpinia nigra (Gaert.)B.L.Burtt	ข่า	•		•		•	
9	Alternanthera sessilis (L.)DC.	ผักเบี้ย	•			•	•	
10	Amaranthus hybridus L.	ผักโขมจีน	•		•		•	
11	Amaranthus viridis L.	ผักขมหิน	•			•	•	
12	Amaranthus spinosus L.	ผักขมหนาม	•			•	•	
13	Amorphophallus campanulatus Bl. Ex Decne	บุก		•	•			•
14	Anacardius occidentale L.	มะม่วงหิมพานต์	•			•	•	
15	Artocarpus heterophyllus Lam.	ขนุน	•		•		•	
16	Asparagus racemosus Willd.	สามสิบ		•	•			•
17	Atherolepis pierrei Kerr	อบเชยเถา	•			•		•
18	Averrhoa bilimbi L.	ตะลิงปลิง		•	•		•	
19	Averrhoa carambola L.	มะเฟือง	•				•	
20	Azadirachta indica A. Juss.var. siamensis Valeton	สะเดา	•		•			•
21	Azima sarmentosa (Bl.) B.&H	หนามพังคอ		•	•			•
22	Baringtonia acutangula Gaertn.	จิก		•		•	•	
23	Basella alba L.	ผักปลัง	•			•	•	
24	Bauhinia variegata L.	กาหลง		•	•			•
25	Bauhinia purpure L.	ส้มเสี้ยว		•	•			•
26	Biden pilosa L.	ผักคุ้มหู	•		•		•	
27	Bombax ceiba L.	งิ้ว		•		•		•
28	Borassus flabellifer L.	ตาล	•		•		•	
29	Butea frondora Koen.	ทองกวาว	•			•		•
30	Cajanus cajan (L.) Millsp.	ถั่วแระ	•		•		•	
31	Cardiospermum halicacabum L.	ไคกกะออม	•			•	•	
32	Careya sphaerica Roxb.	กระโดน	•		•			•
33	Cassia fistula L.	ราชพฤกษ์	•			•		•
34	Cassia siamea Lamk.	จี้เหล็ก	•		•		•	
35	Cassia sophera L.	จี้เหล็กมัน	•		•		•	
36	Catimbium speciosum (Wendl.) Hoitt.	ข่าน้ำ		•	•		•	

ตารางที่ 4 (ต่อ) พืชผักพื้นเมืองที่พบเห็นได้ทั่วไป ไม่ค่อยพบ เป็นที่นิยมรับประทาน ไม่เป็นที่นิยมรับประทาน มีรับประทานตลอดทั้งปี และมีรับประทานตามฤดูกาล

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง(เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	พบเห็นได้ทั่วไป	ไม่ค่อยพบหรือหายาก	เป็นที่นิยมของชาวบ้าน	รับประทานได้แต่ไม่เป็นที่นิยม	มีรับประทานได้ตลอดปี	มีรับประทานบางฤดู
37	Ceiba pentandra (L.) Gaertn	นุ่น	•		•			•
38	Centella asiatica (L.) Urban	ป้วบก	•		•		•	
39	Cleome gynandra L.	ผักเสี้ยน	•		•		•	
40	Cocinia grandis (L.) Voigt	ตำลึง	•		•		•	
41	Cocos nucifera L.	มะพร้าว	•		•			•
42	Colocasia esculenta (L.) Schott	บอน	•		•		•	
43	Colocasia gigantea (Bl.) Hook.f.	ตูน	•		•		•	
44	Corchorus olitorius L.	ปอกระเจา	•			•	•	
45	Costus speciosus Smith	เอื้องหมายนา		•		•		•
46	Crassocephalus crepidioides S. Moore.	หญ้าไอยี่วัน, หม่าฟีเมีย	•		•		•	
47	Crateva adansonii DC. Subsp. trifoliata (Roxb.)Jacobs	กุ่มบก		•	•			•
48	Crateva magna (Lour.) DC.	กุ่มน้ำ		•	•			•
49	Crateva religiosa Ham.	กุ่มน้ำ		•	•			•
50	Cratoxylum formosum (Jack) Dyer subsp. Pruniflorum (Kurz)Gogel.	ติ้ว		•	•			•
51	Curcuma longa L.	ขมิ้น		•		•	•	
52	Cuscuta chinensis Lamk.	ฝอยทอง		•	•		•	
53	Dillenia indica L.	มะตาด		•		•		•
54	Dillenia obovata (Bl.) Hoogl.	ส้านใหญ่		•	•			•
55	Dillenia parviflora Griff.	ส้านพิ่ง		•	•			•
56	Diplazium esculentum (Retz.)	ผักกูด	•		•		•	
57	Dolichandrone spathacea (L.f.) K.	แคป่า	•		•			•
58	Eichhornia crassipes (Mart.) Solm.	ผักตบชวา	•			•	•	
59	Erythrina suberosa Roxb.	ทองหลางน้ำ						
60	Fernandoa adenophylla (G.Don) Steen.	แคหางค่าง	•		•			•
61	Feroniella lucida Swing.	มะส้ง		•	•		•	
62	Ficus hispida L.	มะเดื่อปล้อง	•			•	•	
63	Ficus racemosa L.	มะเดื่ออุทุมพร	•			•	•	
64	Garcinia shomburgkiana Pierre	มะต้น	•		•			•
65	Garuga pinnata Roxb.	ตะคร้ำ	•			•		•
66	Glinus hernairioides Turd.	อีไร	•		•			•
67	Glinus oppositifolius (L.) A.D.C.	ผักขม	•		•			•
68	Gynura hispida Thw.	ว่านมหากาฬ	•		•		•	
69	Hedychium coronarium Koening	เอื้องน้ำ	•			•	•	
70	Heliotropium indicum L.	หญ้างวงช้าง	•			•	•	
71	Hibiscus sabdariffa L.	กระเจี๊ยบแดง	•		•		•	
72	Hydrocharis morsus-dubia	ตับเต่า		•	•		•	

ตารางที่ 4 (ต่อ) พืชผักพื้นเมืองที่พบเห็นได้ทั่วไป ไม่ค่อยพบ เป็นที่นิยมรับประทาน ไม่เป็นที่นิยมรับประทาน มีรับประทานตลอดทั้งปี และมีรับประทานตามฤดูกาล

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง(เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	พบเห็นได้ทั่วไป	ไม่ค่อยพบหรือหายาก	เป็นที่นิยมของชาวบ้าน	รับประทานได้แต่ไม่เป็นที่นิยม	มีรับประทานได้ตลอดปี	มีรับประทานบางฤดู
73	Hymenodictyon excelsum Wall.	อุโลก	•			•	•	
74	Ipomea aquatica Forsk.	ผักบุ้ง	•		•		•	
75	Kaempferia galanga L.	เปราะ	•					
76	Lablab purpureus (L.)	ถั่วแปบ						
77	Lagenaria siceraria Standl.	น้ำเต้า	•		•		•	
78	Lasia spinosa (L.) Thw.	ผักหนาม	•		•		•	
79	Leucaena leucocephala (Lamk.) de Wit	กระถิน	•		•		•	
80	Limnocharis flava (L.) Buch.	กันจอง	•		•		•	
81	Limnophila repens (Benth.)	ผักแขยง		•		•	•	
82	Lepsianthes umbellatum L.	ขะพูชูช้าง		•	•		•	
83	Ludwigia acutangulata Ooxb.	แพงพวย	•		•		•	
84	Luffa cylindrica (L.) Solms.	บวบหอม		•	•		•	
85	Lygodium fexuosm (L.) Sw.	ย่านลิเภา						
86	Maerua siamensis (Kurz.) Pax.	แคร	•			•	•	
87	Mangifera indica L.	มะม่วง	•		•			•
88	Manihot esculenta Crantz	มันสำปะหลัง	•		•		•	
89	Marsilea crenata Presl.	ผักน่วน	•		•		•	
90	Melientha suavis Pierre	ผักหวานป่า		•	•			•
91	Milletia brandisiana Kurz.	จัน	•		•			•
92	Millingtonia hortensis L.f.	ปีป	•			•		•
93	Momordica charantia L.	มะระจีนก	•		•		•	
94	Momordica cochinchinensis (Lour.) Spreng.	ฟักข้าว		•	•			•
95	Monochoria hastata (L.) Solms	ผักคบไทย	•		•		•	
96	Morinda citrifolia L.	ยอบ้าน	•		•		•	
97	Moringa oleifera Lamk.	มะรุม	•		•			•
98	Neptunia oleracea Lour.	ผักกระเฉด	•		•		•	
99	Nymphaea lotus L. var. pubescens H.f.Th.	บัวสาย	•		•		•	
100	Nymphoides indicum Kfze.	บัวบา	•			•	•	
101	Oenanthe javanica (Bl.) DC.	ผักชีน้ำ	•		•		•	
102	Olax scandens Roxb.	กระพกรก	•		•			•
103	Operculina turpethum (L.) S.	จิงจ้อเหลี่ยม						
104	Oroxylum indicum (L.) Vent.	เพกา		•	•			•
105	Ottelia alismoides (L.) Pers.	สันตะวา		•	•		•	
106	Oxalis corniculata L.	ส้มกบ	•			•	•	
107	Oxystelma esculentum (L.f.) R.	กระพังโหม	•			•		•
108	Paederia foetida L.	ตดหมูตดหมา	•		•		•	
109	Passiflora fortida L.	เงาะป่า	•		•		•	
110	Peperomia pellucida Korth.	กระสัง	•		•		•	
111	Perilla frutescens (L.) Britt	แจ้	•		•		•	

ตารางที่ 4 (ต่อ) พืชผักพื้นเมืองที่พบเห็นได้ทั่วไป ไม่ค่อยพบ เป็นที่นิยมรับประทาน ไม่เป็นที่นิยมรับประทาน มีรับประทานตลอดทั้งปี และมีรับประทานตามฤดูกาล

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง(เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	พบเห็นได้ทั่วไป	ไม่ค่อยพบหรือหายาก	เป็นที่นิยมของชาวบ้าน	รับประทานได้แต่ไม่เป็นที่นิยม	มีรับประทานได้ตลอดปี	มีรับประทานบางฤดู
112	Phyllanthus acidus Skeels	มะยม	•		•		•	
113	Phyllanthus emblica L.	มะขามป้อม	•		•			•
114	Piectranthus amboinicus (Lour.) Spreng.	ทูเลีย						
115	Piper chaba	ดีปลี	•			•	•	
116	Piper ribesoides Wall.	ภะค้าน		•	•		•	
117	Piper sarmentosum Roxb.	ชะพลู	•		•		•	
118	Pithecellobium dulce (Roxb.) Benth.	มะขามเทศ	•		•			•
119	Pithecellobium tenue Craib.	กำลังช้างสาร		•	•		•	
120	Pluchea indica Less.	ขลู่	•			•	•	
121	Polygonum odoratum Lour.	เอื้องหิดน้ำ	•		•		•	
122	Polygonum tomentosum Will.	เอื้องน้ำ	•			•		•
123	Portulacae oleracea L.	ผักโขมหูหนู	•			•	•	
124	Psophocarpus tetragonolobus DC.	ถั่วพู	•		•		•	
125	Raphistemma hooperianum (Bl.) Dence.	ข้าวสาร		•	•		•	
126	Ricinus communis L.	ละหุ่ง	•			•	•	
127	Sandoricum koetjape Merr.	กระท้อน	•		•			•
128	Saraca indica L.	โสกน้ำ		•	•		•	
129	Sauropus androgynus (L.) Merr.	ผักหวานบ้าน	•		•		•	
130	Sesbania grandiflora Desv.	แคบ้าน	•		•		•	
131	Sesbania javanica Miq.	โสน	•		•		•	
132	Shorea roxburghii G. Don.	พะยอม		•	•			•
133	Solanum aculeatissimum Jacq.	มะเขือขื่น	•					
134	Solanum indicum L.	มะแว้งต้น		•	•		•	
135	Solanum stramonifolium Jacq.	มะอึก		•	•		•	
136	Solanum torvum Sw.	มะเขือพวง	•		•		•	
137	Solanum trilobatum L.	มะแว้งเครือ	•		•		•	
138	Sphenoclea zeylanica Gaertn.	ผักหริก	•			•		•
139	Spilanthes acmella Murr.	ผักคราดหัวแหวน	•		•			•
140	Spirogyra Sp.	เทาน้ำ						
141	Spondias bipinnata Airy Shaw & Formen.	มะกัก	•			•		•
142	Spondias pinnata (L.f.) Kurz.	มะกอกป่า	•		•			•
143	Syzygium cumini (L.) S.Keels	หว้าป่า	•		•			•
144	Syzygium siamense (Craib.)	ชมพู่ป่า		•		•	•	
145	Tamarindus indica L.	มะขาม	•		•			•
146	Telosma minor Craib.	สลิด	•		•			•
147	Terminalia bellirica (Gaerth.) Roxb.	สมอพิเภก		•		•		•
148	Tiliacora triandra Diels	เถาย่านาง	•		•		•	
149	Trevesia palmata Vis.	ค้าง		•	•			•
150	Trianthema portulacastrum L.	ผักเบี้ย	•			•	•	

ตารางที่ 4 (ต่อ) พืชผักพื้นเมืองที่พบเห็นได้ทั่วไป ไม่ค่อยพบ เป็นที่นิยมรับประทาน ไม่เป็นที่นิยมรับประทาน มีรับประทานตลอดทั้งปี และมีรับประทานตามฤดูกาล

ลำดับที่	ชื่อพฤกษศาสตร์ (Botanical names)	ชื่อพื้นเมือง(เฉพาะที่เรียกในจังหวัดกาญจนบุรี)	พบเห็นได้ทั่วไป	ไม่ค่อยพบหรือหายาก	เป็นที่นิยมของชาวบ้าน	รับประทานได้แต่ไม่เป็นที่นิยม	มีรับประทานได้ตลอดปี	มีรับประทานบางฤดู
151	Tribulus terrestris L.	หนามกระสุน	•			•	•	
152	Trichosanthes cucumerina L.	บวบขม	•			•		•
153	Tupistra grandis Ridl.	เอื้อง		•	•			•
154	Tupistra violacea Ridl.	ว่านธรณีเย็น		•				
155	Utricularia aurea Lour.	สาหร่ายข้าวเหนียว		•	•			•
156	Wolffia globosa (Roxb.) Hartog. & Plas.	ผำ		•	•			•
157	Zanthoxylum limonella Alston	หริกพราน	•		•			•
158	Zingiber purpureum Roscoe	ไพล		•	•			•
159	Zingiber zerumbet (L.) Smith	กระทือ		•	•			•

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 *Glinus hernairiodes* Tard.

ภาพที่ 2 *Glinus oppsitifolius* (L.) A. D C.

ภาพที่ 3 *Alternanthera sessillis* (L.)DC.

ภาพที่ 4 *Amaranthus hybridus* L.

ภาพที่ 5 *Amaranthus spinosus* L.

ภาพที่ 6 *Amaranthus viridis* L.

ภาพที่ 7 *Anacardium occidentale* L.

ภาพที่ 10 *Spondius pinnata* (L.f.) Kurz.

ภาพที่ 8 *Mangifera indica* L.

ภาพที่ 11 *Centella asiatica* (L.) Urban

ภาพที่ 9 *Spondius bipinnata* Airy Shaw & Formen.

ภาพที่ 12 *Oenanthe javanica* (Bl.) DC.

ภาพที่ 13 *Amorphophallus campanulatus* Bl. Ex Decne

ภาพที่ 14 *Colocasia esculenta* (L.) Schott

ภาพที่ 15 *Colocasia gigantea* (Bl.) Hook.f.

ภาพที่ 16 *Lasia spinosa* (L.) Thw.

ภาพที่ 17 *Trevesia palmata* Vis.

ภาพที่ 19 *Cocos nucifera* L.

ภาพที่ 18 *Borassus flabellifer* L.

ภาพที่ 20 *Atherolepis pierrei* Kerr

ภาพที่ 21 *Oxystelma esculentum* (L.f.) R.

ภาพที่ 22 *Raphistemma hooperianum* (Bl.) Decne.

ภาพที่ 23 *Telosma minor* Craib.

ภาพที่ 24 *Biden pilosa* L.

ภาพที่ 25*Crassocephalus crepidioides* S. Moore.

ภาพที่ 26 *Gynura hispida* Thw.

ภาพที่ 27 *Pluchea indica* Less.

ภาพที่ 28 *Sptlanthes acmella* Murr.

ภาพที่ 29 *Diplazium esculemtum* (Retz.)

ภาพที่ 30 *Barringtonia acutangula* Gaertn.

ภาพที่ 31 *Careya sphaerica* Roxb.

ภาพที่ 32 *Basella alba* L.

ภาพที่ 33 *Dolichandrone spathacea* (L.f.) K.

ภาพที่ 34 *Fernandoa adenophylla* (G.Don) Steen.

ภาพที่ 35 *Millingtonia hortensis* L. f.

ภาพที่ 36*Oroxylum indicum* (L.) Vent.

ภาพที่ 37 *Bombax ceiba* L.

ภาพที่ 38 *Ceiba pentandra* (L.) Gaertn

ภาพที่ 39*Heliotropium indicum* L.

ภาพที่ 40 *Garuga pinnata* Roxb.

ภาพที่ 41 *Bauhinia purpurea* L.

ภาพที่ 42 *Bauhinia variegata* L.inn.

ภาพที่ 43 *Cassia fistula* L.

ภาพที่ 47 *Tamarindus indica* L.

ภาพที่ 51 *Crateva religiosa* Hamilt.

ภาพที่ 44 *Cassia siamea* Lamk.

ภาพที่ 48 *Cleome gynandra* L.

ภาพที่ 52 *Maeruan siamenensis* (Kurz.) Pax.

ภาพที่ 45 *Cassia sophera* L.

ภาพที่ 49 *Crateva adansonii* DC. Subsp. *trifoliata* (Roxb.) Jacobs.

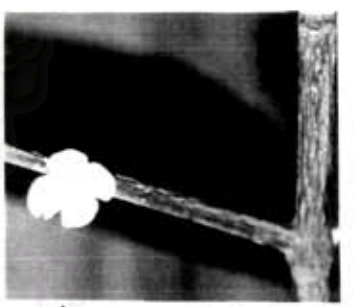

ภาพที่ 53 *Garcinia shomburgkiana* Pierre

ภาพที่ 46 *Saraca indica* L.

ภาพที่ 50 *Crateva magna* (Lour.) DC.

ภาพที่ 54 *Terminalia bellirica* (Gaertn.) Roxb.

ภาพที่ 55 *Cuscuta chinensis* Lam.

ภาพที่56 *Ipomea aquatica* Forsk.

ภาพที่ 57*Operculina turpethum* (L.) S.

ภาพที่58 *Coccinia grandis* (L.) Voigt

ภาพที่ 59*Lagenaria siceerarria* Standl.

ภาพที่60 *Luffa cylindrica* (L.) Spinn.

ภาพที่ 61 *Momordica charantia* L.

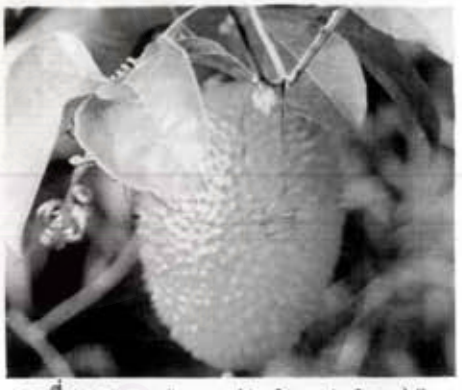

ภาพที่ 62 *Momordica cochinchinensis* (Lour.) Spreng.

ภาพที่ 63 *Trichosanthes cucurmerina* L.

ภาพที่ 64 *Dillenia indica* L.

ภาพที่ 68 *Manihot esculenta* Crantz

ภาพที่ 69 *Phyllanthus acidus* Skeels

ภาพที่ 65 *Dillenia obovata* (Bl.) Hoogl.

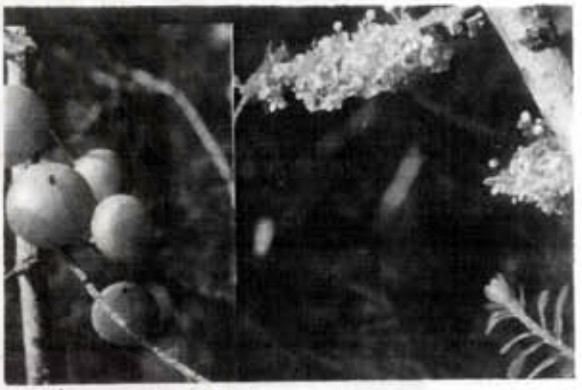

ภาพที่ 70 *Phyllanthus emblica* L.

ภาพที่ 66 *Dillenia parviflora* Griff.

ภาพที่ 71 *Ricinus communis* L.

ภาพที่ 67 *Shorea roxburghii* G. Don.

ภาพที่ 72 *Sauropus androgynus* (L.) Merr.

ภาพที่ 73 *Butea frondora* Koen.

ภาพที่ 74 *Cajanus cajan* (L.) Millsp.

ภาพที่ 75 *Erythrina suberosa* Roxb.

ภาพที่ 76 *Lablab purpureus* (L.)

ภาพที่ 77 *Milletia brandisiana* Kerz.

ภาพที่ 78 *Psophocarpus tetragonolobus* DC.

ภาพที่ 79 *Sesbania javanica* Miq.

ภาพที่ 80 *Sesbania grandiflora* Desv.

ภาพที่ 81 *Hydrocharis Dubia* (Bl..)

ภาพที่ 82 *Ottelia alismoides* (L..) Pers.

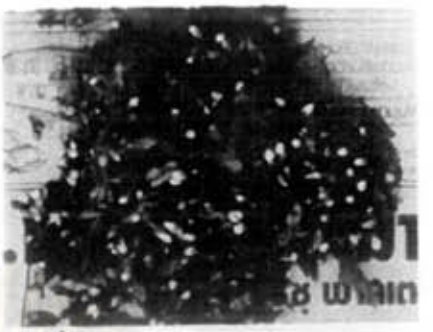

ภาพที่ 83 *Cratoxylum formosum* (Jack) Dyer *subsp. pruniflorum* Gogel.

ภาพที่ 84 *Perilla frutescens* (L..) Britt

ภาพที่ 85 *Piectranthus amboinicus* (Lour.) Spreng.

ภาพที่ 86 *Wolffia globosa* (Roxb.) Hartog. & Plas.

ภาพที่ 87 *Utricularia aurea* Lour.

ภาพที่ 88 *Asparagus racemosus* Willd.

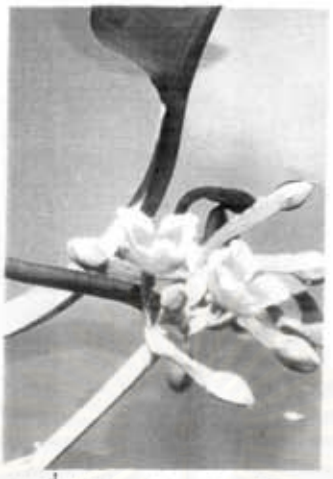

ภาพที่ 91 *Limnocharis flava* (L.) Buch.

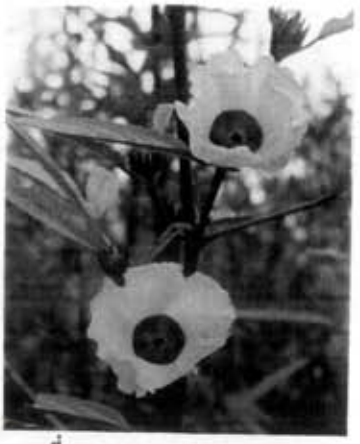

ภาพที่ 92 *Hibiscus sabdariffa* L.

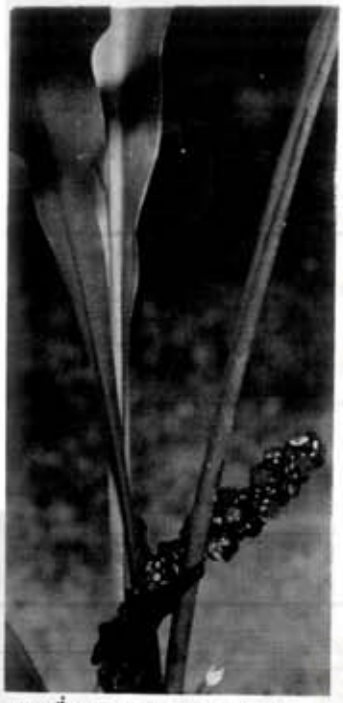

ภาพที่89 *Tupistra grandis* Ridl.

ภาพที่ 93 *Marsila crenata* Presl.

ภาพที่ 94 *Azadirachta indica* A. Juss. var. *siamensis* Valeton

ภาพที่ 90 *Tupistra violacea* Ridl.

ภาพที่ 95 *Sandoricum koetjape* Merr.

ภาพที่ 96 *Tiliacora triandra* Diels

ภาพที่ 97*Nymphoides indicum* K.fze.

ภาพที่ 98 *Acacia concinna* (Willd.) DC.

ภาพที่ 99 *Acacia pennata* (L.)Willd. Ssp. *insuavis* (Lace) Nielsen

ภาพที่ 100 *Albizia lebbek* (L.)Benth.

ภาพที่ 101 *Albizia procera* (Roxb.) Benth.

ภาพที่ 102 *Leucaena leucocephala* (Lamk.) De Wil.

ภาพที่ 103 *Neptunia oleracea* Lour.

ภาพที่ 104 *Pithcellobium dulce* (Roxb.) Benth.

ภาพที่ 105 *Pithcellobium tenue* Craib.

ภาพที่ 106 *Artocarpus heterophyllus* Lam.

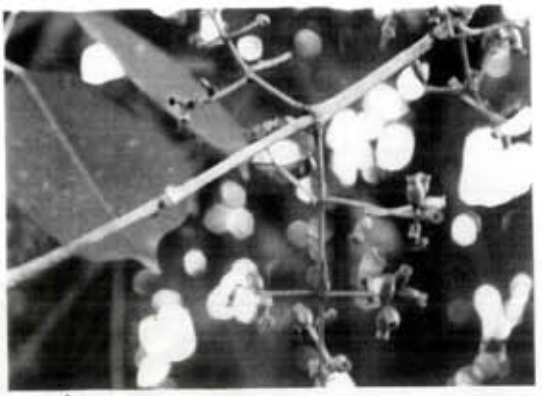

ภาพที่ 109 *Syzygium cumini* (L.) S.Keels

ภาพที่107 *Ficus hispida* L.

ภาพที่ 110*Nymphae lotus* L. var. *pubescens* H.f.Th.

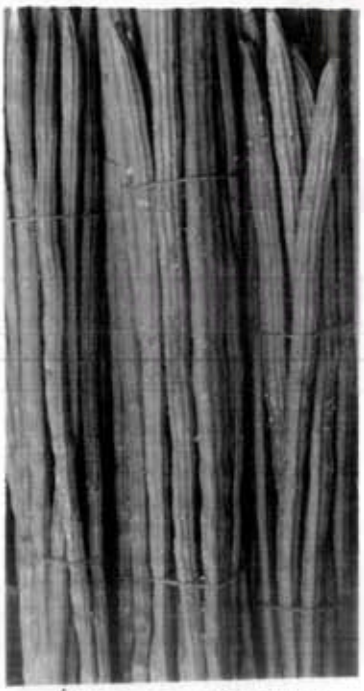

ภาพที่ 108 *Moringa oleifera* Lamk.

ภาพที่ 111 *Olax scandens* Roxb.

ภาพที่ 112 *Ludwigia adscens* (L.)

ภาพที่ 113 *Melientha suavis* Pierre

ภาพที่ 114 *Aeginetia indica* Roxb.

ภาพที่ 115 *Averrhoa bilimbi* L.

ภาพที่ 116 *Averrhoa carambola* L.

ภาพที่ 117 *Oxalis corniculata* L.

ภาพที่ 118 *Adenia viridiflora* Craib

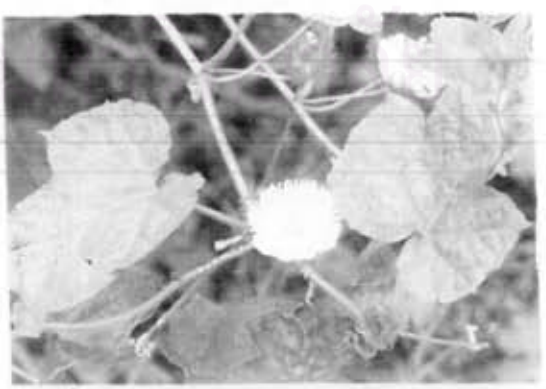

ภาพที่ 119 *Passiflora foetida* L.

ภาพที่ 120 *Lepainthes umbellatum* L.

ภาพที่ 121 *Peperomia pellucida* Korth.

ภาพที่ 122 *Piper chaba* Hunter

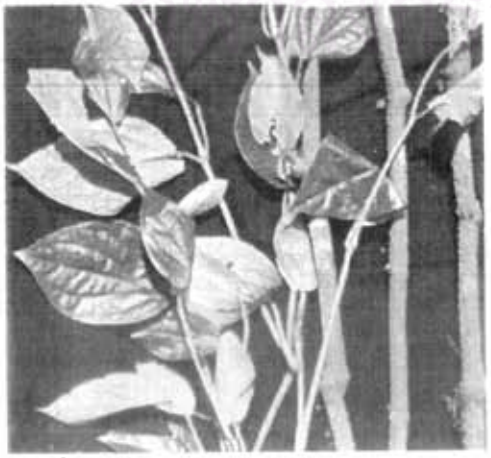

ภาพที่ 123 *Piper ribesoides* Wall.

ภาพที่ 124 *Piper sarmentosum* Roxb

ภาพที่ 125 *Polygonum odoratum* L

ภาพที่ 126 *Polygonum tomentosum* Will.

ภาพที่ 127 *Eichhornia crassipes* (Mart.) Solm.

ภาพที่ 128 *Monochoria hastata* (L.) Solms

ภาพที่ 129 *Portulacae oleracea* L.

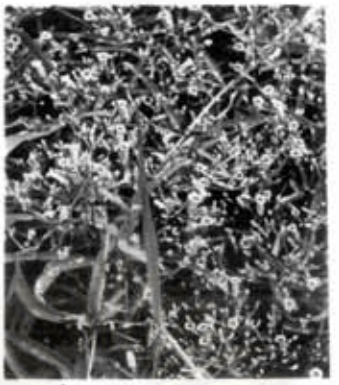

ภาพที่ 133 *Paederia foetida* L.

ภาพที่ 134 *Aegle marmelos* Corr.

ภาพที่ 130*Trianthema portulacastrum* L.

ภาพที่ 135 *Feroniella lucida* Swing.

ภาพที่ 131 *Hymenodictyon excelsom* Wall.

ภาพที่ 136 *Zanthoxylum limonella* Alston

ภาพที่ 132 *Morinda citrifolia* L.

ภาพที่ 137 *Azima sarmentosa* (Bl.) B.&H

ภาพที่ 138 *Cardiospermum halicacabum* L.

ภาพที่ 139 *Lygodium flexuosm* (L.) Sw.

ภาพที่ 140 *Limnophila repens* (Beath.)

ภาพที่ 141 *Solanum aculeatisstmum* Jacq.

ภาพที่ 142 *Solanum indicum* L.

ภาพที่ 143 *Solanum stramonifolium* Jacq.

ภาพที่ 144 *Solanum torvum* Sw.

ภาพที่ 145 *Solanum trilobatum* L.

ภาพที่ 146 *Sphenoclea zeylanica* Gaertn.

ภาพที่ 147 *Corchorus olitorius* L.

ภาพที่ 148 *Alpinia nigra* (Gaert.)B.L.Burtt

ภาพที่ 149 *Catimbium speciosum* (Wendl.) Holtt.

ภาพที่ 150 *Costus speciosus* (Koenigl) Smith

ภาพที่ 151 *Curcuma longa* L.

ภาพที่ 152 *Hedychium coronarium* Koenig.

ภาพที่ 153 *Kaempferria gulanga* L.

ภาพที่ 156 *Spirogyra sp.*

ภาพที่ 154 *Zingiber purpureum* Roscoe

ภาพที่ 157 *Tribulus terrestris* L.

ภาพที่ 155 *Zingiber zerumbet* (L.) Smith